

BİSMİ'LLAHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM
VE BİHİ NESTA'ÎN

1 *İsta 'antu'llahe min-mekri'r-racîm*
Kultu bismillah zi'l-menne'l-'azîm

Neşkürü bi's-sırrı fî-âlâ'ihî
Nahmedü bi'l-cehri fî-ni'ama'ihî

Bizden olsun şâd salâvât u selâm
Mustafâya ki ol-durur hayrû'l-enâm

Rahmet ashâbına vü etbâ'ına
Cümle-i âlına vü eşyâ'ına

5 Belki îmân ehlinüñ küllîsine
Rahm it iy Rahmân-ı bî-nevm ü sine

Sensin iy Vehhâb Rahmân u Rahîm
Biz 'usâta 'ismet eyle yâ Kerîm

Sensin ol şâh-ı kadîm ü bî-zevâl
Benven ol râh içre kâh-ı pâyimâl

Tû hudâyî Ferd ü Kayyûm u Ahad
Bende-et mâym der-bend-i cesed

İy Hakîm ü Kâdir ü Perverdigâr
V'iy Kadîm u Hayy u Bâkî Bürdübâr

10 Âdeme ol dem ki nefh itdi demüñ
Tâ ebed maksûdı sensin âdemüñ

Ez tu mî-h'âhem tu-râ lâyıık şüden
V'ez tû mî-cüyem be tu 'âşık şüden

Senden isterven seni senden saña
Tâ idem seyr iy Mukîm öñden soña

Mustafâ 'ışkına kıl hâcet revâ
Ya Ganî geldük fakîr u bî-nevâ

Ân Muhammed ki Hudârâ mazherest
Nûr-ı û ender dü ‘âlem ezherest

15 Barmagından iki şakk oldı kamer
‘Ayn-ı vasfi oldı mâ-zâga ’1-basar

‘Ayn-ı hakka ‘ayn-ı insân-ı nazar
Nûrîdur insân-ı insâna basar

Cennet içre sâkî-i bâkî-durur
Hak anuñ dîeârı müştâkı-durur

Yâ Muhammed bize ‘ışkuñ kıl tarîk
Kıl dü ‘âlem içre tevfiķuñ refîk

Yâ Ebâ-Bekr yâ emîre’1-etkiyâ
Beyne ashâbı’n-nebiyyi ke’z-ziyâ

20 Pîşvâ-yı mahşer-i îmân tuyî
Âşinâ-yı hazret-i Sübhân tuyî

Her cihetden mazharısın Ahmedüñ
Ahmed anuñ-çun kodı Sıddîk aduñ

Bize Ahmed ‘ışkına vir sıdk-ı hâs
Lutf idüp vir baña benlikden halâs

Yâ ‘Ömer yâ kâtil-i ehli’ş-şakâ
Yâ emîne’1-etkiyâ ve’1-asdikâ

Heybetüñ dîn kuflınuñ miftâhıdur
Sûretüñ dîn ehlinüñ ervâhıdur

25 Senden açıldı cihânda dîn temâm
Soyduñ ol hurşîd-i îmândan gamâm

Mustafâ nûrı hakıyçun vir safâ
İy safâ-yı mecma’-ı sıdk u vefâ

Lutf it iy ‘Osmân-ı îmân u emân
Pür hayâñ-ıla ziyâdur her zamân

Cem’ idüp Kur’ânı sen kıldıñ çü zabt
Cânuña Kur’ânda var Rahmâna rabt

Mustafâ ashâbı içre nûrsın
Nûr-ı Kur'ân-ıla key ma'mûrsın

30 Lutf-ı hilmüñ toldı 'âlem ser-te-ser
Taşa eylerseñ nazar taşar güher

Kıl nazar bu göñlümüz taşına da
Tâ güherler taşura taşına da

Yâ ‘Alî ente’1-‘ulâ fi’1-evliyâ
Kunte mahbûben habîbe’1-enbiyâ

Cûddan olduñ fetâ ibni’1-fetâ
Saña nâzil oldu Hakdan he’1-etâ

‘İlm şehrinüñ kapusıdır özüñ
Hak kelâmıdır lisânuñda sözüñ

35 Evliyâ ser-çeşmesidür sûretüñ
Enbiyâ ser-riştesidür sîretüñ

Hak seni kıldı seniyy ü hem sened
Kim ahad halkında sen olduñ esed

Mazhar-i kayyûm u kudretsin şehâ
Muzhir-i ahkâm-ı hikmetsin şehâ

Zâhir ü bâtın müretteb sendedür
Şîr-i Haksın kuvvet-i Rab sendedür

Fazluñ olmadı lisân-ıla beyân
Her lisân anda olur kelle’1-lisân

40 Cân zübânın bize sen aç bî-kelel
Hâl-ıla toldur dilüm bî-kîl-ü-kâl

İy Celâleddin i kân-ı ma‘rifet
İy dili ölmüşlere ‘Îsî-sıfat

Sensin ol kudret lisânı pür-beyân
‘Andelîb-i sohbet-i rûhâniyân

Bir sözüñ yüz biñ hicâbı ref` ider
Şems-i îmândan sehâbı def` ider

Zâtuñ oldu mazhar-ı ism-i Kelîm
Cân sakîmine kelâmundur hakîm

45 Sensin ol vahdet gülünüñ bülbüli
Vâhidiyyet gülşeninüñ hem güli

Tûtî-i şekkersitân-ı hak tuyî

An mey-i Hak mest-i müstagrak tuyî

Rûhuma ervâh râhından sabûh
Sun ferah tolsun ol akdâh-ıla rûh

Şems-i Tebrîzî şümûsuñ menba‘ı
Nûr-ı yezdanînuñ oldur mecma‘ı

Çün ziyâ saçdı cihâna şems-i dîn
Zerresidür şems-i âfâk u zemîn

50 Zerresinden tundu nûr-ı âfitâb
Oldı udından odı dûd-ı sehâb

Ol sehâbı yüzine kıldı nikâb
Utanup dökdi derinden yire âb

Şemsden hiç zerre bî-nûr olmadı
Zerre mi kodı ki aña ol tolmadı

Zerreyem iy âfitâb-ı ma‘rifet
Zerremi sen kıl benüm güneş-sıfat

Sen senedsin baña iy Sultan Veled
Sen zuhûr it cânuma nûr-ı ahad

55 Nukra-i tû gayret in ‘âlem zebed
Pâk kün mârâ tû bâ-nîgî zi-bed

Yâ ziyâe’l-hakk-ı zeyne’l-‘ârifîn
Zeyn-i Hakk zâtuñ sıfâtuñ zeyn-i dîn

Şöyle kim toldı tilâmîzüñ cihân
Hind ü Şâmât u ‘Irak u Sîstân

Mısr u Rûm u Çîn ü Kıpçag u Yemen
Türk ü Tâtâr u Horâsân u ‘Aden

Senden irer teşne-i tullâba âb
Sende sîrâb-ı şarâb olur serâb

60 Bu hicâb zulmâtı içre teşne-leb
Koma bizi Hızr ol irür lutf-ı Rab

Koma bizi şöyle mahcûb u zelîl
İy Celîlüñ Cebre'îli ol delîl

Âb-ı hayvândur bize 'Abdurrahîm
Bir ulu cândur bize 'Abdurrahîm

Kabr karañulıgı-y-ıçun gam yimeñ
Nûr-ı Rahmândur bize 'Abdurrahîm

Nâ-ümîe olanlara oldur recâ
Kurtulur aña idenler ilticâ

65 Kim aña irse Haka irer hemân
Kalmaz îmânında hîç şekk ü gümân

Yolda düşmişlere oldur dest-gîr
Hem karañu dillere mâh-ı münîr

Bu Mu'îne yâ ilâhe'1-'âlemîn
Himmat-i Abdurrahîmi kıl mu'în

Müsta'înem kim Mu'în ola selef
Nefs Fir'avnına 'avn ide halef

Feth-i bâb olup harâb ola hicâb
Mesnevîden ma'ni ola intihâb

70 Çünkü Feyyâz olmadı hergiz bahîl
Var-durur her cânda bil nûr-ı Celîl

Lutf-ı rabbanî-y-ile söyler hâcer
Nûr-ıla Tûra en'Allah dir şecer

Eyle olsa biz de Feyyâzı sened
İdinüp cûdından umaruz meded

Tañ degül ger biz de gûyâ olavuz
Gâh penhân gâhî rüsvâ olavuz

Bize de Feyyâzdan feyz ola nûr
Cümle şeyde nûrına yokdur sînûr

75 Kellimu'n-nâsa 'alâ kadri'1-'ukûl
Buyurur ol 'akl-ı küll aslı'1-usûl

İy Mu‘înî söyle sırrı fâş fâş
Şems ile pervâz vur olma sen hufâş

Ma‘niyi kıl Mesnevîden müntehâb
Ma‘nevî nâm it Murâdiyye lakab

Bil şu vechdendür Murâdiyye iy hümâm
Var-ıdı devr içre bir nûr-ı enâm

Zâtı nuru ’llah-ıdı şekli beşer
Emri elinde dönerdi hayr u şer

80 Olmuş-ıdı inse vü cinne murâd
İşiginde dâd umardı Keykubâd

Hızr sîretlü Habîbü’1-enbiyâ
Nûr sîretlü muhibbü’1-evliyâ

‘Âdil ü ‘âlimlerüñ hem hem-demi
Fâzıl u ‘âmillerüñ hem mahremi

Kalbi sâfî tolı ‘ilm-i min-ledün
Pür-me‘ânîdür lisânında sehün

Rûhı nefsüñ olmuş-ıdı gâlibi
Kâlıbı kalbiyle Hakkun tâlibi

85 Anuñ-ıçun cem‘ olındı bu kitâb
Kim budur tullâba keşşâfû’1-hicâb

Uşbu nüsha matlabü’1-esrârdur
Nûr-i şem‘i mecma‘ü’1-envârdur

Mahsal-ı 'ilm-i ledünnîdür temâm
Nâm-dârân eyler aña ihtimâm

Bundadır âb-ı hayât-ı ma'rifet
Bu-durur ölmüşlere 'Îsî-sıfat

Muhsılı't-tullâbi ile'l-matlûbdur
Muhsili'l-ahbâbi li'l-mahbûbdur

90 Teşne tullâba budur dölâb-ı âb
Bunda sîrâb-ı şarâb olur serâb

Bundadır asl-ı kinâyât ü sarîh
Bundadır esrârı âyâtüñ vazîh

Bu ider tebdîl-i ahlâk-ı beşer
Hayr-ıla gark olur istigrâk-ı şer

Zâhiri sanki hikâyât ü mesel
Bâtını Hakdan hidâyât ü 'amel

Kalbi sâf u pâk ider taklîdden
Câna kapular açar tevhîdden

95 Çâk ider kesret hicâbın ser-te-ser
Sır tolar ser-nefs-i has payın keser

Nefse âfâkı kamu tatbîk ider
Cem'i vü tefrîki hōş tahkîk ider

Bâkî evsâfın okıyanlar bilür
Şekkeri agzına koyanlar bilür

Tatlu olmaz lafz-ı şekkerden dimâg
Evi rûşen eylemez şekl-i çerâg

Şeh Murâd-ıçun ki itdük bunu cem'
Mecma'-ı cânda budur envâr-ı şem'

100 Ger kabûl ide o şâh-ı meh-sıfat
Gerçi Hızra tañ degül âb-ı hayât

Kesb ide bundan fevâid bî-‘aded
Bundadur her müstefîd-içün meded

DER MEDH-İ SULTÂN-I CİHÂN
HALLED’ALLÂHU SALTANATEHU
VE EBBEDE DEVLETEHU

Çü ‘arş ola ‘arsan olıcak ‘arasat
‘İsmetüñ-ile ola ‘afv Hakda ‘usât

Meşrebüñ sâfi evliyâdandur
Yirüñ Allah öñinde saff-ı vülât

Zulmet-i cehle sensin âb-ı hayât
Müşkilât-ı hicâba hem mişkât

105 Şer‘-i Mahmûda Cebre’îl-i Celîl
Sen Halîl-i zamân-ı Lât u Menât

Hem tarîkatdasın Cüneyd-sıfat
Ben diyen bulmaz işigüñde necât

Hâs gavvâssın ma‘ârifde
Ki ol bahirde ne hadd var ü ne cihât

Hem hakâyık dekâyıkına hurûf
Zâhirüñ oldı bâtınuñ âyât

Defter-i fehmüñ içre cümle fünûn
Sarfi niceyse ‘inde ‘akl-ı nuhât

110 Hak sıfâtuñ cemâline mir’ât
İdüben hâsıl eyle rü’yet-i zât

Bir tecellide sini Mûsî-vâr
Eylesün şevk-ı ‘bâde-i kelimât

Çün münâcât-ıla necâta irer
Cûy-ı cûduñda cavk cavk cennât

Sini dutsun selâm içinde müdâm
Tâ ebed lutf-ı dâfi‘u’l-âfât

Ferz-bend-ile fili mât eyler
Ruh yüzinden şeh üzre atuñı at

115 Mecma‘u’l-cûdı menba‘i’l-in‘âm
Ma‘deni’l-lutfi Câmi‘i’l-hayrât

Viridi ervâha râh-ı istirvâh
Hilmüñ akdâh-ı cisme irdi sübât

Sini medh eylemek zihî devlet
Mâdihüñ sûdı râfi‘ü’l-d-derecât

Derecât-ı ‘ulâya mâlik olur
Medhüñ-ile ahâli-yi derakât

Sekerâtuñda ire şerbet-i zât
İricek va‘d-i Hâdimmü ’l-lezzât

120 Vasfuñı kim idebilür lîkin
Dâ‘iyem dâyim eylarem da‘avât

Çün küned medh nîme-i şebnem

Heft deryây-râ Beşât u Furât

İtmezem hamdi şimdi hâcât çün
Dâ'iyem cümle sâ'at u evkât

Tâ Mu'înuñ ola du'âsı kabûl
Vir salâvâtı eşrefi's-sâdât

Sad salât aña vü âline olsun
Ki ol-durur nûr-ı zât u zav'-sıfat

DER BEYÂN-I NÂM-NİHÂDEN-İ MA'NEVÎ

125 Ol sebebden dindi lafz-ı Ma'nevî
Kim buña me'haz olupdur Mesnevî

Diñ usûlînuñ usûlına usûl
Mesnevîdür çünkim iy sâhib-vusûl

Bundadır akvâl ü ef'âl-i Nebî
Bundadır esrâr u ahvâl-i Nebî

HEM DER BEYÂN-I LAKAB-I MURÂDİYYE KERDEN

Hem Murâdiyye şu vechdendir lakab
Var-ıdı devr içre sultân-ı nakab

Çünki bünyâd oldu fi-devri'1-Murâd
Fâş-ıdı ol devrde sebîlü'r-reşâd

130 Hem murâdât-ı mürîdîn bundadır
Ehl-i îmâna ferîdîn bundadır

Ol Murâduñ devridi devr-i Kamer
Ol devirde olur ahfâ müşteher

Anda eyler cümle esrâr iştihâr
Leyl-i cehle oldur envâr-ı nehâr

Ol-durur devr-i Kamer hâssıyyeti
Ola her naksuñ kemâle niyyeti

Çün Murâd itdi bu devr içre zuhûr

Her mürîdi mürşid oldı bî-kusûr

135 Ekmeliyyet niyyetin dutdı sıfat
Cehl gitdi kâmil oldı ma‘rifet

Çekdi kullâbın murâdâtũñ kulûb
Tâlibe irdi kamu matlûb-ı hûb

Togdı nûr-ı ma‘rifetden âfitâb
Mahv oldı âfitâb-ıla hicâb

Cümle mahfî oldı ol şems-ile fâş
Buldı ol zâvdan ziyâ hattâ hufâş

Çün Murâd oldı Kamer devrinde fer
Ol fer-ile her şeye irdi zafer

140 Ol zaferden her hacer oldı güher
Her serâb u her türâb oldı neher

‘Adli çetri dutdı âfâka tutuk
La‘l na‘l oldı vü seng oldı satuk

Saf saf esdâf oldı lü‘lü’den tolu
Pür-kadeh içdi ferahdan kaygulu

Hilmi nûrıyla cihân toldı ziyâ
Zâhir oldı kân-ı misden kimyâ

Tuyup ol toyı melekler saf saf
Açdı kef niteki neysâna sadef

145 Dindi cûdından kamu eflâke hâk
Gıbtadan eflâk ceybin kıldı çâk

Cûy-ı cûdı garka virdi ‘âlemi
Yidi deryâ oldı mevcinde gemi

Adı âdem lîk zâtı zıll-i Hak
Zıllinüñ zâv’ında şems oldı şafak

Bâddan topraga hilmi oldı dâd
Şefkatıyla yâd olur biliş ü yâd

Her mürîdînüñ murâdısın Murâd
Lutfuñ işiginde yok mennâ' u râd

KEMÂ KÂLE ŞÜKRÜ'L-MÜN'İM
'ALÂ MÜN'AMÜN 'ALEYHİ VÂCİBÜN

150 Pes Murâd-ıçun gerek şükr ü minen
Ki ol minendür âdeme bîkr-i sünen

Şükr-i mün'im vâcib-i mün'am-durur
Emn-i 'âlem ni'met-i a'zam-durur

Çün bu 'âlemde murâd idi nizâm
Muslih-i halk-ıdı ol hayrû'l-kirâm

Ol zamân lutfiyla cân cem'iyetin
Arturup pâkize kıldı niyyetin

Cârî oldı cândan 'ayn-ı 'ayân
Sırr-ı cânânı cenân itdi beyân

155 Matbah-ı Hakdan bu hön-ı bî-kerân
İrdi hōş rûd-ı revânuma revân

Bes bu ni'met şükri sultâna senâ
İtmek oldı şem'-i ma'nâya senâ

Ben bu niyyetde çekerken intizâr
Şeh nedîminden irişdi bir nigâr

Oldı ol da bu du'âya mültemis
Ol safâdan sâf oldı 'akl u his

Ol
Katre-i lutfina deryâdur

160 Biz de bu esrâra âgâz eyledük
Râz gülzârına pervâz eyledük

Bülbül-i gûyende oldı cân u dil
Cân gibi cûyende oldı âb u gil

Tûti-i cân Mısr-ı sırdan açdı per C 6b
Yûsuf-ı ma'nâ elinden yir şeker

Pîrehen bûyın tuyup Ya'kûb-ı ten
Bu çemende fenn-ile dir tâne ten

Şâdılkdan 'akl u cân cûş eyledi
Cûşı cism ü hûşı serhōş eyledi

165 'İşkdan dil goncasına irdi sabâ
Erguvân-ı cân cübbe itdi kabâ

Cilve vurdı per açup tavûs-ı rûh
Fâlıkul-isbâh aña sundı sabûh

Mest olup esrârını fâş eyler uş
Kendülikden kendüyi lâş eyler uş

Kavmine kendü lisânıyla nüzûl
Eyledi küllî nebî vü hem resûl

Biz de Türkî dil-ile şerh eyledük
Kavmümüze dilleriyle söyledük

170 Mesnevî kim ma‘nî-i mutlak-durur
Her ne kim varsa içinde hak-durur

Diledük Türkî lisân-ıla beyân
Olma mâfâza ‘ân ‘ayni’ l-‘ayân

Hâs ü ‘âm andan ideler menfa‘at
Tola nûrî ‘âleme güneş-sıfat

Türkî vü çînî ‘acem yâ ger ‘arab
Cümlesinden kasd olan tevhîd-i Rab

Her biri bir dil-ile geldi ‘ibâd
Cümleden tevhîd-ı Rab oldu murâd

DER BEYÂN-I ESMÂ-İ ZÂT-I HAK
SÜBHÂNEHU MUHTELİFÜ’L-ELFÂZİ
VE MÛTTEHİDÎ ’L –MA‘ NÂ

175 Kimi Tañrı dir kimi eydür İlâh
Kimi Kelmeçi dir ü kim Pâdişâh

Kimi Kumçar eydür ü kimi Hûeâ
Kimi İfâhûs u kim Bökme iy safâ

Yitmiş iki milletüñ maksûdı Hak
Her dil-ile Hak diler mevcûd-ı hak

Sûreti ko ma‘nî-yi Hakdur müşâr
Her isimden zât-ı mutlakdur müşâr

Kasdı ma‘nâdur suver ger ola sad
Fakra’u min "kulhüvallahü ahad"

180 Men kimem Hakdur dilümden söyleyen
Her sözüñ sûzında biñ sır soylayan

Hak-durur bu gönlüme kuvvet viren
Geh za‘îf idüp gehî şevket viren

Bu lisânum oldur eyleyen fasîh
Geh kinâyet söyleden gâhî sarîh

Her ne kim söylersem andan söylerem
Ögredür söyledür andan söylerem

Toludur andan vücûdum ser-te-ser
Hiss ü fehm ü ‘akl u fikr ü sırr u ser

185 Şerh ideydüm men saña tevhîdi ger
Ol haberden dutuşayduñ ser-te-ser

Lîk söylemeyelüm dursun nihân
Çün çekemez bu yüki halk-ı cihân

İremez tevhîde her idrâk-i halk
Tuymaz anı gayr-ı ehl-i zevk-ı halk

Bî-misâlden kimsene virmez nişân
Kimse anı itmez lisân-ıla beyân

Aslı tevhîdüñ fenâ-ender-fenâ
Şu fenâ ki olur bakâya âşinâ

190 Şu kadar kâfidür ifşâ yok-durur
"Sırrunâ" ehline hâşâ yok-durur

Sa‘ve şâhin lokmasın yimek muhâl
Katre ‘ummân yutmaga kanı mecâl

Sırr-ı sultândan eger dirse nedîm
Pâsbâna tîz bulur renc-i elîm

Didi Ahmed açma sırr u mezhebûñ
Ger soran kimse ola ümm ü ebûñ

Ko buña çünki ne ‘add vardur ne had
Tâlib ol bu hâle mehdden tâ lahad

195 Ehl-i maksûda gerek itmek şürû‘
Ki ol asıldur asl-ı aslı her fûrû‘

DER BEYÂN-I MESNEVÎ -RÂ
MESNEVÎ FERMÛDEN

Mesnevî ki oldı müsemmâ mesnevî
Hak sıfâtın dutdı ol şâh-ı kavî

Ol velî ahlâk-ı Hallâkın dutar
Er odur Hallâkı ahlâkın dutar

Hâlîkı hulkı müsennâdur kamu
Gör bu âfâk içre enfüsde iy ‘amû

Gâhi Kâhir geh Latîf ol zü’1-Celâl
Cüftdür anda her cemâl-ıla Celâl

200 Halkı böyle hulkı dahı hem-çünân
Gör nice cüft oldı nîrân u cinân

Ol kalem ki olmuşdur evvel mâ-halak
Mesnevîdür oldu ya'nî iki şak

Gevheri kim hak yaratdı 'âkibet
Ol da oldu bir iken iki sıfat

'İşk-ıla hem 'akl andan oldu cüft
Var-durur bu cüft içinde sır nühüft

Cümle 'uzvuñ cüftdür nefsüñe bak
Gör nicedür göz ü kaş u el ayak

205 Ol Velî de buña didi Mesnevî
Oldugıçun lafzî vü hem ma'nevî

Dahı bir beyt iki mısra'dur tamâm
Nitekim bir mısra'ı tâm biri nâm

Mesnevî ma'nâsı oldu bunda tâm
Mesnevî nâmı budur beyne'l-enâm

Var kalanını kıyâs it buña sen
Vahdete bul ka'r-ı kesretten resen

Kesret içre vahdeti idin murâd
Vahdet için kesret-ile kıl cihâd

210 Tâ ki vahdet ide kesretten zuhûr
Kesret ola nûr-i vahdet nûr-ı nûr

Bir ma'nî gerçi sûret iki yüz
Âyineyüz biñ ü bir içindeyüz

Yırt ikilik perdesin ol bire uy
Ko kamu tedbîrünü ol pîre uy

Bir müdebbir kim seni mukbil ide
Dilegüñ hâsıl idüp vâsıl ide

Dertlüyüz andan uzundur sözümüz
Biraz ol yüzden sanurlar sûzumuz

215 Artđı fůrkat gussasından kıssamız
Ney disün ol kıssadan uş hissemüz

MİN BA‘Zİ ESRÂRİ ŞEYH MU‘İN BİN
EL-MŪSTAFÂ CA‘ALEHŪMA MİN
EHLİ‘S-SIDK U VE‘S-SAFÂ

Kim âh ü zârın işidüp olsa âşinâ-yı ney
Bir dem bakâdan urdı vü oldu fenâ-yı ney

İllâ vü lâ da olma belâ-y-ıla mübtelâ
Vahdet kulagı-y-ıla işid tentânâ-yı ney

Bagrında ‘ışk odı-y-ıla bunca delük ki var
Tañ mı hezâr dürlü ide nâliş ‘anâ-yı ney

Hıemetde bağlayup bilin ü taglayup için
Diêâra togru turuban eyler senâyı ney

220 Tolup hevâ-yı hû-y-ıla varın yile virüp
Oldı temâm fakr-ıla fahri gınâ-yı ney

Kaddi elifi eyledi çengüñ bilini dâl
Kan içüp ü ciger yimek oldu gıdâ-yı ney

İtdi fidâ nidâsına sad cân ‘andelîb
Tûtilere şekerden ideli nidâ-yı ney

Kumrı dir âh idüp n’ideyin dōst rûz u şeb
Olup yuva yuvası olalı cüêâ-yı ney

Bülbül çemende gulgula kılup dise nagam
Taşları taşururđı ger itse edâ-yı ney

225 Hůdhůd Hůseynîde eylese nagmâtı Bůselik
Ger Zengüleyile gulgula kılsa nevâ-yı ney

Bir perdede ider neçe tasnîf-i kavlı-i Râst
Nevrûzı Isfahânda çağırur hevâ-yı ney

Perde yigirmi dōrd ü makam on iki olmaya
Birlik nidâsın itse Dügâh içre vâ-yı ney

Şekkere o Mısr-ı Yûsufa Ya‘kûba hem-figân

‘Âlemde hōş ‘âlemdür ezelden livâ-yı ney

Ne sūr-ı köhne kim bu ‘anâsır ‘anâsıdur
Lokmân-vâr olur ger irişse devâ-yı ney

230 Gerçi Mu‘în tolu gitâdur hatâ-y-ıla
Diler ki ney gibi açâ gitâsın ‘atâ-yı ney

Nây ya‘nî nefha-i Rabbü’l-emîn
Nefha kim mi’r-rûhi Rabbi’l-‘âlemîn

‘Âlem-i vahdetden irdi bir nefes
Toldı nefis ü taht u fevk u pîş ü pes

Nâya mahrem ol yile vir kesreti
Çekmeyesin tâ ki cevri-hicreti

ÇÜNÂN Kİ HAZRET-İ HUDÂVENDİGÂR
MÎ-FERMÂYED KUDDİSE SİRREHÜ’L-

‘AZİZ

1 *Bişnev in-ney çün şikâyet mî-küned
Ez-cüēâyî-hâ hikâyet mî-küned*

*Nâle-i neyden işitgil yâ bu ney
Kim neden aglar neden köyner bu ney*

*Gûş-ı hûş aç tuy şikâyetler ider
Ayrılıklardan hikâyetler ider*

SÜ’ÂL KERDEN-İ SÂ’İL BÂ ÂGÂZ-
KERDEN-İ MESNEVÎ-RÂ BE-NEY

Şol kişiler ki ola hüm lâ-yesma‘ün
İ‘tirâz eylesün lâ-ya‘lemün

5 Kim neden nây-ıla âgâz oldu söz
Kim bi-bismillâh bünyâē oldu söz

Nî huēâya hamd u nî medh-i Habîb
Bu nice tasnîfdür yâ Rab ‘acîb

Hâslar sırrını bilmez ‘âm olan

Sırr-ı nâsı nâse-i en'âm olan

DER CEVABEŞ

Ni 'aceb ger aslı dinse konsa fer'
Nitekim tohm eker ol zerrâ'-ı zer'

Tohm içinde yaprag u andan şecer
Yahsulu minhü'z-zehar sümme's-semer

10 Bunda da ney dindi kasd oldu kalem
Çün zuhûra evvelâ geldi kalem

Ol kalem ya'nî ki rûh-ı Mustafâ
Mühr-i mihri hâtem-i bahr-ı safâ

Rûhı oldu cümle ervâha ma'âd
Mebde-i mirsâd u mürşîd-i reşâd

Düşdi nâyistân-ı vahdetden garîb
Yine iñler ki ola aslına karîb

Çünkü hamd u şükr ü elfâz u kelâm
Ol ta'ayyünden 'ayân oldu temâm

15 Cümle 'ilm-i evvelîn ü âhirîn
Oldı ol rûh içre şâbâş-âferîn

Çünkü bu erkâna ney oldu sebeb
Evvel ol zikr olmag olmaya 'aceb

Nâyı dirsem çokdur esrâr u delîl
Lîki çok şey'e delîl olur kalîl

Habb-ı asgardan bilürler beyderi
Zerreden envâr-ı şems-i enveri

Kâfidür kılca işâret 'âkile
Añlamaz ahmak urursañ biñ sile

20 Ko bunı gel nâya iy pîr-i mugân
Gör firâk-ıla neçe eyler figân

Dir neyistândan çü kıldum fûrkati
Sûz-ıla saçdum cihâna hurkati

*Nâlişümden 'avret ü er iñledi
Yandı her kim ol iñiden diñledi (2)*

Âdem ol firkatla gözden dökdi dem
Gözi pür-nem oldı göñli toldı hemm

Kan döküp Ya‘kûb arar vasl-ı veled
Ney figân kılup sorar vasl-ı Ahad

25 *Nây-ı dilde şerha şerha çün firâk
Tâ ki eyde şerh-i derd-i iştiyâk (3)*

Aslı nâyüñ çün ezelden dil-durur
Nâya dilden demdeme hâsıl-durur

*Her kişi kim kalsa aslından ba‘îd
Yine vasl-ı asla cidd ider cedîd (4)*

Cümle eşyâ aslına eyler rücû‘
Fer‘-i Hûdur ney Haka eyler şürû‘

*Cümle meclislerde ney nâlân-durur
Mahrem-i nigân u bed-hâlân-durur (5)*

30 Ney mukavvîdür ne kim göñlünde var
Kim işitse dildeki varın kovar

Tâlibi matlûbına vâsıl kılur
‘Âşika ma‘şûkını hâsıl kılur

Bu ney oldur kim leb-i Sübhân çalar
Sanma kim sahrâda her çöbân çalar

Dil tutagıyla mahabbet nâyın ur
Sem‘-i sırrı ol neyüñ savtına ur

*Kendü zannından gören yaram sanur
Nâydan cüyâ-yı esrâram sanur (6)*

35 *Nâlesinden sırr-ı ney sanmañ ba‘îd
Kimi bâ-mâtem ider kimi beîd (-7)*

Hûş gûşından yu çirk-i gafleti
Tâ tuyasın sırr-ı nây-ı Hazreti

*Câna ten içre reh-i mestûr yok
Lîki ten cân görmeğe destûr yok (8)*

Ten fenâ kılmak gerek cân görmege
Dahı yüz biñ cân-ı cânân görmege

Ney gibi bagrı delüp yakmak gerek
Adı yillere virüp yıkmak gerek

40 *Od-durur ol neydeki dem yil degül
Yile varsun kim buña kâyil degül (9)*

*'İşk odıdur neyde yil ki oynar yanar
Nitekim câm içre mey kaynar döner (10)*

*Yârdan ayrılan bilür ney hâlini
Câm-ı pür içen bilür mey hâlini (11)*

*Perde-i ney perdeler yırtar müdâm
Gösterür her perdede in 'âm-ı 'âm (11)*

*Lutf-ıla tiryâk-ı 'âşıkdur bu ney
Kahr-ıla zehr-i münâfıkdur bu ney (12)*

45 *Buncılayın sâz-ı pür-ihrâk yok
'Âşık-ı dem-sâz u hōş müştâk yok (12)*

*Ney añuncak gözleri pür-hûn ider
Kıssası sad Leylîyi Mecnûn ider (-13)*

Ney demindendür cigerler pür-kebâb
Neyden olur her lebîbe feth-i bâb

*'Âşık-ı huşyâr-ı ney bî-hûş olur
Nitekim söz müşterisi gûş olur (14)*

Ney-sıfat yolda bilüñ bağlayıgör
'İşk odıyla bagruñı taglayıgör

50 *Mâsiva'l-Hakdan dilüñi kıl tehî
Ney gibi efgân-ıla tol her gehî*

Cismüñi sûrâhlar kıl derdden
Câm-ı cânı ney gibi sil gerdden

Nây-ı câna ‘ışk-ıla vurgıl dudak
Kalmayasın tâ ki cânândan irak

Baňa gam güninde bî-gâh oldu ney
Rûz u şeb sûz-ıla hem-râh oldu ney

*Nitekim sudan balık toymadı hiç
Ol ki günsüz oldu günü oldu giç (17)*

55 Rûz u şeb gitdüğine sen yime gam
Çün bizümle kalur ol şâh-ı ne‘am

Nâydan sîr olmadı âdem olan
Âdemîler sırrına mahrem olan

Puhteler bahtın bilümez hâmlar
Hâsa-i hâsı ne bilsün ‘âmlar (18)

*Bend bügsil bâş âzâd iy piser
Çond-bâşî bend-i sîm ü bend-i zer*

Sen saňa senden işit bir niçe pend
Senligi ko saňa sensin yine bend

60 Sen seni terk it saňa sensin hicâb
‘Ayn-ı ‘aynuñ sendedür koma serâb

*Nice baglarsın seni sen iy piser
Niceye dek bend-i sîm ü bend-i zer (19)*

Her ki bir ibrîka biñ deryâ döker
Rızkıdur kalan kalan taşra akar (20)

Ya‘ni itseñ dün ü gün efkâr-ı mâl
Saňa rızkuñdur kalan bâkî vebâl

*Kûzesi olmaz harîsuñ hiç pür
Toldura ger turş u şîrîn hulv ü mür (-21)*

65 Virseler bir ehl-i hırsa ser-te-ser
Bu cihâni hırsı olur dâhı beter

Dûn-himmetler gözi olmaz ganî
Mâl-ıla kanda ganî olsun denî

Hırs ibrîkına dökseñ biñ buhûr
Katrece göstermeye aña gurûr

EL-GİNÂ GANÎYYÜ'L-KALB
LÂ-GANÎYYÜ'L-MÂL

Ahmed eydür gönül olmakdur ganî
Yohsa mâl-ıla ganî olmaz denî

Çünki neysândan degül kâni‘ sadeñ
Eyler isti‘dâdını zâyî‘ telef

70 *Şol sadeñ kim kâni‘ oldı dürri pür
Şeb-çırâğ oldı kamu içinde dür (21)*

Hırs gönüllerde rûşen renc-durur
Kâni‘ olmak elde gizlü genc-durur

Derd-ile yiter yöri iy renci bul
Yöri ol gencîne-i pür-genci bul

*‘Işk harâbâtında hırsuñ câmesin
Çâk idüp sal suya cismüñ nâmesin (22)*

*'Işk irşadı seni hōř şad ider
Hırs u buhl u āzdan āzād ider (22)*

75 *řad ol iy 'işk kim dilüñ sevdāsısın
Ma'rifet řehvârınuñ deryāsısın (23)*

Sensin ol kat'-ı menâzil eyleyen
Dillere maksûdı hâsil eyleyen

Sad hezârân 'akl-ı kül hayrân-ı 'işk
Vâlih ü sergeşte sergerdân-ı 'işk

Hâl-i 'işk öñinde cümle kıl-u-kâl
Zâyil olup kıl kadar bulmaz mecâl

'Işk devâ-yı nahvet-i nâmûsumuz
Oldur Eflâtûn u Câlinûsumuz

80 *'Işk dur serçeşme-i tımârlar
Es-salâ iy cümle-i bîmârlar*

'Işk cevherdür kalan cümle 'arâz
Kân-ı dermân 'işk dur bâkî marâz

*'Işk-ıla bu cism-i hâk oldu melek
Bir nefesde geçdi biñ burc-ı felek (25)*

*'Işkdan oynadı cemel gibi cebel
El-'acel 'işk iste ko tûlu'l-emel (25)*

*'Işk-ı nâr-ı şavk-ıla mest oldu Tûr
Mûsî mest ü sâ'ik oldu gördi nûr (26)*

- 85 *Bir leb-i demsâz olaydı ney gibi
Sözlerüm taş esrideydi mey gibi (27)*
- Kanı sır söylemege mahrem mi var
Ol deme hemdem olur âdem mi var (27)*
- Çünkü yok bir hem-zebân u hem-nefes
Ko nefes depretmege itme heves
- Hem-zebânından irak olan kişi
Bî-zebân olmak gerek anuñ işi (28)*
- Cânı olur cânândan ayru ten-sıfat
Bî-gül ü bülbül olur sûsen-sıfat
- 90 Sûsenüñ yüz dili var bir sözi yok
N'eylesün bir sır tuyar hem sûzi yok
- Va'z-ı nâsih himmet-i sâmi'-durur
Sâmi'-i 'âşık sözi câmi'-durur
- Kâle Fahri'l-halkı men samte necâ
Bu zamânda uşbu sözdendür recâ
- Çün gülistândan gül oldu rûy-pûş
Bî-hurûş u cûş u bülbüldür hâmuş (29)*
- Lâ-tekellem bülbüle 'inde'l-gurâb
Lâ-tazi'u's-sükkere 'inde'z-übâb
- 95 Zâg öñinde tûtî-veş virme haber
Her meges ileyine dökme şeker

Satma atlâsuñ hasîr isteyene
Sunma şehd ü şîri sîr isteyene

Şol kadar bîgânedən kıl ihtirâz
Âşinâlık elin idince dirâz

Tâ bir ola ‘âşık u ma‘şûk u ‘ışk
Perdesini çâk ide siddîk u sîdk

‘İşk açâ tâ hâl dili-y-ile makâl
Kâl ehline bu hâl ola muhâl

100 ‘İşk ‘aynında kamu mahbûb ola
‘İşk ‘âşık kalbine matlûb ola

‘İşk eyde cümle ma‘şûk oldu gel
Cümle-i eşkâli kıldı hâl hal

*Cümle ma‘şûk oldu ‘âşık perde geç
Zinde ma‘şûk oldu olma mürde geç (30)*

Diri seven zindedür ölmez ebed
‘Âşık kul ke’l-Bilâl Ahmed ahad

*Her kimüñ ki ol ‘ışk-ıla pervâsı yok
Kuş gibidür bî-per pervâzı yok (31)*

105 ‘İşki olmayan kişi hayvân-durur
Sîreti ger sûreti insân-durur

Âdem-i bî-derdi hergiz itme fark
Şol gemiden kim ola girdâba gark

Âdem oldur kim ola ser-mest-i ‘ışk
Dâmenin dutmuş ola anuñ dest-i ‘ışk

‘Işk etegin yâhûd ol dutmuş ola
‘Işk elinden bâdeleler yutmuş ola

VE LEHU EYŹEN

Kanı ‘ışk âh ‘ışk u vâh ‘ışk
Bize sen lutf eyle yâ Allâh ‘ışk

110 Bu cihân bütdür Hâlîu‘llâh ‘ışk
Oldı ol asnâma hõş Evvâh ‘ışk

Dõst yolında bize hem-râh ‘ışk
Hem refik u hem reh ü hem râh ‘ışk

Kûhları vâlih ider bir kâh-ı ‘ışk
Biñ hicâb oda yakar bir âh-ı ‘ışk

‘Ăşıkı hõr eylemekdür câh-ı ‘ışk
Niçe Yûsuf lar kul eyler çâh-ı ‘ışk

Dehr mâhı şemsden neyyir olur
Şamse zav virür şu‘â‘-ı mâh-ı ‘ışk

115 Bende-i ‘Abdurrahîm ol iy Mu‘în
Kim odur şâhenşeh-i dergâh-ı ‘ışk

SIRR-I SÜHÂN

Niçe şerh idem bu ‘ışkı iy cüvân
‘Işk câmı cânuma virmez amân

Taht u fevk u sag u sol u pîş ü pes
Hak meyin baña sunarlar her nefes

Oluram sermest nûr-ı yâr-ıla
Virse dil ‘akl-ıla bir dem yarıla

Şeş cihetden görürem nûr-ı Ahad
Ne cihet var aña ne hûd ‘add u had

120 Nûrda nûrdan nûra irdüm nûr-ıla
Sen de nûrdan nûra irgil nûr-ıla

Ehl-i tevhîdüñ sözinden sır tuyan
Oldur âhir kendü varından tuyan

Eyyuha’t-tullâba kûnû fi’1-fenâ
Fi’1-fenâ matlûbuküm lâ-fi’1-fenâ

‘Işk ister sırrımı taşra çaka
Cismümi yıka vü cânımı yaka

Sır ‘ayândur sende lîkin iy nigâr
Âyine jeng ile tolmışdur gubâr

125 Âyineñ gammâz u hem sâfî degül
Paslu âyîne ne göstereñ digil

Âyine sâfî gerek yüz görmege
Kimseye yüz görmeyüp düz görmege

Nice gammâz olasın âyine-vâr
Âyine ki üstinde yüz jengâr var

Saykal-ı âyine-i dil zikr-i Hak
Mâsiva’1-Hakdan kulûbı saklamak

Bâtınî hisden ne kim hâtır gele
Nefy ide anı hadîs-i nefis-ile

130 Akrabu’t-turukı ilallahi dir ‘Alî
Yâ Resullallah göster dir belî

Dir nebî hâlvette zikre çok duriş
Zikr-i tevhîde igen artuk duriş

Ef'âlü'l-ezkâr miftâhü'l-yakîn
Zikr-i tevhîd oldı hem ısbâh-ı dîn

Aldı telkîn ol 'Alî kıldı taleb
Didi telkîn üzre üç kez gördi Rab

Oña dahı zikr eydür idi ol 'Alî
Buncılayın feth bulmazdı velî

135 Zikr-i telkîn andan itmek hûbdur
Yola yoldaş-ıla gitmek hûbdur

Râh-ı bî-hemrehdür esb-i âsiyâ
Dün ü gün yiler yitişmez kimseye

Pîri bul telkîn-i zikri kıl taleb
Şeyh sırrın yoldaş idin iste Rab

Tâlib olan cidd-ile vâcid-durur
Bî-nevâ-yi Vâcide vâcid-durur

VE MİN-ZÂLIKE KEZÂLİK

Kim rûzigâr içinde talebkâr-ı yârdur
Dîcâr-ı yârı-y-ıla pür-envâr-ı yârdur

140 Matlûba ‘âkibet irer az az taleb kılan
Sıdk-ıla cân u dilden o kim yâr-ı yârdur

Zülfî kemendi bendine Mansûr olan ‘aceb
Ne resme kâr u bâr-ıla o berdâr-ı yârdur

Sabr eyler ol bu yaraya tâ yâra yaraya
Sabr eyleyen cefâya vefâdâr-ı yârdur

Ten târumâr eyle vü bîmâr-ı yâr ol
Yâra nisâr ol ki o tîmâr-ı yârdur

‘Âşık odur ki hâra diye gül ‘izâr-ı yâr
Yâr-ıla hâre la‘l ü gül ol hâr-ı yârdur

145 Var aña beñze varuñı îsâr idüp Mu‘în
Hôş çarh-vâr çevrede devvâr-ı yârdur

DER BEYÂN-I ‘ÂŞIK ŞÜDEN-İ PÂDİŞÂH
BE-KENÎZEK VE HÂRÎDEN-İ PÂDİŞÂH
Û RÂ VE RENCÛR ŞÜDEN- İ KENÎZEK
VE TEDBÎR-İ ŞÂH DER-MU‘ALECE-İ Û

*Bişnevîd iy dâsitân in dâsitân
Hôd hakikat nakd-i hâl-ı mâst ân (M.36)*

*İşidüñ iy dōstlar bir dâsitân
Kim sarây-ı sırra oldur âsitân (36)*

Bu âsitândan eyle her dâyim güzer
Tâ vire esrâr-ı dilberden haber

*Remzdür bu dâsitân u bu beyân
Kendü nakd-i hâlüñi eyler ‘ayân (36)*

150 Her sözi kendüzüñe mi‘yâr kıl

Yara yara yararını yâr kıl

Nefsüñ içredür ne ki olsa âfâkda
Nefsüñ içre yazılan evrâkda

Aç gözün kim levh-i mahfûz oldu yir
Her neye baksañ Habîb ismini dir

Hak muhît oldu cihânı ser-te-ser
Eyle hakdan Hakka hakk-ıla nazar

Diñle remz-ile kinâyet eydelüm
Ol kinâyâtı be-gâyet eydelüm

155 *Bir zamânda var-ıdı bir pâdişâh
Olmış-ıdı 'âleme zıll-ı İlâh (37)*

*Mâlik-i dünyâ vü dîn olmuş-ıdı
Hâs-ı Rabbü'l- 'âlemîn olmuş-ıdı (37)*

Pâdişâh ol cân ya'nî iy cüvân
Ki ol olupdur hâs-ı şâh-ı lâ-mekân

Bil ki mülke mâlik-i kül oldu rûh
Zıll-ı Hakdur hakk-ıla buldı fütûh

Hüm ledeyne muhzarûndan hõş-süvâr
Oldı sahrâyı ihbitû ide şikâr

160 *Gördi ol sahrâ içinde nefis ü ten
Anı sayd itdi atup bu ten fiten*

Nitekim uşbu mecâzı şehriyâr
Kim şikâr-içün koyup gitdi diyâr

*Bir gün oldu ittifakâ şeh süvâr
Ol meger itmiş-ıdı kasd-ı şikâr (38)*

Şâhin-i dil şâh elinden açdı per
Kıldı bir tâvûs-ı fânîye nazar

Şeh şikâr ister-iken şebbâz-vâr
Hüsn-i tâvûs anı eyledi şikâr

165 *Bir kenîzek ya 'nî kim tâvûs-veş
Cezb idüp şeh gönli toldı keşmekeş (39)*

Dâma râm oldı şikâr ister-iken
Hâra taldı gül'izâr ister-iken

*'İşk elinden cân-ı şeh pür içdi cân
Ol kenîzek yolına oldı gulâm (39)*

Gözi görüp gönli oldı mübtelâ
Taşı bal içinde yüz yüz biñ belâ

Assı ne gerçi kim igne ola zer
Çün bata gözüñi ide bî-basar

170 Sûzen-i zerdür mecâz-ı yâr bil
Gözüñe assısı yok iy ehl-i dil

Nakşa kalma 'ışk-ıla nakkâş sev
Didi Hak dimedi göz ü kaşı sev

Nakşa gönül viren olur şerm-sâr
Kim seve nakkâş olmaz seng-sâr

Nakşa kalanlar hayâl-endîşdür
'Âşık-ı nakkâş hâl-endîşdür

Nitekim ol şâh olmışdur esîr
Ol mecâzî 'ışka işid iy emîr

175 Nâgehân sahrâda seyr ider-idi
Kasdı av idüp ive gider-idi

Murg-ı cânı ten tuzagından uçup
Düşdi bî-höd oldı kendüden geçüp

'İşk derdine devâ vuslat-durur
Gayr-ı vuslat mihnet ü zahmet-durur

Mâsiva'l-ma'sûkı yakar 'ışk odı
Sıdırur ödi döker yüzden udı

*Eyle olsa pâdşeh mâl ü menâl
Ol kenîzek yolına itdi pâyimâl (40)*

180 *Mâl idüp îsâr anı aldı satun*
N'eylesün almasa olurdu içi hûn (40)

Çünkim aldı oldu berhurdâr şâh
Sâkin oldu nâliş ü hem zâr-ı şâh

Vasl suyıyla yudı 'ışk odını
Buldu rûşen gün gibi kara düni

Fürkat içre kadre irdi nâgehân
Gökde aradugin bulup yirde 'ayân

Ol kenîzek nâgehân buldı maraz
Târ itdi şâha arzı ol garaz (41)

185 Pes iki karpuzı dutamaz bir el
Dutmag isterseñ bir elüñe bir al

Kimisi pâlân bulumaz hâr bulur
Kimi pâlân bulur u hâr mahv olur (42)

'İşkî buldı şâh kız oldu sakîm
Gör n'ider tedbîre takdîr-i Hakîm

Âb buldı kûze oldu târ-mâr
Kûze buldı su nihân oldu süvâr (43)

Âb buldı oldu ibrik türâb
Buldu ibrik 'amîk oldu hârâb (43)

190 Teşne düşdi deşte ol sudan irak
Suya kanmış-iken oldu bahra gark

Ya‘ni bil fırsat ganîmetdür saña
Ol ganîmet ulu ni‘metdür saña

Soñ peşîmân olduğuñ sûd eylemez
Öñ peşîmân ol ki merdûd eylemez

DER BEYÂN-I CEM‘-KERDEN-İ ŞEH
TABÎBÂN [RÂ] VE ‘ACZ-I ŞÂN DER
‘İLÂC-I RENC-İ CÂRIYE

Her taraftan şeh etibbâ kıldı cem‘
Zulmet-i rence ire dârû-yı şem‘

Ol kenîzek derdine dermân bula
Pâdişeh cisminde andan cân bula

195 Cârîye ya‘nî ki emmâre iy ahî
Pâdişeh ya‘nî ki ol rûh-ı sahî

İkisine dañı var derd ü devâ
Derd-i cân nefsuñ anuñ derdi hevâ

Her birisine gerekdür bir tabîb
Tâ ki ola ikisi de hõş habîb

Nefsi ehvâdan hâlâs itmek gerek
Cânı ol nefs-ile hâs itmek gerek

Cân nefâset kesb ide nefs-i hâsîs
Ol nefâsetden olur rûha re’îs

200 Cîle-i nefs-ile kalbe tahliye
Olmasa cânâ irişmez tecliye

*Nitekim ol şah divşirdi tabîb
Tâ ki sıhhat bula emrâz-ı habîb (44)*

Şeh etibbâya idüp teslîm dir
Lutf idüñ dermâna vakt olmaya dîr

*Şâh eydür ikimiz cânı dañı
Hükmüñüzde derd ü dermânı dañı (44)*

Biz ikimiz size teslîm eylerüz
Hakkı hı vü kâf ü yi mîm eylerüz

205 Şâh didi olsun menüm cânım fidâ
Câriye rencîne tek eyleñ devâ

Cân-ı ‘âşık sehl cânânı görüñ
Belki cümle câna cân anı görüñ

‘Âşık ölsün dōst olsun pâydâr
Zülf-i dildâr olsun ol berdâr-ı dâr

*Şâh dir dermân idenler cânuma
Mâlik olsun cevher ü mercânuma (46)*

Virürem mercân men cân ‘ışkına
Belki biñ biñ cânı cânân ‘ışkına

210 Cân-ı bî-cânân ten-i bî-cân-durur
Gerçi adı insân özi hayvân-durur

*Dir etibbâ cümle cân oynayalum
Biz bu rencûra devâ eyleyelüm (47)*

*Her birümüz bir Mesîh-i ‘âlemüz
Derde dermân dañı zahma merhemüz (48)*

Bizden olur cümle rencûra şifâ
Her mükedder bizden olur pür-safâ

Ölü diri eylerüz ‘Îsâ-misâl
Derde dermân bulmamak bizden muhâl

215 Başlamadılar sözi Sübhân-ıla

Lâf urdılar hemân tугyân-ıla

İnşaallah dimedin söylediler
Da'vi-yi Fir'avnı var eylediler

Bir işüñ ki içinde yâd olmaya Hak
Anda fark olmaya hiç karadan ak

Âhâsa inşaallah isterseñ şehâ
Cân lisânı-y-ıla zikr it *Ve'ē-ēuhâ*

Bir sözinde añmadı Ahmed Celîl
Nice gün gelmedi aña Cebre'îl

220 *Kim batardan Hakkı unıtsa eger
Her işinde Hak virür 'acz-i beşer (49)*

Ol-durur nisyân ki kasvetden ola
Gaflet ü lezzâtı şehvetden ola

Sehv-ile nâsî olan ma'zûrdur
Sehv-ile âsim olan magfûrdur

Ger inanmazsañ bu söze iy foēûl
Hak kitâbından okı *Amene'r-resûl*

Terk-i zikrullah ide ger evliyâ
Sehv-ile andan ol âsim olmaya

225 Görmeyesin tâ ki sen ‘acz-i beşer
Fezkür’ ismellâhe fi hayrin ve şer

Dilde yâd itmese de ger evliyâ
Hakk-ı hakdandur içi taşı ziyâ

Hakkı unudup ol etibbâ vurdu lâf
Her ne kim işlediler geldi hîlâf

*Câriyenüñ renc-ile oldu cismi müy
Oldı kandan pâdişâhuñ çeşmi cüy (53)*

Çünkü derd-ile sarardı reng-i döst
Üstühân-ı şeh sarındı kuru pöst

230 Ol etibbâ her ‘ilâcı ki itdiler
Âhayrı eyledüklerince oldu şer

Ellerinde oldu su mâ’-i hamîm
Oldı ma‘cûn ol sakîme renc ü bîm

*Nice kim içürdiler sirkengübîn
Artdı safrâ derdi oldu âteşîn (54)*

Rûgan-ı bâdem yübûset eyledi
Şerri şer üstine şerbet eyledi

*Kabz eyleyüp helîle bağladı
Od gibi için ü taşın tagladı (55)*

VE LEHU EYŹEN

235 İlâhî senden olmasa kimüñ kim derde dermânı
Aña kattâl-i zehr olur kamu ma‘cûn-ı Lokmânî

‘Inâyet itmeseñ bulur hûsûfî şems-i nûr-efşân
Kazân-ıla virür kahruñ kûsûf-ı mâh-ı tâbânı

Eger sen semm-i kattâla himâyetden nazar itseñ

O hayvân u cemâdâta virür 'Îsâ gibi cânı

İrerse nâr-ı kahruñdan döner bir katreye deryâ
İrişse nûr-ı lutfuñdan yudar bir katre 'ummânı

Bu defterden okursa ger olan perverde-i perde
Olup dîvâne dîvâna çıkup çâk ide dîvânı

240 Senüñ emrüñsüz iş iden melek olursa yâ Mâlik
Ĥatâsın dutuban maēhek idine cümle dîvânı

Eger 'Abdurrahîm olsañ Mu'înî haksuz iş olmaz
Koma zînhâr iy dilber dilüñden nâm-ı Rahmânı

DER BEYÂN-I DÎDEN-İ ŞÂH
'ACZ-I HÜKEMÂ-RÂ VE
İSTİĤÂRE KERDEN-İ ŞÂH

*Şâh etibbânuñ çü gördi 'aczini
Cânı bî-hôd oldı vü öldi teni (56)*

*Yalın ayak yildi mescidden yaña
Bil ki uşbu söz kinâyetdür saña (56)*

Ya'nî ger gelmeye bir işûñ düüst
Def'-i dâfi'den yaña meyl eyle çüst

245 Nitekim şeh yildi mescidden yaña
Kim anı gören kişi kaldı taña

Vardı mescidde istihâre eyleye
Rencine dermân u çâre eyleye

Yörüyi şeh düşdi vardı mescide
Aglayup yüzini vurdı mescide

*Sûretini hâk-i mihrâb eyledi
Gözleri mihrabı pür-âb eyledi (57)*

Yaş yirine gözlerinden dökdi kan
Taşdı taş anı görüp kıldı figân

250 Yaş kabagından şarâb olup tamar
Tende kaynar ıztırâb olup tamar

Çün fenâdan geldi kendü özine
Diñle imdi pâdişâhuñ sözi ne

Yüzini kaldurdi kıldı nâlişi
Deng olurdi nâlişin gören kişi

*Eyledi ol cân dili-y-ile du'â
Her vücûdi dil olup kıldı senâ (58)*

Nâlişinden mescidüñ taşı iñledi
Oldı bî-höd her kim anı diñledi

255 Medh idüp dir zihî Vehhâb sen
Gark-ı tугyân olana Tevvâb sen

*Key kemîne virdüğüñ cân u cihân
Men diyeseñ sen hõ bilürsin nihân (59)*

Men du'â emrüñe itdüm imtisâl
Yâ Mucîbe'l-ed' iye yâ bî-misâl

Hâcetüm sen hem du‘âm u hem mucîb
Sen devâ kıl bu habîbe iy tabîb

Sen idersin dâyimâ hâcet revâ
Senden olur cümle rencûra devâ

260 *Men galat kıldum Hakîm-i mutlakı
Koyuban hâlk istedüm kodum Hakı (60)*

*Bizde tугyân u hâtâ vü hem günâh
Senden ihsân u ‘atâ iy pâdişâh (60)*

*Hak buyurdi sırruñı ben bilürem
Tizcek ol sırruñı zâhir kıluram (61)*

*Cân içinden çünki şâh itdi hürüş
Rahmet-i Hak kıldı deryâ gibi cûş (62)*

Kul yañılmayınca irişmez meded
Biz yañılmışa meded kıl yâ Samed

265 *Pâdişâh aglar-iken irişdi h‘âb
Oldı ol h‘âb içre aña feth-i bâb (63)*

Sen de üyü ko beden eşgâlini
Gark-ı cân ol ko cihân ahvâlini

Feth-i bâb ola saña ol hâbdan
Terk iderseñ nevm-i gaflet hâb-ı ten

Bu cihânı düş gibi gör iy cüvân
Tâ saña da tuş ola genc-i revân

Nitekim şeh gördi uykusunda düş
Düşde bir pîr-i pür-nûr oldu tuş

270 Tıfl-ı rûh-ı şâha ol pîr oldu şîr
Pâdişâha yirişür oldu beşîr

Pîr mîre çok beşâret eyledi
Şeh yuhusında şetâret eyledi

Pîr şehden diledi şükrâneler
Vir ki hem derdüñe dermân ideler

*Pîr dir bir pîr ire yarın saña
Beñzer ola sûreti anuñ baña (64)*

Derdüñe ol pîrden dermân ola
Zulmetüñde ol çeşme-i hayvân ola

275 *Çün gele ol pîr ola hâzık hakîm
Andan ala sıhhati cümle sakîm (65)*

*Hikmet içinde katı hâzık-durur
Bu hazâkat içre key sâdık-durur (65)*

Zehr sunarsa olur tiryâk-ı hõş
Zî-hakîm ü kudret ü hikmet-fürûş

*Cümle rencûra kelecisi 'ilâc
Görse yüzün sag olur hâsta-mizâc (66)*

*Gündüz olup irdi çün kim va 'degâh
Zâhir oldı nâgeh ol lutf-ı İlâh (67)*

280 *Karañu dün içre togdı âfitâb
Döndi tâbından anuñ nûra türâb (67)*

Kadre irdi oldı dilekler revâ
Hâsta diller buldı derdine devâ

*Muntazır idi şeh açup manzara
Tâ ki düşündeki tuş olup ire (68)*

Göz diküp yollara bakardı gözi
Göz yaşından kana dönmişdi yüzi

İntizâr-ıla özi ölmüş-idi
Yüzi solmuş gözleri tolmuş-ıdı

285 *Gördi şeh bir şahs-ı pür-ma 'nî gelür
Ol düşünde gördüğü ya 'nî gelür (69)*

*Fâzıl u pür-mâye vü hem pür-hüner
Sanasın dürc-i dürer içre güher (69)*

*Sanasın kim kölge içinde güneş
Kıldugınca meşy döker yire reşş (69)*

*Gelür irakdan sanasın kim hilâl
İçi pür-hâl olmuş u taşı hâyâl (70)*

Cismi takvâdan erimişdi tamâm
Cânı dâreyn içre bulmuşdı selâm

290 Lâgar eyler cânını ten bisleyen
Semridür rûhını cismine kıyan

Nite ki ol pîr eylemiş cismin esîr
Şîrsüz cân tıflın itmiş şîre sîr

Her marîza anadan eşfak gelür
Hakkuñ envârına müstagrağ gelür

Yok gibi illâ hâyâl-i gark-ı nûr
Kim görürse mâl-e-mâl eyler sürûr

*Yok gibi olur hâyâl olsa revân
Ol hâyâl içinde lîkin biñ cihân (71)*

295 Hak erenleri hâyâlâta döner
Lîkin olurlar serâser pür-hüner

*Hem hâyâldür sulh u cengi anlaruñ
Hem hâyâlden fahr u nengi anlaruñ (72)*

*Çün hâyâlât oldı dâm-ı evliyâ
'Aks-i meh-rûy oldı bostân-ı Hûeâ (73)*

Bak hâyâlâta hakikat kıl taleb
'Aks-i meh-rûy oldı 'aks-i rûy-i Rab

Zâhirâ cümle cihân oldu hayâl
Lîki hakk oldu hakikatda ol misâl

300 *Ol hayâli kim düşünde gördi şeh
Gördi kim geldi yire yüz sürdi şeh (74)*

Şükr idüp eydür zihî mihmân-ı hōş
Hasta cânı görmeg-ile kıldı cüş

Gördi şeh ol gördüğü mihmân gelür
Yüzi mihmân u özi dermân gelür

*Şeh görüp mihmânı karşı yürüdi
Ayagi yirine yüzler sürüdi (75)*

Karşu vardı izine vü sürdi yüz
Secdeler kıldı öñinde biñ ü yüz

305 Vardı hâcibler yirinde turdı şeh
İrdi ol mihmândan öñ yügürdi şeh

Yirde baş koyup du‘âlar eyledi
Her kılı yüz biñ dil oldu söyledi

*İki deryâ sanasın karışdılar
Birbiriyle şöyle kim barışdılar (76)*

Mîr-ile eyle kim oldu pîr bir
Şâhdan kimsene fark itmezdi pîr

Şâha eydür dōstum sen pîr idüñ
Ol hakîkî yâr-ıla sen bir idüñ

310 *Asl-ı maksûdum sen olmuşduñ benim
Kasd-ı cân sen gayrı gözledi tenüm (77)*

Cânumuñ kasdı sen idün pîr-i pâk
Ten kenîzek sevdi cân oldu helâk

Çün hakikat köprüsi oldu mecâz
Ol mecâzı açdı tahkikat-ı râz

Şeh kenîzek ‘ışkı-y-ıla buldı pîr
Oldı ol pîr-ile mîr-i dil-pezîr

Her işüñ içinde vardur niçe iş
Nitekim yaz içredür penhân kış

315 *Şeh dir ol pîre i nûr-ı Mustafâ
Pür-keremsin pür-vefâsın pür-safâ (78)*

*Yoluña men nitekim oldı ‘Ömer
Cân biline bağlayayın biñ kemer (78)*

Ĥîemetüñde oynayayın cân u baş
Başuma nâliş kapuñda eyle taş

VE LEHU EYŹEN

Cânân yolında oynamaga baş u cân nedür
İsâr-ı yâr itmege iki cihân nedür

‘Ankâ ki lâ-mekân ola Kâf-ıla lânesi
Terk itse ol mekâna bu kevn ü mekân nedür

320 Âb-ı hayât haērasına Hîzr olan için
Kul olsa işiginde Sikender-zamân nedür

Şol cân ki celvegâhı cenânınıñ ola kuds
Ol âsitâni koyup aramak cinân nedür

Şeh kurbına edebdür eger sen sorar-ısañ
Aña müdâre-y-ile sebep tercemân nedür

Rabbe edebden oldı takarrüb ere sakın
Âdâb-ı hânı öğren unut hânümân nedür

Rahmânî ol Mu‘înî o ‘Abdurrahîm-ile
Şeytânî oldı diyen o pîr-i mugân nedür

DER BEYÂN-I KERÂMET-İ EDEB
VE VEHÂMET-İ BÎ-EDEBÎ

325 *Rabbi isterseñ edeb öğren edeb*
Bî-edebden dûrdur ihsân-ı Rab (79)

Ol etibbâ kim edeb terk itdiler
Kendü bilüleri-y-ile gitdiler

Dañı ol şeh kim hakı koyup taleb
Ol tabîbi eyledi unıtdı Rab

Bî-edeblik itdi şâh u hem hakîm
Bî-edeb cânından olmaz dûr bîm

Her makâma her sezâ-vâr bir edeb
Pür-edeb ol bî-gazab bul lutf-ı Rab

330 *Bî-edeb öz kendüye itmez ziyân
Birisinden pür-ziyândur dü cihân (80)*

Kurı yanında dutuşur yansa yaş
Aracı let yir kaçan kopsa savaş

Devr-i Mûsâda edepsüz bir foêûl
Redd idüp mâyide itmedi kabûl

*Mâyide gökden yire iner-idi
Aç toyunurdu susuz kanar-ıdı (81)*

Satmag almak yog-iken ni‘met revân
Yir yüzine yagar-ıdı bî-kerân

335 *Kavm-i Mûsâ içre niçe âdemî
Bî-edebliğ-ile vurdılar demi (82)*

*Didiler bize gerek sîr ü ‘ades
Nâle vurdılar sanasın kim ceres (82)*

Yir-iken girde vü bildircınlar
Sarmısak istedi ol hîd-bînler

Kendü elleriyle vurdılar teber
Kendü ayaklarına anlar bî-hâber

*Âsümândan inmez oldı hân u nân
Kaldı bil ü orag u renc ü ziyân (83)*

340 Bir ü ikisi edeb terk eyledi
Cümlesi kahr oldı biri söyledi

Bî-taleb mâyide virürken Hûeâ
Bî-edebler istedi renc ü cezâ

Birisi vü ikisi istedi kalan
Halkı bile kırdı anlara gelen

Bî-edeb olma vü edepsüzden ırak
Yöri kim tâ görmeyesin kahr-ı Hak

Bil 'atâyı terk idendür bî-edeb
Dağı hırsı berk idendür bî-edeb

345 N'oldılar gördüñ olar kim itdi red
Gör ne olur unıdan cûd-ı Ahad

*Anlara 'Îsâ şefâ'at eyledi
Hak virüp ni'met ganîmet toyladı (84)*

*'Afv idüp virdi tabaklar pür-ni'am
Her ne kim istediler didi na'am (84)*

*Yine niçe bî-edeb küstâh var
Zillet-i hırs-ıla oldı zelle-dâr (85)*

Hırs-ıla buldukların divşürdiler
Kimini yiyüp kimini dürdiler

350 Çok didi anlara 'Îsâ nush u pend
Vehmden kendüñüz itmeñ müstemend

Eksük olmaz uşbu ni'metler yakîn
Size dâyim kıldı Rabbü'l-'âlemîn

Ĥön-1 Hakka her kim olsa bed-gümân
Kalur ol tугyân içinde her zamân

Hırsa uyan âdemî mahrûm olur
Hem hasedden dâyimâ magmûm olur

Rızk çün maksûmdur itme hased
Rızk1 senden öñ yaratmışdur Ahad

355 Rızk-ıçun endîşe yiyüp çekme derd
Dökme teşvîş-ile câm-1 câna gerd

Küfrdür Rezzâk öñinde yise gam
Rızk-ıçun âdem olan her dem-be-dem

Sen nasîb içün bir adım iy habîb
Atsañ adar biñ senüñ içün nasîb

*Bir niçe nâdîde hırs-ıla gedâ
Oldı ni 'met kapusın yapdı Ĥuēâ (89)*

Zirâ anlar Hakka inanmadılar
Yine viresin yarın sanmadılar

360 *Yire bârân saçmaz olur âsümân
Men ' kılsalar zekâtı bî-gümân (90)*

*Nitekim bir şarda olursa zinâ
Anda çok olur vebâ dañı 'anâ (90)*

Bil zekât olmuş-durur âdâb-1 mâl
Hem zinâ terk itmek âdâb-1 'ayâl

Sendedür pes derd ü sıhhat rañs u kaht
Cümle perhîz ü zinâ inkâr u cahd

*Saña sendendür ne kim irişse gam
Korkusuz yörürsin andandur elem (91)*

365 *Ekremü 'l-insânu etkâdur yakîn
Şöyle bil kim 'inde-rabbi' l-'âlemîn*

Şol kişi kim bir nefes bî-bâk olur
Bil kim ol hattâ ebed nâ-pâk olur

*Dōst yolında şu kim bî-derd-durur
Rehzen-i merdândur ol nâ-merd-durur (92)*

*Oldı pür-envâr edebden gör felek
Ma 'rifet bahrına gark oldı melek (94)*

*Ay togrı gitmese olur hûsûf
Bî-edeblik itse gün bulur kûsûf (95)*

370 *Bî-edeblikden 'Azâzil n'itdi gör
Kendüden îmânı zâyil itdi gör (95)*

Olmış-iken şâh-ı sultân-ı melek
Tolmuş-ıdı anuñ telâmizi felek

Kutbu'1-aktâb iken oldı bî-edeb
Aña tugyân-ıla Rab itdi gazab

Bî-edebliğ-ile mel'ûn oldı ol
Nâ-ümiē ü dūn magbūn oldı ol

'Ucb-ıla her kim ki kendüzin göre
Redd idüp Hak anı hâzretten süre

375 Kıl du'â sen şerr-i şeytândan emîn
İt diyü Hakka diyelüm biz âmîn

VE LEHU EYŒEN

Yâ Rabbi dîv-i dîvden it bizi sen emîn
Budur iki cihânda murâdum menüm hemîn

Ol mekr ü hâvfden dūn ü gün turmayup ider
Hannâne gibi cümle-i hîn içre dil hanîn

Kim ola fikr itmeye ol mekr-i bikri çün
Kendü özine eyledi biñ mekri ol la'în

Yâ Rabbi biz za'ife meded eyle lutf kıl
Bu nefis ü dîvdendür ünüm dūn ü gün enîn

380 A'lâ-yı eâllîn ider uş bizi ol la'în
Ol iki düşmen oldı bize a'lâ-yı zâlimîn

Yâ Rabbi ol hâşinden id îmânumuz emîn
Eyle 'inâyetüñle gamuñ bize hem-nişîn

'Abdurrahîmi mazhar-ı Rahmân it bize
Mahmûdı kıl Mu'în bizi olduk çü müsta'în

DER BEYÂN-I MÛLÂKAT-I PÂDİŞÂH
BE-HEKÎM-İ İLÂHÎ Kİ DER-HÂBEŞ
DÎDE-BÛD

Ol velîyi gördi şâhşeh gelür
Meh gibi enver şeh-i dergeh gelür

*Elini açdı vü kuçdı pîri şâh
Şekkere saçdı sanasın şîri şâh (97)*

385 Kuçuşup dir birbirine merhabâ
Sıgmaz aralarına bâd-ı sabâ

Sadri sadra uruban sorışdılar
Bedri bedre sürüben görüşdiler

Şükr idüp şeh dir ki genci buldum uş
Ol 'ilâc-ı cümle renci buldum uş

Az ola şükrâne cân kılsam fidâ
Câ'e sultâne'l-etibbâ es-selâ

Şeh dir iy bahşâyış-i Rahmân pîr
İy olan her hastaya dermân pîr

390 Dâfi'isin her maraz kim bizde var
Şükr kim bugün tükendi intizâr

Yüzüñi gördük hemân gitdi hirec
Cân iline ser-te-ser toldı ferec

*Her su'âle yüzüñi görmek cevâb
Zulmet-i işkâle sözüñ âfitab (102)*

İçüñe şöyle ki tolmış şevk-ı hâl

Hall idersin her muhâli bî-makâl

*Gönlüm içinde ne kim varsa zamîr
Tercümânsuz sen bilürsin bir bir (103)*

395 Dest-gîr-i cümle-i dermândegân
Sensin iy sırlar bilen bî-tercümân

*Müctebâsın merhabâ yâ Murtazá
Gâyib olma kim kazâ tolar fezâ (104)*

*Sensüz olur bu fezâ gözüme zâk
Hasret ile yakar od-ı iştiyâk (104)*

Sensüz olmasun vücûdum bir nefes
Gözüme firdevs olur sensüz kafes

İy ahâli-yi İlâhuñ hâsı pîr
İy ma‘ârif bahrinuñ gavvâsı pîr

400 Pâdişeh hûn aglar-iken dökdi hön
Pîrinüñ şükrânesiyçün gûne-gûn

Çün kim ol hön-ı kerem oldı temâm
Şâh etegin dutup ol pîrûñ müdâm

‘İzzet-ile da‘vet itdi halvete
Tâ ki bata sohbetinden sıhhate

Cân ya‘nî olsa kalbe âşinâ
Ola mahbûbı bu nefis-i pür-‘anâ

Çünkü ol rûh-ıla hemdem ola kalb
Diler ol kalbe komaya derd ü kalb

405 Nefsi pes ol kalb-ıla halvet gerek
Pes hakîme hasta hem sohbet gerek

Hasta hâlin şâha şerh itdi temâm
Göstere ister hakîme iltizâm

Pîr oldı mültezim tâ halvete
Vara el ura devâ-yı sıhhate

Görmüş-idi pîr niçe renc ü derd
Acı tatlu hayr u şerr ü germ ü serd

*Kıssa-i rencûrî rencûrî bilür
Nitekim cennet tadın hûrî bilür (107)*

410 Gözsüzüñ derdin yine a‘mâya sor
Kıssayı başına gelen yig ohur

Kendü başına gelendür bil hakîm
Sag adam ne añlasun derd-i sakîm

Nûr-ı Hakk-ıla bilürdi ol velî
Zâhir ü bâtına bulmuşdı yolu

Şeh diledi kim sakîmî göre pîr
Duta nabzın sora derdin bir bir

Pîr o rencûruñ elini eline
Alubanı bakdı hâl-i âline

415 Yüzine bakdı aradı sözünü
Sözi içinde rumûz-ı sûzını

Aldı kim göre-y-idi kârûresin
Gördi yüreginde nâruñ küresin

Pîr sizdi kızda var bir gizlü renc
Adı renc illâ kim oldur kân-ı genc

Gördi kim bu derde bir dermân var
Lîkin ol degül ki anlar sandılar

Ol etibbâ-yı mecâzî pür-galat
Eylemiş bu derdi dahı muhtalat

420 Pîr dir ki ol hakîmân-ı cesed
Bilmedin sırr-ı Ahad ol pür-hased

Kendü bilülerine idüp i‘timâd
Unudup gökler yapanı bî-‘imâd

Ten ‘ilâcın cân sakîmine itdiler
N’itdiler gör n’itdiler gör n’itdiler

Müfti-i mâcin mükârî-i fakîr
Mürşid-i nâkıs gibidür ol hakîr

Bu kabâyildendür ol câhil tabîb
Kaça bunlardan olan kişi lebîb

425 Ol tabîb eyler mu‘attal tînuñı
Mürşid-i nâkıs muhalhal dînuñı

Beyza isti‘dâduñ ol murg altına
Ko ki beñzede bakıruñ altına

Bekleye tâ kim çıkasın beyzadan
Perr ü bâl irüp ola kâmil beden

Andan uçura neçe ta‘lîm idüp
Kendü evkâtın saña taksîm idüp

Yavriya basan anaç kuş olmasa
Ol yumurdaya bu kuş ‘uşş olmasa

430 Yiyiden olup yumurda olur harâb
Cümle tabben aña itmez feth-i bâb

Mürşid-i kâmil anaç kuş gibidür
K’ol mürîdüñ beyzasın yavri kılur

Mürşid-i nâkıs hevâyi mürg-vâr
Bâl ü persüz yavrisın eyler süvâr

Mürşid-i nâkıs eâlâlet artırur
Tâlîbe renc ü melâlet artırur

Yolı görmeyen ere uyan kişi
Yolda kalmakdur anuñ âhir işi

435 Kûr olan kûr yitmeklik muhâl
Kûre uyup gûra gitmeklik mahâl

Sıtmalu kişiye hummâ bagladan
Aña kim ‘âkil dise oldur yalan

Mürşid-i kâmil taleb kıl ol mürîd

Tâ ki sende ide Hak nûrın mezîd

Şöyle bil dünyâ vü 'ukbâda ol sâna
Ola dâ'î dâyimâ Hakdan yaña

Mürşid-i kâmile var niçe nişân
Söz uzar eyler-isem küllî beyân

440 Ba'zı ahvâlin diyelüm tâ ki sen
Andan idesin kalan ahvâli zann

Her ne kim eydürse sâdık ola ol
Kavli fi'line muvâfık ola ol

Her menâzilden 'ubûr itmiş ola
Togrı Ahmed yolına gitmiş ola

Bâtınına tâlibüñ kılsa nazar
Göre zâhir nitekim görür basar

Ol tesellî eyleye her vâki'i
Tâlibüñ mahşerde ola şâfi'i

445 'İlm-i Hıẓrî aña keşf olmuş ola
Sırr-ı 'ilm-i min-ledün tolmış ola

Sözi Kur'âna hadîse ola düz
Bulmuş ola Allah u Ahmedden o yüz

Her neye kılsa nazar sırrın bile
Hakkuñ ahlâkı tola evsâfi bile

Şu usûlı añlayan bilür fûrû'
Söz uzadı eyle maksûda şûrû'

Bu-durur maksûd câhilden sakın
Zînhâr ehil sanup olma yakın

450 Assı eylerem sanur ider ziyân
Niteki eyledi etibbâ ol zamân

Ol hakîmler derd-i dilden bî-hâber
Ten görür cânı ne bilsün bî-basar

Renc-i 'âna hikmet-i Rahmân gerek
Ol hakîm-i Hakk-ıçun Lokmân gerek

Sandılar ki ol câriye sayrı-durur
Bilmediler yârdan ayrı-durur

Ayrılık derdi ‘aceb zahmet-durur
Yine ol derde devâ vaslat-durur

455 Her ne ki ol cühhâl itdi iftirâ
Saña sığındum olardan yâ Huêâ

Oldı pîre sırrı o rencüñ ‘ayân
Lîkin ol sultândan kıldı nihân

Diledi kim hikmet-ile bildüre
Az az añlada haber bir bir vire

Pâdişeh gerçi devâ-y-içün iver
Pîr idi lîkin katı sâhib-vekâr

Et-te’ennî çün mine’r-Rahmân didi
Ahmed et-ta’cîl mine’ş-şeytân didi

460 Ol kenîzek rencini çün bildi pîr
Yüzi dirdi sözsüz söz bir bir

Zahmeti safrâ vü sevdâdan degül
Dir bu kızıñ ‘illeti dâ’dan degül (112)

Pîr gördi kim degülmiş kız sakîm
Lîki cânı eylemiş ‘ışk-ıla im

‘İşkdur sultânü’ l-emrâz iy habîb
Yine o rencûra Hak olur tabîb

‘İşk rencinüñ hakîmi Hak-durur
‘Âşıkâ Hak anadan eşfak-durur

465 Gördi kızı pîr ‘ışk itmiş esîr
Pes ‘ayândur kohusından müşk ü sîr

‘İşk odıyla gelür içinden enîn
Pîr sizdi kızı ‘ışk almış hemîn

Cânı içinden ider ‘ışk odı cûş
Cânı pür-‘ışk olmuş illâ cismi boş

Cismi sag olmuş olacak cânına
‘İşk odı yandurmuş ocak cânına

Yüreginden nâliş-i 'ışkdur gelen
Her kılından 'ışkdur efgân kılan

470 'İşk derdi beñzemez hîç 'illete
Olan ol 'illetde batar devlete

'İşk Hak esrârı usturlâbıdur
Ma'rifet enhârınıñ dölâbıdur

'İşkî kim şehvetden ide imtiyâz
Ol hakîkatdur ger olursa mecâz

‘Aklı ko bârî mecâzî ‘âşık ol
Ki ol ider saña hakîkî ‘ışka yol

‘İşk-ıla şehvet arasın kıl temîz
Tâ hakîkiyi mecâzuñ bula tîz

475 Şehveti adını her şehvet-peres
‘İşk kor ‘ışk-ıla vurmaz bir nefes

*‘İşki dil kim şerh ide olur hacil
Ne dil eydür vasfını ne añlar dil (117)*

*Kimse ‘ışkuñ sırrını kılmaz ‘ayân
Ol yañadan ‘akl-ı küll virmez nişân (117)*

‘İşk bilür ‘ışk ahvâlin hemân
‘İşk olur ‘ışk sûzına beyân

*Gerçi dil rûşen ider müşkilleri
Liki pür-müşkil ider ‘ışk dilleri (118)*

480 ‘İşk zübânı ten dili olmak hamûş
Tâ içinden cân lisânı ide cûş

Hiss-i zâhir dinmese sûsen bigi
Hiss-i bâtın keşf olur gülşen gibi

‘İşka uyan fikr ü hiss ü ‘aklı kor
Câna kıyar sanma cism ü şekli kor

Çün kalem yazuya âgâz eyledi
Çünkü ‘ışka geldi feryâd eyledi

‘Işk şevkî-y-ıla oldı iki şak
Yüzi karardı başı oldı aşak

485 Şu sebebden yüzi karardı anuñ
Kölgesi ‘ışk üstine irdi anuñ

‘Akl ‘ışk öñinde san kim ĥarr-ı ker
Tûtiden ĥar nicesi tuysun haber

Kâf-ı vahdetde uçar ‘ankâ-yı ‘ışk
Burc-ı ĥazretde ider seyrân ‘ışk

Şâh meydânında yörür at-ı ‘ışk
‘Işk eri bilür yine lezzât-ı ‘ışk

At-ı ‘ışk öñinde ‘akl a‘rac himâr
Bir adım atmaz balçıga çoñar

490 ‘Işk şerhin girü ‘âşıkdan soruñ
Sormadın ‘uşşâka sâdıkdan soruñ

Sıdk olupdur çünki ‘ıška tercümân
‘Işkdan yine o virür ĥōş nişân

Çün güneş yine güneşden görünür
Zav’-i ĥōş ol nûr-ı reşden görünür

Yüzüñi döndürme çün bulduñ delil
‘Işk şemsinden eger olsa kalil

Ya‘ni bilseñ pîri Ahmedden haber
Virür olsa anı dutgil mu‘teber

- 495 Ol haber eyler senüñ cânuñ basîr
Bütün eyler göñlüñi nefsiñi sır
- Nitekim zerre delîl-i âfitâb
Zerreyi gören görür gün bî-hicâb
- Sâye virür şems-i kevnîden nişân
Şems-i Ahmedden nişân envâr-ı cân
- Şems-i Ahmed oldu sultân-ı şümûs
Nefs-i Ahmed geldi bürhân-ı nüfûs
- Şol güneşüñ kim delîli sâyedür B 22b
Bilüñ ol güneş ki kem sermâyedür
- 500 Şems odur kim zerresinden ser-te-ser
Bulmadın kurbet dü şakk oldu kamer
- Şems-i bâkîdür Muhammed tâ ebed
Ne tolunmak bilür ol güneş ne hadd
- Ol tolunmak bilmez andan rûz u şeb
Nûra gark olur zihî horşîe-i Rab
- Zâhîrâ birdür güneş ger iy ahı
Olur eyleseñ tasavvur bir dahı
- Şems-i dîn bî-misl ü bî-hemtâ-durur
Aña hemtâ var diyen a'mâ-durur
- 505 Ahmed oldu şems-i bî-eşbâh-ı ferd
Rengi bî-rengîdür olmaz sürh ü zerd

Şems-i fânî zihn ü hâricde kesîr
Şems-i Tebrîzî olupdur bî-nazîr

Zihn içinde zâtınuñ süknâsı yok
Kevnde emsâli vü hemtâsı yok

Çünkü Şemsüddîn eyledi tulû‘
Yakmadı şems-i felek ansuz şümû‘

Zerresi biñ şemse bağışlar şu‘â‘
Şems-i çârum andan eyler ittilâ‘

510 Zerresinden belki gün mestûr olur
Gice andan şems-veş pür-nûr olur

İsm-i ma‘şûk irse ‘âşık sem‘ine
‘Âşıkâ vâcib-durur ki andan dine

Güci yitdükce diye evsâfını
Görebildükçe diye eltâfını

Diline getüre her dem nâmını
Aña ihsânın diye in‘âmını

Gûş-ı hûş aç niçe remzi yine uş
Diyelüm tâ sayd idince şîri mûş

515 Rûh etek bükdi ferahdan seyr ider
Sanki Ya‘kûb işidüp Yûsuf gider

Şems adın işidüp kıldı hurûş
Tende cân u cânda sır câm içdi hōş

Cân gülistânna toldı gulgule
Şişeler kulkul buyurdı bülbüle

Ĥûn-ı dil râh oldı ervâh oldı câm
Puhte vü hâm içdi cümle hâs u ‘âm

Sâz oldı gözden ü gözden kadeh
Toldı cân milkinge her yüzden ferah

520 ‘İşk eliyle şavk çaldı çeng ü def
Nahş-ıla eydürdi kavlı-lâ-tuhaf

Diledüm kim şerh-i şemsi hasr idem
Gizleyem remz-ile sözi kasr idem

Eyleyüp ba‘zı ehibbâ iltimâs
Şemsi şerh it diyü kıldı biñ sipâs

Dirler ol sinüñle sohbet hakkıçun
Sohbetüñle olan ülfet hakkıçun

Turma di eltâf-ı Şemsüddîni sen
Gark-ı şevk olsun sözüñi işiden

525 İçüben cânân elinden tâ sabûh
Mest ola dîeâra karşı ‘aklı u rûh

Şeş cihet tolsun tecellî şâdimân
Ola ferş ü ‘arş u kürsi vü âsümân

Ben aña direm ki epsem yâ ahî
Men ho mahvem lezm kılma sen dahı

Didüm eyleme tekellüf fâniyem
Çün fenâ oldum ne gördüm ne diyem

Kıldı fânî ‘ışk-ı Şemsüddîn meni
Men tesellî niçe eyleyem seni

530 Şemsedîn zerre bilen ke’lle’l-lisân
Olur andan umma sen şerh u beyân

Şemsi şerh itmekde ‘âcizdür kalem
Men ki bir az‘af kulam tañ mı kalam

Ol cihân-ı âhiret horşîdidür
Andan ol horşîde Hak mürşîddür

Ol zamân kim tayy ola şems ü semâ
Olur ol şems ehl-i haşre reh-nümâ

Medh-i halk aña muvâfık olmaya
Gayr-i hak ol şemse lâyük olmaya

535 Men ki sermestem ezelden tâ ebed
‘Akl u rûhum toludur râh-ı Ahad

‘İşk-ıla serhōş u bî-höd olmişam
Zerre-i ol- şems-i Mahmûd olmişam

Anı ben niçe idem şerh ü beyân
Küllî insân ki anda olur ke’lle’l-lisân

Şuña beñzer kim anı şerh ide his
Kimiâyı hâlis altun ide mis

Kimse o yâra yâra yarar yâr yok
Pes çün andan kâşif-i esrâr yok

540 Ko bu hicrân şerhini uşbu zamân
Bir daî yirde idevüz hōş beyân

Şol zamân kim gönl şems-i cân öñer
Fîl gibidür ki Hindûstân öñer

Teşne düşinde olur girdâba tuş
Aç kuş düşde olur gendüm-fürûş

Şems togmış gitmişüz nâ-gâh aña
Bî-münâsib söz sanup kalmañ taña

Hîç nebîned çîz merd-i gürsine
Gayr-ı ân dükkân-ı nân ender sine

545 Yine dirler baña lutf it vir haber
Ol güneşden ki anda mahv olur ‘iber

Dir ki va‘de itme bize iy ehl-i temîz
Söyle vaktüñ vaktidür şimşîr-i tîz

Ma‘rifet hōmıyla bizi eyle sır
Sırr-ı şemsi şerh kıl geldük esîr

Söyle şimdi sōfî ibni’1-vakt ol
Dâfî‘-i renc ü belâ vü makt ol

Her kim isterse visâl-i yârını
Bugün eydür yarına kor yarını

550 Yarın aña ‘ayb olur sōfî eger
Sōfî oldur yarını bugün ider

Bu günü koduñ yarın dirsın haber
Merd-i sōfî olmaduñ pes sen meger

Nâs ol olma nâsî bize nesyeden
Söyleme yohsa kalur bî-cân beden

Men direm kim sırr olur mestûr-ı hõş
Hûb olur mahbûb olsa câme-pûş

Baňa n'idersin diyüp kıl sırrı fâş
Cümle oldur ferş ü 'arş u tag u taş

555 Her hikâyet kim var anuñ sözidür
Lîki gayriyyet o sözüñ yüzidür

Sırr-ı dilber ol zamañ mahbûb ola
Ki ola yüzi gayr özi matlûb ola

Gerçi birdür 'ayn u gayr u şerr ü hayr
Lîki remz-ile ko ism-i 'ayn-ı gayr

Çün sarîh olmaz kinâyetden belîg
Şemsi añlatur eger zikr olsa mîg

Dir ki def' itme 'ayân eyle beyân
Kim virür imdi nişân-ı bî-nişân

560 Men direm ilhâh itme tâ karîn
Dir ki fâş eyle saña yüz âferîn

Men direm bu zevkîdür mer'î degül
İşidem sanup becid dirsın digül

Sen basîret birle bir eyle basar
Göresin ki oldur ne kim var ser-te-ser

Güne reh ger şems itse ittilâ'
Sözden añlamaz pulaç zevk-i cimâ'

Dir ki lutf it sırrı mestûr eyleme
Gel bu vîrân cânı magmûr eyleme

565 Sır 'arûsı çünki bula mahremin
Aç yüzün ol mahremi kıl hemdemin

Çekse mahbûbın kenâra ger habîb
Gönlegi olur rakîb u hem hacîb

'Âşık-ı rûha hicâb olur beden
Nitekim ten 'âşıkına pîrehen

Aç gözün kim nûrdur aña hicâb
Nitekim zav'dur hicâb-ı âfitâb

'Ayna her şeydür 'ayân insân degül
Ol ki bî-insândur ol insân degül

570 Ephem ol cânânı 'üryân isteme
Fârig ol kendüni bî-cân isteme

Perde gidüp ger 'ayân 'üryân ola
'Âşık u ma'sûk hem yiksân ola

Senden idemeyesin sen anı fark
Olasın bir bahr-ı bî-pâyâna gark

Geçse kim 'ışka uyup endâzeden
Cân felek gözler helâk olur beden

Arzu istersin velî gözle aran
Su hayât-iken çok olsa eyler ziyân

575 Kûh-ı Kaf urmak dilersin kâha sen
Câhuñuñ mâhın salarsın çâha sen

Gör temûzı şemsi âfâkı yakar
Anı kim ol güneşi Bâkî yakar

Ol güneş olsa yakın cümle cihân
Odlara yanar zemîn ü âsümân

Şems-i bâkî nâgeh eylese zuhûr
'Arşı köyündürür anda nâr-ı nûr

Ephem ol fitne vü âşûb isteme
Kendüzüñe derd-i Eyyûb isteme

580 Kendü kanuñ kana kana içmegil
Dahı yirde sırr-ı şemsi açmagil

Şems sırrına nihâyet yok-durur
Zerresine hadd u gâyet yok-durur

Şems añılup uzadı uşbu kelâm
At-ı 'akla 'ışk-ı şems atdı ligâm

Çok añar gönlindekiyi her kişi
Sevdügidür kişinüñ zikr ü işi

VE MİN ZÂLIKE KEZÂLİK

Ne güneşsin ki zerreñdür şu'â'ı
Bu ayuñ günüñ andan ittilâ'ı

585 Vururlar on sekiz biñ 'âlem andan

Güneşde zerre gibi hōş semâ'ı

Zihî güneş ki olmaz müntavî hiç
Cihândan dün ü gün kılmaz vidâ'ı

Zihî şems-i nefisî bu nüfûsuñ
Kim añadur şümû'ũñ ittibâ'ı

Semâ'ı zerresinüñ ol güneşdür
Şu kim buldı makâm-ı istimâ'ı

Hicâb olmaz aña lâgı kilâbuñ
Ögine virmez it üni sudâ'ı

590 Mu'înî zerreyem diyü yime gam
Ki şems oldı kamu zerrâta dâ'ı

*Söze yine kiledin âgâz kıl
Tur hikâyet hatmine bünyâe kıl (148)*

DER BEYÂN-I HALVET TALEBÎDEN-İ PÎR
EZ-ŞÂH BE-HASTE

*Pîr şehden halvet eyledi taleb
Dir ki kimse koma ger olsa ümm ü eb (150)*

*Yöremüzde kalma belki sen dahı
Koma kavm u ahlî iy şâh-ı sahî (150)*

Kalmasun dihlizde halvet-nişest
Olmasun taşrada nâgeh pây-pest

595 Tâ ki soram men bu rencûra haber
Lutf u kahr u nef' u zarr u hayr u şer

Mîr cümle dutdı pîrũñ pendini
Bağladı biline hîemet bendini

*Hâne hâlî kaldı hiç deyyâr yok
Gayr-ı bî-mâr u tabîb âgyâr yok (152)*

Sen de göñlün hastasın sorsañ kaçan
Cehd id ol dilden geçen olsun kaçan

Eyle hâlî bâtinuñ agyârdan
Gelmesün efkâr hiç deyyârdan

600 Bu ekârib bil ‘akâribdür saña
Hasta dildür her ki tâlibdür aña

Şih eline sunı-vir dil bilegin
Tâ ki derdin bula vire dilegin

Ola kim gassâl elindedür selîm
Sen de teslîm eyle ol ‘inde’ l-hakîm

Pîr tâ kim bir bir ide taleb
Derd-i hâlûñ kıl itâ‘at rûz u şeb

Nitekim ol pîr bu kızdán sorar
Derdine dârû ile merhem sarar

605 *Arkın arkın sordu şehrin kıza pîr
Derdüñi di kim tuyam ben yâ setîr (153)*

Her yirüñ olur hevâsı muhtelif
Derdî vü dahı devâsı muhtelif

*Ol şehirde yâr u kavm u hem kadah
Saña kimdür di ki bulasın ferah (154)*

*Elini nabzına kor u pîr sorar
Dili-y-ile dil-ile derdin arar (155)*

*Pîr dir n’itdi saña cevr-i felek
Sen baña di iy beşer yüzlü melek (155)*

610 Derdüñi sen de ara bileñce ben
Aramazsañ derdüñ arturur mihen

*Her kimüñ batsa ayagına diken
Oldur ayagın dizi üzre diken (156)*

Lutf-ıla alur ayagın eline
Tâ kim ol diken eline iline

Ter ider elin ayagına sürer
Cehd ider bulmaga ol .hârı arar

*İgne uciyla anı eyler taleb
Bulmasa terler vurur barmaga leb (157)*

615 *Ayaga batan diken şöyle çıkar
Dilde olsa di ki ol neyle çıkar (158)*

Hâr-ı dil dildeki hâtırdur ki ol
Hakdan özge nesneye eyleye yol

Her kişi kanda çıkarur hâr-Î dil
Olmadın ol bülbül-i gülzâr-ı dil

Nefy ü isbâta dürüşgil muttasıl
Nefy ü isbât-ıla çıkar hâr-Î dil

Lâ-y-ıla nefy eyle dilden gülşeni
Eyle illâ-y-ıla rûşen gülşeni

620 *Her kişi ger çıkaraydı hâr-ı cân
Er olaydı dâhilân u hâricân*

Hâr-ı hâtır çekemez her âdemî
Gülşen-i dilden meger illâ kemi

Kanda çeksün hâr-ı dil her har-sıfat
Hâtırı bilmez hatar bî-ma‘rifet

*Kuyruğı altına hârûñ ger konsa .hâr
Kuyruğın kısar hemân kalgır himâr (160)*

*Çıkaram sanur kısar har hâr batar
Merheminden zahm olur dahî beter (160)*

625 *Hâr zahmı-y-ıla turmayup o har
Kuyrugın kısar ayahlarÎn kahar (161)*

Assı eylerem sanur eyler ziyân
Câhilüñ hayrı olur şer bî-gümân

*Hârı debretdücce hâr muhkem olur
Zahm ider sanur ki har merhem olur (162)*

Hayr u şerrin bilmege ‘âkil gerek
Hiss ü ‘akl u fehm ü hem kâmil gerek

Bu misâldür kim ol câhil hakîm
Har gibi dermânı olur derd ü bîm

630 Niçe kim ma‘cûn düzer dârû virür
Renci arturur hemân kaygu virür

Buncılayın şol kişi ki irşâd ider
Kuru adıyla ili dilşâd ider

Kardaş okuşur hemân şeytân-ıla
Dîn ilin vîrân ider tугyân-ıla

Zâhirâ gören sanur kim yol varur
Bâtının görseñ ki ne yollar urur

Yâ İlâhî bize vir sıdk u safâ
Mürşid it bize tarîk-i Mustafâ

635 Mustafâ ümmetlerinüñ hâsını
Bize göster bahr-ı dil gavvâsını

Nitekim ol pîr bize virdi delîl
Tâ zelîl olmayavuz biz fi’s-sebîl

Pîr key üstâd u key fettâş-ıdı
San‘atında çâbük ü kallâş-ıdı

Böyledür hâl-i mürîd ü pîr hem
Evvelâ fettâşlıkdur pîre ehem

Şu beyânda nice-y-ise pîr ü kız
Tâlib-i mürşid de eyle iy ‘azîz

640 Pîr kızıñ rîşine vü nîşine
Şâgıl oldu rîşinüñ teşvîşine

El vurur gövdesine hezz-i hezîn
Böyle gerekdür çü hâzık hâricîn

Ya‘ni mürşid istese ide cezb-i dil
Hilm ü lutfıyla komaya gışş u gıl

Her ne kim söylerse leyyîn söyleye
Zâhir u bâtında sâkin söyleye

Nitekim yüz lutf-ıla söyledi pîr
Hikmet-ile tecrîbe eyledi pîr

645 Remz-ile ol kızıñ ahvâlin sorar
Hâl dili-y-ile anuñ hâlin arar

Ehl-i nefse ger diseñ sözi katı
Nefsinüñ dahı çok olur kasveti

Didi Hak Mûsîye it Fir‘avna pend
Kavl-i leyyînden at ol pendi eyle bend

Ol kızıñ rencini siz sanmañ ki pîr
Bilmeyüp böyle arardı bir bir

Kasdı ol pür-nefse bildürmeg-idi
Dîvi mahlûc-ıla öldürmeg-idi

650 Şeyhi dahı sanma senden bî-haber
Bil ki yokdur pîre sırr-ı müsteter

Pîr anuñ-çün kem kem ister ü sorar
Ol katı gönüle kaz yagın sürer

Pes bu yumşak söz-ile kız oldu nerm
Pîrüñ oldu âteş-i hilmiyle germ

Kız pîre fâş-ı esrârın didi
Göñli içinde kamu varın didi

Şehrin ü şehrinde yirin hōcasın
Hâlinüñ keyfiyyetin ü nicesin

655 Pîr kızuñ sözlerine vurdı sem‘
Ol sözüñ sûzında göñlin kıldı cem‘

Dutdı nabzın kim nice ditrer tamar
Kim ne sözden ditremek artar tamar

Tâ ne sözden yüregi oynar atar
Kimüñ adından olur atmak biter

Kankı sözlerden tamar tebdîl olur
Debserür leb yüz solar yürek solur

Ol sakîme bu kelecidür ‘ilâc
Ol karañulıga bundandur sirâc

660 *Kendü şehrin ü makâmın u yirin
Hâs u ‘âmın sordı cümle birbirin (165)*

Sordı aña bir dahı şehr-i garîb
Söyledi ol yüzi gül sözi ‘andelfîb

Ol diyârı şerh idüp kıldı güzer
Ni tamar ditredi ne ruh oldı zer

Pîr dir ki niçü terk itdüñ vatan
Baña di olsun muhakkak şekk ü zann

Sordı tekrâr ol kıza pîr ilini
Şehriyârını vü hem hem-dilini

665 *Kıssa kıldı hâne hâne şehr şehr
Kimde gördi lutf kimden buldı hayr (172)*

Cümle yirden söyledi kız ber-karâr
Ne ihtiyârı gitdi vü ne artdı zâr

Çün Semerkand añdı pîr itdi haber

Sâkin-iken ditremek toldı tamar (173)

*Atdı tamarlar yañaklar oldı zerd
Vardı bir zerger Semerkand içre ferd (174)*

Zerger adın işidüp kız inledi
Cân kulagıyla pîr anı diñledi

670 Kızıñ iç ü taşı toldı zâr u âh
Kûh-ı Kâf ol âh öñinde berg-i kâh

Şeyhden işit kıssa-i Rabbi'l-mübîn
Sen de ditresün dilüñde 'ırk-ı dîn

Fıtrat-ı asluñdan eylesün habar
Ger er-iseñ sen de ol sözden sarar

*Kız nişânların görüben ol hakîm
Sizdi anı kim neden olmuş sakîm (175)*

*Pîr sordı zergerüñ di kendini
Tâ kesem senden bu derdüñ bendini(176)*

675 *Kız dir kendi iy pîr-i âşinâ
Gatifer kûyında köpri başına (176)*

Şeyh hakîm ü hasta ol nefsi-i mürîd
Çünkü şehvet-ile beste ol kadîd

Kız mürîdüñ nefsi bil mürşîd pîr
Bu derûnuñ san'at-ı Cemşîdi pîr

Pîr-i Hak bu pîr-veş her tâlibi
Sorar ide rûha lâyıq kâlibi

Evvelâ tâlib ki görür vâkı'ât
Tâlibe k'andan-durur evvel necât

680 Cân marîzına 'alâmât ol-durur
Hâl yolunda hayâlât ol-durur

Ol marazdan kim sora pîre mürîd
Pîr alup derdin ide sıhhat mezîd

Nitekim tebdîl-i tab‘ eyler hakîm
Varuban teslîm idincek ol sakîm

Tab‘ -1 nefsi şeyhde tebdîl ider
Nefsüñ evvel fi‘lini ta‘tîl ider

İçürür aña şarâb-1 ma‘rifet
Eyler anı dîv-iken âdem-sıfat

685 Hulkına ahlâk-1 Hak telkîh ider
Cümle işkâli aña tavzîh ider

Söz uzakdur dâsitâna kıl şürû‘
Aslı di ‘âkil tuyar andan fûrû‘

*Pîr eydür rencüñi bilmişem uş
Kılsun eshârum ‘ilâcuñda hurûş (177)*

*Fârig otur ki saña gör üşte men
Cânuña dermân ideyin nice ten (178)*

*Nitekim kuru ota neysân ider
Ol kim ölmüş pîr cümle cân ider (178)*

690 *Pîr dir ki men seniñçün gam yirem
Gussa çekme men seniñ kayduñ görem (179)*

*Men saña anadan atañdan eşfakam
Men hakîmem çekme kaygu-yı sakam (179)*

Mahrem oldı ol ‘azîz ile bu kız
Cân u dilden otururlar diz-be-diz

Ya‘ni o tâlib ehl-i teslîm ü fenâ
Rûh-1 şeyhe eyle olur âşinâ

Nite ki ol pîr itdi şefkatdan kerem
Duta pîrûñ dahı sini muhterem

695 Hayrû’1-âbâdur mu‘allim âdeme
Şöyledür tahkîk bil hîç ay dime

Şefkatıyla her mürîdine nazar
Pîr ider nef‘ arturur ekser zarar

İ'tirâz eyleme teslîm eyle hōş
'Ömrüñi emrine taksîm eyle hōş

İ'tirâzı oldu tullâba hicâb
İ'tirâz ehline olmaz feth-i bâb

İ'tirâz eyledi Mûsâyı ırak
Hızrdan Hızr okudu hâzâ firak

700 *Didi ol pîr aña sırruñı sakın
Sırrı saklayan olur şâha yakın (180)*

*Sırrı her kimse ki kılssa şöyle fâş
Andan eksük olmaya korhu-yı baş (181)*

Şeyh sırrına gerek mahrem mürîd
Rûh-ı pîre tâ ola hem-dem mürîd

Sırrı hıfz iden bulur tizcek murâd
Fahfazû esrâruküm 'inde'l- 'ibâd

Didi peygâamber ki sırrı gizleñüz
Tâ ki bir mahrem bulasız gözleñüz

705 Ehlini bulıncag olur size farz
Tâ ki idesiz anı ehline 'arz

Gayr-ı pîre sırr açan hâyin-durur
Hâyin ol hâviyede sâkin-durur

Dahî esrârını kitmân eylemek
Şîhdan oldur dîni vîrân eylemek

Şeyhe gerçi yok-durur mektûm şey
Gizlemek lîkin ziyândur yâ bu ney

Şu sebebden ma'ni'i teslîm olur
Şeyhe ol hem târik-i ta'zîm olur

710 *Dâne kim öz özini penhân kılur
Âkıbet sersebz olur bûstân kılur (183)*

Nukre kân içinde bulur perveriş

Sen de sır saklamaga şöyle düriş (184)

Açma sır cevherlerin nâ-mahreme
Sır demek nâ-mahreme zî-mazleme

VA‘DE-KERDEN-İ HAKÎM
BE-HASTE

*Va‘de-i pîr eyledi rencûrı sag
Zulmeti rencine yandurdu çirâg (185)*

Ehl-i hakkuñ va‘desi gelmiş-durur
İdeyin dise hemân olmuş-durur

715 Ol vefiyye’l-‘ahdı sâdık bil yakîn
Muhlif’l-va‘di münâfık bil yakîn

Var-durur ehl-i nifâka üç nişân
Birisi sözinde olmakdur yalan

Biri hâyınlık biri ‘ahde hilâf
Ba‘zılar bir dahı dimişdür ki lâf

Ehl-i tevfiğ ola zıddı anlaruñ
İşleri sıdk u vefâdur bunlaruñ

Ehl-i Hakkuñ ‘ahdi bî-şekk ü yalan
Va‘de-i nâ-ehldür pür şekk ü zann

DER BEYÂN-I DÂNİSTEN-İ HAKÎM
RENC-İ RENCÛR-RÂ

720 Sora sora bildi asl-ı renci pîr
Sanasın kim buldı vasl-ı genci pîr

Pîr bildi kız esîr-i ‘ışk-ı mış
‘İşk şîriyle o sîr-i ‘ışk-ı mış

Gördi ‘aklı ‘ışk-ıla dîvânedür
Cânı ‘ışkuñ şem‘ine pervânedür

Ş İ ‘ R

İl sanur magmûm odur mahkûm-ı ‘ışk

Sanmañuz mesmûm oldur mûm-ı ‘ışk

İy olan cân ili tahtıgâhınıñ sultânı ‘ışk
İy olan Lokmânı derd-i rencinüñ dermânı ‘ışk

725 Sen bu ‘âlem zulmetinde Hızırısın ‘âşıklarunñ
Teşne-i müştâkuñ olduñ çeşme-i hayvânı ‘ışk

Evvel özinden elin yusun kosun kendüzini
Her ki baş oynamag ister-ise der-meydân-ı ‘ışk

Varlıg andan âşikâre âşikâre varlıg ol
Şöyle fâş olmış-iken gine olur penhân ‘ışk

Evvelîn ü âhirîn ‘ilmüñ bulur bir noktada
Hâsılın her kimüñ olsa hüccet ü burhânı ‘ışk

‘Işka uyup perdeden dîvâne çıkdı ‘akl-ı küll
Yazsalar dîvâne kılssa tañ midur dîvân-ı ‘ışk

730 ‘Âşık u ma‘şûk kendüzinde iken kendüyi
Sevüben kendüzine kendü ider efgâmı ‘ışk

Küfrden dîni kimesne ‘akl-ıla itmez temîz
Lîki pâk eyler gümânsuz küfrden îmânı ‘ışk

On sekiz biñ ‘âlemüñ varlıgı birdür dür sadef
Kalbidür ‘âriflerüñ ‘ışkdur anuñ ‘ummânı ‘ışk

Kendü bî-evvel velî her şey’ünñ andan evveli
Şöyle bî-pâyân-iken her nesnenüñ pâyânı ‘ışk

Her neyi görseñ hemân ‘ışk-ıla ‘ışkuñ ‘âşıkı
Kimi âşüfte kimi hayrân u sergerdân-ı ‘ışk

735 Cümle-i vîrânelerde gevher ü gencîne ‘ışk
Yine her gencînenüñ gencîne-i vîrânı ‘ışk

Cân u dilden ‘ışka kul ol yörü iy cânânı bul
Tâ saña bir lahzada hemdem kıla cânânı ‘ışk

Yâ İlâhî ‘ışk-ıla vir zindegânî cânlara
Tâ ki dilden dil-ile zikr ide sen Sübhânı ‘ışk

Meclis-i 'irfânuñ oldur şem' dâni cem'inüñ
Aña uy kim göstere tâ meclis-i 'irfâni 'ışk

Hamdulillah öpücek 'Abdurrahîmüñ işigin
Viridi-y-idi bize ol dem rahmet-i Rahmâni 'ışk

740 Bu Mu'inüñ 'ayni ciger kanın itdügi ma'in
'İşka virür sordı gördi kan sorarmış kanı 'ışk

Vardı didi şâha kim âgâh ol
Lutf-ı Allâha bugün hemrâh ol

Viridi şükrâne idüp şükr-i İlâh
Çünki pîrûñ sözini işitdi şâh

Cân u dilden sözlerin itdi kabûl
Şâh-iken şükrin gören sanurdu kul

Pîr dir şâha budur tedbîrümüz
Râst iderse eger takdîrümüz

745 Cehd idüp bulmak gerek ol zegeri
Kim bu ma'dînüñ ol olmışdur zeri

'İşkî ya'nî zegerüñ eyledi zerd
Kız yüzün andan alurken reng-i verd

Rûhı gül gibi vü rengi nefsi anuñ
Oldı zeger gibi lezzâtı tenüñ

Ol sakîme pîrdür pîr-i hakîm
Gerek uşbu sırra tab'-ı müstakîm

Zegeri lezzât sevdi kızı nefis
Oldı zer gibi vü ruh hûnrîz nefis

750 Zegeri öldür ki kız olsun sahîh
Bu beyân yine gele gâyet vazîh

Pîr mîre dir ki iy şâh-ı lebîb
Bu habîbe katl-ı zegerdür tabîb

*Zegeri kıgırd ol irak şehrden
Hil'at u zer vir içi pür-zehrden (191)*

Garra kıl göster aña mâl ü menâl
Eyle ol mâl-ıla anı pâyimâl

Mürşidüñ va‘zı mürîde mâl ü zer
Virdügi yâr-ı hakîkîden haber

755 Virür evvel zevk-ı hûr-ıla gurûr
Kalsa anda kılmasa andan ‘ubûr

Sâliküñ kattâl zehri ol-durur
Ma‘rifet rûhını ol hûb öldürür

Hulle vü hîl‘at aña mihnet olur
Nitekim zerger o ni‘amdan ölür

Ehl-i dîeâra firâk olur Burâk
Hem kusûr olur kusûr-ı iftirâk

Hazret ehline ne cennet yâ ne hûr
Yârı nûr olan aña kılmaz gurûr

VE LEHU EYZEN

760 Gerekmez hûr u enhârı ezelden yâr-ı dîeâram
Baña tîmâr-ı dîeâr it ki men bîmâr-ı dîeâram

Müdârâ eyleme baña medârum dâr-ı dildâr it
Matâram ‘arş-ı çâr-tâkı degül tayyâr-ı dîeâram

Ene’ l-hakk eyden ol benden enâniyyet degül
lâfam Kemend-i zülfine Mansûr olup berdâr-ı dîeâram

Meni nerkis gibi dutup humârum derd-i ser itmez
Ciger kanı-y-ıla lâle gibi hammâr-ı dîeâram

Meni sanma ki men hâkem men ol envâr-ı
eflâkem Sananlar hâr u hâşâkem bilüñ gülzâr-ı dîeâram

765 Devâ-yı derd-i Eyyûbam ziyâ-yı ‘ayn-ı Ya‘kûbam
Ne mergûbam ne mahbûbam ki hûr-zâr-ı-

dîeâram

‘Akıl şehrinde tâtâram gönül târında evtâram
Kamu bîmâra tîmâram bugün ‘Attâr-ı dîeâram

Ne şems ü ne ahter u mâham şu‘â‘-ı nûr-ı
Allâham

Halîlullâh-ı Evvâham çü büt-âzâr-ı dîeâram

Çü rahmet bâgınuñ râgı yine ‘Abdurrahîm oldı
Men ol eşcâra ezhâram dir ol esmâr-ı dîeâram

Celâleddin-i Rûmîden dehen tolup olur pür-fen
Bilüp ahbâr-ı ahbârı tolu esrâr-ı dîeâram

770 Mu‘înî Mûsî-vâr idüp aña bir Tûrı Tûr eyle
Kamu eşyâdan eyd aña di nûr-ı nâr-ı dîeâram

DER BEYÂN-I FİRİSTÂDEN-İ ŞÂH
TERCÜMÂN-RÂ BE ZERGER

*Şâh gönderdi bir iki tercümân
Tecrîbe ehli be-cümle râz-dân (194)*

*Her biri ehl-i müdâra key fasîh
Sözleri tolu kinâyât-ı sarîh (194)*

*Zergerüñ vardılar ol iki emîr
Şehrîne şehden olup bunlar beşîr (195)*

Didiler zerger beşâretler saña
Gizler-imiş Hak ‘inâyetler saña

775 *Sensin üstâd-ı cihân u pür-hüner
El degirmedin idersin hâki zer (196)*

*Toldı vasfuñ ‘âleme hurşîd-vâr
San‘at içre sensin ol Cemşîd-vâr (196)*

*Didiler iy halk içinde nîg-nâm
Şeh saña eyledi yüz ‘izz ü selâm (197)*

*Da‘vet ider sini tâ zerger kıla
Sohbete sen serveri mihter kıla (197)*

*Uş hediye sîm ü zer eyle kabûl
Çün gelüp şâh-ıla bulasın vusûl (198)*

780 *Çün gelesin olasın hâs u nedîm (198)
Dahı neler kıla ol şâh-ı kerîm*

*Mâl u hil'at gördi çün zerger katı (199)
Kasvet-ile unuttı nâr-ı fûrkati*

*Eyleyüp terk-i vatan girdi yola
Şâdmân olup gider güle güle (200)*

*Bilmedi kim cânına kasd itdi şeh B 30b
Garre kıldı şöyle kim hırs u şereh (200)*

*Fil-iken hōş bindi zerger tâzi at
Bilmez olasını şâh öñinde mât (201)*

785 *Güvenür uşbu leti devlet sanur
Hûn bahâsın hediye vü hil'at sanur (201)*

*Eyledüñ zerger rızâ-y-ıla sefer
Vardur öñünde kazâ-y-ıla kader (202)*

*Kendü pâyuñla kazâyâ itdüñ seyir
İçi pür-şerdür taşı gördüñ hayır (202)*

*Taşradan hayırdan şerri fark
İdemez tañ mı ola girdâba gark*

*Bilmedi 'Azrâ'ıl ister zergeri
Göñline toldı hevâ-yı mihterî (203)*

790 *Çünkü zerger geldi yorgun u garîb
Oldı vardı şeh huzûrına karîb (204)*

*Şâh öñine iltidiler yüz 'izz ü nâz
İdüben bilmez ki vardur gizlü râz*

*Şem' gibi kim dutarlar muhterem
Başına vurmag-ıçun oddan verem*

Şâh gördi aña ta'zîm eyledi

Zer ü sîmi aña teslîm eyledi (206)

Geldi çün zerger garîb ü bî-haber
Şeh derinde oldı hünerden mu‘teber

795 Ya‘ni halkdan Hakka meyl iden garîb-
dür nitekim dir hadîs içre Habîb

Dir garîb geldi cihân içinde dîn
Yine gidiser garîb ol bil yakîn

Geldi zerger gibi ol nefis-i mürîd
Şâh-ı şeyh öñine ki ola müstefîd

Şeyh lutfıyla anı cezb eyledi
Bu ‘azâb-ı cehdi tâ ‘azb eyledi

Kodı dünyâyı o ‘ukbâya itdi meyl
Cânına toldı hevâ-yı havf-i Veyl

800 Zerger-i nefsi o şâh eyledi mât
Gördi mât itmekden özge yok necât

N’ola ger bir cân öle biñ cân-içün
Sür cenânuñdan cinân cânân-içün

Ehl-i dîeâra bir olur nâr u nûr
Ehl-i nûr oldur ide anlardan ‘ubûr

Ehl-i dîeâr oldılar mahv-ı fenâ
Pes fenâ ehli n’ider havf ü recâ

*Pîr dir vir ol kızı bu zergere
Tâ ki derdine anuñ dârû ire (207)*

805 *Vasl suyun saça nâr-ı fûrkata
Tâ o sohbetden irişe sıhhata (208)*

*Zergere şeh ol kızı kıldı nikâh
Kara göginde aña irdi sabâh (209)*

Ya'ni nefis kim hastadur ister dilek
Hakkını vir çünkü dîv olmaz melek

Nefis hayvânî-durur ister 'alef
Bulmasa hayvân 'alef olur telef

Aña irür ol 'alefden ki ol halâl
Ola bulmaya ol halâl-ıla melâl

810 Nitekim ol kız-ıla zerger durur
Bu haber sırrı saña rehber-durur

Kız u zerger birbirin kıldı kabûl
Birbiriyle 'ıyş kıldı bol bol

Ölmiş-iken birbirinden buldı rûh
Birbirine oldılar gaybî fütûh

Tâ biş altı ay safâ sürdi bular (210)
Yiyüp içüp hōş yatup turdı bular

Sohbet-ile kâmil ol kız oldı sag
Toldı yüzinden yir ü göge çirâg (210)

815 Sohbet-i Hakk-ıla ol nefsüñ kızın
Bisle îmânuñ yüzi olsun güzîn

Hem 'alefden dahı vir kadr-i kifâf
Tâ kelelden nefis-i ekder ola sâf

Rûh u kalbi çün buña eyler kerem
Ol mükerrerler çün olsun muhterem

Hastadur bunsuz olar budur 'ilâc
Bu olarsuz kûrdur anlar sirâc

Bunı besle tâ ki anlar ola sag
Bunı yag eyle olar nûr-ı çirâg

820 Ol çirâg içinde yagı cümle yak
Yaglıg adın gider ü bir dahı yak

Tâ anuñ yanmaklığından arta nûr
Zerger ölmeyince kız bulmaz sürûr

*Zerger için ezdiler şerbet katîl
Zergeri eyledi ol 'izzet zelîl (211)*

*İçdi ol şerbet cemâlin kıldı hõr
Zergerüñ gör ki aña n'itdi gurûr (211)*

Garre olma hüsnüñe vü mâla sen
Aluban gitdügüñ âhir bir kefen

825 *Hasta olup oldu zerger zerd-rû
Gördi andan duhterüñ gözi yuhu (212)*

Zergeri gördi kız oldu hõş-cemâl
Zergere oldu visâli infisâl

La'l haddi oldu çün zer zergerüñ
Zerd haddi la'le döndi duhterüñ

Zergerüñ sıdup ödi yandı odı
Duhterüñ dûdi ol oddan sovudı

'Âkil oldur nakş nakkâşın seve
Ahmak oldur kim gözün kaşın seve

830 *'Âşık-ı reng olan olur hõr u neng
Gör gül olur solıcak ol reng-i reng (214)*

*Zerger eydür ol kıza n'olayıduñ
Sen dahı hem nengümüñ olayıduñ (215)*

*Saña da geleydi bu baña gelen
Saña da güleydi bu baña gülen (215)*

*Gözlerinden kan akardı zergerüñ
Âhı âfâkı yakardı zergerüñ (216)*

*Düşmen oldu kendüye hüsn-i hasen
Hüsne magrûr oldu terk itdi vatan (216)*

835 İy garîb ussuñı dir itme gurûr
Sen vatandan dûr u hõr itme sürûr

Çün kim îmândan-durur hubbu' l-vatan
Fatlabu evtâneküm bi' l-hüsni zann

Nefsüñ ol duhter hevâ zerger-durur
Ol vatan rûh-ı safâ gevher-durur

Bu makâmda şâhdur kurb-ı İlâh
Nefs-i insânı sever ol pâeîşâh

Zergeri öldür ki sevsün şâhı kız
Çünkü cân bî-nefs olmadı 'azîz

840 Nefsdür ervâha merkeb hõş taleb
İtmege asl-ı vatanda kurb-ı Rab

Nefsdür ol kurb-ı ev-ednâ bulan
Kurbet-i hazretde hõş süknâ bulan

Nefs geçer bir nefesde biñ makâm
Nefs içindedür sa'îr ü hem selâm

Mutma'ınneyse selâm ü hem na'îm
Olsa emmâre sa'îr ü hem cahîm

*Zerger eydür benven ol tâvûs-vâr
Kim yine hüsn-i perüm eyler şikâr (217)*

845 *Gerçi yinmez şah-ı tâvûsüñ teni
Hüsn-i perri oldı anuñ düşmeni (217)*

Hüsnine magrûr olan emmâredür
Ehl-i emmâre hediye mâredür

Nefs sıfatlarına olıncak katıl
Batt u tâvûs u horus-ıdı halil

Hem birisi zâg adı ehl-i emel
Kim harâbân içre ola zû-zelel

Şehvet-i mahz idi bî-ta'yîn dîk
Kim odur bî-'akl u hem tab'-ı rekîk

850 Battuñ evsâfi-durur battâllık

Dün ü gündüz durmayup ekkâllık

Sen de ol uşbu sıfatlara katıl
Kendüni koma zelîl eyle Halîl

*Dir göbegi müşk olan âhû menem
Kim girü kendüziüme kaygu menem (218)*

Hûn-ı sâfum yine nâfumdur doken
Kendü gülümden yüregümde diken

*Oldı rûbâhuñ derisi düşmeni
Postı-y-ıçun gör yile virür teni (219)*

855 Dünye ehline temelluk eyleme
Dilki gibi dînüni yok eyleme

Dünya-y-ı çun halka hulk itmek nifâk
Didi ol cân zahmına tiryâk vurak

*Dir o filem üstühânumdur sebil
Eyleyüp kanum kılan cânım zelîl (220)*

Añma sen de hinduyistân-ı hevâ
Cân elinden nefsüni kılma yuva

Fîlbân it pîrânı mahkûm kıl
Nefsüñ ol çengâle ber-hortûm kıl

860 Dir i mini öldüren sanma kalam
Zulm yazmaz hod kimesneye kalem

*Zerger eydür iy benüm kanum doken
Sensin ol tarlaña yatlu tohm eken (221)*

Sen de kimseneye eyleme hased
Kimse hakkın kimsede mi kor Ahad

Men bugün öldüm-ise yarın da sen
Ölübeni sarlanasısın kefen

Çünkü şeh şih kız mürîd zerger hevâ
Şeh koyup zerger seven kızdur gavâ

- 865 Şeh gerek evvel hevâyı öldüre
Andan evvel nefs-i gavâyı öldüre
- Zerger ol sırdur ki dir bugün baña
Olan olur ‘âkıbet yarın saña (222)
- Kim hevâsın terk ide Cennet bulur
Nefsini terk eyleyen kurbet bulur
- KEMÂ KÂLE ‘AZZE VE CELLE VE
NEHEN NEFSE ANÎ’L-HEVÂ FE
İNNE’L-CENNETE HİYEL ME’VÂ
- Kurbet isteyenler añmaz cenneti
Cenneti n’ider sevenler hazreti
- Gerçi her şey bir dahîle pîç-e pîç
Lîki olar bir dahı şey’ile hîç
- 870 Gerçi salar sâyesin dîvâr uzun
Yine divşirür gidüp gün irse dün (223)
- Her işüñ vardur soñında bir zevâl
Bî-zevâl ancak cemâl-i Zü’l-Celâl
- Bu cihân bir tag-durur itseñ nidâ
Ol nidâ yine virür saña sadâ (224)*
- Ya’ni kim ne itse yine kendü bulur
Sanma kim kimseye itdügi kalur
- Nitekim tag sözüñe virür cevâb
Bulur itdüğün kişi açılsa hicâb
- 875 *Böyle didi kıldı zerger cân fidâ
Câriye sag oldı kâmil gitdi dâ (225)*
- Ol kenîzek gibi kim fânî sever
Sevdügi ölmeg-ile derdin savar (226)*
- Gerek ol bir ölse bu biñ öledi
‘İşk-ı cânân içre bî-cân oladı
- Gör bu kızı yâri ölmekden bulur

Sihhati yâri ölmeg-ile hōş olur

Şehvet adın ‘ışk takanlar böyledür
Gördüğine göñli akanlar böyledür

880 Râh-ı merdân içre ol nâmerd olur
Sevdügi mevt-ile odı serd olur

Er odur kim bir yire göñlin vire
Her neye kılsa nazar anı göre

Olmagı1 zerger gibi şehvet-peres
Tâ olasın şâh-ı bakâya hem-nefes

Yâhuē ol kız gibi sevdi zergeri
Zergerüñ gitdi ferî ol aldı firi

Zî yalancı dōst kim yâri öle
Yâri öldügiyle ol varı öle

885 ‘İşk-ı Ferd u Hayy u Kayyûm u Ahad
Anı ma‘şûk idin iy dil tâ ebed

*Hayyi sev kim tâ ebed hayy olasın
Lâ-şeyi ko yâ o yâ sen olasın (227)*

*‘İşk-ı Hakdur her zamânda tâzater
Tâzalıkda yaz u kış gülden beter (227)*

*Hakkı sev kim ‘ışk-ı bâkî andadur
‘İşk tiryâk-ı ‘ırâkî andadur (228)*

*Sâki-yi bâkîdür ol râh andadur
Râh kim akdâh-ı ervâh andadur (228)*

890 *Hakkı sev kim evliyâ vü enbiyâ
Anı sevdi buldı zulmetde ziyâ (229)*

Mûsi ol humhânedden câm itdi nûş
Kûh-ı Tûr ol nûşdan eyledi cûş

Ahmed ol ‘ışk-ıla oldı Mustafâ
Ol kadehden âleme saçdı safâ

Hıızr-ı Hak 'ışk-ıla dâyim zindedür
Od Halîle gül'izâr-ı handedür

Ölüyi diri kılan 'İsâ degül
'İşk-ı Hakdur bil ki oldur bil ki ol

895 *Sen dime kim men kimem ki anı sevem
Bende-i miskin ki o sultânı sevem (230)*

Ol keremden 'ayb dutmaz sev anı
Şöyle sev ki ol sevgüde mahv it seni

Sen ü ben dimekdür ortada hicâb
Sen ben olduk yirde olmaz feth-i bâb

'İşk-ı Hakka vir gönül merdâne ol
'İşk dîvânın okı dîvâne ol

Zergeri sevme şeh-i bâkîyi sev
Ol şarâb-i bâkîye sâkîyi sev

900 'Âkı1 olan şâhı kor kul mı sever
Kâmil olan kor melek gül mı sever

VE LEHU EYZEN

İnsân dirilen kez seve hayvân ne revâdur
Her dîve melek olmaga mihmân ne revâdur

Yaylakına Hûnuñ olı-gör 'ışk-ıla âhû
Âhû yirine gül-ı beyâbân ne revâdur

Almaya sakın gönüñü telbîs-ile iblîs
Dîv ile tola taht-ı Süleymân ne revâdur

Yezdânı id ol memleket-i cânuña sultân
Sübhân yirine leşker-i şeytân ne revâdur

905 Eymânını îmânuñ emîn eyle gümândan
Eymânı yalan ola müsülmân ne revâdur

Ol hulle-i hûrî ki 'abâ eyde harîre
Sarmaşa aña hâr-ı mugaylân ne revâdur

Haddâda kömür narhına virmek zer ü dürri
Gevherler ile kân-ı Bedahşân ne revâdur

Öz lutfi-y-ıla göñlüñe koy genci hayâlin
Künc ola dime ol gence bu vîrân ne revâdur

Cânâna vir ol cânuñı rîvân-ı cinân ol
Rîvân-ı cinân yiri ola nîrân ne revâdur

910 Tâvûs-ı nüfûsuñ yöri kuddûs-sıfat kıl
Cevlân-ıla ol yirde ide seyrân ne revâdur

Di Yâsini dut yasını çün yasını yasmış
Yasıyla ola cân yasına kurbân ne revâdur

Zî zülf-i perîşân ki Cüneyd oldı aña Mansûr
Dîvâneye fetvâ vire divân ne revâdur

Fân olmayayın dirseñ o ‘irfân etegin dut
Hayrân ol ola ‘akl-ıla sekrân ne revâdur

Kesb eyleme tугyânda bu ‘isyân-ıla husrân
Husrân tola pür-mazhar-ı gufrân ne revâdur

915 Hâşâ ki Mu‘în kanı olan îmân u emânuñ
Tâbân-ı mehe zulm-ıla ura peykân ne revâdur

DER BEYÂN-İ KÜŞTEN-I ŞÂH ZERGER-RÂ
BÎ-TA‘ASSUB VE BÎ-HEVÂ-YI NEFS

*Zerger için istihâre kıldı pîr
Katline kıldı işâret ol müşîr (231)*

*Bî-hevâ-yı nefis itdiler helâk
Dillerinde yog-ıdı ümmîd ü bâk (231)*

*Pîr işlemezdi iş ilhâmsuz
Bir nefes urmazdı nefis i‘lâmsuz (232)*

*Eylemedi şâh göñliyçün o kan
Bî-gümân uşbu sözümi diñle kan (232)*

920 Mürşid eyledügi tullâba cefâ
Ol aña ‘ayn-ı vefâdur iy safâ

Cevr-ile gerçi mücâhid eyler ol
'Âkıbet kılur müşâhid zû-kabûl

Evvelâ urur riyâzatdan tirâş
Aña cennetde düşer âhir firâş

Buyurur evvel aña 'atşân u cû'
Ma'rifet hönna eyledür rücû'

Mâlin alur buyurur tecrîd ü terk
Âhir eyler hakk-ıla kalbini berk

925 Nefsi ne isterse emr ider hilâf
Eyler andan kalpınıñ kalbini sâf

Buyurur terk-i vatan eyler garîb
Tâ Habîbe vü Haka ide karîb

Ol degül gurbet ki terk ola diyâr
Gurbet oldur ki ide terk-i ihtiyâr

Koya ahlâk-ı zemîme ilini
Hulk-ı Hâlık eyleye tahsîlini

Hastadur mahcûblar şeyhdür tabîb
Dut tabîbüñ emrin isterseñ nasîb

930 Zehr sunsa kand-veş hōş eyle nûş
Tâ içüñden ide sıhhat mevci cûş

Ol mutî' ol hasta göñlüñ ola sag
Nitekim oda mutî' olur çirâg

Ol itâ'atdan katı ma'mûr olur
Ol karañu giceler pür-nûr olur

Her celâl içinde vardur bir cemâl
Hiç cemâl olmaz yakîn bil bî-celâl

Şeyhe sen de şem' gibi ol mutî'
Dâfi'-i sevdâ vü renc oldur serî'

935 Tâ gide senden bu emrâz-ı hicâb

Feth-i bâb ide saña elfâz-ı ‘itâb

Ma‘rifet âbında ider dölâb-vâr
Emr-i âbında ol yöri tullâb-vâr

Ol serâb içre seni sîrâb ider
Teşne cânuñ her nefes seyr-i âb ider

Hâb-ı gafletden gözüñi ide pâk
Ceybini cümle hicâb eyleye çâk

Cânüñ oldugı ola ‘ayn-ı hayât
Çek riyâzın bul riyâzı bâ-sebât

940 *Hızr kim oğlanı kurbân eyledi
Sanma tugyân-ıla ‘isyân eyledi (233)*

Kopsa gerekdi ol oğlan key şakî
Vâlideyni-y-idi gâyet muttakî

Hızr Hak emriyle anı itdi mât
Oğlan olmasun içün hâs-ı ‘usât

Olsa gerekdi begâyet bu’ l-fuzûl
Niçeye zahmet viriser-idi ol

Rahm idüp öldürdi Hak ma‘ sûm iken
Bî-gümân merhûm olur ma‘ sûm ölen

945 *Sen dahı dünyâda ma‘ sûm olı-gör
‘İsmet-ile mahz-ı merhûm olı-gör*

Zergere şeh dahı Hak emri-y-ile
Kahr eliyle urdı cânına sile

Uşbu sırrı tuyan Allah hâsıdur
Hâs-ı Hak sır bahrınıñ gavvâsıdur

*Kime kim Hakdan gele vahy u kelâm
Her ne işlerse hatâsuzdur temâm (234)*

Mazhar-ı Hakdur velî vü ger nebî
Cümle insân şâbb ü ger şeyb ü sabî

950 Hakdan olur lutf u kahr u hayr u şer
Hikmet ü men‘ u ‘atâ vü nef‘ u zarr

Hayrı Hakdan şerri nefsinden bile
Ol kişi kim hâfiz-ı âdâb ola

Mazhar-ı Hak ola çün-kim âdemî
Hak ider bir demde itse biñ demi

*Cân viren ger cân ala olmaz hatâ
Ger sahî men‘ itse olur ‘ayn-ı ‘atâ (235)*

Enbiyâ vü evliyâ nâyib-durur
Hakka zâhirde vü Hak gâyib-durur

955 *Nâyib ol ki andan ola her kim ola
Hakda bulduğun kişi anda bula (235)*

Gerçi bî-şek gâyib ü hâzır odur
Evvel âhir bâtın u zâhir odur

Oldı gâyib geydi insân kisvetin
Hikmet-ile insandan işler kudretin

Çünkü birdür mânib u nâyib kamu ,
Sen de bir gör hâzır u gâyib kamu

*Eyle İsmâ ‘il-veş kurbân özüñ
Tîr-i Hakka tâ bula biñ cân özüñ (236)*

960 Eyle bir cân terk ü cân bul bî-‘aded
Kalasın cennetde handân tâ ebed

*Cân-ı Ahmed nite ki ol mevcûd-ıla
Bir ola sinüñ de ol ma‘bûd-ıla (237)*

Kim Habîbe uyup istemez habîb
Bî-nasîb eyler salup yoldan salîb

*‘Âşık ol sâ‘at içer câm-ı ferah
Vire ma ‘şûkı tolu zehr-i kadeh (238)*

Leyli Mecnûnuñ sır-ıdı keçgülin
Sanki saçdı yüzine cennet gülin

965 Genc gibi-y-idi renc Eyyûb-içün
‘Ayn-ı ėihk idi bükâ Ya‘kûb-içün

‘Âşık-ı sâdık olan şöyle gerek
Sanmasun kendüyi ‘âşık her herek

*Şehvet-içün itmedi ol kanı şeh
Bilür-idi korhu-yı Rahmânı şeh (239)*

*Sen gümâna düşme itme sû-i zann
Sû-i zann a ‘lâ günehdür sen utan (239)*

*Sen gümân kılma ki şeh âlûzedür
Çirkden ol sâfî vü pâlüzedür (240)*

970 Şâh idi hâs-ı Huğâ vü pâk ü sâf
Hâş-ı Hak olan ne kan kıl sun güzâf

*Sen yabandan bakup itme i ‘tirâz
Hâsıl olmaz bil riyâzâtsuz riyâz (241)*

Yakmayınca toprağı nâr-ı elîm
Hâk olmaz ‘ışk içinde sâf sîm

Şeyh iy tâlib nice kim cevri ider
Tâlib incinme ki ol odı udar

*Kazmayınca kânı gevher mi çıkar
Kaynamayınca ol zebed zer mi çıkar (242)*

975 Şeyhdür sarrâf-ı hâzık göresen
Komağıl sarrâf adın her köre sen

Himmet-i şeyh odıdur ol kürenün
Missi zer olur ol odı görenün

Saña va‘z-ıla vurur ol matraka
Tâ ki lâyıq eyleye sini Haka

Her işüñ kim olmasa ilhâm-ıla
Andan içersin agular câm-ıla

*Şâh ki olmaz ola aña ilhâm-ı Hak
Yig ola ol pâdişehden 'âm-ı halk (-243)*

980 Kendüye gelmese ilhâm bâri ol
İde ilhâm olanuñ pendin kabûl

'Âlimi ola muhib 'âmil ola
Cûd içinde 'âdil ü fâzıl ola

Beñze ol şâha kim eyledi kan
Oldı öldürdügi âdem gark-ı cân

Gözi açuklara ol kan-ıdı nîk
Bî-basarlar gördi hûnı bed velîk

Şâh âzâd idi hırs u âzdan
Ne ziyân pâke habîs âvâzdan

985 Güne karşı itse itler 'av' avı
İt üninden şems olmaz muntavî

Ehl-i Fir'avna görindi Nîl hûn
Oldı Mûsâ âline ol hûn hõn

*Zegeri kim emr-ile kıldı helâk
Şâh-ıdı şehvâtden pâkîze pâk (244)*

Zegeri öldürdiyse kızı kıldı sag
Ne ola kim tûtî-y-içün ölse kelâg

Belki tûtî ölse şâhenşâh-içun
Şâh u kul nedür ölürse Allâh-içun

990 Hak-durur pâyende bu bâkî cihân
Cân-ı fânî oluban eyler cehân

Hûyı sevdi hû-y-ıla hû içre hû
Küllî şeydür hâlik illâ vechuhu

Nefs ölince hevâsı ölse yig

Hasta olunca devâsı olsa yig

Kız ölince o zerger ölse hōş
Ol kız-ıla şeh ferâgat bulsa hōş

Nefs sag olmaz hevâsı ölmese
Ekmel olmaz cân eger nefsi olmasa

995 Cânı koyup nefsi ger sevse hevâ
Ol heva ölmek-durur aña devâ

Rûh nefse olsa süvâr itse sefer
Ol seferden bulunur kân-ı güher

Kân-ı gevherdür Huêâ gevher beşer
Gevher içre kân u kân içre güher

Ol nefis ol çun oldur hevâ
Cân-içün ger nefsi öldürseñ revâ

Eyle ol cânân-içun cânuñ fidâ
Göstere tâ saña cânânüñ likâ

1000 Cân ferâgat bulmaz ölmese nefis
Gonca şâhında ne yaraşsun kerefs

Nefsi öldürmek odur ki ahlâkını
Oldurup dîni kala gidüp denî

Şâh anuñçün zergeri kıldı helâk
Rencden tâ câriye olaydı pâk

*Bî-te'emmül Hızr sındurdu gemi
Zâhirâ Mûsâ yir anuñçün gamı*

Bâtın ahvâlin ne bilsün zâhirî
Zâhirî sır bilmez illâ mâhiri

1005 Ol gemide buydı sırr iy âdemî
İki öksüz oglanuñdı ol gemi

Zâlim-idi ol diyâruñ mâliki
Olmış-ıdı dîn ilinüñ hâlîki

Kendüye eyler-idi zulmiyla kesb
Her neyi kim görse eyler-idi gasb

Gasb-ıla almasun içün kıldı 'ayb
Ol gemiyi Hızrı dutma aña reyb

Gemi hep gidince ma'yûb olsa yig
Yog olunca 'ayba mensûb olsa yig

1010 Ol sımak degül tamâm itmek-durur
Lutifi eytâma 'âm itmek-durur

Cism keşfisin uşat cânuñ tamâm
Eyle 'adl it sen de saña iy hümâm

Nefs cânı zulm-ıla gasb itmesün
Kahr idüp alup elüñden gitmesün

Sırr-ı sırdan oldu Mûsî bî-haber
Berr-i sırda uçma sen bî-bâl ü per

Mûsiyi kim nûrı pür ü hak nebî
Sen ki san bir bî-basar ahmak sabî

1015 *Gonca-i surh-ıdı ol sen dime kan
Sanma kim şeh kan kılur sırdur nihân (247)*

*İçi hön oldu vü taşı oldu hün
Mest-i 'akl-ıdı o şeh dime cünûn (247)*

*Yok yire ger şâh hün-hâr oladı
Adını aña anuñ hör oladı (248)*

Zâlimüñ zulmına kim virse rızâ
'Âkıbet andan görür dürlü kazâ

Ma'siyet ehlini sevmekdür günâh
Kim ki sevdi gümrehi güm kıldı râh

1020 *Kim şakîyi ögse gök lertzân olur
Muttakî ol vehm-ile hayrân kalur (249)*

*Ol şakîye müttakî ilter gümân
Sanuban hakdur şekâvetde nihân (249)*

*İntibâh ehli-y-îdi ol pâdişâh
Bî-gümân olmuş-ıdı hâs-ı İlâh (250)*

*Buncılayın şâh itdüğü helâk
Ol ne öldürmek odur bî-bâk pâk (251)*

Muhlis-i yîgâne ol var satma zerk
Kahr u lutfi birbirinden itme fark

1025 Assıdur ger ‘âkil eylerse ziyân
Ahmakuñ sûdı ziyândur bî-gümân

*Çünkü bî-lutf olmadı kahr iy piser
Kahr mı olur lutf olan ser-te-ser (252)*

*Ana ki oğlanın hacâmat itdürür
Anı zahmetden selâmet itdürür (253)*

*Oglan aglar kan görüp eyler figân
Anası ol kan-ıçun hōş şâd-mân (253)*

Şeyh dahı eyler mürîdi terbiyet
Zâhir ü bâtında urur aña let

1030 Zahmet itse ‘ayn-ı rahmetdür aña
Cevr-ile let vursa devletdür aña

*Yârı cân alur bağışlar nice cân
Ummaduklaruñ virür bî-tercümân (254)*

Rûh-ı fânüñi bekâya degşürür
Zerreñi horşîd ü aya degşürür

Rûh-ı hayvânuñ alur insân kılur
Âb-ı şûruñ çesme-i hayvân kılur

Ölmiş-iken hōş ider ‘Îsâ-sıfat
Cehlüñi alup ider pür-ma‘rifet

1035 *Sen meger kendüñe eylersin kıyâs
Ol safâ ehli olanı iy göñli pâs (-255)*

Er-iseñ sen dahı beñze anlara

Bang ez-bîrûn me-zen hîz enderâ

Kimseyi kendüñdan ednâ görmegil
Kimseden kendüñi a'lâ görmegil

Meskenet yolın dutup var ol türâb
Dâyimâ ednâ gözet nitekim âb

Meskenetden su ağaç dibine akar
'Âkıbet i'zâz-ıla başa çıkar

1040 *Hayyınâ miskinen* okur Mustafâ
Andan oldı muktedâ vü pür-safâ

Toprag olduğu-y-ıçun miskin ebed
Mesken itdi cism-i Ahmed-çün Ahad

Kendüñi nesne sanup itme gurûr
Ol gurûr-ıla Gafûra olma dûr

Bil ki senden ben diyen oldur saña
Senden iste sen yolu andan yaña

DER BEYÂN-I TATBÎK-İ ÂFÂK
BE-ENFÜS

Dâsitân içre ki şâh u pîrdür
Câriyeyle zerger-i müdbîrdür

1045 Diyelüm üşte işit emsâlini
Hall idelüm hâl-ıla işkâlini

Enfüse âfâkı tatbîk idelüm
Şekkten tahkîkı tefrîk idelüm

Şefkat-ıçun idelüm sırrı 'ayân
Sen 'ayân diyüp üyüme key uyan

Cânuñ uyandır u uyandır delîl
Göz yağından ol delîle kıl fetîl

Bülbül ol kim görasin gülzârı sen
Evliyâdan tuyasın esrârı sen

1050 Tûti ol tâ bilesin kadr-i şeker
Bülbül ol gül gulgulından olma ker

Rûhdur şâhı vücûduñ şehrinüñ
Câriye nefsi bu cismüñ dehrinüñ

Oldı anuñ ma‘şûkı zerger şehveti
Nefsünüñ ki andan bulur her âfeti

Şeh teveccüh eyleyüp gördüğü pîr
Kalbün oldur bu vilâyetde beşîr

Cân sever nefsi nefâset artura
Nefs sever şehvet hasâset artura

1055 Kalbi pür-tedbîr ü pür-re’y ü hüner
Hikmet-ile ehli ehline sorar

Nefsi cândan yaña sürer tâ ki cân
Nefse binüp ide seyr-i lâ-mekân

Zergeri şehvâtı eyler harâb
Kız-ı nefse şehden ider feth-i bâb

Şehveti katl eyle nefis olsun nefis
Seyr-i Kuddûsîde tâ ola re’îs

Nefsini kim kalbine kılsa mutî‘
Asl-ı cân fer‘îni ol eyler refî‘

1060 Nefs-iledür cân menâzil açduğı
Bir nefesde biñ makâmı uçduğı

Nefsdür ol *kâbe-kavseyne* iren
Def‘aten hem kurb-ı ev-ednâ gören

Yâ İlâhî kalbümüz sen kıl nefis
Kalmasun şöyle habâsetde habîs

Şİ‘R

Nefsün ehvâya hem-nefes itme
Anı bu hem-nefesle hes itme

Murg-ı cân ‘arşda ide tayerân
Nefs-i hessi aña kafes itme

1065 Cânı sultân-ı lâ-mekân eyle
Dîve Cebrâ‘ili ‘ases itme

Mekteb-i cânda tıfl-ı dil Tâhâ
Okısun dersini ‘abes itme

Hû hevâsından özge yire sakın
Zînhâr iy gönül heves itme

Sakla ‘ankâyı kim bekâda uçar
Sayd-ı her peşşe vü meges itme

Kanı ‘ûduñ nidâ-yı Dâvûdı
Her mükârî-y-içün ceres itme

1070 Hâmil-i ‘arşı ferş içinde müdâm
Mezbele tartana feres itme

Söyleme iy Mu‘în besdür bes
Zör-ıla şâh-ı servi pes itme

HİKÂYET-İ BAKKÂL VE RÛGAN RÎHTEN-İ TÛTÎ-EŞ

*Vardı bir bakkâl sahib-câh ü mâl
Var-ıdı bir tûtîsi hōş perr ü bâl (256)*

*Hōş latîf cünbiş idi hem key fasîh
Adı hayvân sözi insândan sarîh (256)*

Agzını açup idicek gulgule
Kulkula düşer çemende bülbüle

1075 Perri beñzer mergzâr-ı cennete
Nevhasından batar âdem rahmete

*Bekler-idi hōcanuñ dükkânını
La 'l ü mercânını zerr ü kânını (257)*

*İçi olmuşdı ferahdan şâdmân
Nükte dirdi kimi görse her zamân (257)*

*Agzın açup âdeme itse cevâb
Âdem udından yirinde olurdu âb (258)*

‘Âşık-ıdı kuşlar anuñ sözine
Yanar-ıdı iren o sözüñ sûzına

1080 *Sıçrayup dükkân içinde seyr ider
Nâgehân tûtîyi gör ki ne ider (-260)*

*Dokınup gül yagı şîşesin döker
Dir izâcâ' el-kazâ 'imye'l-basar (-261)*

Hōcası geldi evinden şâē-kâm
‘İzzet-ile tûtîya virdi selâm (262)

Geçdi dükkâna oturdu hōş ferah
Tolu nûş itdi ferahdan pür-kadah (262)

Bilmez anı kim olırdur hazîn
Hüzn atına urırdur gussa zîn

1085 Her kadeh soñında vardur bir kelâl
Her ferah ardınca vardur bir melâl

Dünyânuñ şâēi melâl u bâlı zehr
Râhatı mihnetdür anuñ lutfi kahr

Dünyânuñ şâēisine virme gönlüñi
Kim anuñ külli dikendür her güli

Garre olubanı ol tûtî-yi cân
Dökmesün sır rûganın eyler ziyân

Hak-durur dükkân-ı cânuñ sâhibi
Ol dükânda yag dōkenüñ ēârîbi

1090 Lutfina magrûr olup koma edeb
Urmusun başuña ėarby kahr-ı Rab

Nicedür tûtî vü hōca hâlini
Hîlesüz haldür gör uş ahvâlini

*Gördi hōca kim uşanmış şîşeler
Toptolu oldu içi endişeler (263)*

*Yag dökildügi degüldi husr tek
Yag dökilmiş ü kumaş olmuş lek (263)*

Yandı bakkâluñ içi toldı gazab
Agzı içinden çıkar-ıdı leheb

1095 *Vurdu tûtînüñ başını kıldı kel
Ol 'asel yiyici yüzi oldu hell (263)*

Kimseye tûtî gibi uzatma dil
Dili uzun mukbil olmaz eyle bil

Garra olup halka satma ma'rifet
Kahr nâgeh urmasun başuña let

Garra olup zînhâr olma foëül
Kaygulu idüp gulüvv eyler melûl

*Nitekim tûtî melûl oldu hamûş
Nişi nûşından hurûş itmedi cûş (-264)*

1100 *Agladı bakkâl eyledi figân
Dir ki elümle kendüme kıldum ziyân (265)*

*Aglayup bakkâl yolar-ıdı sakal
Üç vakıyye yolduğı kıldan akal (265)*

Gördi rîşin tûtînüñ rîşin yolar
Yolduğı kıldan ola nice yular

Hōca eydür iy dirîg u iy dirîg
Öz elümle urmuşam boynuma tîg

Ni'metüm günine kapladum bulud

Râhatum firdevsine toldurdum od (265)

1105 *Sınup uşanaydı n'olaydı elüm
Aña elüm irince ireydi baña ölüm (266)*

*Urmayaydum başın anuñ ol zamân
Olmayaydı hasta-dil ol hōş-zebân (266)*

*Hōca virür her gedâya sad nevâ
Tâ ki tûtîsi öte savt-ı nevâ (267)*

Söyleyüp bakkâla vireydi haber
Tudagından saçadı tûtî şeker

Tûtî hergiz itmedi bakkâla kâl
İnfî'âlden kıldı bakkâl intikâl

1110 *Oldı hōca gussalu üç dün ü gün
Hem düğünü mâtem ü bagrı düğün (268)*

*Nâ-ümîē ü haste vü zâr u zelîl
Kalb-i bakkâl oldı kaygudan 'alîl (268)*

*Her kılı ün idüp eylerdi enîn
Dilegi tûtîsi diliydi hemîn (269)*

Gösterür bakkal aña dürlü 'aceb
Tâ ki cûş idüp kıla tûtî tareb

*Nâgehâni gördi tûtî iy fakı
Geldi dükkân öñine bir cavlakı (270)*

1115 *Yildireyüp başı saçar-ıdı berk
Kimse farkın tasdan kılmazdı fark (270)*

*Cavlakîyı gördi tûtî açdı söz
Sözünüñ súzında gizlü yüz rumûz (-271)*

*Tûtî eydür cavlakîya iy fakîr
Neden olmışdur başuñ şöyle hakîr (272)*

Tûtî dir ki başuña kim urdı let
Ki oldı eñseñ şöyle bâdıncân-sıfat

*Baňa di başuñ nedendür şöyle kel
Sen de yag dökdüñ meger bir berü gel (272)*

1120 Cavlakîyi kendüye kıldı kıyâs
Tûtî kim olmuş-ıdı düğünü yas

Tûtîye ne beñzesün ol cavlakî
Tûtî tuymaz fark-ı zıdd-ı mutlakı

Cavlakîdan farkını fark itmedi
Cavlakîyı görmeyince ötmedi

Kendü hâlınden haber-dâr olmayan
Cavlakî adın odur tûtî koyan

Tûtî ol kim hâlini kılmaz galat
Pes galat ehline eyler hak sahat

1125 Mekr idüp itme sahat biz kemtere
Yâ Rab aç bizden saña sen manzara

İntizâram kim görem ben de seni
Bende benlik komaya tâ sen seni

Bu söze yokdur nihâyet ol hamûş
Cavlakîyla tûtîden eyle hurûş

Cavlakî dervîşi kisvet-pûş-ıdı
Tûtî kim bir mücrim ü let-nûş-ıdı

*Ol fakîri görüben söyler haber
Kendüye teşbîh ider ol bî-basar (273)*

1130 *Tûtînüñ sözin işidüp güldi halk
Didiler sen kanda kanı ol ehl-i dalk (273)*

Cavlakîydı ehl-i tecrîd ü fenâ
Tûtî-y-ıdı ehl-i taklîd ü riyâ

Tûtînüñ ėarb-ıla oldu başı kel
Cavlakî Hakk ‘ışkına açdı bî-‘ilel

Hissetinden kendüyi ‘uryân tutan
Ehl-i tecrîd ile bir dime utan

Birisi yimez bulup olup bahîl
Bir dahı yimez içi tolup Halîl

1135 Ol bahîl-ile Halîl ehli kaçan
Bir olur kimseye itme sû-i zan

Kendüñe itme kıyâs âdemleri
Âdem ol fark it muhannesden eri

Ben de âdemven diyüp her âdemî
Kendüñe teşbîh idüp vurma demi

Sûrete âdem dimez âdem olan
Âdemîler sırrına mahrem olan

Koz mı dirsın koz gibi dür yumrıdur
Su mı dirsın su gibidür bahr-i mürr

1140 *Şîr ü şîrûñ gerçi lafzı harfi bir
Gör ki ma 'nâ kanı şîr ü kanda şîr (274)*

*Ol taşı insân içi en 'âm olan
Belki en 'âmdan ealâli 'âm olan (274)*

Aña mı beñzer kim ol insân-durur
Turfa kim her tarafasuz insân-durur

Sâf ol iy sôfi vü insâf ehli ol
Şöyle bil kim azdur ol lâf ehli bol

*Cümle halk uşbu sebebden azdı yol
Kûr ü mahcûb oldu gûl-ı bu '1-foeül (275)*

1145 *Hakkuñ abdâlından âgâh olmadı
Göñli nûrullah-ıla pür tolmadı (275)*

Halk görmez Hakkı gören Hak girü
Âfitâb olmasa görmez çeşm-i rû

Az kişidür Hakkı vü ehlin bilen
Şimdi hõd yüz biñde bir vaslın bulan

Yâ İlâhî bizi sen âgâh kıl

Saňa irmege seni sen râh kıl

Ehlüñi göster bu biz a‘mâlara
Cünd-i ‘ışka vir bizi yagmalara

1150 Ol olanlar gibi münkir eyleme
Hazretüñde yüzümüz kir eyleme

İy niceler itdiler inkârlar
Oldılar bî-kâr ol mekkârlar

*Enbiyâya urdılar çok ta‘nalar
Siz ü biz ne didiler dahÎ neler (276)*

Evliyâyâ itdiler çok kâllar
Didiler bî-kârlar battâllar

Didiler kim terk idüp nâmûs u ‘âr
Cimrilikdendür ki olurlar bürdbâr

1155 Bilmediler anı ki anlar her kişi
‘İşka uysa olur işsizlik işi

‘İşk olan yirde olmaz ‘âr u kâr
‘İşk yüz sularını oda yakar

Bürdbâr olmayan olmaz pür-hüner
Pür-gubâr olmayan olmaz pür-güher

Taşlarından taş-ı kânı görme gel
İçerü genc-i revânı görme gel

Dâyimâ genc-i revân vîrândadır
Gevherüñ aña gönül vir andadır

1160 Saňa teşbîh itme iy bî-hayr u şer
Dime peygâmbere beşer biz de beşer

*Bizcileyin yir ü içer ü üyür
Virür ü alur sokaklarda yörür (277)*

*Sen saňa itdüñ kıyâs iy gözi yok
Bir midür serv-i revân-ıla oyuk (278)*

Enbiyâ yörürse Hakk-ıla yörür
Hakk-ıla bakar hakâyıkla görür

Hakk-ıla hak da haka hakdan gider
Zâhirâ gerçi ki sokakdan gider

1165 Gaflet-ile yöriyen şehvet-peres
Kurbet ehline ne olsun hem-nefes

Bilmedin ta'n itdiler ol kûrlar
Da'vî-i şîr itdiler ol gûrlar

Var-durur bu arada fark-ı 'azîm
Bilmeyen maktûb olur balk-ı sakîm

Ne añlasun nakş-ı cihânı kör togan
Zâg nice sayd kılsun her togan

İki aru bir çiçekden yir zehir
Birisi şeker düzer birisi zehr (279)

1170 Sûretâ bir birine beñzer velîk
Birisi masnû'-i beddûr biri nîk

Bir midûr har-mühre-y-ile lâcverd
Bir midûr hıtmî-yi sahrâ-y-ıla verd

*İki âhu bir çemenden yir kiyâh
Birisinde müşk ü birinde tebâh (280)*

*Birisi yidüğünü sergîn kılur
Birinüñ bûyın tuyan tahsîn kılur (280)*

İkisini de gören eydür geyik
Der-hakîkat key şeved ân her dü yik

1175 *İki kargular ki bir yirde biter
Birinüñ boş içi biri pür-şeker (281)*

Her sadef dürri kaçan şehvâr olur
Her dikenbâri kaçan gülzâr olur

Ehl-i dil dikende yüz gülşen görür
Bî-basarlar gülşeni diken görür

Ehl-i dil ol tâ ki gülzâr ola nâr
Hâr ola mı yâr saña gül'izâr

*Yüz biñ artukdur bunuñ gibi misâl
Ehl-i hâl añlar ne hâcet kîl-u-kâl (282)*

1180 Hâs u 'âmdan çok-durur idici fark
Nitekim zulmât-i garb u nûr-ı şark

Kanda beñzesün 'avâma hâslar
Yâ riyâyâ hâlis u ihlâslar

Hâşlar mesrûr yir eyler sürûr
'Âmlar magrûr yir artar gurûr

Hâs yidügi kılur şükr ü senâ
'Âmlar yidügi olur 'özü u 'anâ

Hâs agzında bulur cennet ta'âm
Ma'desin kılur ta'âma hutta 'âm

1185 Hâslar yirler olur 'ışk-ı ilâh
'Âmlar yirler olur cürm ü günâh

DER BEYÂN-I ASL-I SIFÂT-I ZEMÎME

*Hâslar yidügi olur nûr-ı Rab
'Âmlar yir kibr olur artar gazab (283)*

*Hâslar yidügi cândur bî-cesed
'Âmlar yir buhl olur artar hased (-284)*

Hâslar yir kût olur a'mâl ider
'Âm yir dün gün cem'-i mâl ider

Hâs yidügi olur hubbu'1-vatan
'Âm yidügi ta'assub sû'-i zann

1190 Hâs ger çok yirse 'ışk eyler kalîl
'Âmuñ âzı imtilâ eyler sakîl

Hâsuñ olur yidügi zühd ü vera'
'Âmuñ olur 'ucb u ta'cîl ü tama'

Hâs yir 'ukbâ diler Mevlâ sever
'Âm yir ednâ olur dünyâ sever

Hâs yolıdur sırât-ı müstakîm
'Âm yolıdur kej ü pür-ters ü bîm

Men' iden nefsin hevâdan hâs olur
Âhiretde cennet ü me'vâ bulur

1195 Şundaki on iki sıfatdur 'âm için
Diyelüm aslın saña in'âm için

Cem'inüñ aslı hevâ-y-ıla gazab
Bu ikisinden necâta it taleb

DER BEYÂN-I ASL-I SIFÂT-I
HAMÎDE

İki nesne bil ki râh-ı hâsdar
Biri sıdk u birisi ihlâsdur

Sıdk u ihlâs asl-ı îmân u hayâ
Asl-ı îmân u hayâ cûd u sehâ

Az yimek az üyümeğ az söylemek
'Ucb u 'acele tama' terk eylemek

1200 Duta ahlâk-ı zemîme 'aksini
Ola ahlâk-ı hamîde hõş senî

Hak rızâsın isteyüp sevmek likâ
Kendüzin idüp fenâ sevmek bekâ

Sıdk-ıla ihlâs olupdur râh-ı Rab
Râh-ı şeytândur hevâ-y-ıla gazab

Pâklardur enbiyâ vü evliyâ
Bunlara uyan miss ü bunlar kîmiyâ

Kîmiyâyâ uysa kim iksîr olur
Nice mis iksîri-y-ile sîr olur

1205 Asl anlar oldı min-küllî'l-vücûh
Pâkler pâkîzelerdür ol gürûh

Anlar ol yirdür biri olur hezâr
Hâr-ı sihsû ekseñ olur lâlezâr

‘Âmlar nâ-pâk ü arz-ı şüredür
Sihsû olur simsim ü billur dür

Kanda ol ehl-i melâm u hâm-ı ‘âm
Kanı bu ehl-i selâm eyd iy hümâm

Hâslar oldu melekden müctebî
‘Âmlardur dîv ü eşkâ-yı şakî

1210 Halk üç sınıf oldı bir sınıfı melek
‘Akl-ı mahz u nefsi yok yiri felek

Biri âdem ba‘zı nef ü ba‘zı ‘akıl
Şu sözi kendümden itmezem nakîl

Nefs-i külldür birisi hayvân-durur
Nefse uyan hayvân-ıla yiksân-durur

Hûş-ı cânuñ gûş iy âdem-sıfat
Bil ki vardur âdeme iki cihet

‘Aklı nefsinden eger olsa ziyâd
Ol olur ‘âlemde sultânü'l-‘ibâd

1215 Gâlib olup nefs ‘akla irse hâlel
Adı ke’l-en‘âm olup belhüm aëall

‘Akl-ı küllîdür havâs-ı âdemî
Mahrem-i Muhmûd u Hakkuñ hemdemi

‘Âm-ı âdem cümle ke’1-en ‘âmdur
Dime hâs ol ‘âmiye bed-nâmdur

‘Âkil ol ol hâsı fark it ‘âmdan
Puhte-i sâfi mükedder hâmdan

‘Âmı hâsı hakka teşbîh eyleme
Kibr ile hōd-bîn olup söz söyleme

1220 Sen kim ü yâ ben dimeklik ‘ayb olur
Nice ‘ayb ol belki dîne reyb olur

Serkeş olup sırrı açma serseri
Ol melekden baña dime kemterî

Gerçi beñzer birbirisine suver
Birbirinden lîki ma‘nen farkı var

Sırçanuñ ser-cümlesi cevher degül
Cümle hâk iy pâk pâkî zer degül

İçi tolu dūr degül küllî sadef
Her kişiye degül emr-i lâ-tahaf

1225 *Acı su tatlu suya beñzer turu*
Beñzemez ma‘nen ne var beñzese rû (286)

Kâse-i çînî midür ser-cümle garf
Gerçi akdur kanda beñzer oña berf

Acı sudan tatlu suyu iy ‘azîz
Sözle olmaz ehl-i zevk eyler temîz (287)

Ehl-i zevk eyler ‘aselden halli hal
Zevk-ıla olur fark şekkerden basal

Ma‘nî kandın cân tutagı-y-ıla tad
Addan dadı murâddur koma ad

1230 Kanda kande kandı agu-yı delü
Kanda kandı kande sîr olan tolu

Sıhr-ile kanda bir olur mu ‘cizât

Yâ Halîlu'llah-ıla Lât u 'Uzat (288)

*Mu 'cizâta itme kıyâs eshâruñi
İtme âyâta kıyâs eş 'âruñi (288)*

*Devr-i Mûsâ içre sehhâr-ı 'usât
Ol 'asâ gibi itmek ister mu 'cizât (289)*

Mûsaya öykünüp oldılar lecûc
Sîhr-ile itdi göge ipler 'urûc

1235 Bir mi olur andan olar Mûsâ-y-ıla
Kanda bir olsun teber mûsâ-y-ıla

*Bu Mûsâdan ol mûsâyâ çok fark
Bu 'asâdan ol 'usâta garb u şark (290)*

Bu 'asâ emr-i Huêâdan ejdehâ
Mekr-i sâhirden olur mâr ol 'asâ

*'Âsiler ef'âline la 'net olur
Râzılar a 'mâline rahmet olur (291)*

Her nefes Mûsâ-sıfat ol yörü var
Nefsüñ eshâr itmesün Fir'avn-vâr

1240 Yâ Rabâ Mûsâ gibi vir bize 'avn
Virme kevn içinde hevn-i Fir'avn

Sen de sen olgıl saña senden delîl
Hân göster bize hûn gösterme Nîl

Zühdüñ-ile yir bize tehdîdümüz
Sen irür tahkîka hem taklîdümüz

Olmayalum câhil ü pûzîne-tab'
Gevher it eyleme âbigîne-tab'

Âbigîne gördüğü rengi dutar
Aydan ak sîm ü güneşden zerd zer

1245 Câhil ü küffârdur maymûn-sıfat
'İşksuz 'âşıklanur Mecnûn-sıfat

‘Âşık-ıla bir midür ‘âşıklanan
Bir midür serhōşlanan u mest olan

Key mukalliddür tabî‘at iy emîr
Ma‘rifet sultânın ol eyler esîr

İşi tab‘uñ muktezâsınca işleme
Hurma ağacına mâzu aşlama

Gördüğün işleyüben maymûn gibi
Hûnuñı dutma mu‘azzez h’õn gibi

1250 *Her işi kim ‘akl-ıla insân ider
Tab‘-ıla maymûn dahı âsân ider (293)*

Ol muhakkık devleti meymûn-durur
Bu mukallid ki âlet-i maymûn-durur

Kanda bir olsun mukallid birle ol
Beñzesün mi pür-usûla bu’l-foeûl

Ehl-i hakka kendüñi kılma kıyâs
Göñlüñüñ pâsını sil iy nâ-sipâs

Sûrete zâhir müşâbihdür velîk
Tûti-y-ile bir midür ma‘nâda dîk

1255 Bil Hüdâ hüdhüdleridür hâslar
Ellerinde nâme-i ihlâslar

Hükm-i sultân-ı Süleymân-ı kadîm
Her birisine sırat-ı müstakîm

Ellerine aldılar tevki‘-i şâh
İtdiler Belkîs-ı nefse intibâh

Açdılar menşûr u kıldılar nüşûr
Saçdılar şîrîn ü şûra şevk-ı şûr

Dil ki bir midür bu hüdhüdle horûs
Bu horusdan kasd ya‘nî ehl-i nüfûs

1260 Yiri veyl olur şu ki ehl-i nefsdür
Ehl-i Sübbûhuñ yiri firdevsdür

İtme nefsi ehl-i firdevse kıyâs
Kanda kaplasun vücûd-ı ‘arşı tâs

Ehl-i îmân kanda kanı pür-gümân
Togrılıkda bir mi tîr-ile kemân

Eğriden togrıyı gör iy bî-basar
Bir degül billûr-ıla şâh-ı dürer

Sûret-i billûra beñzer gerçi dür
Kula beñzese olur mı ‘abd-i hür

1265 Oluban istîzeri her bî-nazar
İtmesün ehl-i basar hâlin habar

Kavli fi‘line muvâfık olmayan
Oldur ol yâr iline yol bulmayan

Evliyâ bî-emr-i Hak işlemez iş
Eylemezler Hâlık emrinsüz revîş

Emr ü nehy-i Hak öñinde evliyâ
Su ileyinde nitekim âsiyâ

Uyuban nefsine her istîzerî
Sırrdan gâfil sevinür serseri

1270 Evliyâ ef‘âlin itse eşkıyâ
Mahz-ı taklîd-ile olmaz etkıyâ

Bil ki îmân-ı mukalliddür za‘îf
Ehl-i tahkîka olımaz ol harîf

Ol münâfık dahı bu sâdıklayın
İşler ister şîre beñzeye deyin

*Ol nifâkı-y-ıla hōş kılur namâz
Kalbi kalb u bî-temîz ü bî-niyâz (296)*

Yüzi kıblede dutar gönli bizer
Hak bizer andan özin Hakla bezer

1275 Hakka taşı içi nefsine tapar

Yolda yürürem sanur yoldan sapar

Aña tekbîri tekebbürlik olur
Bunı tekbîri Haka kurbân kılur

Göñli egri taşı togrı eyler kıyâm
Hayf ola adın anuñ sâdık koyam

Sâdıkun içi vü taşı togrıdur
Andan ogurlar münâfık ogrıdur

Sâdık oldur pür-huşû‘ u pür-huzû‘
Oluban ide sücûd u yâ rükû‘

1280 Hakdan eyleyüp münâfıklar rücû‘
Hakka iderem sanur eyler rükû‘

Nefsi öldürüp ider sâdık sücûd
Secdesindedür münâfık pür-vücûd

Sâdık olur sâf kalbidür safî
Ol münâfık kalbi pür şirk-i hafî

Ol tahıyyât okur u ihsân bulur
Bu hemân ‘isyân-ıla noksan bulur

Sâdık özin şöyle ‘inde’llah görür
Bu münâfık şöyle gâfil oturur

1285 Sâdıkun alur selâmın her melek
Andan almaz u selâm virmez dilek

Sâdıkun olur du‘âsı müstecâb
Ol münâfık-çun du‘â olur hicâb

Sâdıkun olmaz münâfık bekdeşi
Bekdeş olmayan ne olsun dekdeşi

*Ol münâfık da dutar oruc varur
Hacca hōş tâ‘at ider zekât virür (297)*

*Mü‘mine ol işden olur kesb-i kemâl
Ol münâfık bulur andan biñ vebâl (297)*

1290 *Bulur andan bu ikisi bürd ü mât
Bürd menzil mü 'mine vü aña mât (298)*

*Mü 'min-içündür o bürd 'âkıbet
Ol nifâk ehline mât âhiret (298)*

*Zâhirâ gerçi ikisinüñ de işi bir
Sanma bâtında ol iki kişi bir*

*Olsa hem-şehrî ne olur iy ahı
Ahmed-ile o Ebu-Tâlib dahı*

*Mısr-ı Mûsâ bir-durur Fir'avn-ıla
Bir midür pür-hevn olan pür-'avn-ıla*

1295 *Her biri kendü makâmın seyr ider
Her biri öz vefk-ı nâmınca gider (300)*

*Sûrete uyan-durur sûret-peres
Lâf-ı tûtî urma iy kurı kafes*

*Tadsuz bir nesnenüñ adın seven
Oldur î mân kandınuñ tadın savan*

*Her basal halva mı olur diseñ 'asel
Hûk adın su kosañ olmaz muğtasal*

*Çün müsammâdur her ism için mahal
'Akd adın komadı kimsene hal*

1300 *Niçeye mü 'min diseñ olur ferah
Ger münâfık dinse olur zehrin kadeh (301)*

*Ne ziyân diseñ münâfık mü 'mine
Sîmden su-y-ıla mahv olmaz sine*

*Assı ne kâfir adın mü 'min diseñ
Hürre ne ismini 'abd-i kın diseñ*

*Ada kalan yâr ilinden yâd olur
Tadı bulan yâr elinden şâd olur*

*İsmi kim zâtından ol mahcûbdur
Zâtı vü ismi anuñ magzûbdur (302)*

1305 *Mü'min olan mîm ü vâv u mîm ü nûn
Sanma îmân özgedür iy zû-fünûn (303)*

*Ol hurûf-ıla degül teşrîf-i zât
Zât-ı lutfiylan-durur ta 'rîf-i zât (303)*

*Ger münâfık diseñ ol bed-nâma sen
Gerçi diriken bî-şekk ü zann (304)*

*Kibr içinden yir anı 'akreb-sıfat
İy zî bî-insâf bâtl ma '-rifet (304)*

*Adına magrûr olur zâtı harâb
Zer diseñ zer mi olur seng ü türâb*

1310 *Kendüzin insân sanur iy niçe hes
Zâtıdur hınzîr u maymûn u meges*

*Mü'min oldur kendüyi fettâş ola
Kendü 'aybın bile vü reybin bula*

*Ol münâfıklar kamu leffâf-durur
Görse biñ 'aybını bî-insâf-durur*

*Çün nifâk adı cehennemden degül
Yâ niçün andan 'azâb olur digil.*

*Assı ne cennet evin nîrân kosañ
Yâ zebânîler adın riëvân kosañ*

1315 *Bu ada yok gerçi oddan iştiyâk
Var velî ol ada od-ıçun mezâk (-305)*

*Ol hurûf-ıla degül bu nâm-ı bed
Sır-durur bu nitekim zerde zebed (306)*

*Bahr suyn telh iden bardak midur
Yâ sadev midür düzen şehvâr-ı dür (306)*

*Kudret-i Hakdur cemî'in eyleyen
Belki şu dilümdeki söz söyleyen*

Virdi her bir âdeme kalb-ile nefis

Nitekim böstânda verd-ile kerefs

1320 Kime lutfi kalbini gâlib kılur
Kahr-ıla kim nefesine maglûb olur

Kâfir eyler kime gösterür celâl
Kime mü'min dir açar andan cemâl

Ne hurûf u ne suverdür didügüm
Tu'm-ı âba yok-durur te'sîr-i .hum

*Harf-durur ma'nâ şarâbına çü zarf
Nitekim suya olupdur zarf berf (307)*

*Harfe bak ümmü'l-kitâbı elüñe al
Bahr-ı ma'nâya anı gavvâs al (307)*

1325 *Acı deryâ-y-ıla ol tatlu deñiz
Lezzeti vü tu'mı bir midur diñüz (308)*

*Adları yüzleri bir gerçi 'ayân
Taddan ada berzahun lâ-yebgıyân (308)*

*Telh u şîrîn gerçi bir yirden gelür
'Ârif anuñ asl-ı mecrâsın bulur (309)*

Sı sefîne-i kesreti vahdet gözet
Bahr-ı 'ışka zevrak-ı vahdet düzet

Kesret içre vahdet-i vahdetde ol
Lîki vahdet kesrete aslu'l-usûl

1330 *Kalbı hâlisden mehek eyledi fark
Garbı fark ider sabâhdan nûr-ı şark (310)*

Kalb-ı nefse kalb-i hâlisden mehek
Himmet-i şeyhüñ-durur bî-zann u şekk

*Yâhu kalbüñ içre ilhâm-ı İlâh
K'ide nefse her nefesde intibâh (311)*

*Bu mehekden her ki rûhı içre kor
Fark-ı billûrı güherden ol bilür (311)*

Evliyâdur şıdkı fitneñ fitnesi
Ol bilür her nesnenüñ varsa nesi

1335 *Bir derinüñ içine bir çöp gider
Ol çöpi çıkarmaga dilin diver (312)*

Taşra çıkar cân andan diñleñüz
Uşbu ma'nâ gûş-ı cânan diñleñüz

*Ger yiseñ yüz lokma şîrîn ü latîf
Olsa birisinde bir çûb-i kesîf (313)*

*Hiss-i zinde fark ider andan anı
Çûb çıkmayınca diñlenmez teni (313)*

Ol gıdâ-yı cism çûbi böyledür
Cân gıdâsında olan di n'eyledür

1340 Ma'rifet içinde olsa ger hilâf
Ol hadîse vü âyete şöyle güzâf

Dahı geçmiş evliyânuñ hâline
Çûb-i levs-i ma'nevî aña dine

Dille çıkar o çûbi ya el ile
Uşbu çöp çıkmaz meger ki hâl ile

Fark id ol çûbi ta'am-ı hõşdan
Tolı kozı girdigân-ı boşdan

Bil yol urmuş-ıla yol varmış sözün
Söze azmışlar sözün karmış sözün

1345 Hiss-i cismî âlet-i dünyâ-durur
Hiss-i cânî devlet-i 'ukbâ-durur

Hiss-i dünyâ bu cihâna nerdübân
Hiss-i cânî nerdübân-ı lâ-mekân (314)

Hiss-i dünyâ sıhhati 'inde'1-hakîm
Hiss-i dînî sıhhati 'inde'1-Kerîm (315)

Hiss-i dünyâ sıhhati dünyâ bulur
Hiss-i dînî sıhhati Mevlâ bulur (315)

‘Âkil ol dünyâyı ko ‘ukbâyı ko
Göñlüñ içinde hemân Mevlâyı ko

1350 Sihat-i tendendür ol his sıhhati
Zînhâr itme ten-ile sohbeti (316)

Hiss-i dîn ma‘mûr vîrân olsa ten
Hiss-i cândur zinde ger olsa beden (316)

Ma‘rifetsüz göñül olmışdur çü mey
Hayy ol iç muhyî elinden câm-ı mey

Câna cehd it ki andan olur ten dahı
Nitekim gülden güler gülşen dahı

Ol ten ile igen eyleme harâb
Zer nihân itmege hâcetdür türâb

1355 Birbirinsüz olımağlar cân ü ten
Gülde diken gül dikenden yâ fiten

*Cismi vîrân eylemekdür râh-ı cân
‘Ayn-ı âbâdandır ol vîrân nihân (317)*

Cism-i siflî rûh-ı ‘ulvîye hicâb
Cismi ko vü çekme cism-ile ‘azâb

*Hâne vîrân eyle gizle hânümân
Kim olur ol hânümândan âbedân (317)*

*Gizle ma‘nâ gencin it sûret harâb
Nitekim gizler zer ü gevher türâb (318)*

1360 *Genc için gör bir kişi bir ev yıkar
Genci içinde kor u taşın yakar (319)*

*Genc bilür ki ol yine ma‘mûr ider
Gam yise bir dem ebed mesrûr ider (319)*

Yık vücûduñ gizle genc-i ma‘rifet
Kânı anda bulasın vîrân-sıfat

Suyı sav havzı arıt hōş eyle pâk

Su kesildi sanuban hîç yime bâk

*Havzı eyle pâk ü sal suyu girü
Savma çün oldı mükedder su turu (320)*

1365 Kes gönül havzından âb-ı arzû
Ol şarâb-ı ma‘rifetden pür-kedû

Kes hevâ suyun yu nefsüñ çirkini
Ol su-y-ıla hōş gözel kıl çirkini

*Bir yire kim nâgehân demren batar
Korusañ zahmı olur dahı beter (321)*

*Ol deriyi yar çıkar peykânı sen
Yarmaguñ virmek-durur dermânı sen (321)*

Yok-durur râhat ki bî-zahmet ola
Var mıdur devlet ki ol bî-let ola

1370 Kanı bal-ı bî-belâ bî-renc genc
Bu deginmişdür bir iki üç çâr u penç

Burcu yık alınca tâ küffârdan
Töp u tîr-ile koma sedd ü beden

*Kâfir elinden al eyleyüp zemîn
Vaz ‘ id ortasında tâ sancak-ı dîn (322)*

*Yine ma ‘mûr eyleyüp sad sedd ü burc
Tâ ki almasun o gencden ugrı dürc (322)*

Ya‘nî it cismi riyâzetedden zebûn
Tâ ki cânuñ andan ola zü-fünûn

1375 Nefsüñ üzre gâlib olsun nûr-ı dil
Kalmasun sende vücûd-ı âb u gil

Kalbüñe nefis eyle kim olsun mutî‘
Rûhuñ itsün menzil-i fer‘in refî‘

Çün mutî‘ oldı yine eyle kavî
Ol mutî‘ ata virürler çün cevi

Tosun olsa atı berk dutmak gerek
Boynına bogup kemend atmak gerek

Çün selîm olsa gerekdür bislemek
Virüp içmeg ü yimek yimek emek

1380 *Kâr-ı Bîçûnı kim aîlar kim bilür
Gizlü sırrını sözinde kim bulur (323)*

*Keyf ü keyfiyyet ya-höd çûn-ü-çirâ
Vasfına yokdur uzatma mâcerâ (323)*

Ne disün ‘ankâ-yı akdesden meges
Sûr-ı İsrâfil nice ursun ceres

Şu kadar dahı zarûretden didük
Sa‘ve-y-iken lokma-i şâhin yidük

*Gâh esbâb-ıla işler her işi
Nesl için cem‘ eyler irkek ü dişi (324)*

1385 Kim togurdur anasuz u atasuz
Kimi atadan togurdur anasuz

Kimin anasuz atadan var ider
Kimini sâkin kimin devvâr ider

Vakt olur esbâb-ıla hikmet düzer
Vakt olur kim hikmeti kudret bozar

Kimini tâlib kılur virür sebeb
Kimi matlûba irürür bî-taleb

Kimini mahbûb iken magzûb ider
Gafil iken kimini meczûb ider

1390 *Bunda hayretten ziyâde nesne yok
Kaldı hayrân cümle serhōş u ayuk (325)*

Kâle Ahmed Rabbi zidni hayreten
Koma hayretsüz vücûdum tarafeten

*Didi Ahmed sende hayrân kıl beni
Tâ ki fark itmeyeyin benden seni (325)*

Râh-ı 'ıŝkuñ rûhumı mest eylesün
Ser koyup sırr-ı Elesti söylesün

Ol degül hayrân kılla sini hicâb
Belki mâhî gibi ki olur ender-âb

1395 Körliginden hayrete hayret dime
Hicret olan vuslata vuslat dime

Hayret-i Mûsâ ki vuslatdan-durur
Nûrı ŝevkı Tûrı nâra yandurur

Vasl-ıla Ashâb-ı Kehfüñ hayreti
Mest idüp anları vuslat şerbeti

Elli yıllık işret-içün ol kavım
Hayret-ile didiler *ev-ba'za yevm*

Ŗöyle kim oldu tecellî-yi Celîl
Hayretinden dir-idi hâzâ Halîl

1400 Gâh ahter gibi olurdı geh kamer
Gâh güneş gibi artardı şerer

Nûr-ı Hak degül az olup çok olan
Az iken gâhî tolunup yok olan

Belki isti'dâdıdur Evvâhuñ ol
Hâşa kim vasfı ola Allahuñ ol

Gâh hâzâ didi geh ekber didi
Her tecellîden ziyâde istedi

Tâ ki nûr-ı Hakka müstagrak ola
Hem şarâb u bâde vü sagrak ola

1405 Her makâmda kıldı istigfâr ol
Tâ ki gark-âb-ı fenâya bula yol

Günde yitmiş kerre istigfâr ider
Mustafâ yitmiş keret açardı der

Degme kez görürdi envâr-ı İlâh

Soña nisbet öñi olurdı günâh

Sen dahı sâlik saña kâmil dime
Mahv olmayınca deryâda deme

Gör erenlerüñ makâmâtın nedür
Gör ki hâcâtın münâcâtın nedür

1410 Birinüñ vechi *ila'l-lâhi'l-kerîm*
Birinüñ vechi *'alâ vechi'l-kadîm* (326)

Birisine ne vech var ne cihât
Halk-iken eyle kim olmuş Hak-sıfat

Her usûlinden hak-ıla Hak-durur
Şöyle kim ol hakka müstagrak-durur

Her yüzüñ birbirisinden farkı var
Gözüñ aç görme kamusın ber-karâr (327)

Rû-şinâs olma derûna kıl nazar
Kâna girmeyince bulunmaz güher

1415 Kalb ile bak kalbi fark it sâfdan
Mü'min-i fettâşı bil leffâfdan

Çünkü var insâna vü iblîse yüz
Lîki fark ol yüzden aña biñ ü yüz (327)

Dîvi insân sanuban virme gönül
Pendi insândan işit insân ol (328)

Söz ile olma hemdem ol iblîs ile
Göñlüñi sayd itmesün telbîs ile (328)

Kıssa-i merdi hûb okur kıssa-hön
Gerçi bir yazıda hön u hûn u hön

1420 Na'ra urur kıssa-i merdânı dir
Sıyt u savtın işiden merd anı dir

Kıssa-i merdân dise olmaz dilr
Her muhannes dîn u nâmerd ü ėarfr

Ol ki pür-ma'nâ vü bî-da'vâ-durur
Gevherüñ üzerine peşmîn bürür

Hokka-y-ıla gizlenür mi bûy-ı hōş
Balçığ-ıla örtülmez envâr-ı güneş

Tuymayınca bûyını var hokkadan
Hokkaya virme dil ü cân u beden

1425 Vakt ola kim hokkanuñ içinde semm
Ola tuymaduguña uyma iy asamm

Biribirisine beñzer olur ün
Bir olur taru nohud-ıla olsa un

*Nitekim sayyâd urur savt-ı safır
Dutup itmeklig-içün murgı esîr 329)*

Murg-ı zîrek anı fark ider bilür
Tâyir-i ahmak aña mâyil olur

Dîn olma avlamasun sini ün
Zû-fünûn ol fark it ol ünden derûn

1430 *Kendü cinsi savtın işidür o kuş (330)*
Niteki ahmak adamı sanur nukûş

Ol hayâlâtı delü âdem sanur
Teşne nitekim serâbı nem sanur

*Dâm-ı sayyâda dutulur varur ol
Nitekim gûluñ esîri zû-'ukûl (330)*

Âdeme gûl-i beyâbân urur ün
Çagırur âdemler adın biş ü on

‘Aklımı kapar anı eyler helâk
Pâk iken bâk-ile eyler anı hâk

1435 *Sõfi-i şeyyâd şayyâddur sakın
Dînine olma anuñ hergiz yakın (-331)*

Taşı şekker agu-y-ıla sayd ider
Tûti-yi ‘akluñ ana bil kayd ider

Göresin her bî-melâhat bî-salâh
Hâslar agzından alur ıstılâh

Kendü akvâli gibi söyler satar
Zâhiri er bâtını hardan biter

Sözi muhlis özi deryâ-yı riyâ
Sâyimem dir umar âdemler yiye

1440 Mahv-ı ihlâs oldu ra‘nâ devridür
Kaldı da‘vâ sanma ma‘nâ devridür

Göresin geymiş kilim-i hõş selîm
Andan okır bu selîm-ile recîm

Halkı sayd itmeg-için okır füsûn
Echel ol gösterür özin zû-fünûn

Dünyâ-y-içün dînini vîrân kılur
Adını şeytân u cân vîrân kılur

Yâ Rabâ şeytân u cinn ü nâsdan
Sakla bizi mekr ile vesvâsdan

1445 Bilmezüz sensüz bu germi serdden
Sırr-ı nâmerdi zamîr-i merdden

*Merdümüñ işi olur merdâne-vâr
Dutma dak nâmerd ol merdâne var (332)*

Bir degül her hes ricâlu’llâh-ıla
Bir midür Nemrûd-ı sek Evvâh-ıla

Kâr-ı merdândur niyâz u kârsâz
Dâyimâ nâmerd serdür hîle-bâz

Fi'l-i merdândur hemîşe bî-'ilel
Gayr-ı merdân pür-haleldür pür-hiyel

1450 Bize göster merdi nâ-merd eyleme
Yâ Rabâ 'ıškuñ odın serd eyleme

*Bil kerem erinüñ işin germdür
İşi nâmerdüñ kamu bî-şermdür (332)*

Nice bî-dîn başına gör urdı tâc
Nefsine bakıncak almalu harâc

Başına sokmış-durur misvâkı hōş
Dili zâkir göñli olmışdur hamûş

Boynına tesbîhdendür halkalar
Zevkı yok taklîd-ile başın salar

1455 Hırka geymiş sanasın ehl-i revîş
Nefsi olmuş dîn tonında keşîş

Sâdık-âne biline çekmiş kemer
Lîki zerkuñ çirki yüzünden tamar

Sanasın ölmez ayagı altında mûr
Lîki nefsi zâlim ü hûn-hâr u kûr

Cümle sayd u şeyd düzmişler duzak
Hakka yakın her ki bunlardan uzak

Taşları koyun velî içleri kurd
Taşları gülşen gibi içleri urd

1460 *Pōst berre giyüben hâris esed
Dilkiceklikler ider itmege kedd (333)*

*Bu selîme ad Ahmed dakdılar
Dîn gülistânın ocaga yakdılar (333)*

*Kizb-ile meşhûr olupdur bu selîm
Oldı kezzâba 'azâb od-ı cahîm (334)*

Ahmedî kıl Ahmedî kıl yâ Halîm

Bize igvâ itmesün her bu-selîm (334)

*Misk oldu Hakk şarâbına hitâm
Hamr-ı şeytâna hitâm oldu melâm (335)*

1465 Hak meyi ‘uşşâk agzında gülâb
Hamr olur füssâka kendü hem ‘azâb

Gerçi ikisinüñ dahı adı şarâb
Ma‘nide sîrâb-ıla bir mi serâb

Her kim ol şeytân şarâbından içer
Dâyimâ agzından ol hezyân saçar

Mest-i Hakkuñ sözidür esrâr-ı Hakk
Bî-humâr oldu anuñ hammârı Hakk

Bu mey-ile di ki ol mey bir midür
Hayy u Bâkî-y-ıla lâ-şey bir midür

1470 Fâyide uşbu beyândan ser-te-ser
Terk-i sûtî zanndur aña iy piser

Budur ahlâk-ı zemîmeñden biri
Bâriyi buldı olan bundan berî

Hakk buyurdu kulumuñ zannındayam
Her ne resme zann iderse andayam

Hüsn-i zann it tâ olasin sen hasen
Bil ki şeytânî sıfatdur sûtî-zan

Dahı taklîdüñ ziyânın bildürür
Ehl-i tahkîkuñ nişânın bildürür

1475 Key sakın taklîd-ile olma mürîd
İçi semmdür gerçi kim taşı serîd

İştîyâkuñdan sakın kim hırs-ı cû‘
Semmi gösterüp serîd itme rücû‘

Üşte bir dahı geliser dâsitân
Ba‘zî hûlkın nefsuñ idiser beyân

Âfet-i hıkd u ta‘assub ihtilâf
Bildüriser ol beyânı iy merd-i sâf

Sen saña bak sendedür şerh u beyân
Sendedür ser-cümle penhân u ‘ayân

1480 Nefs-i emmâreñ-durur pür-ihtilâf
Pür-ta‘assub pür-hased pür-şîn ü kâf

Kalb ü rûhuñdur iki hōş pâdişâh
‘Akluñ oldı bunlara püşt ü penâh

‘Akl u kalb u cân kamu ‘ulvî-durur
Nefs ü şeytân u hevâ siflî-durur

Ol hevâ şehrinde nefsüñdür emîr
Ol emîre dîv-i şeytândur vezîr

Kalb u rûhuñ arasında ihtilâf
Bıragur emmâre nefs ol kân-ı lâf

1485 Kalbi ‘ulviyken diler siflî kıla
Şâh-iken beñzede anı bir kula

Nefs aña mekr ü ta‘assublar kılur
Kalb meyi idüp takallübler kılur

Rûh-ı hâlisden kaçan kim nefs kalb
Meyl idüp kılsa takallüb kala kalb

Cânı cân ister ki kalbi mahz-ı cân
İde idüp pâdişâh-ı lâ-mekân

Cümle ahlâkını hallâkî kıla
Nesf-i zerrâkı o rezzâkî kıla

1490 Külli ahvâlini Rahmâni kıla
Cism hayvânını rûhânî kıla

Şöyle rûhânî kıla pür-nûr idüp
Cân-fişân kıla cihâna sûr idüp

Nefs-ile cân kalb için çok ihtilâf
İdüp ider bir mükedder biri sâf

Kalb rûha uysa sâf u pâk olur
Nefse uysa hâkden nâ-pâk olur

Nefs-durur siflî vü şeytânî sıfat
Rûhdur ‘ulvî vü rahmânî sıfat

1495 Pür-takallüb kalbdür meyyâl ü tîz
Burada muslih-durur ‘akl-ı ‘azîz

Nefs olduk yirde gitmez ihtilâf
İttifâk olmaz oluban ceng ü lâf

Oldur ol emmâre nefis ü mâr-vâr
Rûh virsün kalbe mey hammâr-vâr

Rûh-ıla halvet otursun şâh-ı kalb
Kapuda dursun ko varsun nefis-i kelb

Belki kov kapuda dahı durmasun
Onı da biñ biñ ziyândur urmasun

1500 Tâ ta‘assub gide ola ittifâk
İş muvâfik ola mahv olup nifâk

Yâ İlâhî kalbümüz sen eyle sâf
Salmasun nefis aramuza ihtilâf

VE-MİN GAZELİYÂTİHİ

اي جان با شك چشم دلرا تو خشك تر كن
جانم ز نار شهوت بوده است خشك تر كن

نفس است سنك مرده عقلم جو مس فرسوده
اي كيما نظر هات بر مس و بر كهر كن

از نقش خس حذر كن روبر سرش بتر كن
جانرا بياريي دل سلطان هتير كن

1505 جون يوسف خيالت سلطان مصر جانست

از بهر طوطي دل نايم زمي شكر كن

باخشم چشم نرکس مارا بکش جو جر جس
در هر نفس دو صد بار خوهي دکر بتر کن

جون خوان شیر عشقت خون دلست اي دوست

تونيز خوان اورا از خون اين مکر کن

مارا مراد يارست مارا بيار کارست
اي دل بسوي دلبر برسر برو سفر کن

نه از مال و زر خير کن نه از تاج و سر خبر کن
در دو جهان اين بس مارا تو خاک در کن

من قطره اوست جويم من جوي دوست جوي م
من نفس از و بشويم از جوي او خبر کن

کوتاه کن اي معيني اين قصها درازست
زين قصه حصه بستان بي غصه مختصر کن

بنکر که نفس کافر نستانداز هوا فر
با ان دل مظفر بر جند جان ظفر کن

İşit uş bir dâsîtân-ı pür-beyân
Eylesün emmâre ahlâkın ‘ayân

Dahı bunca dürlü esrâr-ı ‘acîb
‘Arz itsün asl-ı ahbâr-ı garîb

DER BEYÂN-I DÂSÎTÂN-I PÂDÎŞÂH-I
CÜHÛD VE ÂFÂT-I TA‘ASSUB

1515 Var-ıdı ol bir yahûdî pâdişâh
Zâlim ü hûn-hôr u pür-cürm ü günâh (336)

Yörüdügi yire yatlu tohm eker

Âdemüñ yir etini kanın döker

*‘Îsâyı kor dîn-i Mûsâyı bezer
Lîki andan ‘Îsâ vü Mûsâ bizer (336)*

*‘Ahd-i ‘Îsâ nevbetiyydi ol zamân
Cân-ı Mûsâ ‘Îsâ vü ‘Îsâ aña cân (337)*

‘Îsâ vü Mûsâ hakikat dîni bir
Dîni gözler hîç gözetmez tıynı pîr

1520 Râh-ı vâhid bir-durur birdür Ahad
Rûh-ı merdân bir-durur görme cesed

Ol seg-i ahvel görür biri iki
Yohsa biri iki mi görür zekî

Şaşınuñ işi iki görmek biri
Şaşdı şaşıdan şu ki olmadı berî

Biri iki görür gözi egri olan
Tañ mi biñ görse özi egri olan

Üşte bir temsîl zâhirde işit
Var işitdügüñe göre hem iş it

1525 Bil ki bir üstâd-ı ekmele var-ıdı
Aña bir şâkird-i ahvel var-ıdı

*Didi şâkirdine üstâd iy piser
İçerü bir şişe var al berü var (339)*

*Ahvel eydür iy mu‘allim iy imâm
Kankı şişeyi ilteyin eyd iy hümâm (340)*

*Didi üstâd iki sanma şişe bir
Şaşılık eyleme it endîşe bir (341)*

Şaşı şaşup şîşeyi iki görür
Yohsa şîşe hōd ezelden bir-durur

1530 Evliyâ ser-cümle birdür iy piser
Cümlesine sen dahı bir kıl nazar

Ko ikiligi biri iki görme şaşup
Birlige bit ikilik bendin şeşüp

Evliyâyı birbirinden kılma fark
Zevrakuñ tâ bahr-ı zerk itmeye gark

Muzhir ü mazhar-durur Ferd u Ahad
Liki mazhar oldı gösteren ‘aded

Belki mazhar dahı muzhirden-durur
Hakdur uşbu sözi sanmañ zan-durur

1535 Sendedür sende be-cümle iy ‘amû
Biri iki görmek ahvallık kamu

*Ahvel eydür ta‘na vurma baña sen
Haşm-ıla itmek diler ustasın yalan (342)*

Böyledür tâlib ki bî-teslîmdür
İ‘tirâz-ıla içi pür-bîmdür

İ‘tikâdın i‘tirâz eyler sakîm
Serkeş olan hastaya n’itsün hakîm

*Dir mu‘allim sı birin birin getir
Tek yöri gavgâyı ortadan götür (342)*

1540 *Ahvel urdı birisini şîşeniñ
Gel bu dem gör pişesin endişeniñ (343)*

Biri gide biri kala sandı ol
Hiç kalmadı hemân kim sındı ol

Biri iki gören o bir sözde kalur
Ol hayâlâtın hemân gözde kılur

Hakka müşrik olanuñ hâli budur
Nitekim iki dutar hû cûy-ı mür

Sûreti su sîreti oldu çü tuz
Ne tuz oldu ol ne höd yur suya yüz

1545 İkilikden oldu ol bî-fâyide
"Amr" da nite ki vâv-i zâyide

Gördi ahvel ûsta gâlib gelür
Nefse uyup haşm-ıla gâzıb olur

Evvel itdi i'tirâz ol dil-marîz
Ahvel ü ahmak halâvetsüz galîz

İ'tirâz-ıla günâhger oldu bir
Bir dahı oldu günâhına musırr

Her kişi şaşsa hemîşe key şaşar
Şaşı şaşkunı hu başından aşar

1550 Cürmüñe isrâr kılma iy cüvân
Eyle istigfâr her dem her zamân

Tagca cürmüñ eyler istigfâr kıl
Cürme isrâr itme istigfâr kıl

EŞ-ŞAGÎRU YEKÛNU KEBÎRETEN
BÎ'L-ISRÂR

Kıl kadar cürmüñ kılur isrâr tag
Urur alnuñ üzre la'net nârı tâg

Var-durur sâbûn cümle çirk-içün
Oldı istigfâr çirk-i şirk içün

Çirk-i şirki yumayan ahvel olur
Kendüyi ol şâkirdi ahvel-veş bulur

1555 Şîşe birdür şaşı lîki iki görür
Hiç kalmaz çünki birisin urur (344)

Terk-i şehvet âdemi ekmel kılur
Haşm u şehvet cân gözün ahvel kılur (345)

Nice ahvel kör idüp echel kılır
Rûh-ı ‘ulvînüñ yirin esfel kılır

*Şehvet âfâtı aña sâlik-durur
Şehveti gör sâliki hâlik-durur (345)*

Her makâmuñ var-durur bir şehveti
Kimine şehvet olupdur şöreti

1560 Kime yimek üyimek kime emel
Kimine gaflet kime zikr ü ‘amel

Kâtı‘u’ş-şehvât ‘ışk aldı hemân
‘İşksuzın îmân bulunmaz bî-gümân

Bî-garaz ‘ışk-ıla dut râh-ı fenâ
Ol fenâ ider bakâya âşinâ

*Çün garaz açılsa örtülür hüner
Ol garazdan bu hüner günü tunar (346)*

Bil mürîd oldur murâdı olmaya
Kendüyi mahv ide adı kalmaya

KEMÂ KÂLE’L-MÜRÎD MİNE’L-İRÂDE
LEHU

1565 Vahdet ehli bî-murâd oldı mürîd
Bî-murâd ol hazrete var cân erid

Bî-murâd olmasañ olmaz feth-i bâb
Göze gönülde olur yüz biñ hicâb

*Çünkü kâeî rişveti penhân alur
Hakka bâtıldan kaçan bürhân olur (347)*

‘Ayn-ı şer‘i ahvel ider rişvet tozı
Kâeî togruyı kor egridür sözi

*Hırs-ıla rişvet olur aña garaz
Kalb-i kâdî andan olur pür-maraz (347)*

1570 Fark idemaz zâlimi mazlûmdan

Añlamaz merhûmı ol mahrûmdan (347)

Ol adı şâh özi pür-cürm ü günâh
Zâlim eyledici her mazlûma âh

*Dutuban kibr cühûd ol gebr kîn
Kıldı vîrân zulm-ıla -îmân u dîn (348)*

*Gözini ahvel idüben ihtilâf
İtdi göñlini ta‘assub pür-hilaf (348)*

Dîn-i Mûsâ-y-içü ‘Îsâyı yıkar
Bilmez anı kendü kendüyi yakar

1575 Key sakın nefsüñ ta‘assub itmesün
İhtilâf ipin başuña atmasun

Bî-garaž ko ‘ışk meydânında baş
Eyle ihlâs-ıla bir içüñle taş

Olma ol kâfir gibi ki ol la‘în
Dînini eyler ta‘assub tolu kîn

*Dir ki Mûsâ dînine oldum penâh
Niçe ‘Îsâyî depeler bî-günâh (349)*

Nisbet için kan döker başlar keser
Halka sanki sam yili olup eser

1580 Yok-durur mugvî ta‘assubdan biter
Her nice olursa şerr andan biter

Kalbümüzden havfuñı dür eyleme
Yâ Rabâ sen bizi magrûr eyleme

Cân garaždan ahvel ü kûr olmasun
Mûrı rencûr eyleyüp gûr olmasun

Bî-garaž halka sanalum hayrlar
Halk-ıla hakda idelüm seyrler

Dilerüz kim göñlümüzde hiç murâd
Kalmasun illâ ki ma‘bûdu’l-‘ibâd

1585 Nefsdür dünyâ-y-ıçun eyler hilâf
Yok-durur Mevlâ sevenlerde ihtilâf

VE MİN ZÂLİKE KEZÂLİKE

Gerekmez ‘akl u cân şeydâ-yı yârâm
Zi ‘akl-ı küll menem sevdâ-yı yâram

‘Ulûm-ı evvelîn ü âhirîn var
Bu bir noktamda men çün ây-ı yâram

İderem zerre gibi zâr u miskîn
Hezârân şemsi men çün ay-ı yâram

Benüm sîmâma yârum âyine oldı
Men ol âyîne de sîmâ-yı yâram

1590 Gehî dürrem baña deryâdur ol yâr
Gehî ol dürr ü men deryâ-yı yâram

Görürem ferşden ‘arşı mu‘ayyen
Sen a‘mâ sanma men bînâ-yı yâram

Eger men sûr-veş bir dem dem ursam
Kıyâm eyler kıyâmet nây-ı yâram

Vücûdum cümle gayr-ı yârdan pâk
İderem çünki men süknâ-yı yâram

Mu‘înî ceng ü da‘vâdan berîdür
‘Ayân oldı aña ma‘nâ-yı yâram

1595 Yâ Rabâ dünyâ vü ‘ukbâ kovmasun
Gönlümüz di gayr-ı Mevlâ kovmasun

Ol yahûdî gibi ahvel olmasun
Hem vezîri gibi echel olmasun

Ol yahûdî şâha vardı bir vezîr
Mekr-ile tolmuş-ıdı bâlâ vü zîr

Şâh gibi zâlim ü hûn-hôr-ıdı
Pür-hiyel bî-dîn ü dîn u hôr-ıdı

Rişvet alıcı vü mihnet salıcı
Etegi altında dumrı çalııcı

1600 Mekr ile su üzerine tag yapar
Fitnesi biñ Bu-‘Alî ‘aklın deper

Gör ki ta‘lîm eyler ol sek ol sege
Bu vezîr-i hıyre ya‘nî ol bege

Dir ki tersâlar penâh-ı rûh ider
Zâhirâ şeh dîni vefkince gider

Bu iş oñmaz bunları kırmag-ıla
Ol meger kim fitneler karmag-ıla

Kankı birin öldüresin bunlaruñ
Kankısı suçın göresin bunlaruñ

1605 Dîn ü îmân sır-durur mer’î degül
Bu bahârda nitekim dikende gül

Kokusı vü cismi vü hem rengi yok
Ko buña bir mekr kılalum koyuk

Sırr-ı penhânîdür îmân iy piser
İdemez aña nazar her bî-basar

Zâhirâ bencileyin eylerler iş
Bâtınâ ‘aksümce eylerler reviş

*Şeh vezîre dir ki dur tedbîr kıl
Çâreyi ol mekr ü ol tezvîr kıl (354)*

1610 Yarabil bu yaranuñ sen çâresin
Anları it bu yaranuñ bî-çâresin

Tâ ki tola bu cihâna Mûsevî
Getüreler halk Mûsâya sevi

Ol vezîri gör ki idiser neler
Kurisardur dürlü dürlü fitneler

İhtilâfdan kendü başına kıyar
Zehr-i telhi şîrîn aşına koyar

Dir şehâ yoluñda bagladum bilüm
Hileler düzeyin irdükce bilüm

1615 *Kes kulagum burnumu eyle gazab
Ayagum barmaklarına sanç kasab (356)*

*Burnumu yir gözüme çıksun ucu.
Hükm-ile tutaguma toldur acı (356)*

*Bu işlerüñ ardınca di berdâr idüñ
Gözüme bu giñ cihânı tar idüñ (357)*

*Bir şefâ'atcı beni kalsun taleb
Şâhuñ ursun işigine rûy u leb (357)*

Halkı cem' eyleyüp eyle bu işi
Bu işi görmemiş olmasun kişi

1620 *Dört yol ortasında beē-nâm it beni
Murg-ı cân-ı düşmene dâm it beni (-358)*

*Böyle rüsvây it dahı sırrı eyle red
Tâ salam sad sad fiten ben bi-'aded (-359)*

DER BEYÂN-I TATBÎK-I AHVÂL-İ
VEZÎR U ŞÂH BE EF'ÂL-İ NEFS-İ
HAKÎR Ü ŞEYTÂN-I TEBÂH

Nefs-i emmâreñ de key mekkâredür
'Ârı yok bed-nâm u yüzi karadur

İşidür her dem ta'assub ve ihtilaf
Her muvâfik-ı Hak olana hilâf

Oldı o sultân şeytâna vezîr
Fînesi yumurdadan yuñlar kazır

1625 *Ol-durur mecmû'-ı mahlûka le'îm
Andan okur dersi şeytân-ı racîm*

*Başa vü câna kıyar şeytân-ıçun
Yok-durur noxsânı hiç tugyân-ıçun*

El ü ayag u burun kulak nedür
Göz ü baş u yâ diş ü dudak nedür

Varını şeytân-ıçun îsâr ider
Kendüzin rüsvây u hem bî-‘âr ider

Ol hevâya uyup reh-i Hûdan azar
Çiziden çıkar u menzilden uzar

1630 Baş u cân terk itdügi şeytân-ıçun
Anuñ ol korkmaduğı Rahmân-ıçun

Göze kıydugı odur nâ-mahreme
Bakuban kesb itdügüdür mazleme

Kulagı terk itdügi oldur ki ol
Gaybet-içün kıla kulagina yol

Dahı dîni ünin işitmedügi
İşidüp hem eyle iş itmedügi

Terk-i burun ol ki tuymaz bûy-ı dōst
Dōst bûyın tuymayandur kurı pōst

1635 Dahı terk eyledügi dil ü dudak
Ephem eylemedügüdür zikr-i Hak

Hem mesâvî-y-ile gaybet itdügi
Ma‘rifet agzın anuñla dutduğı

Kendüñe sen de nazar kıl iy ahı
Gör ki bunlardan ne var sende dahı

Yog-ısa bulduñ selâm olduñ selîm
Var-ısa oldı yirüñ nâr-ı cahîm

Cehd ide-gör var-iken sermâyeden
Yohsa uçar cân u hem çürür beden

1640 Soñ nedâmet oddur yok anda sûd
Dûd-ı od nefsinı sen sav yâ Vedûd

Pâdişahuñ aña düşnâm itdügi
Dört yol ortasında bed-nâm itdügi

Ol-durur ki Allâha dört yol oldu hâs
Olmayan bed-nâm o dörtde oldu halâs

Şer‘-ile oldu tarîkat iki yol
Bu iki işle ikiye dahı bul

Ol ikinüñ de birisi ma‘rifet
Birisi dahı hakîkat hōş-sıfat

1645 Nefs bu dört yolda rüsvâ olsa ger
Şâh-ı bâkîden irer aña zarar

Şâh sürer şehr-i îmândan anı
Cümle çürür kahr-ı sultândan teni

Kanda kim var u beni igvâ virür
Kendü eliyle ayagina balta vurur

Kendü boyuñca kaz iy miskin kuyu
Sen düşersin yine aña yüzün koyu

VE LEHU EYZEN

İt bizi esîrüz yâ emîr emmâre-i me‘mûrumuz
Sen fil ü gûri şîrle eyle esîr-i mûrumuz

1650 Ol gebr cebr eylemesün biz ‘âşık-ı Cebbâriyuz
Hâl-ıla ef‘âli anuñ olmış-durur mecbûrumuz

Teftîş kıl telbîs-ile iblîs Belkîs olmasun
İrdi hidâyet hüdhüdi meşhûrdur menşûrumuz

Biz tâvus-ı Kuddûsiyüz ‘urs-ı ‘arûsuñ kûsiyuz
Mahsûslar melbûsiyuz mestûrdur meşhûrumuz

Biz ol Cüneyde cübbeyüz kim dir ene’1-hak her
tili

Berdâr itmege anı müftî-durur Mansûrumuz

Deryâ be-cümle mey olur küllî kiyâ pür-ney olur
Şevk-ıla lâ-şey hay olur ger ura bir dem sûrumuz

1655 Mesrûrumuz giryân-durur gam-hörümüz handân-

durur

Rencûrumuz Lokmân-durur vîrân-durur
ma‘mûrumuz

Bize imâm îmânını ol küfr-i zülfine vire
Şu resme mestûr eyledi islâmını cumhûrumuz

Dîdâr ehli istese hûr u kusûr oldur kusûr
Bînâmuz a‘mâdur bizüm dil-kûrdur pür-nûrumuz

Biz her ne kim şerh eylerüz kudret dilinden
söylerüz

Makhûr u dûr oldı sanan anı bizüm makdûrumuz

Mesrûr ol var iy Mu‘în ol nûrdur manzûr-ı dil
Saç şûr u şavkı Mûsâ-veş bu Tûr oldı Tûrumuz

1660 ‘İşkuñ Süleymânı menem Hâtimden aldum
hâtemi

‘Abdurrahîm-ile tamâm ol mâtem oldı sûrumuz

Bu câm-ı cânuñ bâdesi bugün Celâlüddîndür
Virüp mey-i engûrını serhōş ider mahmûrumuz

Lutf-ıla ihsân senüñdür yâ Habîr
Bizi bu emmâreye sen kıl emîr

Bizi ol mahrûm meşûm itmesün
Mekr ü tezvîri bize ol şûm itmesün

Nitekim tezvîr eyler ol vezîr
Bizi vizr-i nefis-ile kılma esîr

TELBÎS-İ VEZÎR TEZVÎREŞ
BE-NASRÂNİYÂN

1665 Bil saña ta‘lîm içündür her kelâm
Nefsüñe tefhîm içündür iy hümâm

Remz-i sırdur ıstılâh-ı evliyâ
Vakt olur kim hâke dîrler kîmiyâ

Hulle iderler hûr-ı tahkîka mecâz
Her mecâzdan gözle tahkîkât-ı râz

Her sözi dirler ki adı dâsitân
Gizlü anda sırr-ı yâd-ı dōstân

Nefs vasfın şîve-i tedkîk-ile
Her mecâzı râzdur tahkîk-ile

1670 Bil fesâhâtdan kinâyet didiler
Her ‘ibâretde belâgat didiler

Gözi açuklara bu söz rûşen-durur
Bülbüle diken gül ü gülşen-durur

Lîkin olur münkirüñ gözine hâr
Nâr-ı inkâr anı şöyle kim yahar

Ko sözi di kim ne söyler bu beyân
Tur uyan şerhi nişânın vir ‘ayân

Bil ki bu telbîs-i nefis eyler habar
Eyle tezvîr-i vezîre uş nazar

1675 Ol vezîri gör nice telbîs ider
Hokka-i zehr üstine dürter şeker

Halka kurar dâm nâm eyler melâm
Cümle istihzâ-y-ıla söyler kelâm

Nefs sıfâtından biri telbîsdür
Ehl-i telbîs enhas-ı iblîsdür

‘Aybını saklayuban satmak hüner
İşidür nefsüñ hemîşe iy piser

‘Aybuñ aç gizle hüner levvâme ol
Bel ne sen ne nefis ol oldur ol

1680 Nefs-ile zühd itmegi sanma salâh
Nefs fellâhın helâk it bul felâh

Dâyimâ zâhid enâniyyetdedür

Ol melâmâtı eyü niyyetdedür

Bu harâbâtı ne ki olsa hak görür
Şöyle ki özin Hakka müstagrak görür

İder ol her işde terk-i ihtiyâr
Ol fenâdan özge yirde itmez karâr

Bil vücûduñdur saña ekber günâh
Uş vezîr-ı kûrdur aña güvâh

1685 Ol şaha eyidür uş mel'ûn vezîr
Dînden dünyâdan ol magbûn vezîr

Dir ki nasrânîler içre varayın
Dürlü dürlü fitneler koparayın

*Diyeyin sırr-ıla men nasrânîyem
Belki nasrânîlerüñ ruhbânyam (360)*

*Sen ho bilürsin menüm hâlüm nedür
Bu me'âl-i kâlûme âlüm nedür (360)*

Bir-durur hõd hazretüñle imümüz
Yok-durur birbirümüzden bîmümüz

1690 Ol emîr-i bed-hamîr-ile vezîr
Düzilüp nasrânîye vurdı safîr

Kurdı anlara nihân dâm-ı melâm
Hõş melemler söyleyüp eydür kelâm

Dir nasârâya dutardum men nihân
Bî-gümân îmânuñuzı her zamân

Diledüm bildüre-y-idüm şâhuma
Âşikâreydi sirum Allâhuma

*Zâhir anuñ dînini duta-y-ıdum (362)
Bir görünürdüm velî dü-tâ-y-ıdum*

1695 Şâh tuydı ki iki dîn tutaram
Liki zâhir bir dil-ile öterem

*Sizdi şeh sırrum baña ta'n eyledi
Küllü teşnî'-ile sözler söyledi (363)*

Redd idüp hiç sözüme virmez cevâb
Her nefesde gönlümi eyler harâb

*Dir ki sözüñ nânda súzendür nihân
Revzen-i dilden baña oldı 'ayân (364)*

*Çünki gönülden gönüle oldı yol
Ol gönül yolıcı yoldan key oyul (364)*

1700 *Men o yoldan hâlüñi bildüm 'ayân
Kâlüñ içre âlüñi buldum nihân (365)*

Girmez andan girü sem'uma sözüñ
Durma git kim görmesün gözüm yüzüñ

Şol ki ola içine taşı muhtelif
İçi cim ola vü taşı lâm-elif

Her kapudan hakdur ol merdûd ola
Özine od u yüzine dûd ola

*Bildi nâgeh şeh nihân sırrum 'ayân
Ol ta 'assubdan baña itdi kasd-ı cân (361)*

1705 *İtmeyeydi ger baña 'Îsâ meded
Pâremi şâh ider-idi bî-'aded (366)*

*Virürem 'Îsâ-y-ıçun cân u cihân
Taht u tâc u mâl u milk ü hânümân (367)*

Kaçdugum lîki bu cânâ kıymayup
Sırr var sanmañ serümden tuymayup

*Cân virem cevr itdüğün minnet görem
Kahr u zahmet itdüğün rahmet görem (368)*

*Bu-y-ıdı sır dîn-i 'Îsâ-yı yakîn
Bilüp idinmiş-idüm men anı dîn (368)*

1710 *Âşikâr itmiş-idüm esrârını
Ser-te-ser bârî temâmî varını*

Şuña içüm acıdı ki ol dîn-i hōş
Oluban hamûş kala câme-pûş

*Kala câhiller arasında hakîr
Tuymaya anı bir ehl-i dil-fakîr (369)*

*Diledüm ki ol dîni zâhir eyleyem
Bir iki mahrem bulup sır söyleyem (370)*

*Şükr idüp eydür vezîr oldum halâs
Dîn-i 'Îsâdan bulup îmân-ı hâs (370)*

1715 *Dir yahûdilerden ayrıldum bugün
Dün içinde gün bulup yasda düğün (371)*

*Nâr içinde buldum uş gülnârlar
Bilüme bağlayayın zünnârlar (371)*

*Devr 'Îsânuñ diyüp söyler vezîr
Dîn-i telkîn-i müşîr oldur beşîr (372)*

*Şâh öninde fitneyi saydı vezîr
Şâd olup dilden gamı eyler emîr (373)*

*Şeh vezîriñ itdi didügin tamâm
Kesdi burnın kulagın virdi melâm (374)*

1720 *Halk hayrân kaldılar bu işlere
Toldılar endişe vü teşvişlere (374)*

*Sürdi nasrânîler iline anı
Nicenüñ tâ hâra iline teni (375)*

*Vardı anda da 'vete itdi şürû'
Hakka râci ' her ki ide andan rücû' (375)*

*Geydi hâdîler tonın ielâl ider
Sözi ikmâl eyler özi ihmâl ider*

*Gümreh ü mülhid muvahhid dirilür
Gül ol gûluñ katına dirilür*

1725 *Biribirine haber ulaşdurur*

Deve uyuzu gibi bulaşdurur

*Bir bir ol 'Îsâyiler dirildiler
İder anlara bu har ne kim diler (376)*

Remz-ile 'Îsâyilere dir haber
Zehr sunar sırr-ıla taşı şeker

*Dir ki size sırr-ı İncîli direm
Tâ sizi kurb-ı Celîle irdirem (377)*

*Remz-i zünnârı diyem eydem sanam
Sırrını virem eyidem hōş sanem (377)*

1735 *Zâhiri hōş vâ 'iz-i ahkâmdur
Bâtını lîkin safîr-i dâmdur (378)*

Taşra şîrîn sözin işidür bular
Bilmez içi kazganı zehrin bular

*Ba 'zî ashâbı nebîden iltimâs
İtdiler bilmeklige vesvâs-i nâs (379)*

*Dahî mekr-i nefis-i gûli bileler
Bilmeg-ile bulmayalar hîleler(379)*

Âdemîde çok-durur şeytân-sıfat
Lîki taşın gösterür insân-sıfat

1735 *Zâhirâ şeytân gibi igvâ virür
Nefs tâtârıyla dîn ilin vurur*

Nefs şeytânından ol iblîs-i nâs
Müfsid-i dîndür dahî telbîs-i nâs

Gûl igvâsını her gûl añlamaz
Her ferîşteh sırrını gûl añlamaz

Zîrek ü çâpük ol olma dâma sayd
Kalmasun gönlünde her bednâma kayd

*Mustafâya sordı anlar kim resûl
Nice idincek itmez igvâ nefis-i gûl (380)*

1740 *Dahı ra 'nâlar ki dîne karalar*
Kalb-i kalb u yüzlerin ki ol karalar (380)

Dahı her mülhid muvahhidlık sata
Her muhannes duta kendüyi fetâ

Sözleri ihlâs ola özleri kalb
İçleri pür-nefs ola taşları kalb

Bize bunlaruñ nişânın vir habar
Tâ ki bunlar itmeye bize zarar

Fazl-ı tâ'atdan haber sormadılar
Her biri bu 'illeti sorma diler (-381)

1745 Zîra bu 'illette kim tâ'at kıla
Zellete ol tâ'ati âlet ola

Didi Ahmed bir hakîkî sır dakîk
Ya'ni dir evvel refik andan tarîk

Her kelâmıdur o Mahmûduñ rumûz
Var-durur her remzinüñ sözinde sûz

Pes delîl-ile yola gir didi ol
Ümmet-iseñ dutsañâ emr-i Resûl

Mâl-ı dünyâyı aluban bî-delîl
Giremezsın yola ki ol mâldur zelîl

1750 İçüñe havf-ı harâmîler tolar
Boynuña şeytân gurûr ipin tolar

Hasta ider havf-ı metâ'-ı hes seni
İy denî sini ganî iden Senî

Didi kim zînhâr bulmadın refik
Gâfilâne eylemeñ 'azm-i tarîk

Pes şunuñ kim ola bârı pür-güher
Bî-refik ol nicesi eyler sefer

Gevher-i îmânı Hak bâzârına
İltmege hem-reh gerekdür bârına

1755 Var-durur bu yolda derbend-i ‘azîm
Çok harâmîler olardan ters ü bîm

Menzil uzak yol katı düşvârdur
Uşbu yolda gûl-ı dîlküş vardur

Bu tarîk-ıçun gerek sâdık refik
Tâ ki kâr itmeye kuttâ‘u’t-tarîk

Tâ kumâş-ı cevher-i îmânı sen
İltesin dükkân-ı Rahmâna anı sen

Nefs u şeytândur bu yoluñ ugrısı
Bu yola yoldaş diyeyin togrısı

1760 Togrı yoldaş bu yola Allahdur
Râhı Allah olmayan gümrâhdur

Dünyede tevfik ider aña refik
Gösterür Kur’ân içinden hōş tarîk

Enbiyâya sıdkını muhkem ider
Evliyâyâ i‘tirâzın kem ider

Bu refik-ıla olur menzil tamâm
Nefs ü şeytândan bu dîn ü dil selâm

Her birin Ahmedden anlar tuydılar
Hakk u bâtil neyse bir bir gördiler

1765 *Bildiler vesvâs-ı dîv ü mekr-i nefis*
Buldılar bûy-ı gülistân u kerefs (382)

Tecribeyle her biri teftîşine
Şâgıl oldu nefsi nîş-i kîşine

Hâslardur bu belâyâ mübtelâ
Çünkü sen nice olmayasın pür-belâ

Kıldı her bir zîreküñ zihnî rekîk
Tañ mîdur olsa rekîk ol tab‘-dik

Bir kılı kırk biñ yaran ashâb-ı hâş

Bu mekirdeñ degmesi bulmaz halâs (-383)

1770 İtdi bu a‘dâ havâsa vesvese
Tañ mı itse vesvese her hes-kese

VE MİN ZÂLİKE KEZÂLİKE

Kanı ol nâs kim vesvâs-ıla olmaya ol nâsî
Bu vesvâs-ile aldanmaz cihânda bulmadum nâsî

Bil ol emmâre nefsüñdür esâsı cümle vesvâsuñ
Anuñ igvâsı lâg eyler hezâr hannâs-ı nesnâsı

Ne erkân bilür ol ne âyin o cem‘ eyler hatâ âyin
Dutan oldur gönül ayın çala-gör ‘ışk-ıla tası

Yazılmaz bunuñ evsâfı ağaçlar ger kalem olsa
Mürekkeb yidi bahr olup yir ü gök olsa kırtâsı

1775 Bu nefsuñ katıdur yası yasak yasmağadır yası
Gönül gark itdi deryâsı anuñçun dutaram yası

Dilerem peşşe-veş idem bu nefsi kâf-ı vahdetde
Fenâ ide bakâ-y-ıçun anı bu ‘ışk ‘ankâsı

Kamu eşyânuñ aşkası budur hem kalbüñi kası
Olan insanun etkâsı bakânuñ oldur ibkâsı

Marâzdur nefis sevdâsı devâsuzdur anuñ dâsı
Budur a‘lâ-yı a‘dâsı olanun dîn şeydâsı

Mu‘înî itmeseñ âhı eger ‘Abdurrahîm-ile
Kaçan giderdi kalbüñden müvesvis nefis vesvâsı

1780 İy Huêâ sensin Hafîz u hem Kefîl
Rûhdur tıfl-ı latîf ü nefis fil

İtme tıflı file meftûn u zebûn
İtmesün tıflı tufeylin filbûn

Hâfızısın kâyinâtuñ yâ Latîf
Koma bizi bozmasun nefis-i kesîf

Yüregümüz nefis mekri oymasun

Kalb u rûh ol bî-fütûha uymasun

Ol vezîre nitekim ‘Îsâyîler
Uyuban yoldan yilüp yile yiler

DER BEYÂN-I MUTÂBA‘AT-KERDEN-İ
NASÂRÂ BE-TEZVÎR-İ VEZÎR

1785 Kalb mâyl nefis hem sârik-durur
Gördüğine uyuban boyın vurur

Nefs dahı gönüle tâbi‘ olur
Nefse tâbi‘ olsa dil zâyi‘ olur

Kalb yürek içredür bir beste-dem
Ki ol dem-ile urur a‘zâ cümle dem

Sâlih andandur cevârih ser-te-ser
Yine andan tâlih a‘zâ iy piser

Nefs ü ‘akl u fehm ü fikr aña uyar
Şemm ü mess ü zevk his andan tuyar

1790 Lîki kalb oldı serî‘ü’l-inkılâb
Keşf olur fi’l-hâl tîz bulur hicâb

Dört yıl ortasında san kim rîşedür
Yâhu bir gâyetde sâfi şîşedür

Kankı yıl esse tîz öñince döner
Zerrece tozdan tunar hâke döner

Pes mü’essirdür musâhib sohbeti
Âfetüñ hem sohbetüñdür yâ fetî

Devletüñ de hem yine andan olur
Saña andan hem aña senden olur

1795 Üzüm üzüme göre eyledi renk
Konşı konşıdan hûlanur sulh u ceng

Bir adımuñ yarısın düzseñ edük
Ayaga yoldaş olur hõr u hödük

Ba‘zısı bir bâzûbende olsa kab
Adına korlar hamâyil ü lakab

‘İzzet ider birbirisinden kapup
Başları üzerine korlar öpüp

Her hes-ile hemdem olma bir nefes
Tûti-y-iseñ de seni eyler meges

1800 Hemdem olma azguna tagî kılur
Tâgiye mahrem olan bâgî olur

Nitekim eyledi ol azgun vezîr
Fitnesinden her zeber-ser oldu zîr

Oldı iblîs ol ile telbîs-ile
Hemdem olma âdem ol iblîs-ile

Buncılayın çokdur eşbâh u misâl
Hâli bu kâlûñ me’âlinden me al

Ko buña had yok vezîri vir haber
Gör n’ider ol mekr-i fikr-i mu‘teber

1805 *Cümle taklîdi-y-ile aña uydılar*
Sanki huffâz adak aşın toydılar (384)

Ehl-i taklîdüñ çü dînidür za ‘îf
Yok-durur katında fark-ı sâf u cîf (384)

Gördüğine uyar ol maymûn-tab‘
Birdür aña ehl-i tefrîk-ıla cem‘

Şöyle ki aldadı oları ol bu’1-foēül
Cân u dilden kıldılar pendin kabûl

Nâyib-i ‘Îsâ diyüben uydılar
Baş koyup ortada cândan tuydılar (385)

1810 *Şâd u handân yügrüşürler yolına*
Sandılar anlar hak andan bulına (385)

Nefs-ile şeytân dahı insân-şekil
Vesveseyle âdemi eyler hacil

*Bilmeyüp bu remzi gâfil oldılar
Ol vezîre cümle mâyil oldılar (385)*

*Ol la'în anlara, sırrıyla güler
Mekr ipi-y-ile ayakların küler (-386)*

Remzi hâl-ıla bilür kim n'eyledi
İtdüğüñ bulmayasın mı eyledi

1815 Lâcerem her âdem itdügin bulur
Kimisi yarın kimi bugün bulur

İy Huēâyâ hâfız-ı ni'me'l-Mu'în
Kâdir ü Gayyûr u Rabbü'l-'âlemîn

Pâdişâh-ı lâ-yezâl ü lem-yazel
Bî-ibtidâ vü bî-intihâ vü ebed ezel

Hayy u Bâkî Ferd ü Kayyûm u Hakîm
Hâlik u Rezzâk u Rahmân u Rahîm

Sâtir u Cebbâr u Vehhâb u Samed
Gâfir u Kakhâr u Fettâh u Ahad

1820 Bizi şeytândan emîn it yâ Mübîn
Çok-durur dünyâda mekkâr u la'în

*Bizüz iy 'Allâm murg-ı gürsine
Kumî taru sanuruz iy Bisine (387)*

'Âşık-ı müştâkuz irmege Haka
Tâ bize Hak 'ayn-ı şefkatden baka

Teşne tullâb ol serâbı sanur âb
Sanur ol zembûr âvâzın dolâb

Yâ Halîm ü yâ Kerîm ü yâ 'Alîm
Dünyede çokdur elîm ü bû-Selîm

1825 Yâ Kaviyy ü Pâk u Bâkî vü 'Azîz
İt muēilden hâdiyi bize temîz

Yâ Kerîm ü yâ Kadîm ü yâ Vedûd

‘Âcizüz biz bilmezüz husrân u sûd

Yâ Mukîm u yâ Reşîd ü yâ Hamîd
Cûd-ıla pürdür vücûduñ yâ Mecîd

Žarr u Nâfi‘ Mu‘tî vü Muhyî vü Hayy
Mâni‘ ü Mühlik Melikü’l-mülk-i şey

Nûr sensin yâ Şekûr u yâ Sabûr
Virme mekrûñle gurûrı yâ Gafûr

1830 Sensin ol Sultân u Sübhân bî-vezîr
Bî-nazîr u şibh u Sübbûh u Müşîr

‘Âdil ü Tevvâb u Zü’l-faẓl-ı Sabûr
Vâzi‘u’l-eflâk-i min-gayri’l-fütûr

Mâcid ü Mevcûd u zü’l-‘arşı’l-‘azîm
Vâcid ü Mevcûd u Deyyân u Kelîm

Sensin evvel âhir u sensin Cemîl
Zâhir u bâtn hem Allâhi Celîl

Vâhid u Gaffâr u Fettâh u Mürîd
Mun‘im u Muhsin Latîf u bi’l-‘abîd

1835 Hâsuñı bildür bizi sen hâs kıl
Vahdetüñ deryâsına gavvâs kıl

Bu biz a‘mâya ‘atâñ it rehnümâ
Koma bizi şöyle gümrâh u ‘amâ

Mustafâ hakkı ki idindüñ Habîb
Kendüzüñe yâ Karîb u yâ Mucîb

Şefkat andan senden ihsân u kerem
Bizde zellet cürm ü ‘isyân u nedem

Yâ Semî‘ u Nâzır u Rabb ü Basîr
Yâ Kebîr ü Vâsi‘ u Hakkun Habîr

1840 Bu Şerîf esmâñ hakıyçun yâ Latîf
Kıl i‘ânet çünki insândur za‘îf

*Dem-be-dem kim dâmuña dutulmuşuz
Uçıcak ol dâmdan dut ölmüşüz (388)*

Dâmuñ-ıla oluruz sîmurg u bâz
Sayd ider dâmuñdan ayru bizi âz (388)

Ya'ni ki gark olsa 'ıškuñla göñül
Nefs ü şeytân idemez anı melûl

*Bir nefes-çün senden ayru oluruz
Nefs vesvâsıyla sayru oluruz (389)*

1845 *Bir adım sensüz kaçan bir dem adam
Bî-'aded dâma düşerem her kadem (389)*

*Gönlüm anbârında ma'nâ gendümi
Cem' idüp mecmû' iderem kendümi (390)*

Nice gendüm tolduram olur tehî
Âgeh ol sanma tehî iş her gehî

Ya'nî ki a'mâl iderem nûrı yok
Serdüm artar bulmazam derdi koyuk

Zikr eylerem bu nefis olur katı
Kalbümüñ savmıyla artar kasveti

1850 Her riyâzetden oluram pür-hicâb
Nefse sâlihlikdan olmaz feth-i bâb

Dilerem enbâr-ı gönlüm ola pür
Toldura ol enbâra bir a'mâl-i bür

*Evvelâ endîşe-i mûş itmedüm
Mûşdan enbârumı boş itmedüm(-391)*

*Mûş itdi pür-ziyân enbârumı
Bârumı yıkdı düketdi varumı (-392)*

Nefsünüñ buhlı sıfât-ı fâredür
Dâyimâ yüzi bahîlüñ karadur

1855 Şöyle dimişdür ki Mahbûb-ı Celîl
Zâhid-ise Cennete girmez bahîl

KEMÂ-KÂLE EL-BAHÎLU LÂ-YEDHULU'L-
CENNETE VELEV KÂNE ZÂHİDEN

Çünkü var buhlı eger zâhid ola
Zühdi de buhlı-y-ıla fâsid ola

İtdi enbârumda fâre hufreler
Ol deler diler harâb ola kiler

Ya'ni a'mâlûñden olacak sevâb
Hırs u buhlıla olur cümle harâb

*Evvel anbaruñda koma mûşa yir
Mûş yir çün hâsiluñ ol biñde bir (393)*

1860 Ya'ni ki evsâf-ı mezmûmuñ kamu
Balı sâf it mahv kıl mûmuñ kamu

*Bî-huzûr olmaz namâzuñ bil tamâm
Mâsiva'llahdan ger olmazsañ selâm (394)*

*Şer'de çün sözle fâsiddür namâz
Nice olsun bu sahîh iy pür-mecâz (394)*

Sûretüñ zâhir olupdur kiblede
Sûkda kalbüñ kalupdur tablada

Bî-huşû' eyler rükû' adı salât
İçi toptolu olupdur her zevât

1865 Secde ider göñl-ile akca sayar
'Avretin añıncagaz içi yoyar

Ancak ol başdan namâz mahmed savar
Sanma göñlüñden salâhiyyet sever

Tesbîh okur hafta bâzârın kovar
Buncılayın tâ'atı itme ko var

Tâ'at oldur ki derûnuñ ola sâf
Sen sanursın ola bu yolu güzâf

Mûş-ı nefis çün göñlüñ anbarında yok

Kanı a'mâlüñ sevâbı sende yok (-395)

1870 Ol 'amel gerek seni kılardı nûr
Bî-gurûr olaydı içüñ pür-huzûr

San'atıyla işlemek gerek işi
Zör-ıla işi başa iltmez kişi

San'at öğrenmek gerek üstâddan
Bî-murâd geçmek gerek her addan

Tâ ki zâhir ola fi'linden eser
Her demür virmez çü san'atsuz şerer

*Çünkü sâdıksın kanı ol sıdka husûl
Bî-usûl işlersin işi iy bu'l-foeûl (-396)*

1875 *Bir kişi çakmak çakar çıkar şerer
Nârı şavkı bu kırı kavı yakar (-397)*

Şeyh çakan çakmak anüñ himmeti
Tâlibüñ kalbi-durur taşı katı

Kâbiliyyet-durur ol tâlibde kav
Bu ictimâ'dan nûr olur karañu ev

Çakmak u çakan kav u taş olsa hōş
Bu aradan şavk-ı şerer eyler hurûş

*Liki sakınmak gerek kim nâ-gehân
Kimse su sepmeye ol oda nihân (-398)*

1880 Nefs ü şeytân 'ışk odına su seper
Zemherîr evin temûz içre yakar

Şeyhe yitiş olasın hattâ ki pâk
Kalmaya kalbünde hergiz bîm ü bâk

Hōş kuruda komaya kavuñda su
Kuru kavda kılmaya ter su busu

Şeyhden ayru kâmil olmadın eger
Olsañ ol şeytân kamu togruñ eger

Odı yakmak ister-iseñ iy cüvân
Kav yöresinde koma âb-1 revân

1885 Nefs ü şeytân hâsid ü mekkâredür
Bagrum ol mekr-ile pâre pâredür

Dilemezler şavk-ıla arta şerer
Ki ol şererden nûr ola şems ü kamer

Pîr bileñce ola çün yime gam
Her nice dâma gerekse bas kadem

Lîki pîr olmasa hâli bir dahı
Ser-te-ser saña olur dâm iy ahı

Her gice ten tuzagından murg-1 cân
Oluban penhân revân olur nihân

1890 Sensin evvel anı sayd u hem âzâd
Şeyh sensin hem mürîd ü hem murâd

Kudretüñ atına binse kâyinât
Bir piyâde fil eyler şâhı mâd

Dâm-1 tenden murg-1 rûhı yâ Hakîm
Her dem âzâd idüp eylersin selîm

Lâ-mekân bâğında uçarlar ferah
Bî-nişân râğında içerler kadeh

Kimse mahkûmı degül âzâdeler
Sözleri sûzişi yürekler deler

1895 *Her kimüñle kim 'inâyet idesin
Lutf-ıla aña i'ânet idesin (401)*

*Hîç nesne olamaz aña le'im
Kimseden kalmaz içinde ters ü bîm (401)*

Nitekim ervâha eylersin kerem
Kondurursın uçurursın dem-be-dem

*Ne gelür gönüllerine bir kelel
Ne kademlerine dâm eyler halel (-405)*

*Cân gice kor cism-i ten kalur tehî
Gice bulur rûh mi 'râca rehi (402)*

1900 *Gice olur fârigâne hâs u 'âm
Gice ni sayyâd var ni sayd u dâm (-403)*

*Bî-haber zindândan olur zindvân
Fârig olur şâh u ahkâm u dîvân (404)*

Mest olur sultân kalur taht boş
İns ü cinn ü tayr u vahş olur hamûş

Bu cihânda şöyledür bir niçe kavm
Üyümişlerdür begâyet bî-nevm

*Ol kavimdür 'ârifân u mest-i dōst
Mey elestde sundı olara dest-i dōst (-406)*

1905 *Şugl-ı dünyâdan üyümişler olar
Üyü sen de hâl-i dünyâdan ol er (407)*

Nice üyümek 'aynı uyanmak budur
Nice zulmet şem'ler yanmak budur

*Hak bakâsı-y-ıla olmuşlar 'adem
Nite ki olur dest-i kâtibde kalem (407)*

Her nice taklîb ider kâtib döner
Kâtib olmasa kalem kılmaz eser

Almış anlardan Hak emri ihtiyâr
İhtiyârsuz oldu anlar zâr-ı yâr

1910 *Kâtibi gör görme tahrîk-i kalem
Ol kalemdür sanma münşî-i rukam (408)*

Fi'li görme fâ'il-i muhtârı gör
Kîli ko ol zârî-i evtârı gör

Söze bakma söyleden Kayyûma bak
Şem'-i nûrı cem' gör tap mûma bak

Hâli 'ârifden işit uş iy hoca

Ten gözinden hâbını açsun gice (-409)

*Cân-ı 'ârif her nefes bi'êârdur
Göñli gayr-ı yârdan bî-zârdur (410)*

1915 *Milk-i fânîde üyür sûretleri
Mâlik-i bâki-y-ıla sûretleri (410)*

*Cânları eyler seyr-i sahn-ı lâ-mekân
Fürce eylerler cenân-ıla cinân(410)*

*Câm-ı cânânı içerler pür-şerâb
Kanı câm-ı pür-şerâb u kanda âb*

*Sagrak-ı Hakdan olurlar mest ü gark
Kanda mest-i gark u kanı ehl-i zerk*

*Sensin ervâhı kılan tenden cü'êâ
Girü viren birbirisine sezâ*

1920 *Rûh emrûñle çıkar koyup beden
Yine hükmüñle dutar tende vatan*

*Geh dilersin dâmı kor perrân olur
Geh gelür dâm-ı sergerdân olur*

*Gitmek adı bî-basar dâmı basar
Sayd itmez kayd ider ehl-i basar*

*Ger hâzîne-i subhdan dem ursa zer
Kerkes-i zerrîn hevâdan açâ perr*

*Fâlîku'1-isbâh ervâh-ı salâ
Ol tehî kalmış bedenler cân tola (414)*

1925 *Ola ol ervâh zâhir ten-sıfat
Cümle-i ten ola âbisten-sıfat (414)*

*Çâbük atı terk ider yile uyar
Sırruñ uyar uşbu remzi tuy i yâr (416)*

*Uyhu mevtüñ kardaşidur ol habîr
Dahı dinmişdür aña mevt-i sagîr (416)*

Bu kadar ölmekde şunca var safâ
Ol ne ölmek ol-durur ‘ayn-ı şifâ

Nefsün öldür cismün olsun mahz-ı cân
Nefsdür kılan saña bunca ziyân

1930 Sırr-ı *mûtûya* düriş yâra iriş
Sen bir adım var o gelsün biñ eriş

Evliyâ bu sırr safâsın buldılar
Mûtû-kable-ente-mûtû oldılar

Ölmege yil sen dahı ölmeği ön
Anda diril bunda öl ölmezden ön

Ol tabî‘î mevte sanma sen bunı
Çün seg ü hâr dahı göriser anı

Ol irâdî mevte dürüş bul murâd
Cisme meyyit rûhuña hayy eyler ad

1935 Münselîh olur çü rûh-ı evliyâ
Zav’ içinde mahv eylerler ziyâ

Kâr-ı dünyâdan uyurlar uyanuk
Bârigâh-ı Hakda olurlar konuk

Cism-i cânı cism-ile hâlî kalur
Ba‘zı rûh anda kalur ba‘zı gelür

Gelmeyüp kalan ol meczûbdur
Hakka ol meczûb hōş mahbûbdur

Lîki noksândur o varup gelmemek
Bî-emek yok çün aña il kaydın yimek

1940 Ba‘zılardur ki ne gelür ne varur
Göñlini zühd-ile Hannâna virür

Ba‘zı ki geh bunda vü geh andadur
Çünkü bu geh anda ol geh bundadur

Gâh olur halkı görür Hakda ‘ayân
Gâh olur Hakdan görür halkda nişân

Nice mahcûbı gelür meczûb ider
Nice magzûbı varur mahbûb ider

‘Ârif-i insân-ı ekmele ol-durur
Ol mükemmil kudretü’l-laha ol-durur

1945 Nâyib-i sultân halîfe bu cihân
Hâkim oldur ger ‘ayân u ger nihân

Sen dañı iç uşbu meşrebden şarâb
Feth-i bâb it cânâ kıl cismüñ harâb

Cân kuşı ki uçdı gice koyup kafes
Rûh-ı kuds-ıla nefis urdı nefes

Gice oldur kim kala ‘akl-ı ma‘âş
Gide almak virmek ü sulh u savaş

Cân ‘alâyıkdan halâyıkda çıka
‘Işk odın milk-i ‘avâyıkda çaka

1950 Bî-‘alâyık Hâlîka lâyıık ola
‘Âşık u müştâk u hōş sâdık ola

Çünkü gider şeb gelür sûzende rûz
Diñle imdi bunda bir nice rumûz

Gice üyüyen çünkü gündüz uyanur
Uyanırdı üyidi uyandım sanur

*Cân beden dâmında yine sayd olur
Pâyına ‘akl-ı ma‘âşı kayd olur (-417)*

Lîki vardur bunda da hikmet nihân
Gör beyânın bir dahı andan ‘ayân

1955 *Çünkü gündüz ola cânuñ at-vâr
Mergzârı kor gelür çekmege bâr (-418)*

Hikmet oldur bunda çün kim gide şeb
Her kişi turıncak eyler bir taleb

Rûh-ı ‘ârif de fenâda gark iken

Nûr-ı Hakdan varlığı bî-fark iken

‘Âlem-i cismî ki rûha dâmdur
Dâyim ol dâma kalan beē-nâmdur

Cân gelür kesb-i kemâl itmeg-içün
Merkebin bisler yola gitmeg-içün

1960 Nitekim halk gündüzün meşgûl olur
Gice olıncak üyür râhat bulur

Hâl-i ‘ârif ‘aks-i fi‘l-i ‘âm-durur
Hâs gündüz şugl-ı fânîden üyür

Giceyi gündüz gibi rûşen görür
Şems-i rûha cismden revzen bulur

‘Âm uyandugı oldu üyümek
‘İşk odın gaflet suyıyla yuyımak

Üyüdüğü hâsuñ uyanmak-durur
Âb-ı hayvândur dime yunmak-durur

1965 *Kâşki ashâb-ı kehf gibi yuhum
Oladı anlardan duta-y-ıdum ya hûm (419)*

Nice uyhu budur istigrâk-ı Hak
Nice gice ol-durur işrâk-ı Hak

*Yâ olaydı bahr-ı ‘ışka gark-ı rûh
Kala-y-ıdı nitekim keştî-yi Nûh (419)*

Câm-ı Mûsâdan olaydı cân bihûş
Oladı bir Tûr Tûr idüp hurûş

‘Âmuñ uyandugıdur tûfân-ı cân
Hâs ol uyanmakdan üyür her zamân

1970 Cismüñi üyüt uyansun ‘ayn-ı rûh
Ten gıdâsın bagla rûh içsün sabûh

Ten kulagın mâsivâ’l-Hakdan dıka
Tâ tuyasın savt-ı nagmât-ı likâ

‘Işk katında budur temsîl-i his
Kîmiyâ-yı hâs ‘ışk u hiss mis

*Cism tufânında tâ kim ola rûh
Hōş selâmet nitekim keştî-yi Nûh (419)*

Sanma, bu tufânda şimdi Nûh yok
Sanma kim bir rûh-ı hōş-meftûh yok

1975 Dime kim dünyâda yokdur evliyâ
Oldı olar kayyûm-ı arzîn u semâ

Evliyâdandır nizâm-ı kâyinât
At u fil u ruh piyâde şâh mât

Çün müdâm oldı ricâl ba‘de‘r-ricâl
Mazhar-ı lutf-ı cemâl kahr-ı Celâl

*Cümle-i ashâb-ı Kehfdür saff saf
Tarfuñ aç turfe toludur her taraf (421)*

Evliyâdur cümle yir pür iy nigâr
Evliyâdur mazhar-ı Perverdigâr

1980 *Şîyb ü bâlâ yir ü gög ü kûh u gâr
Evliyâdur nâyib-ı ol Girdigâr (422)*

*Yâr u gam kaygu ferah gussa nagam
Derd ü renc ü merd ü zen sag u sakam(422)*

Lîki kûre nûr-ı güneşdür muhâl
Kîl-u-kâl añlar şu ki olmaz ehl-i hâl

Zevki işitmeg-ile olmaz temîz
Zevkı bul taklîdi terk it iy ‘azîz

Ş İ ‘ R

Leylî cemâlin ‘âkile sorma añâ Mecnûn gerek
Bî-çün ol Mecnûn-ıçun mîm ‘ayn bî-vâv nûn
gerek

1985 Mes‘ûd tâli‘lü gerek burcında güneş görmege

Sultâna hem-dem olmaga bir devlet-i meymûn
gerek

Bûy-ı güli tuydurmayan nefsüñ kerefsidür saña
Emmâre mârın itmege zâr u esîr efsûn gerek

Her nefis-ile merdûd olan Mahmûda mahrem
olmaz
Tâ hemdem-i Edhem ola hem hırka-i Zü'nnûn
gerek

Nefse uyan mel'ûn olur it gibi hûn hûn ulur
Tâ sini meftûn itmeye ol fitne-i dîn tûn gerek

Ol pîri isterseñ yörü iki vü üç ü dördi bul
At altıyı yir yidiyi geç ol sekizden on gerek

1990 Dünyâ vü 'ukbâ isteyen 'aklın ziyâde eylesün
Mevlâyı maksûd idinen âdemde 'ışk efsûn gerek

Nefsüñ Zelîha gibi tâ cânuñı mescûn itmeye
Yûsufayın İslâmuñuñ hüsünin kamu mevzûn
gerek

Ephem Mu'înî şekkerüñ kânın megesler tuymasun
Agzuñ çü kand-ıla tolu var yüzüñi leymûn gerek

DER BEYÂN-I DÎËEN-İ HALÎFE LEYLÎ-RÂ
VE TA'ACCÛB-İ Ū BER VEY

Leyliyi gördi halîfe ta'n ider
Sûretine sûretinden bî-haber

Mustafâyı Mevlî-yi Bîçûne sor
'Âkil-iseñ Leyliyi Mecnûna sor

1995 Şol ki görmez ma'niyi sûret görür
Devleti görmez dev-ile let görür

Şuña kim Feyyâz olmaya mu'în
'Ayn-ı sâfiyi görür hûn-ı ma'în

Cân câmın tonug eyler lekk-i şek
Dîv görünür aña şekl-i melek

Fark idemez hârdan gülzârı ol
Bûlbûl-i dilden tayar mı zârı ol

Aña kim ola ‘inâyet bâb-ı feth
Bir görür bes pîş ü pes taht-ıla sath

2000 Mahv görür sûreti ma‘nâda ol
Her suverden ol bulur ma‘nâya yol

Her kime ki ol feyzden ola meded
Kanda kim baksa görür bî-sedd ahad

Anı kim kendüye ‘âşık ol ider
Anı görür her neye kılsa nazar

Nitekim Leylîyi ol Mecnûn görür
Sûretinüñ safhasın mevzûn görür

Ol halîfe Leyliyi görür kabîh
‘Ayn-ı Mecnûndan bakan görür sabîh

2005 Lezzet-i ‘ışkı yine ‘âşık bilür
‘Âşıkı hem muhlis ü sâdık bilür

Tecribeyle kimse bilmez ehl-i hak
Sıdk-ıla her neye baksañ hakka bak

Hasta cümle âdemi sanur hakîm
Bes neden bilsün hakîmi ol sakîm

Birsine âhir sıdk-ıla teslîm ider
Bil ki renci kendü sıdkından gider

Bil ki sıdkuñdur yine rehber saña
Hakk olur sıdk-ıla saña her yaña

2010 Yâ İlâhî sâf u sâdık it bizi
Hı elîf ü kâfe ‘âşık it bizi

Mustafâya it bize mürşîd ü yol
İt kabûl ihsân idüben bol bol

Bu du‘âya her kim eydürse amîn

İt anı ol mekr-i mel'ûndan emîn

Şâh avında file virme atumuz
Kayinâtı it bizüm mir'âtumuz

Görelüm mir'ât içinde sıfat
Her sıfât olsun bize mir'ât-ı zât

2015 Olalum Mecnûn Leylî görelüm
Her nehâra nûr-ı leylî görelüm

Ol halîfe gibi kılma gözümüz
K'olmaya şekl ü suverden sözümüz

*Çün halîfe Leyliyi bir gün görür
Harf atup bînî dutup çok ta'n urur (423)*

*Eydür istihzâ-y-ıla sen misin ol
Ki eyledüñ Mecnûnı gamnâk ü melûl (423)*

*Dir ki di bârî ne nesneñdür ziyâd
Bâkî hûblardan çıkarduñ şöyle ad (424)*

2020 *Leyli eydür ki yöri var ol hamûş
Çünkü Mecnûn gibi yok içüñde cûş (424)*

Hastanuñ hâlin ne bilsün saglar
Açlaruñ cevrin ne tuysun kâglar

Ko halîfe leyli-yi esrâra gel
Sırrı gör sûretten istigfâra gel

Her delü sanur degül 'âlem tolu
Evliyâdan içine tolup gulû

Cismi gözini açar gönlin yumar
Kör-iken gaybı 'ayân görmek umar

2025 *Kendüyi sanur o gâfil uyanuk
Nice uyanmakdur bu iy kuru oyuk (425)*

Ol ki mahsûsı göre göz midür ol
Nefse âletdür ki göre lûta yol

‘Ayn-ı hayvândur o kim lûtı görür
‘Ayn-ı nâsût ol ki lâhûtı görür

Gözünü yum gönlünü aç üyüme
Merd-i sâf ol yüz mürekkebdan yuma

Çeşm-i cism uyansa ‘aynı uyhudur
Aña ol hûdan begâyet korhudur

2030 Üyüme oldur ki hiss hâmûş ola
Göz ü agzı gûşı işden boş ola

İy uyanugam diyü da‘vâ iden
Oldur igvâ eyleme gavgâ utan

Dem urursın görürem işidürem
Nice uyhu çünkü söyleyem görem

Dil mesâvîdür gönül gâfil yatur
Buña uyanmak diye ‘âkil getür

Kulaguñ gaybet işidür va‘z-ı hak
Tuymaz aña dir uyanuk kulak

2035 Göz ki ‘aybın görmez il ‘aybın görür
Ne üyür demek o belki kör-durur

*Cân ki cânân-ıla bîêâr olmaya
Lâyık oldı ol derd-ile zâr olmaya (-426)*

*Her nefes kim câna nefis ura leked
Tolar içi kesb-i dünyâ cehd ü kedd (427)*

*Uya dâyim ol hayâl-i fâside
Aña uyanuk diseñ ödler sıda (427)*

Hakdan uyanmayan uyanmak degül
‘İşk odıyla yanmayan yanmak degül

2040 Çün hayâlâtıyla cân câmi tunar
Ol münevver dil kara taşa döner (428)

*Bî-fer ü bî-lutf kalur şöyle boş
Ne ider mi ‘râc ne eyler şevki cûş (428)*

*Üyür oldur ki ol hayâle sevinür
Bu hayâlât-ıla gönli avınur (429)*

*Bil ki 'âlem oldı ser-tâ-ser hayâl
Ol hayâle itme ümîd u makâl (429)*

Ehl-i nevm oldı hayâlâta uyan
Nice üyürsin yörü ata uyan

2045 O1 hayâlât itmesün saña gurûr
Dîve tuş olup düşünde sanma hûr

*Nîceler dîvi sanur hûr-ı cinân
Uyhusında şehvetin eyler revân (430)*

Ancak ol şeytân gelür eyler pelîd
Her belîdi ol pelîd eyler lebîd

Şöyle bil gaflet cenâbetdür hemîn
Yörü gaflet 'avretine olma yakîn

Muhdis iden cismüni 'avret-durur
Rûhuñı muhdis kılan gaflet-durur

2050 Dâyimâ hakdan yörü ol muttakî
Tâ ki şeytân itmeye nefsuñ şakî

Pâk ider cân muhdisin âb-ı revân
Sanma göz yaşı ider pâk iy cüvân

Cismi cû pâk eyler ü cânı cihâd
Bil cihâd-ı nefs-durur ni'me'l-mihâd

Pâk ol eylemeye gaflet hâbı rîv
Gâfil añlamaz melekden mekr-i dîv

Dîv rîv-ile eyler anı ihtilâm
Gönlini eyler anuñ dârü'l-melâm

2055 Dîve saçdı tohm-ı insânı çün ol
Ol hayâl gidüp özin görür melûl (431)

Nesl-i aslını kesüp magbûn kılur

Âfet-i nefis âdemi meftûn kılur

Dünyaya geldüñ eyü tohm it nisâr
Vakt-i hirmende olmayasın şermsâr

Mezra‘-i gafletde ‘ömrüñ tohmını
Dökme ol dîve dökken gibi meni

Uyanursın bu yuhudan nâgehân
Fâş olur ser-cümle esrâr ü nihân

2060 Çünkü *en-nâsü niyâmu* dir Nebî
Öliceğ uyanırsarın iy sabî

Bunda-y-iken öl ü bundayken uyan
Niçe gaflet tur i şehvete uyan

Anda uyanduguñ uyanmak-durur
O dâr-ı gaybetde utanmak-durur

Dîv cünüb itmedin uyanmak gerek
Soñra uyanmak ne assı iy herek

*Dünya ‘ankâ-yı bakâya sâyedür
Murg gökde sâye yirde yayadur (433)*

2065 *Ebleh olan mürğı kor sâye kovar
Kuşı koyup gölge kovarı ko var (434)*

‘Âkil olan sâyenüñ ıssın tuyar
Çünkü bilür zıl hem şahsa uyar

‘Âkil ol var zâtı sev sav sâyeyi
Zâyi‘ itme yok yire sermâyeyi

Zât-ı ‘aksin ko ki ‘aks-i sâyedür
Sev ol aslı ki bu fer‘a mâyedür

Yok yire kurbânuñı boş eyleme
Kölge-y-ile gönlüñi hōş eyleme

2070 Sâyeyi gör sâyeden zâtı gözet
Sâyeden himmet ohını zâta at

Kuş yuvada. kovma sen zıll u hevâ
Bil hevâyâ uyan gavâdur iy yuva

*Terkeş-i 'ömrün boşaldı kanı av
Av kurarken iviben unuttun ev (-437)*

Ne av avladuñ ne irişdüñ eve
Yuları elüñde istersin deve

Dünya bir sahrâ-durur sayyâdı sen
'İşk-ı hak olmışdur âhû-yı Hutun

2075 Terkeş-i cismüñde okdur her nefes
Saydı gözle sag u sol u pîş ü pes

Sakın âhûyı koyup hûk avlama
Kendü elüñle kendü avuñ avlama

Hûkdur dünyâ vü âhû 'ışk-ı hak
Özüñ âhû-y-ıla it Hûya tuzak

*Sâye-i Yezdân-durur dâyeñ senüñ
Tıfl-ı cândan kat' ider şîr-i tenüñ (-438)*

Bil münezzehdür cisimden zılden ol
Âb u bâd u âteş ü hem gilden ol

2080 Gerçi bunlar cümlesi andan olur
Cümle-i şey' varlığın andan alur

Aña zıl itlâk olduğu budur
Ya'nî ki olur nişân 'ummâna dür

Evliyâ 'ummân u vahdet dürrdür
Dal ol 'ummân-ıçun oldu bu dür

Evliyâdur sâye-i Yezdân-ı pâk
Anda pâk oldılar idüp bunda bâk

Evliyâdur bunda ölü anda ulu
Anda uyanug u bunda uyhulu

2085 Evliyânuñ vur etegine elüñ
Tâ ki hayy u bâkî ideler ölüñ

Evliyâdur evliyâ zıll-i İlâh
Evliyâdur nâyibi ol pâdişâh

Evliyâdan buldı Allâhı bulan
Sõfi sâfi ol yiter sâfi bulan

*Evliyâdur zulmete horşîd-i Hak
Evliyâdur rahmete mürşîd-i Hak (-441)*

Bu beyâbâna o hemrâh-ıla gir
Toludur bu yol peleng ü gürg ü şîr

2090 Hûk u nemr ü fil ü ‘akreb mâr u mûr
Ejdehâ vü gâv u kelb ü hırs u gûr

Evliyâdur çâpük ü pâk ü dilîr
Bu sıfât oldı esîr anlar emîr

Bu vücûduñdur beyâbân-ı ‘azîm
Uşbu hayvânî sıfâtuñdur le’îm

Evliyâdur bu sıfâtuñ hâliki
Bu beyâbânuñ olardur mâliki

Mâlike uy dutasın milki temâm
Milk-i bî-mâlik yaraşmaz ve’s-selâm

2095 *Sâyeden bil nûr-ı berrâk-ı güneş
Sâyeden bul şevk-ı Şemsi nûr-veş (443)*

*Var ‘azîzi Şems-i Tebrîzîde gör
Sâyeden bil şemsi olma dîde-kûr (443)*

Gör o Zeyne’ d-dînde Rabbü’l-‘âlemîn
Müsta‘în ol sen saña olsun yakîn

Nûr-ı zeyn-i hâfiyi bul havfi ko
Sende nûrı pür ide tâ cevfi ü

Cân-ıla dut dâmen-i ‘Abdurrahîm
Tâ ki saña göstere nûr-ı Kerîm

2100 *Bulmasañ düğün ü işitseñ nagam*

İşidüp sûr evliyâ bilür ne gam (444)

*Ol ziyâü'1-Hak Hüsâmüddîne sor
Ki oldı anlar sûr-ı 'arsa savt-ı sûr (444)*

Kankısından sorar-ısañ sor samed
Yok-durur ehl-i ahadda hiç hased

Bunlaruñ sûretleridür muhtelif
Lâm-elif gibi velî içleri elif

Hâsidüñ magmûm olmakdur işi
Dâyimâ meyšûm olmakdur işi

2105 *Dil tolu kılma hasedden tâ gelû
Ol hasedden oldı iblîse gulû (445)*

Andan oldı ihvân-ı Yûsuf hacl ü hõr
Oldılar kezzâb u zâlim hûn-hõr

Ol hasedden n'eyledi gör Bû-cehil
Aña meyl itmez olan âdem ehil

N'itdi gör Hârût u Mârûta hased
Gör 'Azâzîli hasedden oldı red

Ol hasedden Âdemi dutdı hafîf
Hoş latîf ü pâk-iken gör oldı cîf

2110 *Olmış-iken gök ehline delîl
Âhir oldı yirde vü gökde zelîl*

*Ol hasedden âdeme secde itmedi
Egri yol dutdı vü togrı gitmedi (446)*

Âdemi tahkîr idüben kıldı ceng
Ben od ol toprak diyüben itdi neng

Bâgını görmedi toprağın görür
Anı görürdi hasedden kör gurûr

Görme tîni tîn tolu gözle dîn
Tâ ki ola 'ilmüñ saña hakka'1-yakîn

2115 Tûtî dîn görmege tîndür kafes
Dîni gözle olma dûn u tîn-peres

Başıdur ahlâk-ı mezmûmuñ hased
Sûre-i Falk âhirinde dir Ahad

Hikmet ol sûrede oldur bil nihân
Anda olmışdur hased sırrı ‘ayân

Nefs sıfâtı cümlesi andan togar
Nefs kandan kan dahı tenden togar

Togar andan yine anda hatm olur
Devlet anuñ ki ol sıfâtı ketm olur

2120 Külli cân ol kanı kurut kıy tene
Cân bağında câm içüp di tentene

*Bu hasedden sarp yokdur hiç hicâb
Hak yolında hâside yok feth-i bâb (447)*

*Merkad oldı çün hased-çün bu cesed
Ol haseddür saña Ahad yolında sed (-448)*

*Ol cesed milkin hasedden eyle pâk
Gör Ahad nûrın semekden tâ simâk (-449)*

Cânuñuñ câmın hased tundurmasun
Yüzine söz-ile toz kondurmasun

2125 Gerçi ki olur hased olsa cesed
Bî-hased vardur cesedler bî-‘aded

Evliyânuñ hâkidür envâr-ı pâk
Yok-durur Hakdan olara infikâk

Tenleri cümle olupdur ‘ayn-ı cân
Yok-durur anlarda nefis için nişân

Pâklar pâyına düş pâk olasın
Bunda hâk ol ki anda bî-bâk olasın

*Pâk içündür "tahhirâ" âyeti beyân
Gör tılsım-ı hâkde eflâki ‘ayân (450)*

2130 *Ol tılsım tınını gör hâkden*
'Arşı geçdi nûrı heft eflâkden (450)

Hâslar cismi olupdur genc-i nûr
Hâs olur 'âm itse cisminden 'ubür (450)

Cân iline seyr ü hem terk-i cesed
Oldı terk-i kibr ü kîn ü hem hased (451)

Göñli kara hâsid-i dünyâ olur
Ol kaçan 'ukbâ bilür nefsi ölür (451)

Kendüñi kıl hâk-i pâ-y-ı evliyâ
Pâk olup hâke olasın kîmiyâ (-452)

2135 *Gevher ola taşa ger itseñ nazar*
Hâk-i cismüñde ola hissüñ missi zer

Evliyâdan hû dutan olur kabûl
Hakkı bulmak dileseñ anları bul

VE-LEHÜ EYZEN

Kil güle hem-dem olmasa eltâf bulmaz kendüden
Hûb-rûydan hōş bû-y-ıla etrâf tolmaz kendüden

İksîr için yıllar esîr ol tâ bulasın kîmiyâ
Her zerger-i ker har-sıfat sarrâf olmaz kendüden

Hak *Neysân sadef keffinde ger bulmaya saf saf nûr-ı*

Her katresi şehvâr olup şeffâf olmaz kendüden

2140 *Âhen kim ol âyîne-dâr elinde saykal yimeye*
Ol cilvegâh-ı hüsn olup dil sâf olmaz kendüden

Şol kim elîfi kaddine dâl itmemişdür kâmetin
Hayy işiginde cim olup kâf olmaz kendüden

Deyri keşîşinde küşîş kılmaga kûşîş itmeyen
Kâf-ı zamîr-i şâfîyi keşşâf olmaz kendüden

Kim Mustafânüñ meşreb-i sâfindan içmedi safâ
Dâyim küdüretten o sâf evsâf olmaz kendüden

Âhûda hûyı bulmasa hâdi-yi kiyâh-ı zıst-bû
Ehl-i nişâfa tîb için hōş nâf olmaz kendüden

2145 Bil zeyn-i hâfiye irüp ‘Abdurrahîm-ile Mu‘în
Keşf itdi ma‘nâ ‘aynını leffâf olmaz kendüden

Ger dilerseñ keşf-i esrâr-ı tarîk
Tâhir it cismüñ hasedden iy refik

Gör hasedden ol vezîr-i pür-fesâd
Nice halkı kendü’le kıldı kesâd

DER BEYÂN-I MUSÎBET-İ HASED
VE ÂFET-İ KÜFR-İ Nİ‘MET VE
KERAMET-İ ŞÜKR-İ Nİ‘MET

KERÂMET- İ ŞÜKR-İ Nİ‘MET

Bu beyân şerh eyler âfât-ı hased
Dûrdur hâsidden ihsân-ı Ahad

Kimsene irmez hasedden lîki ol
Dâyimâ olur tahassürden melûl

2150 Ahmed *el-hâsîdu magmûmun* didi
Hem dahı *er-rızku maksûmun* didi

Hem harîs-içün didi mahrûmdur
Bu hadisüñ sıhhati ma‘lûmdur

‘Ömr maksûmdur hased ne Nûh-ıçun
Dâyimâ endîşe yimek rûh-ıçun

Gıpta eylerseñ var it şu vecheden
Rûh Nûhın saklasun tûfân-ı ten

Rızkı hakkuñca deger bârî neden
Mâl-ı İbrâhîme hâsid olasan

2155 Var Halîlüñ mâlına itme hased
Lîki anuñ a‘mâline itgil cesed

Mâlin idüp pâyimâl oldı Halîl
Viridi aña himmet ü hullet Celîl

Sen dahı emvâlüñi kıl pâyimâl
Bul visâl-i bî-infisâl ü bî-ittisâl

Gözüñ aç Kârûnı gör mâlına bak
Da'vâ-yı Fir'avnı gör hâline bak

Hasret eyletme Süleymân milkine
Var Süleymân olıgör cân milkine

2160 Biñ Süleymânı çürütdi bu cihân
Taşı bal içi belâdur pür-nihân

Gıpta iderseñ sen anuñ 'adline it
İtme hasret dünyâ-y-ıçun dîne it

Yûsufuñ hüsni-y-içün itme hased
Her kulına kısmetin virür Ahad

Görme hüsn-i Yûsufi Ya'kûbı gör
Görme şevk-ı Mûsâyı Eyyûbı gör

Mûsi şevkdan bulduğı zevkı müdâm
Höş bulurdı Ya'kûb u Eyyûb iy hümâm

2165 Yâr elinden bir görenler lutf u kahr
'Âkıbet şekker olur anlara zehr

Kahr u lutf idüben kılma hased
Ol hasedden olmasun cân u cesed

Cümle hâlde Hakka şükr it iy piser
Rîh-i rahmet rûhuña andan eser

Var ülüñe şükr it olma hasûd
Bir gör ol ma'sûkdan husrân u sûd

Râzı ol ol işe kim ma'sûk ider
Nef' u zarr u lutf u kahr u hayr u şer

2170 Şükr-i ni‘met it ki ola ni‘met mezîd
Ki oldı küfrân ni‘mete şiddet şedîd

*Ol vezîr-i bed-fi‘âl ü pür-fesâd
Gör hasedden itdi kendüzin kesâd (453)*

*Yile virdi el ayak kulak burun
Kaç hasedden görmesün himmet bürün (453)*

Ko vezîri gel zarîr emmâreye
Ol hased kânı vü yüzi karaya

Ki işidür ol hâsidüñ ceng ü cedel
Pür-meeldür pür-‘ileldür pür-hiyel

2175 Burnı kesük rûsbî ‘avret gibi
Kulagı yok harr-ı pür-mihnet gibi

Hâsid u beênâm u rüsvây ol-durur
Halka âh u vâh ü hem vây ol-durur

Şol burun kim dōst bûyın tuymaya
Burnsuz rûsbî aña ad kim koya

Ol kulak kim tuymaya hakdan haber
Ol kulaksuz hardan olmaz mı beter

Cümle-i şerr işe baş oldı hased
Dîv-ile hem başa baş oldı hased

2180 Nice başa baş hased gâlib-durur
Belki şeytân da aña tâlib-durur

Ol vezîr-i hesden aç yine makâl
Kim odur enfüsde âfâkî misâl

Bî-misâli gör ki didükçe kasas B 70a
Söylemez hergiz meselsüz bir nefes

VE Lİ‘ LLAHÎ‘ L-MESELÜ‘ L-A‘LÂ

Okımaduñ mı *ve-li‘ İlâhi ‘1-mesel*

Bî-mesel söz dimez ol 'azze vecell

Bu cihândur 'âlem-i emsâl bil
Câm-ı dilden ol gubâr-ı kâli sil

1185 *Ol vezîri gör hased pür-nîş ider
Halka nîş urmag-ıla hōş 'îş ider (-454)*

Kendü nefesine kıyar il hûnedür
Gözüñ aç gör kişide bed hû nedür

'Âlemi kılur hasedden cevr ü kahr
Zehr-ile toldı ser-â-ser kûy u şeh

*Görmedüñ mi nefesine kıymadı mı
Ortada burun kulak koymadı mı (455)*

*Her hasûda bu od olmaya ba'îd
Kendü kendüzine cevr itmek şedîd (455)*

2190 Belki dahı nice miskîne zarar
İder ider ili yolından ırar

*Bûyı tuymayan burun bizden degül
Burun oldur sîrden fark ide gül (-456)*

*Dîn bûyın fehm eyle cândan
Sîr-i küfri seç gül-i îmândan (-457)*

Bil ki bînî ol-durur bûyı tuya
Tîb-i tayyibden dil ü cânı toya

Tîb-ı tayyibdür habîbüñ iy lebîb
Añlamaz tuymaz o tîbı her tabîb

2195 Cân dimâgı-y-ıla tîb-ı Rabbi bul
Rabbi tıbbından tabîb-i hâzık ol

Çünki burnuñ bûyı yok iste tabîb
Tâ tuyasın bûy-ı gülzâr-ı habîb

*Burnuñ u bûyı çü var var şükr kıl
Tag olur şükr-ile ni 'met olsa kıl (458)*

*Küfr-i ni'met oluban burnun yime
Bûyü tuyduñ şükri bil yi yime (458)*

Saña ki ol şâh-ı zu-fa'zl u kerem
Zâhir ü bâtında virmişdür ni'am

2200 Şükri vardur her birinüñ ferd ferd
'Abd-ı şâkir ol olasıñ nîg merd

Baş şükri oldur idesin sücûd
Olmayasın hayr işlerde 'anûd

Gözünüñ şükri bu ki itmeye nazar
Mahreminden gayra açmaya basar

Her neye baksa kamu 'ibret göre
Hikmet añlaya 'aceb kudret göre

Ol-durur işit kulag ur şükr-i gûş
Hak sözin işitse hōş ide hurûş

2205 Dahı zemm-i halk u gaybet girmeye
Gayr-ı va'z u nush u hikmet girmeye

Diñleye pendi dutup ide kabûl
'Irk-ı câna gark olup ide hulûl

Şükr-i agız u tudak diş ü bogaz
Az yimek az gülmek ü söylemek az

Dahı fark itmek halâldan ol harâm
Şükr-i dildür zâkir olmaklık müdâm

Dil gerek zikri mesâvî olmaya
Nâs u vesvâsa müsâvî olmaya

2210 Şükr-i gerden hakka olmakdur mutî'
Serkeş olmak kuldân ola şenî'

Şükr-i yüz oldur eger olsa sabîh
Yüz çevürmeye görürse yüz kabîh

Ger kabîh olsa sabih-içün hased
İtmeye bir kûre masnû'-ı Ahad

Şun'a gülmek Sâni'e gülmek-durur
Küfr ipiyle pâ-y-i dîn külmek-durur

Zâhirî ni'metlere bir kaç misâl
Yiter olur çünkü çoga az dâl

2215 Var kalanını bu resme kıl kıyâs
Olma nâsî nâs-ısañ iy nâ-sipâs

Bâtınî ni'metlerüñ de bir kaçın
Zikr-i şükriñ eydelüm iksin için

Şükr-i 'akl oldur ki sen evvel emel
Terk idüp dün gün kılasın hōş 'amel

Kesbüñ ola 'ilm-i dîn ü ma'rifet
İdesin nefsüñi rabbânî sıfat

Fark idesin hayrı şerden iy piser
Şerri koyup hayra kılasın nazar

2220 Dîni dünyâdan göresin sevgülü
Tâ ki dîv itmeye dünyâña gulû

Çok-durur evsâf-ı ta'rifât-ı 'akl
Yokdur imkân tâ kamusı ola nakl

'Âkil-iseñ şemsi añla zerreden
Ahmak-ısañ sözden olmazsın fiten

Şükr-i kalb ol ki ola mü'min begayb
İ'tikâdın pâk ide komaya reyb

Bile Rabbi reyb-ile ide harb u ėarb
Dîn gıdâsın bâg-ı sıdk eyleye çerb

2225 Müşkilâtuñ zulmetin mişkâtı vâr
İde misbâh-ı zücâca âb-dâr

Kıla tevhd-i mecîdi bî-kusûr
Ma'rifetden yapa cânında kusûr

Her kasır ola tarikatdan serîr

Ol serîr üzre hakîkat ola mîr

Şükr-i nefis oldur çeke renc ü ‘anâ
İde şeytânî sıfâtını fenâ

Şol kadar eyleye zühd ü cidd ü cehd
Kalmaya kalbinde hiç inkâr u cahd

2230 Kendüyi bile vü Rabbini bula
İçi taşı şavk u ‘ışk-ıla tola

Mutma‘inne ola gide emmâralık
Tola aklıg-ıla cümle karalık

Adı nefis ola olup tatı nefis
Şâh ola bir kul-iken hõr u hasîs

Söz uzak gitdi vü kaldı dâsitân
Sûzsuz söz bunı hõd itmez beyân

Yâ Rabâ sen vir bize bu ni‘meti
Şâkir ü zâkir sen it sil kasveti

2235 Ol Muhammed hakkıçun ki oldur şekûr
Bizi de sen şâkir eyle bî-gurûr

*Şâkir it şâkirlere sen bende kıl
Öldür anlaruñ-ıçun pâyende kıl (459)*

*Şükri kılup dostı yolında ölen
Oldur ol bu ölümi dirlik bulan (459)*

*Cân viren ol yol uran olma iy fakîr
Halkı azdurma nitekim ol vezîr (460)*

*Ol vezîr kim sâlus u tâlih-durur
Kim göre nâsıhlığın sâlih sanur (461)*

2240 *Nushıdur anuñ musîbet pendi bend
Zehr ü sır içi vü taşı şîr u kand (461)*

Nefs ü hem buncılayındur hîle-bâz
Magzı yok kapdur kamu san kim piyâz

Nuşıdur hîle inanma hâzık ol
Pendidür der-bend yolda sâdık ol

VE MİN ZÂLİKE KEZÂLİK

Necât ister-iseñ mekr ü hiyelden
Ko nefsi koma ‘akl u ‘ilmi elden

Hufâş olma ‘ilim şemsini gör fâş
Cehil cân gözne artukdur sebelden

2245 ‘Akıl ‘aynını hâliyle mükahhel
İden halleyledi halli ‘aselden

‘Akıl kim cûy-ı ‘ışka muğteseldür
Ebed sırrını şerh itdi ezelden

‘Akıl sanma ki ola ‘akl-ı ma‘âşî
Odur zav’ nûr-ı şems-i Lem-yezelden

‘İelsüz bî-halel olmak dilerseñ
Odur nakd-i ‘aklı bil nefsi-i dagaldan

Hazer kıl nefsdan kân-ı keeldür
Meeldür hâsıl ol bahr-ı zeelden

2250 Ecelden öñdin ölür cân-ı ‘ârif
Halâs olmazsa bir dem ol vecelden

Kimüñ toldıysa câm-ı cânına ‘ışk
Mücellâ câmdur ol ‘azze vecelden

Çü Mûsâ oldı ol câm-ıla sermest
Cemel gibi ‘amel gördi cebelden

Bu ‘aklı itme kıyâs ol nakluña sen
‘Akîle ol ‘aklıdur bu hâli halden

Kaçan nâf ola sâfî gerçi sâfî
Kiyâh alur dü âhû bir mahalden

2255 Visâl-i hâl ara ko kıl-u-kâli
Makâl aç bî-misâle her meselden

Ko nefsi her nefes iste nefsi
Mecâlũñ varsa geç tũl-i emelden

‘Amel kıl el-‘acel irer ecel çũn
Kes elden gussayı pāk ol keselden

Mu‘inĩ gazl-i ‘ışka cānı gazzāl
İdũp ‘azl it dilũñ şi‘r ü gazelden

Gel elden al di ol ‘Abdurrahĩme
Ki yandũñ ‘ışk elinde ol keelden

DER BEYÂN-I KERÂMET-İ REMZ-İ
PÂK Ü MÜSTAKÎM

2260 ‘Akla nakleyle ‘akĩle kat‘ kıl
Ol firâset tahtına şeh müstakil

Zĩrek olmayan herekdür er degũl
Zav’ hacerden cerr iden cevher degũl

Âdem-i zĩrek bulur bĩ-şekk murâd
Ol zekĩ bilür nedür sulh u fesâd

Gözũñ aç zĩrek dime her kũzeki
Fark it erden kũzek eblehden zeki

Yigdür ebleh dũstdan ‘âkil ‘adũ
Yigdür ebter yârdan kâmil ‘adũ

2265 Hayr-ı ahmakdan lebibũñ şerri yig
Nef’-i nâdândan ‘alĩmũñ zarrı yig

‘Akldur fark iden ol erden hari
Zihn bilür hâk ü âhenden zeri

‘Akl ider her zıddı zıddından temĩz
Ol sebebden dindi "el-‘aklu ‘azĩz”

‘Âkil ol ol ‘akl-ıla hõř fâzıl ol
‘Akl şehrine vezĩr-i kâmil ol

Her iřũñi ‘akl-ıla kıl meşveret

Tâ seni nefis aldamasun her keret

2270 *Kâle "men lâ- 'akle leh lâ-dîne leh"*
Sanmagıl sen 'akl u dîni lu' b u lehv

'Akl odur kim ide her dem kesb-i dîn
'İlmi ola bî-gümân hakka' l-yakîn

'İlm odur ki ide firâset ma'rifet
Bil ma'âşî 'akldur hayvân-sıfat

'Akl odur kim sarf ola 'ukbâ-y-ıçun
Nice 'ukbâ belki ol Mevlâ-y-ıçun

'Akl-ı dünyâvî olupdur mahz-ı nefis
Adı verd-i surhdür tadı kerefs

2275 'Âkil eyler her makâmâtı 'ubûr
Nefs 'aklı olana virmez gurûr

Gûller her gûldan olur melûl
'Akl-ı gûlı gûl ider sâhib-'ukûl

'Akl-ıla 'âkiller idin hemdemûñ
Tâ dem-i 'İsâda germ ola demûñ

Sohbet-i 'âkil kılur 'akl ahmakı
Ebter ider 'âkili ahmak fakı

'Âkil-ısañ yine 'âkil iste bul
Tâ ki 'akluñ arta ola dahı bol

2280 Ahmak-ısañ dahı 'âkillere uy
Pend-i 'âkilden hamâkat bagrın oy

Ahmak ahmakdan hõd almaz hazz u zevk
Lîki 'âkil zevkî virür aña şevk

Nitekim uşbu beyân söyler 'ayân
Sır tuyan olmak dilerseñ tur uyan

Kıl nazar mugvî vezîre gör mesel
Zîrekûñ hayrın gör ahmakdan ėalel

Ahmaka n'itdi o tezvîr-i vezîr
Kimi öldürdi kimi itdi esîr

2285 'Âkil ol tezvîrden sizdi hatar
Gördi remzini vezîrûñ pür-batar

Ko vezîr-i nefsi 'âkil 'akla uy
Zîrek ol her sözde sırr-ı sûzı tuy

Nefse uyan nasrânî-yi ahmak gibi
Gördüğine aldanur san kim sabî

Menzil almaz gördüğine meyi iden
Yol mı varur adımın egri adan

'Aklıdur sâhib-sebât u pür-vekâr
Nefsi her neye bakar-ısa akar

2290 'Akla uy kesb-i vekâr it bul sebât
Şâhuñ atın kâyinât itmeye mât

Fîl-i nefse uyma piyâêe ferz ara
Tâ ruhuñ ol baydak itmeye kara

Nitekim sizin vezîrûñ âlını
Bildiler akvâlinüñ ahvâlını

Aña kim itdi ilâhî intibâh
Sagdan fark eyledi kimdür te

*Ol vezîrûñ sizdi sözinden eser
Şerbeti şerdür şarâbı pür-şerer (462)*

2295 Ni'meti nakmet u şehdi zehr-i tünd
Zehr-i kâtil kandı sandı tab'-ı künd

Ehl-i zevka itmez ol mekkâre kâr
Ehl-i zevk ol ehl-i zevk ol iy nigâr

Yâhud ehl-i zevk olana hemdem ol
Pür-dem ol zevk-ıla bî-hemm u gam ol

Saña mekr eylemeye hattâ hiyel
Dâmeninden ehl-i zevkuñ ırma el

Tâ vezîrûñ bilesin mekri nedür
Mekr-içün ol bikr-i fikri nitedür

2300 Ol vezîri ki karupdur fitneler
Fitne-bâr-ı nüktesi il fitneler

*Hayrı söyler cümle şerre muhtalat
Lafzı efsah lîki ma'nâsı galat (263)*

*Zâhiri san kim terakkî itdürür
Bâtınından cân dahı kâhel durur (464)*

Kavline zîrâ ki fi'li düz degül
Kavl kim fi'le degül düz söz degül

Kavline fi'li kimüñ ki olmasa düz
Bî-eser sözdür gerek biñ oñ u düz

2305 Belki o söz dahı biter yol azdurur
Ol söz-ile azmaz âdem az-durur

Bir kişi dise menem hâzık hakîm
Kendüsi ol renc-ile olsa sakîm

Ol hakîmden kim ola şerbet içen
İçmez illâ kendü cânından geçen

Sözi söz-ile muvâfik olsa hōş
Kişi her kavlinde sâdık olsa hōş

KÂLE'N-NEBİYYÜ 'ALEYHİ'S-
SELÂMÜ EŞ-ŞERÎ'ATÜ AKVÂLÎ
VE'T-TARÎKATÜ EF'ÂLÎ VE'L-
HAKÎKATÜ AHVÂLÎ

Çün şerî'at Ahmedüñ akvâlidür
Hem tarîkat dahı anuñ ef'âlidür

2310 Bu'kisinden hâsıl olan hâldür
Kavl u fi'lidür sadeñ bu hâli dür

Kavli fi'line muvâfikdur kamu
Sâdık-ısañ sen de böyle ol 'amû

Kavl-ıla didügin itdi fi'l-ile
Kavl-ıla fi'li bile va'z itdi ile

Tâ ki halkuñ i'tikâdı ola pâk
Î'tirâzdan dînler olmaya helâk

Böyle olmasa i'tirâz lâzım gelür
Şirk ü şekden tâlibüñ gönli alur

2315 Ol kadar kim cehdi eylerdi resûl
Hak katında olmuş-iken sâhib-kabûl

Hak kerem idüp dutarken muhterem
Ayagı oldı kıyâm-ıla verem

Tâ sahâbe göre didügin ider
Dahı fi'li kavli vefkince gider

Tâ ki ashâb itmeyeler sû'-i zan
Sû'-i zann idendür ekser yol azan

Tâbi'în itmeyeler tâ i'tirâz
Cismi tonın yırtı mıkrâz-ı riyâz

2320 Ol nebî kim 'âleme merhûm gele
Öñ ü soñ zenbi anuñ ma'sûm gele

KEMÂ KÂLE'LLAHU TA'ÂLÂ
LÎ-MUHAMMEDİN LÎ-YAGFİRE
LEKE'LLAHU MÂ TAKADDEME
MİN ZENBİKE VE MÂ-TE'AHHARA

Ol ezelden tâ ebed kim ola pâk
Şöyle ide cidd ü cehd ü zühd ü bâk

Kavlı-y-ıla diye fi'liyle duta
Bend-i pendî tâlibe böyle ata

Halka ta'lîm için ol ma'sûm-iken
Şöyle ider tâ ki itmeyeler sû'-i zan

Sen ki başdan ayaga dek zıdd-ı tâm
Hîle-y-ile kurasın mahlûka dâm

2325 Kılasın dînüñi dünyâya sebîl
Koyasın nâmın hamîmüñ selsebîl

Dünya sevmeñ diyü nâsıh olasın
Yine bir paslu pul-ıçun ölesin

Diyesin kim kibr ü kîn ü buhlı koñ
Gine sende ola bunlar ilden öñ

Pes niçe halk işide sözüñ senüñ
Çün sözüñle düz degül sözuñ senüñ

İy emir içüñle taşuñ eyle bir
Olmagıl nite ki oldı ol vezîr

2330 İl çü fi'lüñ kavlüñüñ 'aksın göre
Sû'-i zann idüp saña isme gire

Belki hakka bile münkir olalar
Çün seni bu resme işde göreler

Diyeler ger hakk mı-sa ol idedi
Ol bu yola bizden öñdin gidedi

Şom nefsüñden cihân ola harâb
Her gönül tola bu gamdan ıztırâb

Mûsaya 'iz nefseke didi Huêâ
Andan it gayrına it bizden hayâ

KÂLE'LLAHU TA'ÂLÂ YÂ MÛSÂ
'İZÎ-NEFSEKE SÛMME LÎ-GAYRÎKE
FESTAHYÎ MİNNÎ

2335 Çok işâret eylemişdür ol müşîr
Lîki dirsevüz kalur kıssa vezîr

Ol vezîri kim şer işde bî-nazîr
Şîr-sîret sözleri sûretde şîr

Sözi gizlü nitekim su içre kan
Göresin n'ola aña gönli akan

*Nukra gibi taşı ak içi kara
Sözi merhem yüzlü lîki özi yara (471)*

Anı key hâzık gerek kim kıla fark
Tâ ki bahr-i zehrde olmaya gark

2340 Göz gerekdür karadan akı seçe
Karayı çün göre akdan da kaça

*Gerçi nûrânî sıfatdur reng-i nâr
Karadur anda velî reng-i buhâr (472)*

Rengine aldanma gör rengini bir
Reng-ile hinnâ bir olmaz iy ėarîr

*Gerçi nûrın berk hōş berrâk ider
Lîki fi 'li göz çirâğın ak ider (473)*

Oltanuñ etin görür mâhî garîb
'Aklı olmaz itdügi derde karîb

2345 Bir direm et alur on batman virür
Ten eridür terk-i baş u cân virür

Key sakın sini ki her 'ayyâr ayâr
Hîle-y-ile yıkmasun üstüne yar

Bu yol incedür kişi zîrek gerek
Varırmaz her ebter ü pür-şek herek

Ehl-i zevk olmayanı uşbu belâ
Bal yüzinden idiser mübtelâ

Gözün aç bir dânedede biñ dâm var
Dâneye sayd olma sayd it dâmı var

2350 *Bend-i pendin ehl-i zevkuñ eyle tavk
Boynuña hattâ olasın ehl-i zevk (474)*

*Tâ ki tavk olmaya boynuña vezîr
Mekr ü zevk ehli sözinden ol habîr (474)*

*Pâdişehden ayru oldı altı yıl
Ol yaramaz yollara yilici bil (475)*

Ya'ni ki ol yil gibi penhân vezîr
Taşı insân u içi nisyân vezîr

Mekri-y-ile yil gibi gizlü eser
Özi gizlü sözleri eyler eser

2355 Oldı 'Îsâyîler etbâ'ına baş
Tâ ki çıkara cigerlerinde baş

Kâlına kalup vezîrûñ alına
Uydılar gizlü belâlu balına

*Halk aña virdi kamusı dil ü dîn
İhdinâ yâ Hâdi Rabbe'l- 'âlemîn (476)*

*Şöyle kim emrinde oldılar selîm
Ol hakîm öñünde nitekim sakîm (476)*

*Emr ü nehyinde kıyarlar câna halk
Nice uymışdur görüñ şeytâna halk (476)*

2360 Gör ki hakkânî sıfatdan ol la'în
Rîv-i dîvî gösterür hōş hûr-ı 'în

Dâyimâ nefsüñ işi telbîsdür
Nefse uyan telbîs-ile iblîsdür

Ko vezîri bir meseldür iy fakîr
Nefsüñi gör pür-hiyeldür ol hakîr

VELİ HAZRATİHİ'L-'AZÎZ

Nefs ü şeytândan İlâhî el-amân
Mekr-i tugyândan İlâhî el-amân

Şerr-i şeytân şîr-gîr oldı nihân
Kahr-ı 'isyândan İlähî el-amân

2365 Her kademde merkadüm nîrân ider
Şerr-i husrândan İlähî el-amân

Nefsüm oldı hüdhüd-i câna kafes
Habs-i zindândan İlähî el-amân

Hârdur vesvâs rûhumdur harîr
Ol mugaylândan İlähî el-amân

Zikrüm eshâr-ı 'usâta kıl 'asâ
Sihr-i su'bândan İlähî el-amân

Âb-ı hayvân sun olup her haēra Hızır
Vasf-ı hayvândan İlähî el-amân

2370 Nûr-ı vaslıyla sürûrum kıl ziyâd
Nâr-ı hicrândan İlähî el-amân

Dir irüp 'Abdurrahîme bu Mu'în
Gayr-ı Rahmândan İlähî el-amân

Nefsdür şeytân emîrine vezîr
Zîrek ol bu düşmen itmesün esîr

Kork İlähuñdan anı idin penâh
'Abdini Allâhı hōş dutar nigâh

Tañrıdan korkanı şeytân bulımaz
'Abd-i Rahmâna o sultân olımaz

2375 Mekr-i şeytândan emîn olan kişi
Min-sufûfî'l-muttakîn olan kişi

Nefsden bayık halâs olur olar
Çünkü takvâ dillerin hakka ular

Çünkü birikdürdi şeytân-ıla im
Halkı azdurmakda bu nefsi le'im

Nefse ider emr-i şeytânı emîr
Nite ki ol şâh-ı yahûd-ıla vezîr

*Şeh vezîre viribir peygâmlar
Ya 'ni şeytândan bu nefse ilhâmlar (478)*

2380 Nefse şeytân emr ider dir 'acle kıl
Nefsüñe ger kılsa ilhâm 'acle kıl

Ol da şâha gönderür âdamlar
Dir ki uş kura-yoruram dâmlar

*Nâme yazdı ol şâh-ı bed-nâm ki iy vezîr
İntizâruñ eyledi bizi esîr (478)*

Ya'ni dîv emmâreye ilhâm ider
İver arturur o nâr-ı şer-şerer

Nefsüñe ger ol ide ilhâmı temâm
Ol dîv içer hem ferahdan tolu câm

2385 Nefs elinden kanda kim kopsa fesâd
Ol fesâddan olur ol şeytân şâe

Er olan a' dâyı şâe itmez bilüñ
Gayret-ile çek bilüñ varsa bilüñ

Gey zirih sabrı gıpta idin feres
Tâ ki idesin dîv ü nefsi bir meges

Tolıga-yı 'aklı ko başuñda hõş
Al salâhiyyet silâhın kıl hurûş

Ma'rifetden dutup elüñde cidâ
Olma ol cünd-i şerî'atdan cüdâ

2390 Sür tarîkat düldülin şîrâne ol
Hayber-i nefse bulasın tâ ki yol

Himmet idin tîr-i şeytâna siper
Tâ hakîkat kal'ası feth ide der

Şevk kamçısını zevk atına vur
Tablîbâz-ı 'ışkî kak meydâna sür

Leşker-i şeytânı sı nefsi uşat
Kal‘a-i îmânı al vur küfre let

Nefs ilhâmınuñ işle ‘aksini
İtmesün esfel seniyy-iken seni

2395 Var velî ol nefsüñ ilhâmını bil
Dânesini bul anuñ dâmını bil

Nefs ilhâmı o ki şer‘a ola gayr
Şer-durur ol sûretâ ger olsa hayr

Dâm-ı kibr ü ‘ucb u ‘acle buhl u kîn
Şehvet-i hırs u ta‘assubdur yakîn

Dâne ol dâma hevâ-y-ıla gazab
İmtilâ vü hıkd u dünyâvî taleb

Mîr-i pîr elinde şebâz olmasañ
Olmagı1 bu dâmdan tâlib usañ

2400 *Ol muzıll çün dir bu mukbil hâniçe
İntizâr u ayrılık hadden geçe (479)*

*Eydür ol müdbire iy mukbilümüz
İntizârũndan tagıldı bilümüz(479)*

Mukbil ad virdügi ol müdbire ol
Gösterür bu remze bir niçe usûl

Gösterür şeytân u nefis için eyü
Lîki anuñ yolına kazar kuyu

Hubsını tahsîn ider telbîs-ile
Tâ ki vire inse üns iblîs-ile

2405 Buña çâre ‘aksine uymak-durur
Tîg-ı şer‘-ile gözin oymak-durur

Nefs-ile şeytân iderler her keret
Şer başarmaklığa dürlü meşveret

Nitekim ol şâh-ı gümrâh u vezîr

Oldılar birbirine şerde müşîr

Şîr-i şer‘ olan o şerri fehm ider
Bu şer ü şûrûñ o ‘aksince gider

Ba‘zı zîrekler ki şerri tuydılar
Anı kodılar u ‘aksine uydılar

2410 Bâtiluñ ‘aksin dutanlar oldı pâk
Oldı anlara uyan pâkî helâk

*Dir vezîr gerçi ki şehden iragam
Dilerem bunda o gammı bıragam (480)*

*Ez-kudüm tâ ki salam fenn-i fiten
Ta ola fennümde hayrân her fitan (480)*

Tâ ki ‘Îsâyîleri virem sile
Tâ ki oları toz gibi virem yile

Ol fesâd-ıçun yilerem dün ü gün
Tâ ki yüreklerine uram düğün

2415 Saña dahı nefis-ile şeytânlar
Key sakın kim gösterür ‘isyânlar

Aç gözün gafletde göñlüñ almasun
Uyur ardınca uyanuk olmasun

Sen üyürsin dünya arduñca yiler
Dînüñe kasd idüben dışın biler

VE MİN ZÂLIKE KEZÂLIK

Var gaflet-ile nefsün yok yire yiter yildür
Gırbâl-durur gaflet yolsuz yilen ol yildür

Gurbet dile gafletde itme gam-ıla sohbet
Bil hazret-i zîbâya gaflet leti hâyildür

2420 Gâfil ki hevâ-y-ıla bî-hâsıl ola Hûdan
Âb u gil-ile anuñ cân u dili zâyildür

Kim fazla-i tenbîhi ol fazl-ı ilâhından
Buldıysa odur mukbil pür-‘akl u fezâyıldür

Kim ay-ı cemâlinden zülfi gibi sevdâyî
Olsa ay-ı Huêâ anuñ bilinde hamâyıldür

Bilmez bu hamâyilden bir nokta yakîn şeksüz
Şol ki âyet-i gafletde bir noktaya mâyıldür

Her kim ki uyanmışdur ‘ışk odına yanmışdur
Derd-ile boyanmışdur hōş şekl ü şemâyıldür

2425 Kim ki ol oda kâbildür ol nefsinı kâtıldür
El-hâsıl aña vâsıl olan şuña kâyıldür

Bir sâ‘at uyanmaduñ tesbîhüñ evâyilden
Geh sâ‘at u geh gündür geh ay u gehi yıldür

Bu gaflete sen devlet diyüp yime ol letden
Şeytânı meyine esrük yitesi ol ol ildür

Bu deftere mâyıldür gönlüm oluban sâyil
Dem‘îni ma‘în idüp Mu‘în aña sâyıldür

DER BEYÂN-I DUVÂZDEH SIBT EZ-NASÂRÎ

Küfr ilinde on’iki biñ var bul’l-foēül
Nefs-i emmâre sıfatlarıdur ol

2430 Küfr iklîmi bilüñ gaflet-durur
Bil ki gaflet âlet-i âfet-durur

Bu iki şâh u ol on iki emîr
Oldı leşker her emîre bir bir

İki sultân bir gazab biri hevâ
Bu ona ol iki oldı pîşvâ

Ol onı da ‘add idelüm ferd ferd
Ki ol-durur mü’minlerüñ göñlinde derd

Gerçi dahı yirde olmuşdur ‘ayân

Virelüm bunda da bir iki nişân

2435 Kişi korhdugın gerek çok ide yâd
Yârdan tâ itmeye agyârı yâd

Üşte tafsîlin ol icmâlûñ işit
Hâl-i tahsîlin ol akvâlûñ işit

Hıkd u hırs u şehvet ü ‘ucb u ‘acel
Buhl u kibr ü kîn ta‘assub hem emel

Bu iki yarar ki on iki biñ ola
Her birisi biñ dahı tâbi‘ bula

Kalasin bu arada zâr u esîr
Dîn iline bunlar olalar emîr

2440 Çâre uluların öldürmek gerek
Kalanınuñ defterin dürmek gerek

Baş-durur zîrâ ki işleyen işi
Hîç yüz yumaz işe başsuz kişi

Başı bunlaruñ hevâ-y-ıla gazab
Bu iki nâr oldı ol ondur hatab

Dîn gülistânın bular eyler leheb
Sen firişteyken olursın Bu-Leheb

Diñle üşte ol makâla bir misâl
Hâli ol kâluñ me’âlinden me’âl

2445 *Kavm-i ‘Îsâya ki şâh-ıla vezîr
Oldı düşmen anlara on iki mîr (481)*

*Her emîre bir cemâ‘at uydular
Begleri yolunda baş cân koydular (482)*

*Tâbi ‘iyle on iki metbû‘-ı mîr
Oldılar bend-i vezîr-ile esîr (-483)*

*Cümle idindiler vezîri muktedâ
Cân u ser pâyında iderler fidâ (484)*

*Her ne emr itse dutarlar mu 'temed
Dînleri deyrine ol oldı 'amed (484)*

2450 Birine bir öl dise biñ kez ölür
Anuñ emriyle ölmege müştâk olur (485)

Nefs-ile şeytâna ya'nî her beşer
Şöyle tâbi'dür başarmaklığa şer

Anı kim uydura nefis-ile la'în
Ol beşer dime ki pür-şerdür yakîn

Er odur nefis öldüre şeytân sıya
Şems-i dînden mîg-ı tугyânı soya

Kendüye kıla musahhar düşmeni
Pâk ide tenden o menlik ü meni

2455 Kesret içre vahdete 'âşık ola
Himmet-ile hazrete lâyıık ola

LÎ-HAẒRETÎHÎ 'L-MU'ÎNÎ 'S-SÂLİKÎN

Şâh olasın idin bu himmeti at
Himmet atını nefis fline at

Şol piyâêe ki 'âlî-himmet-durur
Ruh öñinde çü fil ü at ola mât

Himmetüñ yüce dut recâ o-durur
'Âli-himmetler oldı hâs-ı vülât

Dûn-himmet odur ki 'isyân ide
Nefse oldur şakî vü nahs-ı 'usât

2460 Ehl-i himmetde rûh râhatdur
Kalbi sâfî vü cismi mahz-ı sübât

Devlet-i himmet ide menfa'ati
Ol zamân kim sudûr olur eştât

Mu'cizâtı zuhûrı himmetden
Um münâcât idüp ki eyide necât

Bî-hicâb açdı vech-i Sübhânî
Himmetüñ nefhasıyla bu safahât

Sâfi eyler sıfât mir'âtın
Gösterür şevk u zevk lezzeti zât

2465 İricek va'd-i Hâdimü'l-lezzât
Andan umar necâtı cümle cünât

Haşr u neşr içre 'iyy ü 'işret ider
'Arz olıncak o 'arsa-i 'arasât

Terk iden himmet ehli'dür derekât
Derekât oldı anlara derecât

Himmet-ile olur makâm temâm
Berekât andan oldı bî-harekât

Dûn-himmet şerîk-i şeytândur
İşidür şerr ü şûriş ü şebekât

2470 Himmetüñ artmayınca iy söfi
Sâf kılmaz seni bu savm u salât

Seyyi'ât oldı zühd-i bî-himmet
Ol ider seyyi'âtı hōş hasenât

Bil ki 'Abdurrahîm himmetidür
Zulmet-i cehle Hıızr-ı âb-ı hayât

Bu Mu'îne irişdi ol himmet
Zulmet-i müşkilâta hōş mişkât

Sen vir ol kurbetüñde yâ Rabbi
Himmet-i hulk-ı eşrefi's-sâdât

2475 Bil ki himmetdür bu 'âlemde 'alem
Ol kalem himmet diseñ bâkî kalam

Ol kalem hükminde nitekim nukat
Himmetüñde olsun cihân eyle fakat

Okuduñ çün kim bu himmet âyetin
Bî-galat her hükminüñ bildüñ yatın

Kim ki bî-‘ibret olur himmetde dÛn
PÛr-galatdur ger olursa zÛ-fÛnÛn

Defter-i dÛnini eyler muhtalat
Olur ol tahlît-ıla mahv-ı galat

2480 Nitekim İncîli eyler ol vezîr
Yâ Beşîr it bize Mahmûdı nezîr

Tâ galatdan tolmaya dil pÛr-hatâ
Cân gözinden kıl ‘atâ götür gıtâ

Şeksüz olsun yakînı dÛni ziyâd
Ol ol izdiyâd-ıla dilÛmde yâd

TAHLÎT-İ VEZÎR AHKÂM-I
İNCÎL RÂ BE TEZVÎR

Sıdk-ıla ihlâsdur dÛn-i Halîl
Nefs-i dÛşmen buña ‘aks itdi delîl

ÇÛnki dÛşmenler sÛrerler derpeyÛn
Bulsalar öldÛrÛp ũzerler peyÛn

2485 Key sakın çÛn dÛşmen arduñca gide
Gâfil olma kim usañ baş terk ide

Nefsi şeytân çÛn saña taslît ider
Hulkuñı taglît-ıla tahlît ider

Her sıfat birbirinÛn zıddı olur
Bu ihtilâf-ıla gÛnÛl cânı ũlÛr

ÇÛn gazab def‘-i mazarrat eyleye
İrdÛğine haşm u heybet eyleye

İşleye zıddını bunuñ ol hevâ
‘Âr u nâmÛsı koyup şehvet kova

2490 Ârzu-y-ıçun ide ũzini hakîr
Bîm-i şehvet eyleye sîmini kîr

Fi‘l-i ta‘cîl ola ma‘kÛs-ı emel

‘Ucb u buhluñ ide ‘aksince ‘amel

Kibr ü geymek yimek ü isrâf seve
Hırs irküp yıgımag u iz‘âf kova

Bâkî ahlâkı bu resme kıl kıyâs
Bu-durur envâ‘ u ecnâsa esâs

İhtilâf-ı nefisle olur dîn helâk
Rabbi tahhir kalbenâ ‘ammâ sivâk

2495 İhtilâfdan ol vezîr-i pür-galat
Nitekim İncîli kıldı muhtalat

*Girdi ortalarına ol beglerüñ
Ol vezir ki oldur ‘akûri seglerüñ (486)*

*Her begüñ adına bir tevki‘ ider
Biri fi ‘li birsine teşni‘ ider (486)*

*Birinüñ hükmi birine zıdd-ı tâm
Biri sayd u biri dâne biri dâm (487)*

*Birine dir tevbe tevfik it refik
Kendüñe hakka odur şart-ı tarîk (488)*

2500 Çek riyâzet nefse vir ‘atşân u cû‘
Mâsivâdan eyle Allâha rücû‘ (488)

*Birisine dir riyâzet eyleme
Kendüñe cevr ile zahmet eyleme (489)*

*Yiy ü yidür cûd sehâvet yig-durur
Himmat ü devlet salâbet yig-durur (489)*

*Dir birine kul ki özinde ihtiyâr
Görse kalur şirk içinde pâydâr (490)*

*Cûd u cû‘ı cümle fi ‘1-i Hakkı bil
Câm-ı cândan ikilik lekkini sil (490)*

2505 Dahı teslîm ü tevekkül kul kabûl
Sini ol bâkî usûl elyer melûl (-491)

*Birine eydür tevekküldür hatar
Terk-i esbâb eylemeklikdür batar (-492)*

*Birine emr ü nehydür dir asl-ı kâr
Emr ü nehiyle cihândur cümle zâr (493)*

*Hikmetinden tâ ki 'aczüñ bilesin
Kudreti sırrın serâser bulasın (494)*

*Dir birine nice 'aczüñ göresin
Virdi kuvvet kim yolına süresin (-495)*

2510 *Kudret u kuvvet saña andan gelür
Evvel ol virür dahı andan gelür (496)*

*Küfr-i ni 'met olma şükr it ni 'mete
Tâ ki zahmetsüz batasın rahmete (496)*

*Birine geç bunı dir virür öğüt
Dir şu kim ma 'kûl illâ bil anı put (497)*

*Bütdür ol şey ki aña ire nazar
Şerdür ol ki aña nazar ide beşer (497)*

*Birsine dir kim nazardur şem '-i cem '
Cem ' tagıur eğer söyünse şem ' (498)*

2515 *Dir ki ger kosañ hayâl-ıla nazar
Ol visâluñ nûrına irer zarar (499)*

*Birine eydür nazardan kıl güzer
Tâ basîret bulasın terk it basar (-500)*

*'Aynı ko tâ 'ayn-ı cân bîeâr ola
Cebr-ile Leylî cünûn-ı zâr ola (501)*

*Zühd-ile her kim ide dünyâyı terk
Dünya iki elle yapışur aña berk (502)*

*Terküne virür 'ivaż Rabbü' l-mübîn
Zâyi ' itmez hergiz Ecrü' l-muhsinîn (503)*

2520 *Birine dir her ne kim virdi Gafür
Terki itme kıl kabûl u ol şekûr (504)*

Kim saña hak yolu âsân eyledi
Şükr aña kim bol bol ihsân eyledi

Hak ‘atâsını ger almasañ galat
İşleyesin Hak saña kıla sahat

*Birine dir ko murâdı nefsdür ol
Has tabî‘atdur k’ider anı kabûl (505)*

*Oldı âsân uşta turk-ı muhtelif
Her yola bir millet oldı çün elif (506)*

2525 Hakka tefvîz eyle inan u uyan
Vây ol şem‘a ki ol dimez uyan

*Hak müyesser itse ger kılsa nazar
Her cuhûdi gör olur sâhib-basar (507)*

*Birine dir kim müyesser ol ola
Dirile gönül ü cân şâdî tola (508)*

*Ol tabî‘at iktizâsınca iden iş
Bil ki ol oldı muhabbat kej reviş (509)*

*Şol kişi kim kendü tohmından geçer
Dâneyi varur çorak yire saçar (509)*

2530 Kendü tab‘ına uyanlar şöyledür
Her ne kim isterse ol ‘aksine sür

*Tab‘-ı ra‘yi oldı bey‘-i pür-ziyân
Son peşimânlık saña assı itmez inan (-510)*

*Sanma kim saña müyesserdür ol iş
Bil saña âhir mu‘asserdür ol iş (511)*

*Var müyesserden mu‘asser it temîz
‘Âkıbet gör hõr u kim ü kim ‘azîz (512)*

*Birine dir ki var usta kıl taleb
‘Âkıbet göresin âhir bî‘atab (513)*

2535 Âhir endişlik idindiler delîl

Nice millet olmadı hōr u zelil (514)

*‘Ākıbet gören ‘ukûbetden irak
‘Ākıbet bulup ‘ufûnetden irak (515)*

*Āhirin sanan melâletden ba ‘id
Hōş selâmetdür melâmetden be- ‘id (515)*

*‘Ākıbet görmek bir olmas’iy ‘amû
Bir olaydı cümle-i edyân kamu (515)*

*Birine eydür ki usta dahı sen
Belki ustâdan dahı zîrek fitân (516)*

2540 *Bir-durur bu yolda şâkird ûstâd
Arada kalmış-durur ancak bir ad*

*Olma kimseye mürîd özüñ yiter
Sen seni bul kim işüñ senden biter (517)*

*Birisine dir ki cümle bir-durur
İki ol ahvel olan ahmak görür (519)*

*Dir birine kanda olur biñ bir
Fark var birden biñe dek biñ ü bir (520)*

*Her biri bir kavlı-i zıdd-ı muhtelif
Zâhir ü bâtın sanasın lâm-elif (521)*

2545 *Birbirinden fark çün seng ü güher
Zıdd-ı tâm nite ki zehr-ile şeker (522)*

*Koyasın tâ zehr ü şekerde dili
Kanda ola bâg-ı vahdet bülbüli (523)*

*Zehr ü şeker lutf u kahr u hayr u şer
Birdür iki üç gören yoh iy piser*

*Aç gözüñi ol vezîre kıl nazar
Bir tariki gör ki kıldı biñ nefer*

*Ko vezîri düşmen-i ‘Îsâyı geç
Sözi ol Sultân-ı evliyâdan aç*

2550 Ol velîy-yi hâs u sultân-ı havâs
Remz-ile zikr itdi burhânı havas

Her ne kim didi şudur şart-ı tarîk
Ol şerâyitden tarîka idin refik

Her makâma her biri bir yol-durur
Sâlikî vâsıl kılan yol ol-durur

Her kişinüñ var-durur bir meşrebi
Tavr-ı meşrebce tarîk u mezhebi

Her biri bir menzile kâbil-durur
Neye kâbilse aña mukbil-durur

2555 Birisine terk ü hi̇met cehd ü cû‘
Bir makâmnda tevbe tevfi̇k u rücû‘

Vakt ola tevhîdi terk id ihtiyâr
Dâyim itmek kendü nefsenden firâr

Bir tarîk eyler takâzâ bir makâm
Her makâm bulur tarîkın ve’s-selâm

KEMÂ KÂLE ET-TURUKU İLE’L-HAKKÎ
BÎ-‘ADEDİ ENFÂSÎ’L- HALÂ YIKI

Çünkü her yoldan murâduñ ola hayy
Lâ-cirem olur saña yol cümle şey

Çünkü *el-a ‘mâlu bi ‘n-niyyât*-ı mış
Cümle a ‘mâl ism ü niyyet zât-ı mış

İNNALLÂHE LÂ-YENZURU ‘ALÂ
SUVARİKUM VE ‘ALÂ A ‘MÂLÎ-
KUM BEL YANZURU ‘ALÂ
KULÛBİKUM VE NİYYÂTİKUM

2560 Kalb u niyyetdür nazargâh-ı İlâh
Her günâha saña niyyetdür penâh

Kalbüñ itme kalb u kıl niyyâtı pâk
Tâ helâk itmeye sini bâk-i Hâk

Niyyet-ile hayr olur şerr-i kabîh
Hûy-ı zîşt ol niyyet-ile olur sabîh

‘Âdeti niyyet ‘ibâdet gibi ider
Niyyet ol tâ‘atı ‘âdet gibi ider

Gâfil olma ‘ilmi niyyetden sakın
Kim seni niyyet kılur Hakka yakın

2565 Farzdur niyyet kamu ef‘âlde
Cümle’-i akvâlde vü ahvâlde

Ekl ü şürb ü yatmag u durmak kamu
Niyyet ile tâ‘at olur iy ‘amû

Ger yimek yiseñ di şehvet-çün degül
Tâ‘at itmeklikde kuvvet-çün digil

Uyhuda di def‘ itmek-çün kelel
Tâ dimâga degmesün içün halel

Niyyet-ile olur münevver cümle kâr
Hayrı niyyet itseñ olmışdur nigâr

2570 Yâ İlâhi hayr kıl niyyâtumuz
Dînimüzde eyleme âfâtumuz

Dünya vü ‘ukbâda sen dut bizi hōş
Bu üyümiş hûşa sen bagışla cûş

Kıl Resûlüñ ışkına bizi kabûl
Çünkü oldu rahmetüñ deryâsı bol

VE MİN KASÂ’İDİHİ ZÂDEHU’LLAHU
FEVÂ’İDEHU ‘ALE’T-TULLÂBİ

İlâhî rahmetüñ bahrına had yok
O deryâdan recâ kesmiş ahad yok

Kapuñda bî-nihâyetdür ‘inâyet
Tapuñda cûd u ihsâna ‘aded yok

2575 Hatâlar bizden ü senden ‘atâlar

Gıtâ keşfine lutfuñsuz reşed yok

Vücûduñ cûdı itmeseydi ciddi
Olur gurrûşu mûş-ıla esed yok

‘Ucub hacbında kimi kahruñ a‘ mâ
İder lutfuñla kime ortada sed yok

Kimüñ kalbini bağlar hıkd-ı ‘akdüñ
Hasedsüz kimidür pür-cân cesed yok

Mü’ennet sen virürsin merhametden
Garîbe kurbetüñ bâbında red yok

2580 İrişse kîmiyâsı evliyânuñ
Bu hiss-i missi zer cândur zebed yok

Sebeb sen hikmet-ile hem müsebbeb
Neseb sen sensüz ümm ü ebb ü ced yok

Kamu bî-dâda sen feryâd-ressin
Fesâd-ı derde dâduñsuz meded yok

‘İmâdum sen sañadur i‘timâdum
Baña ‘izzüñden özge mu‘temed yok

Bozup Fir‘avn-ı kevnüñ levnin it ‘avn
Ki ‘afvuñsuz bize sedd ü sened yok

2585 Bizi sâf it bırakma ihtilâfa
Cedel cehdinde gayrı cahd-ı bed yok

Göñül mir’âtını it şöyle sâfi
Gılâfını gören disün nemed yok

Nemed âyine şavkında ola tâ gark
Cesed hırmı idüp rûh-ı samed yok

Göre a‘dâd u efrâdı o vâhid
Göre kesretde gayrı müttahad yok

Revân göre kamu âvânı yiksân
Diye zıdd mahv ahadde sad saded yok

- 2590 Cemâlûñsüz bu insân bulmaz ihsân
Halâlûñsüz o hayvâna leked yok
- Ne sensüz cüzv ü küll eyler tevekkül
Senüñ hükmüñsüz emr ü nehy ü ked yok
- Sıfâtuñ lemyelid lemyûled oldı
Velî zâtuñsuz ensâl u veled yok
- Tolusın yaşda kuruda karada
Vücûduñsuz mahallât u beled yok
- Kamu eşyâda esmâñ oldı inşâ
Nukat hattında sensüz bize yâd yok
- 2595 Bu bahra iy Mu‘în had var dimek var
Dimekdür kafda sad sâd u neved yok
- Ulaş ‘Abdurrahîm-ile bu bahra
Çü fûrkatdan katı kahr-ı eşed yok
- DER BEYÂN-I ÂN Kİ İN İHTİLÂFÂT
DER SÛRET-İ ZÂHİR EST NE
DER HAKÎKAT-I BÂTÎN
- Sûretâdur ceng ü lâf u ihtilâf
Ma‘nî-yi sâfide yok ceng ü hilâf
- Ol vezîri gör ki ol sûret-peres
Oldı şirküñ üştüri-y-içün ceres
- Bu tarîki ki itdi şöyle munkasım
Birbiriyle itdi o begleri hasım
- 2600 Niyyeti öñde husûmetdi hemân
Âhir oldı ol nihân mekri ‘ayân
- Kopdı ol mekr-i la‘înden ihtilâf
Şûr u şer toldı cihâna ceng ü lâf
- Ehl-i sûret ceng ü da‘vâdur işi
Cengi kor ma‘nâ eri olan kişi
- Uşbu kesret sûreti rûşendedür

Uş mesel gör gonca kim gülşendedür

Sûrete geldi adını kodı gül
Cem‘ olup bir niçe eczâ oldu gül

2605 Goncalığı kim anuñ bu sudadur
Reng ü bûsı bu suda busudadur

Su-y-iken gül oldu buldı reng ü bû
Bir misâl dahı gör ol su vü sebû

Geldi bir ibrîk-ıla ‘ummândan âb
Kime sorarsañ virür zarfın cevâb

Gerçi ki içi âb-iken ehl-i hicâb
Zâhirâ ibrîkı görür görmez âb

Gözüñ aç cümle o deryâdan-durur
Ehl-i dil ibrîkı da sudan görür

2610 Ger inanmaz-ısañ ibrîkı uşat
Hurd it dahı anı deryâya at

Tâ göresin kûzenüñ farkın sudan
Ol zamân itmeyesin sen sû’-i zan

Gark olmadın gerek fark eylemek
Suya âb u kûzeyeye bardak dimek

Gözüñ aç uşbu mezâlıktan sakın
Söyleme söz ‘ilmüñ olmasa yakîn

Bardag-iken men suyam dimek muhâl
Ya‘ni olmaz kıl-u-kâlüñ halli hal

2615 Ehl-i sûret eylemez gör göz temîz
Ol sebûyı bu sudan çîzi-be-çîz

Nitekim sûretperesdür ol vezîr
Sen de anuñ gibi olma sûretde esîr

Sûret itdi Mûsâ vü ‘Îsâyı fark
Bahr-ı sûret ol vezîri itdi gark

Hu vü ma'nâ görmedi gözledi rû
Tuymadı gülzâr-ı 'Îsâdan kohu

*Humm birdür gerçi renk olsa hezâr
Renkdür gayr aslı birdür gül 'izâr (525)*

2620 *Sad hezâr elvânı ol humm-ı safâ
Sâde vü yikreng ider san ki sabâ (526)*

Görme rengi muhtelif sabbâğı gör
Görme râg u bârı sâhib-bâğı gör

Gam anuñçundur ki yikreng olmaduñ
Akda bulduguñ karada bulmaduñ

Döstuñ kahrını lutfından seçen
Gafletüñ tohmın odur câna saçan

*'Âlem-i mahsûsda uş bir misâl
Gör meselde mâhî vü âb u zülâl (527)*

2625 *Çünkü mâhî suda müstagrak ola
Kendüyi bir levnde sâfî bula (527)*

Sen de ol deryâ-yı vahdet içre gark
Zulmet-i garb-ıla bir gör nûr-ı şark

Çıkma o deryâdan ki elvân-ı kesîr
İtmesün mâhî gibi 'akluñ esîr

*Çünkü mâhî bahrdan taşra çıkar
Nâr-ı kesret cânına çakmak çakar (-528)*

*Bil meselde mâhî vü deryâ nedür
Birbirinden seçdüğüñ gavgâ nedür (529)*

2630 *Mâhiyi añla kemâhî halkdur ol
Bahr-i vahdet nûr-ı Hakdur iy resûl (529)*

Gözüñ aç mâhîde 'ummân gör nihân
Mâhiyi 'ummânda penhân gör 'ayân

Hût-ı lâhûtide vü Yûnus-sıfat
Gark-ı fânî ol i bahr-ı ma'rifet

Ma‘rifet bahrında mâhî ol gehî
Dergehin bu kergehüñ bul her gehî

Nûh-veş rûhuñ seffine hâs kıl
Bu tûfânda ol bahr-ı dil gavvâs kıl

2635 Katrede gör niçe biñ deryâ vü hût
Halkda ya‘ni Hakkı Hayy-ı lâ-yemût

*Bahr u mâhî her vücûda gör hezâr
Secde ol cûd-ıçun ider ber-karâr (530)*

*Bu bahırdan ger taşar disem haber
Taşdan taşaydı deryâ-yı güher (-531)*

Sırrı açmak cândan geçmek gerek
Câm-ı Mansûrı tamâm içmek gerek

Dehrde bu bahırdan bî-behre yok
Lîkin açmaga bu sırrı zehre yok

2640 Yâr-ıladur bâr u bârân bahr u deşt
Dürr ü bürr ü şehd ü mürr u bâg u keşt

Hak ‘atâ bârânını ‘ummân kılur
Bahr andan soñra dürr-efşân kılur

*Nûr-ı Hakdandur şu ‘â ‘-ı âfitâb
Âb saçmaz ebre itmese ol hitâb (532)*

*Andan öğrendi güneş lutf u kerem
Ol keremden ‘arş oldı muhterem (532)*

*Eyledi bir kez nazar ol âb u tîn
Toldı hiss ü fehm ü ‘akl u ‘ilm ü dîn (533)*

2645 Pertevinden bir dem urdı âdeme
Mazhar oldı on sekiz biñ ‘âleme

Her nefesde yil emriyle yiler
Su anuñ hükmi-y-ile yirden yiler

Nâr anuñ emrinsüz arturmaz şerer

Ansuz olmaz hayr u şerr ü nef' u zar

*Çün nazar kıldı yire Rabb-i emîn
Gör emânetde ne sâdıkdur zemîn (534)*

*Göñlini gör nice emîn ü baydur
Arpa kılmaz tohm kim bugdaydur (534)*

2650 Anı eylemez taru ekseñ pirinc
Eylemez leymûn ger diseñ turunc

Kara boya itmedi ki anı lâciverd
Verd-i hitmî eylemez ıssıyı serd

Her birini cinsine ulaşıdurur
Nice korsañ eylece üleşdürür

*Ol mübîn-ile zemîn oldu emîn
'Adli nûrın saçdı çün Rabbi'l-mübîn (535)*

*Tâ ki emr itmeye ol Perverdigâr
Hak sırrın âşikâr itmez bahâr (536)*

2655 Zâg-iken tâvûs olup rûy-i zemîn
Bülbül itmez gulgule hüdhüd enîn

Gül gülüp bâg-ıla nerkis aglamaz
Tagdan sahrâlara su çağlamaz

Nâr kılmaz lâlenüñ bagrın kebâb
Ol sehâb itmez ü dölâbı rebâb

Gözin itmez ag sîmüñ bâd-ı serd
Eylemez nesrîn hadd-i zerri zerd

Saluban hurmâ hırâmân kaddini
Zîr-i pâ itmez hıyâruñ haddini

2660 Râhdan akdâhı pür itmez 'ineb
Kan yimez 'unnâb bagrından rutab

Bu kara tonlu bir olmaz sebze-pûş
Gök geyüp gök yaş salup kılmaz hurûş

Gül gülüp olmaz benefşe kaygulu
Ergavân kan-ıla olmaz toptolu

Habbe-i haşhaşdan olmaz kubbeler
Geymez ol kubbe katîfî cübbeler

Meskenetden su ağaçlar başına
Çıkup ol şâh-ıla olmaz âşinâ

2665 Kânda durmaz güherler saff u saf
Bahrda olmaz dürrerden pür sadef

Serv sōfî gibi salmaz başını
Zikrden itmez babâdya aşını

Kargu zâhidlere halvâ eylemez
Nây meclislerde gavgâ eylemez

Ney ötüp mey cûş idüp tolmez çemen
Mûsikî vü kavlı ü tentâ lâle ten

Kîf-ı hitmî dutuban gonca kadah
Tolmaz eşcâr üzre ezhâra ferah

2670 Haçer alup sûsen olmaz bâgbân
Bâdeyi pür dutmaz elde zamîrân

Tûti şekker yimez ü dimez senâ.
Pür-hayâ içüp nebât itmez gınâ

Tolu tolu câmlar sunmaz zebîb
Kanda kanmaz her zübâb u ‘andelîb

Hüdhüdün başında konmaz tâclar
Çermeyüp ferrâcisîn turrâclar

Sâyesin salmaz hümâ-yı nîg-baht
Vaz’ olmaz Kafda sîmûrga u taht

2675 Yirde tarudan-durur dirmez fûrûc
Ferşden ‘arşa hurûş itmez ‘urûc

Ter makâm-ıla kebûter mûsikî
Diyüben bûm olmaz-ıdı muttakî

Sâ'id-i şehde oturmaz şâh-bâz
Gök ol sehbâz öñinde itmezdi nâz

Zemherîr içinde bu resme bahâr
'Ârifüñdür her dem ü leyi ü nehâr

Anlaruñ bâğında yok bâd-ı hazân
Ne hazân bulsun cihân-ı lâ-mekân

2680 Gitmez ol bâğdan reyâhîn nîlüfer
Tâze ter virür nesîm anlara fer

Pes ne kim isterse Hak kâdir-durur
Kudretidür su bu işler kir-durur

*Gör ki ol bîçûn ma'bûdu'1-'ibâd
Ol cemâd-ıçun nice virdi cevâd (-537)*

Lutfi taşı taşurur virür zübân
Fehmi insânı ider kelle'-1isân

Koma havfi lutfına idüp recâ
Havfsuz olmaz recâ kasrı yüce

2685 Murg-ı îmâna gerek iki kanad
Tâ ki seyr eyleye bustân-ı ahad

Ol kanadlar biri havf biri recâ
Ol kanadsuz uçma gündüz ü gice

Kahr u lutfin şerh idemez beyân
'Ârif-iseñ şu kadar sözden uyan

*Lutf u kahrından virürdüm men haber
Çün kulak yok söz kime kılsun eser (-539)*

*Kanda kim olsa kulak olur hō göz
Göz olıncak hō görür hâcet ne söz (-540)*

2690 Lutf-ıla şol gûşe kim ol vire hûş
Söz dahı söylenmedin eyler hurûş

Missi ger dilerse eyler kîmiyâ

Eyler ol hâk-i siyâhı tûtiyâ

*Kîmiyâ vü sîmiyâ ne olur ki ol
Mu‘cize virür kimi kılsa kabûl (541)*

*İdemezven medhinüñ evsâfını
Kudret-i zâtın sıfât-ı sâfını (542)*

Kendüligün-ile kılduguñ senâ
Döst yolında ol olup ‘ayn-ı hatâ

2695 Şöyle kim ol âşinâlıkda fenâ
Cân diliyle di *fe-lâ-uhsı senâ*

Kıl vücûduñ zevrakın ol bahra gark
Sini yaksun bir tecellîde o berk

Cânla iç cânân elinden câm-ı cûş
Katreñ itsün mevc-i ‘ummândan hurûş

Cümle vir târâca senlik rahtını
Tahtdan indür o benlik bahtını

Senligüñdür ol seni hõr eyleyen
Hakdan ayru hõr u magrûr eyleyen

2700 Kûr olmasañ göreydüñ âfitâb
Âfitâb-ıla hicâb olmaz sehâb

Zerreye ayruk degüldür ol güneş
Hâzır ol kim ol güneşdür zerre-keş

Ol güneşdendür bu zerrâta semâ‘
İstimâ‘uñ varsa ‘ayn aç gör semâ‘

Kûr olmayan o hurşîdi tayar
Hissi olana anuñ ıssısı koyar

Sañâ senlik oldı key ‘ayn-ı hicâb
Senliği ko saña olsun feth-i bâb

2705 *Sini senlik eyledi kûr u kebûd
Senlik odına vücûduñ oldı ‘ûd (-543)*

Mâtem-i fûrkatda dutduñ ta'zîyet
Saña senlikden bulunmaz tehniyet

Kalduñ uş hâm u füsürde müstemend
Senlik aglâlm saña kılduñ kemend

VE LEHÜ EYŒEN

Cismüñi 'ûd eyle oduñdan
Sıdur ödüñ su'ûd id uduñdan

Cân dimâgını hõş mu'attar kıl
İrürüp dûd-ı bûyı 'ûduñdan

2710 Hîç veçhile sende koma vücûd
Ko hûbûtuñ geç ol su'ûduñdan

Kara vü ag u sebz ü sürh olma
Zerdi ko alla geç kebûduñdan

Dime cûdından özge var mevcûd
Ne assı ol cûdsuz sücûduñdan

Âşinâ-yı fenâ ol iy ra'nâ
Geç bakâya bak ol vücûduñdan

'İşk bâzârına oluban tarrâr
Elüñi yu ziyân u sûduñdan

2715 Senlig-ile seni o nefis-i cehûd
Kûr eylemesün şühûduñdan

Sayd olma meges duzagında
İy hümâ perri kes kuyûduñdan

Dut o 'Abdurrahîm-ile vahdet
Etegin geçmegil hudûduñdan

Bul Mu'înî meveddet-i ezeli
Bûyını mazhar-ı vedûduñdan

BEYÂN-I HASÂRET-İ VEZÎR

DER İN MEKR Ü TEZVİR

Senden ü senlikden iy yâr el-hazer
İste ma'nâ eyle sûretten güzer

2720 Sûretüñ şânı-durur ceng ü cedel
Söz ü sav u şûr u şer mekr ü hiyel

‘Âlem-i ma'nâda gavgâ yok-durur
Mekr ü tezvîrât u igvâ yok-durur

Bil hakikat cümle şeydür nûr-ı Hak
Mâ-zahar ma'nâsı oldu mâ-halak

Hakk-ıla hakda hakâyık hakkdan
Niçe bu sen ben demek yörü utan

Her sıfâtuñ mazharı mir'ata bak
Aç o mir'âtı sıfât-ı zâta bak

2725 Zâtı mir'âtında esmâ vü sıfât
Şöyle görünsün ki san mir'âtı zât

Zâtdan mir'âtı fark itseñ 'azîz
İdesin ilhâdı tevhîdden temîz

Nûr-ı Hakdur çünki cümle kâyinât
Yâ ne-y-içün bu cidâl ü bürd ü mât

Yâ ta'assubdan taraf dutmak nedür
Yâ hasedden fitneler atmak nedür

Yâ ne hâcet 'ucb u kibr ü bu emel
Bu eâlâl u bu melâl u bu melel

2730 Buhl niçün hıkd u kîn ü bu gaēab
N'eyler âdemde bu fi'l-i Bû-Leheb

Âdem olmaduñ kovarsın şehveti
Kasvet andandur ko varsun şehveti

Âdemî ol her dem iste ol demi
Niçe olmak uşbu girdâba gemi

Ol deme hem-dem olan âdem bilür
Cümle iş hakdan degen hakdan bulur

Nef̄ görse şükr ider dir Hak virür
Zarr elinden let yise dir Hak vurur

2735 Sen de ol âdemler-ile hem-dem ol
Hem-dehân ol hem-keîâm ol hem-dem ol

Cümle-i ef̄âli gör fa‘âldan
Hâle dermân kıl ‘ubûr it kâldan

Bulmasañ tevhd-i ef̄âl ü sıfât
Kanda hâsıl kılasın tevhd-i zât

Çünkü vahdetden haberdâr olasın
‘Ayn-ı nef̄ i zarr içinde bulasın

Mahv ola ortada isneyniyyetüñ
Bir ola zâtuñda fi‘lüñ niyyetüñ

2740 Aradan ceng ü husûmet def̄ ola
Cümle mihnet gide zahmet ref̄ ola

Hakkı halkda görmeyende bu nizâ‘
Hâli olmazsın olardan kıl vidâ‘

Sûreti ma‘nâ-y-ıla kim görse pür
Nitekim esdâfi kıldı pürdür

Berrde bir bürde yüz biñ sünbüle
Bahrda esdâf-ı pürdür bî-hile

Bir dene üzümde gör yüz güp şarâb
Gör yarım şebnemde biñ bahr-ı ‘izâb

2745 Zînhâr olma bu sûretde esîr
‘Aynuñuñ ‘aynını eyleme earîr

Aç gözün bak ol vezîr-i küre sen
N’eyleyüp n’itdügin anuñ göresen

Nice saçdı ma‘nisüz da‘vâları
Nice açdı mekr ile igvâları

‘Îsayı kor nisbet-i Mûsâ vurur
Kendü eliyle pâyına mûsâ vurur

Halkda hakkı görmeyüp eyler cidâl
Ol muzıll ü eâll ü gümreh bed fi‘âl

2750 Kim ki halkdan fi‘li Hakuñ bilse ol
Hak katında ol olur sâhib-kabûl

Her ki halkı dutsa düşmen ol hemân
Hakkı düşmen idinür ol bî-gümân

Halkı kim li’llah seve Hakkı sever
Kalbden haşm u ‘adâvetler sava

Kimdür ol kim Hakk-ıla düşmen ola
Anı sevmeyen cân ola ten ola

Kendüden yig-ile pençe dutışan
Ol-durur işkence odına dutışan

2755 *Gör ki ol şâhı gibi nâdân vezîr
İşi tugyân u eşi ‘isyân vezîr (546)*

*Halk yüzinden Hakk-ıla kıldı cidâl
Ancılayın Hak ki Kayyûm bî-zevâl (547)*

Ancılayın Kâdir u Hayy u Kadîm
Hâlık u Rezzâk u zü’l-f azli ’l-‘azîm

*Bir demi düzdi ‘ademden ‘âlemi
‘Âleme eyledi mazhar Âdemi (547)*

*Mûrda yüz biñ Süleymân gösterür
Katreden yüz bahr-ı ‘ummân gösterür (547)*

2760 *Sol göze ki irse zavından kerr ü ferr
Ferşden tâ ‘arşa dek ider nazar (-548)*

Kendü nûrından kime kim virse nûr
Kalmaz anda kılca noksân u kusûr

Buncılayın dilese biñ biñ cihân
Zerreyi râz içre keşf ider nihân

*Bu cihân seniñ gözüñdür büyük
Ehl-i Hak ‘aynında olmaz mûra yük (549)*

Bu görinen ‘âlem-i ecsâm-durur
Ol cihânı gör ki aña bu dâm-durur

2765 Murg-ı câna ‘âlem-i ecsâm dâm
Oldı anda eyleme ârâm râm

Nakş-ı sûretden vücûduñ pâk gör
Ba‘de-ez-ân bî-hadd u ‘ad emlâk gör

‘Âlem-i nâsûtı ko lâhûta var
Milki ko melkûta bak cebrûta var

Kudretinde kuvvetine haddi yok
Lutfi ışiginde hergiz reddi yok

Kahrına olmaz kimesne pîç-e-pîç
Men‘ine mu‘ti bulunmaz hiç hiç

2770 *Mûsaya kim kıl kadar ol kıldı ‘avn
Sıdı çûbi biñ ‘asâ-yı Fir‘avn (-552)*

Kahrı emri-y-ile gör kim kurı hâk
Tahtı-y-ıla kıldı Kârûnı helâk

Lutfi-y-ıla gör ki Nûh-ı nîg-baht
Kıldı tûfânda aña tahtayı taht

Yûsufi şâh itdi Mısra virdi câh
Eylemiş-iken anı mahbûs-ı çâh

*Kör ola yüz biñ tabîb-i Câlinûs
Bokrat u Lokmân u Eflâtûn-nüfûs (553)*

2775 *Hastalardur hikmeti ‘Îsâsına
Zî senî vü bî-sene vü bî-sine (553)*

Sad hezârân defter-i eş‘âr ider

Ümmi-i harfî olardan ‘âr ider (554)

Bir za‘îf ümmiye ger kılsa nazar
Bir sözi harfinde biñ defter yazar

Bir sözi dîvânesi dîvâniyuz
Sûzınıñ pervânesi keyvâniyuz

Mûsaya virmedi mi agaçdan haber
Su revân itmedi mi Ahmed-çün hacir

2780 Şuncılayın şâh kim yîgânedür
Aña kim düşmen ola bîgânedür

Heybetinden şevket ehli mât olur
Bir piyâee salsa fil ü at olur

*Tag gibi gönüllere heycân virür
Hõş cevâd ider cemâda cân virür (556)*

*İki ayagından dutar her zîreki
Gûl-ı gûli dilese eyler zekî (556)*

*‘Akl u fehm ol hikmete irer degül
Kaldı hayrân gönül ü cân cüz ü kül (557)*

2785 Çâresi bunuñ gerek olmak şikest
Mâh-ı mâhiyyete hû ola şeset (557)

Tâ ki sen Cebbâr öñinde sagsan
Kimdür ol sagı sınık gibi saran

Şâh yokluk ilt o sultân-ı ‘alî
Ol denî fakruñ kılasınıñ senî

Ko bu fânîyi bakâyı kıl taleb
Ki ol taleb olur saña ‘ayn-ı tarab

Ko hayâlât-ı cihânı bul visâl
Nice kâhillik ya nice bu usal

2790 Bu hayâlâtı ser-â-ser yil bil
Yil kalur elüñde kovsañ biñ yıl

İy hayâlâtında bulan mâl u genc
Uyanıcak saña olur ol genc renc

*Beng fikriyle olursın genc-gâv
Saña ol endîşe olur rîş-gâv (558)*

Bu hayâlâtıñ haşîşi kıldı beng
Sini şöyle zâr u sergerdân u deng

Âdemîsin sende var Hakdan çü dem
Neyçü dutasın vücûduñ ke'l-'adem

2795 *Gâv kimdür kim olasın aña rîş
Yir nedür kim olasın anda haşîş (-559)*

Ol-durur rîş u haşîş olmak ki sen
Cânuñı mesh eyleye cürm-i beden

*Cürmden gör Zühreyi mesh itdi Hak
Nüşa '-i zâtın kamu nesh itdi Hak (560)*

*'Avreti mesh idüp ilduz eyler ol
Nice ahter dîv ider ger dise ol (560)*

*Mesh dirsın reng-i necm-i pâk ola
Mesh olmaz mı şu cân kim hâk ola (-561)*

2800 Hâkden sen dahı hassın gözün aç
Hakkı görmeyen göze tolsun kireç

*Merkadüñ a 'lâ-yı 'illiyîn-iken
Sâfîlîñüñ esfelin kıldı beden (562)*

Gör nice mesh oldı ol rûh-ı latîf
Bî-letâfet cîf-ile oldı kesîf

Sûretüñ insân hayvân sîretüñ
Sîretüñ mesh oldı nesh ol sîretüñ

*Bâtl itdi hâsılñ bu âb u gil
Nefs yili sende yakdı cân u dil (562)*

2805 *Şeh katyken yiriñ olduñ redd-i bâb
Bâb n'olur belki istablu'd-devâb (562)*

Gör bu meshi vü o mesh-i zühreyi
Var-ısa sıdur bu gamdan zehreyi

‘Avret eyle eylemeklik oldı mesh
Bu aña nisbet ne meshdür belki nesh

Fark idemezsin kamerden ahteri
Huşkı terden hem kemâlden ebteri

Şöyle virdüñ bu cihân ayına rây
Kim hezâr olur hilâl anda her ay

2810 Şems-i vahdetden gözün görmedi nûr
Zerre oldı gözüne kevne sınır

Gözlerün şems ü kamerden bî-haber
Ne anladuñ ‘ibret ne işitdüñ ‘iber

Senden alurken şu‘â‘ı gün ü ay
Zerre gibi zâr olup olduñ gedây

*Âdem-i mescûd Hakdan cûddur
Cûdı her mevcûda ol mescûddur (-565)*

Âdem oğlısın ahî iy bî-nazar
Dîv ü perîden olasın bî-haber

2815 Dir nebî oldı veled sırr-ı ata
Ol ata sırrına mahrem yâ fetâ

Atañ ol degül ki zâhirde neseb
Sâbit idüp ola dogmaga sebeb

Eb odur dînî karâbetde yakın
Ola odur nesli olmaz nesl-i tıyn

*Âdem oğlısın var ol âdem-sıfat
Koma devlet ev cihândur dîv u let (566)*

Devlet oldur dōst yolında olasın
Ma‘rifet envâr-ıla pür tolasın

2820 Let adın devlet koyup kılma sürûr

Ko gurûrı eyle ol nûra ‘ubûr

Nıce dırsın kim cihânı utaram
Belki utuzursın eyıtme utaram

Kimi utmadı bu leccâc-ı cihân
Şâhı atından piyâee itdi revân

Kâyınâtı ferzibendi itdi mat
Bendine düşdi bu flüñ şâh u at

Âdemüñ ol lu‘b-ıla oldı haddi zerd
Derdı toldurdı cihâna âh-ı serd

2825 Ol Halîle kılmadı bu hulleti
Kıldı Eyyûba bu mihnet hacleti

Nûh biñ yıl yıldı âhir oldı yıl
Var bu bende mâyıl ol ya yöri yıl

Eyledi Ya‘kûbı a‘mâ vü earîr
Biçdürüp itdi Zekeryâyı esîr

Yûsufa ol câh oldı râh-ı çâh
Yûnusa itdürdi mâhî içre âh

‘İsa vü Mûsâ vü Yahyâ Hızır u Hûd
Her birin incitdi dünyâ-yı yehûd

2830 Bu denî Dâvûda oldı od u dûd
Oldı her merdûd Mahmûda ‘anûd

Cân gözin aç şu varakdan al sebak
Gör ki n’oldı mâ-mezâ vü mâ-sebak

Dime kim ‘âlem musallatdur baña
Kendüñe gel göñlüñi virme aña

Didi Ahmed sicn-i mü’mindür cihân
Uç sicinden cân bâgına cehân

Her gice sen sanki çıkmazsın taña.
Sanmasan sini gören kala taña

2835 *Dime dutarvan cihânı ser-te-ser*
Vurma eliñle ayaguña keser (-567)

Bu cihânuñ varlıgıdur sanki kar
Nâr ölümdür odı yiter kara kar (568)

Togsa bir gez âfitâb-ı zü'l-Celâl
Eyleye biñ berf-i 'âlem pâyimâl (568)

Ger tecellî eylese ol şems-i kahr
Nî vezîr ü şeh kala nî taht u şeh (569)

Geh tecellî vü celâl ü geh cemâl
Gör cemâli n'idiser n'itdi Celâl

2840 *Hikmet olur ol cemâl-ıla hayâl*
Kurbı furkat infisâl olur visâl (570)

Bir nazarda mermeri gevher ider
Zehri şekker zulmeti enver ider (570)

Kini mihr eyler gümânı ider yakîn
Küfri îmân eyler ü hem tıynda dîn (571)

Eyler İbrâhîme nârı gül'izâr
Nâleyi Eyyûba ider lâlezâr (-572)

Bahrı Nûhuñ rûhına eyler cenâh
Ol cenâh akêâh-ı râh anda necâh

2845 *Geh cemâli kâfiri mü'min ider*
Fâsıkı hem zâhidi muhsin ider

Tıfla pîr-i fânîyi hem-sin kılur
Geh celâli bu işlerüñ 'aksin kılur

Bu tecellîlerde cân sevdâyidür
Ol hayâlde 'akl Süfestâyidür (-574)

VE MİN ZÂLIKE KEZÂLIKE

Cihân şeydâ-yı sevdâdur hayâl-l hadd u hâlüñden
Zamân rüsvâ-yı gavgâdur makâl-i âl-i âlüñden

Cemâlũn bî-melâl itdi kimini mâla mâlâmâl
Kimini pür-zevâl itdũn su'âl-ıçun celâlũnden

2850 Kiminũn pâre pâre itdi o nâruñ perr ü pervâzın
Kimũn yüz şâhbâz itdũn sen ol bir perr ü
bâlũnden

Cemâlũn cezbesinde kim kesüp âmâl ider a'mâl
Cemâl olur celâl aña irüp lutf-ı kemâlũn

Kimine Çeşme-i Hayvân sunarsın râyigân
kanmaz

Kimine Hızr olup haērâ içer âb-ı zülâlũnden

Mukallib isbe'aynuñdur çü taklîbine her kalbũn
Ayıran pâyimâl olsun celâlũni cemâlũnden

Zevâli olmasun anuñ ki görür şemsi zulmetde
Şafakda şefkatũn birle görür bedri hilâlũnden

2855 Hısâluñ aslını bilen visâlũn vaslını buldı
Ne gam yir infisâlũnçün ne magrûr ittisâlũnden

Şu kim virdi kazâñ-ıçun rızâ iy zulmetüm zav'ı
Ne fark eylesün ol nîş-i belâñı 'ıyş-ı bâlũnden

Mecâlũn var-ısa cânuñ fidâ kıl câm-ı cânâna
Cidâl-içün cüdâ olma elîf ü hâ vü dâlũnden

Cidâl oldur ki ef'âlũn degül akvâlũne lâyık
Me'âlin bil makâlũnũñ ne assı kıl-ü-kâlũnden

Mahall-i halli kılmaguñ muhâl işkâl-i cân 'aynuñ
Mukahhal eyle hâl-ıla mesel ko geç misâlũnden

2860 Mey-i 'Abdurrahîm-ile Mu'în it cân u dil handler
Cihânı itmesün giryân gözũñ 'aks-i melâlũnden

Uş Celâlũddînden işit makâl
Müşkili hall ide ola hem câl-i kâl

Bu makâl hakkında gösterme usal
Tâ ki cânuñda hayâl ola visâl

DER ENGÎHTEN-İ VEZÎR
MEKR-İ DÎGER

İşid iy dildâr ol güftârı uş
Gûş-ı hûş aç ol hurûş-ı ‘ûşa hōş

Ol velîler şâhı kân-ı ma‘rifet
Ol dili ölmîşlere ‘Îsâ-sıfat

2865 Remz-ile kim yukaru virdi haber
Gördüñ ola var-ısa sende basar

Ol vezîri remz-ile âlet kodı
Her tomârı âlet-i halvet kodı

Çün sarîhden bu kinâyetdür fasîh
Uş kinâyetde sarîhi gör vazîh

Nâna didi od u su vü tuz u un
Her cünûna ad kodı ol zû-fünûn

Od irâd eyledi vü zikr itdi dûd
Buhl zikr eyledi maksûd anda cûd

2870 Od dûda zîde kim lâzım gelür
Lâzımuñ zikri hemân mezmûm olur

Uş kinâyetle disün ‘uzlet nedür
Dahı ‘uzlet itmege âlet nedür

‘Uzlet ardınca eyitsün halveti
Halvetî ol tâ bulasın kurbeti

Remz-ile saña dakâyık disün uş
Ol dakâyıkda hakâyık disün uş

Bak vezîre ol emîrûñden habîr
Od içinden işit ‘ûd u ‘abîr

2875 Bir dahı remze nişândur bu beyân

Nefs ü şeytân kim ider igvâ ‘ayân

Vesvese eylerdi olar ‘isyân-ıla
Dirler-idi tagtaga tugyân-ıla

Key delü vireydi ol ilhâma dil
Kör olaydı dâne ideydi ol dâma dil

Ol rumûz ki didüg andan kasdı bu
Nefs içi pür-zehri göstere sebû

Zehr-i ekder ola pür içi hafî
Dîv rîvi göstere câmın safî

2880 San‘at-ıla ola nûrânî hicâb
İçi şeytân taşı rahmânî cevâb

Degme zîrek bilmese ol şerri ‘ayân
Dutula ol örtülü dâma nihân

Nitekim itdi vezîr-i pür-hatâ
Kıldı şeytâna burun kulak ‘atâ

Sûretâ mekr-ile fırsat bulmadı
İşi bitmeyince râhat olmadı

*Va‘zı kodı ‘uzlet itdi ihtiyâr
Halvet içre kendü cânına kıyar (575)*

2885 Ol ki şerr işe ola şöyle lecûc
Sâkin olmaya işi virmedin uc

Sen gerek hayr işlere biñ ol kadar
Olasın ta döne ebhâra guder

Bir işâret de budur halkdan nazar
Kat‘ kılmak hakka itmege sefer

Mâsiva’1-Hakdan içini pâk ide
Ol münezzeh hazrete tâhir gide

Çünkü ‘uzlet halvet ide ihtiyâr
Cân u dilden terk ide agyâr-ı yâr

2890 İtmeye nâ-mahrem-i le ihtilât
Kendü ehli-y-ile dahı inbisât

Mûtu kable ente-mûtu okıya
Başı meydânda koya câna kıya

Çüst ü çâbük zîrek ü kallâş ola
Her nefesde nefsinı fettâş ola

Kimsenüñ ikrâmına meyl itmeye
Medh ü kadhın ‘âlemüñ işitmeye

Gözlemeye itdügin halk i‘tikâd
Ne mürîde baka ne isteye murâd

2895 Hak rızâsında ide terk-i rızâ
Ola râzî her nice gelse kazâ

Feth-i bâb eylemeye züvvâr-ıçun
Yimeye endîşe yog u var-ıçun

Nefse vire cehd-ile renc ü ‘anâ
‘İşk-ı bâkîde ola küllî fenâ

Ol vezîr-i nâ-kesüñ sırrını bil
Ol şer işde itdügin sen hayra kıl

Bil o tâlibler ki iderler iltimâs
Ol vezîre rafz-ı halvetçün sipâs

2900 Nefsdan igvâ-yı mestûr ol-durur
Taşradan yol bulmaz içün toldurur

Olur igvâlarda hakkânî sıfat
Gâh pîr ü geh mürîd-i ma‘rifet

Ehl-i halvet gözlemeye hayr u şer
Sûd u husrân kahr u lutf u nef‘ u zarr

Eyleye râh-ı fenâda terk-i cân
Tâ kıla îmânın îmîn bî-gümân

Gör vezîrûñ cehdini tugyân-ıçun
Sen niçün itmeyesin Deyyân-ıçun

2905 Ol fesâd-ıçun olur halvet-nişîn
Cân u dilden idinür şerri işin

Va‘z ider geh geh riyâzetler çeker
Ol sakar iti ki ide veyle sefer

Sen niçün itmeyesin hayra taleb
Talb-ı Rab ki Tûrdur tavid-ı tareb

Neyçü halvet itmeyesin ihtiyâr
Yâr-ıçun komayasın ‘âr u vekâr

Koyasın merdûdlar adın mürîd
Zerk satup kovasın lût u serîd

2910 Cem‘ ola kâtuña nice gûl-ı gûl
Sanasın kendüzüñi sâhib-kabûl

Almaluken kendü başuñdan harâc
Urasın her ahmaküñ başına tâc

Añlamadın sırr-ı peygâmbir Huêâ
Kendüñi halka kılasın muktedâ

Şerr ola işüñ nitekim ol vezîr
Ola tezvîrûñ esîri her earîr

Kendüñi bil bende-i insâf ol
Bu küdüret nice yori sâf ol

2915 Mâsiva’llahı gönülden eyle tarh
Gayr-ı Hakdur hasm kıl anları çarh

Ol vezîr itdi nitekim inkıtâ‘
Sen de eyle kıl sivâ’l-Hakdan vidâ‘

*Ol vezîr ki halvet itdi kırh gün
Fûrkat odı urdı hulkına düğün (-576)*

Oldı çille çil li-ecli’t-tecliye
Tâ bula dil tecliye cân tahliye

Âdemüñ tınını ol Rabbü’l-Mübîn

İtdi tahmîr ol sabâh-ı erba‘în

KEMÂ KÂLE MEN AHLASA
L’İLLÂHÎ ERBA‘İNE SABÂHAN
YETEFECERU YENÂBU‘Ü’L-
HİKMETİ ‘AN-KALBİHÎ İLÂ
LİSÂNİHÎ

2920 Didi Ahmed muhlis olan kırk sabâh
Cehl zulumâtından ol bulur felâh

Bâtını içre ‘ayân ‘ayn-ı hikem
Hōş ‘uyûn virür ki odur ni‘me’n-ni‘am

Ten lisânı dursa sanki der-sine
Elsine içre cân-ı cânân dersine

Sırrı fâş itme şu resme ol hamûş
Şîr gurrûşını ko dut şekl-i mûş

Halkı sakın evvelâ cezb eyleme
Cezb-i kalb-i halk-ıçun söz söyleme

2925 Her mukallid ol sözüñe uymasun
Üzerüñde kimsene yük koymasun

Soñra ‘âciz olma ‘aczüñ bil ezel
Virme halkuñ i‘tikâdına halel

Ol vezîr itdi nitekim kâl-ü-kîl
Âhir oldı gör delîl-iken zelîl

Halvet itdi ad ‘aczinden kaçup
Geçdi cehlüñ tohmını yolda saçup

*Ol kişileri ki cezb itmiş-idi
Yolına anlar ki itmiş-idi dil fidî (577)*

2930 *Halvet önünde vezîrüñ cavk cavk
Kan akıdur gözlerinden nâr-ı şevk (577)*

*Her biri biñ zâri vü efgân kılur
Yaşları yirüñ yüzini kan kılur (578)*

Halvetinde kendü ol mekkâr cîf
Şöyle kim olmuş riyâzetden za‘îf (578)

Cümlesinden eylemiş kat‘-ı nazar
Tâ şerer gibi şeri ide eser

Şerr-içün ol gör ki nicesi yiler
Hayra yilmege senüñ göñlüñ yiler

2935 Cûdı nâ-keslerden öğren yâ velî
Şöyle buyurdu kelâmında ‘Alî

Bak muhanneslere ol merd-i dilîr
Nitekim buyurdu ol şîr-i şehîr

Bul ezel bir kâmil ü ‘ârif vücûd
Eyle teslîm öğren andan ‘ilm ü cûd

Zînhâr olsun işüñ teslîm-i tâm
Hüsn-i hulk u sabr u şükr ü ihtimâm

İ‘tikâd u hîemet u tecrîd u terk
Rabt-ı kalbüñ pîri pür ma‘nâya berk

2940 Her nefes sırrı-y-ıla ol müste‘în
Kıl niyâz u meskenet sankim Mu‘în

Pîrine cân-ıla kıla zârlar
Çeke gülzâr-ıçu cevri-i hârlar

Ol vezîre nitekim bu halk-ı hes
İñleşürler işiginde çün ceres (579)

Ko vezîri merd-i hak öñinde sen
Zâr u giryân ol çeküp cevri ü mihen

Pîri bî-tedbîr bil saña oldı nûr
Pîr ‘asâ-keşdür sen iy mahcûb kûr (579)

2945 Dâmen-i pîri elüñden itme dûr
Tâ ki idesin gurûrûndan ‘ubûr (580)

Andan ayru olma hergiz bir nefes
Cân tûtısın yiñmesün nefsi-i meges

*Tâlib-i mahcûb tıfl ol dâye pîr
Ol tıfl keldür kesilmiş sâye pîr (581)*

*Rûhı pîrûñ bil saña senden yakın
Cism sanma saña ol cândur mu 'în (582)*

Garbda sen olsañ u şark içre pîr
Bî-hicâb añlar o sırruñ bir bir

2950 Hîç şeye olmaz o pîrûñ nûrı dûr
Var-ısa sırruñda ger nûr-ı huzûr

*Kesmegil andan temennâñi müdâm
İ'tikâduñ bülbüline kurma dâm (-583)*

Evliyâ ölmez hükûmâtı dahı
Kesme anlardan ümîeüñ iy ahı

Hak erenlerini sanma ölür gider
Belki fânîden bekâya nakl ider

Ol kesîfi kor latîf olup şerîf
Hem zarîf olur hem Allaha harîf

2955 Sûret ırak olsa ma'nâdur karîb
Dime pîrûñden ırag oldum garîb

Sen şefâ'at dâyimâ dilden dile
Cism ıraklığı-y-ıçun itme gile

Kalbüñi kıl pîrûñüñ pendiyle zabt
Cânuñi kıl pendinüñ bendiyle rabt

*Dime beebahtam o pîrûñden ırak
Tîz yakar hucbı bil od-ı iştiyâk (-584)*

Evliyâdur sâye-i lutf-ı Kerîm
Evliyâdur dâye-i tıfl-ı yetîm

2960 Sen yetîm ol Hak yolında dâyeler
Dîn gıdâsını öñüñde yayalar

Var bahâne kılma kıl kendüñi cem'

Evliyâ cem 'inde cânuñ eyle şem' (585)

*Sen seni bil kim bileñde evliyâ
Bil zalâm-ı 'âleme anlardur ziyâ (585)*

Olsa gönülünde mahabbet hemdemüñ
Evliyâdan ayru sanma her demüñ

Ol mahabbetden içilür gûş-ı cân
Bil mahabbet câm-ı nûşânûş-ı cân

2965 Pîrden câm-ı me'ânî sıdk uçar
Ol muhabbet murgı sıdk-ıla uçar

Terk-i güftâr eyle 'akluñ kıl hamûş
Tâ ki hûşuñdan mahabbet ide cûş

Kendüyi hû-kerde-i güftâr iden
Söz digincek oldur özin zâr iden

Sözi terk it hâsıl eyle sûz-ı dil
Gözi yum gönülün yüzinden tozı sil

Gör vezîre kim uyanlar n'oldılar
Söz digincegüz nicesi soldılar

2970 Kimsene sözi saña olmaz müfid
Sûz iste olmagıl söze mürîd

Gör vezîrün sûzsuz seven sözün
Nice sizdi görimeyeli yüzün

Şol ki sîretten haberdâr olmadı
İncinür ol çünkü sîret bulmadı

*Dir ki itme bize ba 'de' l-kevri hevr
Bu günü yarına koyup kılma cevr (587)*

*Çünkü yoluñda be-cümle bî-dilüz
Yüzünü görmesevüz bî-hâsıluz (588)*

2975 Hâsılı yüzde sanandur gözi yok
Öz ara iy gözleri oyuk oyuk

*Dir vezîrûñ tabi 'i ki teşneyüz
Lutf suyın sun u penhân itme yüz (-590)*

Dir vezîr cân şerbetinden kan şerâb
Göresin âba sebûyı sen hicâb

Durup etbâ'ı vezîri medh ider
Bilmez anı medhi 'aynı kadh ider

Bed-nişân-ıçun dimeklik hōş nişân
Oldur istihzâ' u belki imtihân

2980 Zînhâr ol pîrûñûñ sırrını tuy
Pîrûñûñ ol fitrat-ı şîrine toy

Ol vezîre uyan gibi sûretperes
Olma sîretdür saña feryâd-res

Pîrûñ esrârına mahrem olı-gör
Sîret-i şeyh-ile hemdem olı-gör

Bir ola pîrûñ huzûrı gaybeti
Saña 'izz-i hazret ide nusreti

VE MİN ZÂLİKE KEZÂLİKE

Ehl-i mahabbete bir olur gaybet ü huzûr
Göñül yakın olur ne var olursa cism dûr

2985 Geç nârı olı-gör yörü mesrûr-ı nûr-ı yâr
Her şey zuhûrıdur yog anuñ nûrına şınur

Gaybetde yâr ola o hakîki muhibb odur
'Ayn-ı 'ayân içre gubâr olmaya gurûr

Oldur emîn ki emîr hisârını gaybetde
Hazretde gibi hıfz ide çün şâhdur gayûr

Teslîm id ol selîm Süleymân habîbüñ it
Tâ kim müsellemler ola saña vahş u hem tuyûr

Terk eyleme hayâlini tâ kim visâl ola
Sûr-ı visâline çü hayâlâtıdur sürûr

2990 Ta‘cîli ko rızâda müsellel-sıfat yöri
Ahmed didi çü vaktına merhûndur umûr

Ko câni yâr yolına bu nefis ü ‘akluñı
‘Ârından eyle ‘ârî şu‘ûrından eyle ‘ûr

‘Abdurrahîm Mûsâ-veş anestü nârını
Nûr-ı Mu‘îne idüp aña bu tûrı kıldı Tûr

DEF‘ KERDEN-İ VEZİR MÜRÎDÂN-RÂ
VE DER FEVÂYİD-İ HÂMÛŞÎ

Cem‘ oldılar ehîbbâya vezîr
Toldı âh ü zâr-ıla bâlâ vü zîr

Didiler ki iy göñlümüz kuşına bend
Biz susuzlara içür kand eyle pend

2995 Va‘z u nuşhuñdur gıdâ-yı rûhumuz
Bu cihân tûfân sözüñdür Nûhumuz

Dir vezîr anlara sözden nesne yok
Sûznâk oluñ ki derdidür koyuk

Hâlsüz kâl âdeme olur vebâl
Hâl arañ kâl-ıla bulunmaz visâl

Her kişi kim duta güft ü gûyı hû
Kâle kalur hâldan tuymaz kohu

Nice gün ger yimeseñ diseñ şeker
Bulmaz agzuñ ta‘m-ı şekkerden eser

3000 Şekkeri dimek nedür yimek gerek
Tûtı mı olur şeker dise harek

Gûş u hissi cism-i hessı beste kıl
Bu ten-ile câni yiter haste kıl

Tâ havâsı zâhir olmasa ėarîr
Ma‘rifet şehrinde cân olmaz şehîr

Uş işit bir iki gizlü remz ü râz

Gör ki n'eyler şahini sayyâd-ı bâz

Dutup iltür anı bir halvet eve
Uyhusın alur yarayınca ava

3005 Gözini bağlar gıdâsını keser
Kendü cinsinden işitdürmez eser

Ol kadar kim virür aña terbiyet
Olur ol hayvân-iken insân-sıfat

Öğrenür sayyâd elinde hōş şikâr
Mergızâr u kûhda eyler murgı zâr

Saydın alur yine sayyâda gelür
Sâ'id-i şâhenşehe lâyıık olur

Tâlibüñ bil kalbidür bir vahşi kuş
Şeyh-i kâmidür aña sayyâd-ı hōş

3010 Oldı aña sayd 'ankâ-yı bekâ
Ol-durur şebhâz-ı tûtî-yi likâ

Kuşa evvel avı öğretmek gerek
Andan anı elden ava atmak gerek

Ol gönül bâzın gerek sayyâdı pîr
Ata bend-i pendî nush ura safîr

Kendü nev'inden anı eyleye ferd
Yukusın alup vire cû'-ıla derd

Mâsiva'llahdan vücûdın bağlaya
'İşk odı-y-ıla dimâğın taglaya

3015 İde halvetden gözine çeşm-bend
'Uzlet-ile ata boynına kemend

Gâhi geh çıkara vü ta'lîm vire
Ya'ni takvâdan o fetvâya vara

Tâ ki cismi cümle olmaya helâk
Pâk-i hâkin mahv eylemeye bâk

Ögrene bu dâmda avı tamâm
Av ala ive eve gele selâm

Kanda kim olsa işi ola şikâr
Ögrene kâr-ı şikârında vekâr

3020 Ya‘ni pîr elinden uçup aç a per
Tuya tûtî-yi hakîkatdan haber

Anı sahrâ-yı fenâda evliyâ
Tûtîyi duta yuvasın avlaya

Avlayup sayyâda eyleye rücû‘
Ola ya‘nî pîr öñinde pür-huşû‘

Otura âsûde künc-i halvete
Lâyık ola pâdişâh-ı hazrete

Hasa-i şehbâzı şâhenşâh ola
Bu kemâl-i hissini dutan bula

3025 Gayr-ı Hakdan bağla himmet gözini
Gûşı dut hûş-ıla işit Hak sözünü

Şugl-ı dünyâdan üyü hakdan uyan
Meclis-i vahdetde şem‘ olup uyan

Ten gıdâsını ko lût-ı Hûya toy
Bûy-ı cüzden şemmi ol külliyyi tuy

Zâhirî hissüñ çü rûşenger olur
Bâtınî hisler be-cümle kerr olur

Terk-i his eyleñ idüñ gûşı hamûş
Tâ ki rûşen ola şeh-i şâh-ı hûş (594)

3030 Feth-i bâb it rûha cismi kıl harâb
İrci‘î bâbından işit sad hitâb (594)

Cism uşanmayınca cân olmaz tamâm
Murg-ı cânâ oldu bu ecsâm dâm

Nefsüñ uyanuk olup cânüñ üyür
Çirk-i şirk îmân menşûrını yur

Nefsüñ üyüt kalbüñi bîeâr kıl
K'ol bag-ıla kalbi yiter zâr kıl

Dâsitân kârvânına nefsüñ ceres
Nicesi sırr-ı nefis ursun nefes

3035 *Eyledüñ kendüñe güft ü gûyı hû
Tuymaduñ gülzâr-ı korhudan kohu (595)*

*Fi'l ü kavlüñ seyr-i âfâkî-durur
Seyr-i bâtin sırr-ı 'uşşâkî-durur (596)*

Seyr-i âfâkî ider her leng ü kûr
Ger olursa hûk u har u mûr u gûr

*Pîr seyri olmaz bî-reh-nümâ
Kanda kılsun her 'amâ seyr-i semâ (596)*

Seyr odur ki ola seyr-i âsümân
Âsümân kim anda yok havl-i zamân

3040 Ol semâyı sanma şu eflâkdur
Anuñ eflâki cihetden pâkdur

*Cism seyri ol tihî sûretdedür
Seyr-i sır bostân-ı hüviyyetdedür (-598)*

*Geçdi 'ömrüñ hâ idersin seyr-i ten
Sana bu haclet niceye dek utan(-599)*

Olmaduñ hergiz 'anâsırdan ırak
Kalduñ âhir şâh-ı nâsırdan ırak

Kalduñ od u su vü bâd u hâkdan
Olmaduñ pâk ol har u hâşâkdan

3045 *Kalduñ ol sahrâ-yı zulmetde susuz
Hızrdan ayru yürürsin korhusuz (600)*

*Bulasın mı Âb-ı Hayvânı 'aceb
Olasın mı mevc-i 'ummanî 'aceb (600)*

Mevc-i deryâ-yı cismden pâk ol

Hâk-i cân bul bahr-ı ber-eflâk ol

*Mevc-i deryâ-yı cisimdür vehm ü fehm
Vurma ol vehm-ile cân murgına sehm (601)*

*‘İşk u şevk ol bahr-ı cân emvâcidur
Cümle-i ebhâr anuñ muhtâcidur (601)*

3050 Zevrakuñ emvâc-ı cân da eyle gark
Tâ ki katreñ bahrdan olmaya fark

Mevc-i tenden mest olan kaldı humâr
Mevc-i cân dan câ m iç ol hammâr-vâr

Câm-ı ecsâmı iç en mahmûr olur
Câm-ı cân dan mest olan pür-nûr olur

‘Akldur peymâne-i cism iy piser
Cism câ mın nûş idüp olma pis er

‘Akl elinden mest olanlar buldı sahv
Rûh râ hından iç enler oldı mahv

3055 ‘Akla uyup kurı sözde olma güm
‘İşkdur ervâh akdâhına hum

Humm-ı dilden iç tolu câ m-ı elest
Dö st destinden al ol hayrân u mest

Var-durur her bir makâma bir makâl
Hâl yirinde hâl ü kâl yirinde kâl

Şol makâm da ki didük saña mürîd
Gam degül ger pîrden olsañ ba‘îd

Bu ol zamândur kim zamânlar sen ‘anâ
Şih yolında çeküp olasın fenâ

3060 Tuyasın esrâr-ı şeyhüñden haber
Olasın pür-hâl bî-kâl u ‘iber

İdesin dört câddede nefsüñi zabt
Kalbüñ ola pîr sırrı-y-ıla rabt

Cân-ı pîr-ile olasın âşinâ
Fakr-ı tâm içre bula kalbün gınâ

Şeyh-ıla arañda olmaya hicâb
Saña ‘azb olmuş ola külli ‘azâb

Pîr destûrî-y-ıla kılsañ sefer
İrmeye tâlib saña andan hatar

3065 Şol zamân kim iy mürîd olsañ ‘amâ
Giremez a‘mâ yola bî-rehnümâ

Şer keştîsiyle keştîbân refik
Pîri idin bahr-ı ma‘nâdur ‘amîk

Şeyh işiginden ırma yüzüñi
Tâ ide tozı cihânbîn gözüñi

Pir saña git dise sini itse terk
Sen mahabbet elile dut dahı berk

Tecribeyçün men‘ kılsa ger seni
Himmatün şevkini kıl dahı senî

3070 Gör vezîrün hâlin uş ėarb-ı mesel
Dahı âlın kim elinde oldı cemel

Ol vezîri ki itdi halvet ihtiyâr
Bu sözi mi‘yâr id özüñe i yâr

Özin etbâ‘ından itdi inkıtâ‘
Dahı eşyâ‘ından eyledi vidâ‘

Halvete girdi buları kıldı def‘
Kalb içinden ref‘ kıldı vitr ü şef‘

Halveti öñinde âli cem‘ olup
Yaş dökerler içleri âteş tolup

3075 Buncılayın senden ol pîrün dahı
Kovubanı itse ‘uzlet iy ahı

İzlerinden zînhâr ırma yüzüñ
İşiginde olsun istid‘â sözüñ

Nitekim eyledi etbâ‘ı vezîr
Bu misâlden bî-haber olma ėarîr

Kapusında cân gözin giryân kıl
Cismi tennûr eyle dil biryân kıl

Zâr olup evrâduñ istimdâd idin
‘Işk yolında şâğ ol odın zâd idin

3080 Çün mürid-iseñ gerek şu resme kâr
Pîr-iseñ gör ol vezîr-i nâ-bekâr

N’itdise sen de o resme kıl reviş
Tâlib-iseñ eyle âli gibi iş

Gör ki ol halvetde kapusunda il
Dünyayı göz yaşlarından aldı sil

Halvetinden açmadı ashâba bâb
Nice feryâd kıldı şeyb ü şâbb

Ş ‘İR

Eyle göñlüñ evini halvetgâh
Cânunu eyle gâh gâh âgâh

3085 Şâh dergâhına yüzüñi süri
Olasın kârgâha şâhenşâh

Olma gümrâh-ı *mâsiva ‘llâhi*
Ko eyit *lâ-ilâhe illallâh*

Âh idüp câna vir seherde seher
Koma asnâma nâm-ı âl-i Evvâh

Gir tihî kâh-ı çâhına her gâh
Yûsufi bul o câha ol hem-râh

Nefsi ikrâh-ıla günâhından
Çeküp it gayr-ı şâhı istikrâh

3090 Taleb eyle visâl-i bî-emsâl
Göresin tâ ki şâhı bî-eşbâh

Zikrũñ âh eyle fikrũñi vâh it
Biñ günâhı yakar dilũñde bir âh

Râh-ı dergâhı dutdı âh-ı Mu‘în
Şâhdur çũnki her sipâha penâh

MÜKERRER KERDEN-İ
MÜRİDÂN-I VEZİR Kİ
HALVET-RÂ Bİ-ŞİKEN

*Cümle didiler vezîre iy emîr
Senden ayru ‘akl hayrân u ėarîr (604)*

*Bizi def‘ eylemege kılma hiyel
Bu rübũde dillere salma ‘ilel (604)*

3095 *Bize dîrsin hâl arañ bî-kîl-ü-kâl
Bu kemâle kanı kimde var mecâl (605)*

*Biz ezel kâlũñde hayrân kalmışuz
Zâhirũñ sırrında nâdân olmışuz (605)*

Peşşeye urmak dilersin bâr-ı fil
Kâha kũh-ı Kâfi vurma iy zelîl

Her sakîmũñ iy hakîm derdin bile
Kabza müşhil vir ü kâbız sehl-ile

*Sa ‘ve ‘ankâ lokmasın kanda yisũn
Zâg tũtî nagmesin kanda disũn (607)*

3100 *Sũd yirine tıfla virseñ aç u nân
Bî-gũmân oglana nân eyler ziyân (608)*

Nân girmedin dehânından inan
Cân aşagadan revân olur hemân

*Çũnki oglanuñ bite agzında diş
Tıfl kendũzinden õgrenür yiyiş (609)*

Ya‘nî tâlib pîrden õgrence iş
Hak yolında âsân olur aña reviş

*Yavrı bî-per ger yuvasından yuva
Düşse gürbe şerrin andan Hak sava (610)*

3105 Şih katında her ki kâmil olmasa
Almasa ne gitse ugrar almasa

Nefs-ile şeytân-durur alması tîz
Ol ‘azîzi koma olunca ehl-i temîz

*Perr ü bâli çün kuşuñ bula kemâl
Bî-tekellüf uçmaga bulur mecâl (611)*

*‘Ayn-ı hâldür tâlibe ol kâl-i pîr
Murg-ı hâle kâl-ı pîr olur safîr (611)*

*Nutkı lutfi dîvler hâmûş ider
Kahrı ejderhâ vü şîri mûş ider (-612)*

3110 ‘İşk-ıla ‘uşşâk şevk eyler hurûş
Gûş-ı pür-hûş olur itse ol cûşı nûş

Şeyh şavkından olur şeytân zebûn
Dûn u bön olur o nefis-i zû-fünûn

Ol bağışlar taşa gûş u gûşa hûş
Nîş-i nûş u nûş-ı hûşa ‘ûş -ı hûş

Bu tufânda rûhuña Nûh oldu pîr
Ma‘rifetsüz olana rûh oldu pîr

Tozuñı bahr eyler ol deryâ senüñ
Dûr-bîn ider senüñ a‘mâ tenüñ

3115 *Hâkine lâyık degül anuñ felek
Çün simâk andan ziyâdur tâ semek (-614)*

Pîrsüz fevka’l-‘ulâda nûrı gör
Pîr-ile tahte’s-serâdur göre nûr

Pîr nûrı-y-ıla hâk olur felek
İder ol nûr-ıla her dîvi melek

Pîre nisbet bu felek bârı nedür
Ol feleklerde melek kârı nedür

Sûretî rif`at bil ol eflâkedür
Ma`nevî rif`at o pîr-i pâkedür (616)

3120 ‘Âlem-i kübrâ-durur ma`nâda pîr
Pîrdür esmâya ‘allâm u habîr

On sekiz biñ ‘âlem âdemdür temâm
Sûret eflâk ma`ni âdem ve’s-selâm

Sûretî rif`at-durur ecsâm-ıçun
Cism bir sûretdür ancak nâm-ıçun

Ma`nevî rif`at esâsı oldı pîr
Pîrsüz bir dem yörime iy fakîr

Pîr ‘ummân-ı ma`ânîdür Mu`în
Katren ol ‘ummâna kıl sen de ma`în

3125 Bekle yıllar hıĒmet-i pîr-i dilîr
Saña yitmez mi sebak remz-i vezîr

Pîrünüñ bil reddini ‘ayn-ı kabûl
‘Ayn-ı şâdî bil eger kılsa melûl

VE LEHÜ EYŒEN

Ger saçuñ gibi perîşân kılasın gam yimezem
Gözüm ebrin matar-efşân kılasın gam yimezem

Biñ rızâ-y-ıla kazâ hükmüne teslîm iderem
Ger meni cevr-ile bî-cân kılasın gam yimezem

Lâübâlî gönüle bir-durur sûd u ziyân
Varımı yog-ıla yiksân kılasın gam yimezem

3130 Başımı top idüben ‘ışk-ıla meydân dilerem
Sen eger zülfüñi çevgân kılasın gam yimezem

Rûhuma Nûh gamuñdur dile ‘ummân demüñ
Ger gözüm yaşını tûfân kılasın gam yimezem

Lutf-ı Rabbânî-y-ile ma`rifet-i ‘irfândur
Meni ger kahr-ıla nâdân kılasın gam yimezem

Añmazam tâ'atımı lutfuña kıldum men ümîd
Eger ihsânımı 'isyân kılasın gam yimezem

Yilerem yoluña yıl-ıla yilek nice-y-ise
Vaslumı fûrkat-ı hicrân kılasın gam yimezem

3135 Bu Mu'în anı diler her ne ki sen emr idesin
Dutaram öl diyü fermân kılasın gam yimezem

CEVÂB-I VEZÎR MÜRÎDÂN-RÂ Kİ
HALVET-RÂ NE-MÎ-ŞİKENEM

Bilmeg-içün sıhhat-ı teslîmüñi
Redd idüp artursa pîrûñ bîmüñi

Zînhâr itme sözine sû'-i zan
"İnne ba'de'z-zannı ismün" yâ fâtın

Evliyâ hikmetsüz urmaz bir nefes
Evliyâdur derdüñe feryâd-res

Remz-iledür pîr hōd her dem müşîr
Remzi bilmez bî-basîret her basîr

3140 Nitekim etbâ'ına virdi cevâb
Ol vezîr eshâbın itdi redd-i bâb

*Dir ki pendüm işidüñ koñ hücceti
Bulasın hattâ ki kurb-ı devleti (-617)*

*Ger emîn-istem ne hâcet bu tühem
Ölmezem göge disem yir müttehem (-618)*

*Kâmil-istem di nedür bu kîl-ü-kâl
Nâkıs-ısam yâ nedür bunca melâl (619)*

*Fârig oluñ halvetümden gitmezem
Halk işiyçün işümi terk itmezem (620)*

3145 Nefsüm ıslâhına meşgûlam yörüñ
Her birüñüz kendü kayduñuz görüñ

Sen de şeyhüñ işiginde şöyle yat

Hak taşı-y-ıla şişeñ şöyle uşat

Her ne dirse sen anı kıl hayra haml
Di ki hak dir ger dişe ol file nemi

Zōrı ko zâriyı artur kovsa ol
Şâd olursın nice kim kılrsa melûl

Pîr öñinde ‘ârı ko var ol dilîr
Gör n’ider yok yire etbâ’-ı vezîr

3150 Gör vezîre nice teslîm itdiler
Git didükce ol gör anlar n’itdiler

Gör rızâda nicesi yol vardılar
İşigine yüz sürüp yalvardılar

VE Lİ-HAẒRETİHİ’L-MÜKERREMİ
CEBBÂRU’L-LÂHU Bİ’L-‘İLMİ
VE’L-KEREMİ

İdüp kapuña tapu sad hezâr şey’en li’llâh
Bu ‘andelîb-i dil iy lâlezâr şey’en li’llâh

Kapuñda dil açuban cân eli-y-ile zenbîl
Karâra yanup ider bî-karâr şey’en li’llâh

Ne şâhsın ki işüğüñde hezâr mîr-i cihân
İder gedâ gibi dervîş-vâr şey’en li’llâh

3155 Medâr-ı dâr-ı ene’l-hak saçuñdur iy dildâr
Ki o dâr oldı Cüneyde matâr-ı şey’en li’llâh

Saçuñı bâd-ı sabâ târ-u-mâr itse kaçan
İderdi ‘anber-i müşg-i tatâr şey’en li’llâh

Zî-nûr-ı hırmen-i keçkül elinde şems ü kamer
İder ‘atâsını leyl ü nehâr şey’en li’llâh

Sözüñden eyledi tekrâr bülbül esrârı
Yüzüñden eyledi rengi bahâr şey’en li’llâh

Çü la’l-i sâgarıdur rûh râhına hammâr

O meyden itmege cânım humar şey'en li'llâh

3160 Cemâl-i bâğına irem diyü aram çemeni
İder derinde o sîb ü enâr şey'en li'llâh

Egerçi tolu hatâdur gıtâ-y-ıla bu göñül
'Atañı kesme iy şâh-ı nâm-dâr şey'en li'llâh

İrişdi himmet-i 'Abdurrahîm çünkü Mu'în
Derinden eyle hōş ümmîd-vâr şey'en li'llah

TÂBE KERDEN-İ MÜRÎDÂN
DER-İ VEZÎR-RÂ

Duruban halvet öñinde saff saf
Gam yiyüp kanlar içerler keff keff

Bu vezîr anlara eyleyüp gazab
Dir ki nice şu gırîv ü şu ta'ab

3165 Çün mürîdümsiz yörüñ teslîm idüñ
Her ne kim emr eylesem ta'zîm idüñ

Çünkü münkirsiz bu gavgâlar nedür
Koñ bizi yörüñ şu da'vâlar nedür

*Didiler hâşâ vü kellâ iy vezîr
Ki idevüz inkâr iy şâh-ı şehîr (621)*

*Sözümüzde yok-durur hiç imtihan
Birdür iç ü taşumuz fâş u nihân (621)*

*Sensüz olur kan gözlerden çü seyl
Cânlara olur cinân nîrân u veyl (622)*

CEVÂB-İ MÜRÎDÂN VEZÎR-RÂ VE
DER ESRÂR-İ RÂZ-İ TAHKÎK
BE-SÛRET-İ MECÂZ

3170 Vây saña ki vezîrde kalasın
Kendüñi dürlü belâyâ salasın

Sanasın bir kıssa-ı şâh u vezîr

Diyessin yâ Rab şu sözi nice dir

Saňa hâricde bu sözdür bir mesel
Kullarına gör Hudâ-yı lemyezel

Her sözi ėarb-ı mesel söz söylemez
Bî-misâl ile meselsüz söylemez

Sen de bendeysen saňa şu pend bend
Ola nush âteş aňa cânuñ sipend

3175 Kul ol makbûl olup olma melûl
Olma kul-ı gûl u ol ‘abd-i resûl

‘Abd-iseñ Mevlâ rızâsın kıl taleb
Rab kazâsına rızâ vir rûz u şeb

Kuluñ işi dâyim istimdâddur
Şâhuñ ihsânıyla ‘adl ü dâddur

İşüñ olsun bir nefesde yüz biñ âh
Tâ bulasın vasl-ı kurb-ı pâdişâh

Sensin iy şâh-ı kavî mâh-ı latîf
Bizüz üftâe zebûn kalmış za‘îf

3180 Kula yaraşur müdâm giryân ola
Şâha lâyıkdur müdâm ihsân kıla

Dâyenüñ eytâma in‘âmdur müdâm
Toydı in‘âmuñla cümle hâs ü ‘âm

İşigüñde bizüz etfâl-ı yetîm
Biz yetîme dâye sensin yâ Kerîm

Dirliği senden bulurlar cümle şey
Hay sudan her şey su hem cûduñla hay

Bî-gümân sen dâyeden bulur hayât
Nâs u hayvân cinn ü perî vü nebât

3185 Sen melikdendür gıdâ-yı her melek
‘Arş u kürsî vü dahı ferş ü felek

Sensin iden yiri ot u otı lût
Sensin Eyyûba enin Yûnusa hût

Bu vücûd-ı halk sanki çeng ü def
Eylemez âvâze hak urmasa kef

Şol kişilerden ki gide ihtiyâr
Cümle hakdan görür anlar âh u zâr

Nâya urmasañ kaçan virmez nevâ
Kûha âh itmeseñ eyler mi sadâ

3190 Sanki bir şatrançdur bu kâyinât
Sensin atan atı iden bürd ü mât

Bize sendendür şehâ cümle ‘atâ
Sen var-iken biz demek ‘ayn-ı hatâ

Sen Kadîm ü Hayy u bu ‘âlem ‘adem
Sen dem urduñ bu ‘adem basdı kadem

Hayy u Bâkî sensin iy şâh-ı ebed
Cümle fânîdür vücûd-ı nîk ü bed

Cümle-i ‘âlem meselde bir ‘alem
Ol ‘alem yilden talabır dem-be-dem

3195 Ol ‘alem ditrer ‘ayân bu yıl nihân
Ol nihândur bu ‘ayâna cân-ı cân

Çöp kımıldanmaz eğer esmese yıl
Yiter iç gaflet meyinden tur ayıl

Tâ tuyasın hikmet-i bâd u ‘alem
Ol ‘ademden n’itmege geldi ‘adem

Bizde varlık sanki mâh-ı mâhir ol
Evvel âhir bâtın u hem zâhir ol

*Yoga varlıktan o virür lezzeti
Let mahalline buyurur devleti (632)*

3200 Âdeme ‘âlem ‘ademken hem-dem ol
Rahmde’ken cismi rûha mahrem ol

*Cân 'ademken kuvvetiñ oldu beden
Bî-beden tolmışdı dil 'ışk-ı hasen (632)*

'İşkdur andan bize in'âm-ı 'âm
'İşk-ıla mahv it seni anda müdâm

İsterem senden seni yâd u minen
Dilerem mahv eylesin mini sen

Salma lutfuñ şemsine kahr-ıla mîg
'İşk elinden bize câm itme dirîg

3205 Ger dirîg itseñ iden kimdür taleb
Dem dem urmayınca oynar mı leheb

Tâlib ü matleb taleb matlûb sen
Râgıb u hem ragbet ü mergûb sen

*Kim sever sini eger sen sevmeseñ
Kim kazâ savsun eger sen savmasañ (634)*

*Nakşa nakkâşuñ elinde ne ihtiyâr
Merkeb uyar her nice sürse süvâr (634)*

Dest-i kâtibde müsellemdür kalem
Yaz biyi dise dimez bîde kalam

3210 Sen taleb kıl sini sen bul sen iriş
Sen süvâr ol sen götür sen kıl reviş

*Kendü lutfuñ gör bize kılma nazar
Buldı cûduñdan basîret bî-basar (635)*

*Kendü lutfuñ gör bize kılma nazar
Buldı cûduñdan basîret bî-basar (635)*

*Dâyimâ sultân işi in'âm olur
Gerçi kul noksân u pür-'isyân olur (635)*

Cûduñ işidür du'âyı yâ Vedûd
Bulmadın dâ'î henüz dahı vücûd

Dâ'î vü med'uvv du'â vü hem mucîb
Tâlib ü hâcib cemâl ü hem hacîb

3215 Hem mürîd ü hem mürebbi hem murâd
Liki fârik âb u âteş hâk ü bâd

Ko 'anâsırdur saña renc ü 'anâ
Tâ ki nâsır ola saña âşinâ

*Nakşısın nakkâş öñinde ol mutî'
Gâh ahsen yazsun ol gâhî şeni' (637)*

*Nitekim etfâl rahm-ı anada
Yâ şecer kim gizli olur dânedede (637)*

Kudretüñ nakkâş nakş oldu cihân
Nice tasvîr itseñ olur her zamân

3220 Çün musavvir oldı nakkâş-ı nukûş
Geh div ü âdem yazar geh 'uşş u kuş (639)

Zişt yazsañ nakş dimez hûb yaz
Geh tûtî tasvîr kıl geh yaz üyez

*El mi var tâ kimsede zarrı ide def'
Dil mi var tâ söyleye husrân u nef' (640)*

*Hakk tîr-endâz kul tîr ü kemân
Üşte Kur'an 'mârâ meyte' bî-gümân (-641)*

*Bakma ok u yâya tîr-endâzı gör
Görme ip u çenberi cânbâzı gör (-642)*

3225 Şu beyânı sanma cebrîyânedür
Dime cebrîyânedür di yâ nedür

Cebr-i hâl olmasa cebrî olma var
Dehre ilhâd-ıla dehrî tolma var

Cebr sanma şu cümel şerhin sakın
Hâl-ıla mecbûr ol ol ehl-i yakîn

Evliyâyâ cümle vardur cebr-i hâs

Olma cebrî bulmasañ cândan halâs

*Cebr sanma zikr-i Cebbâr iderüz
Vasl-ı Cebbâr ecli-çün zâr iderüz (643)*

3230 *Zârlık oldu delîl-i iztirâr
Haclet ü zillet delîl-i ihtiyâr (644)*

Kasd kuldan fi‘l Hakdandur kamu
İhtiyârı cüzvî kasd oldu iy ‘amû

İhtiyârûnla düriş tâ ki ihtiyâr
Mahv ola sende nitekim suda kar

İhtiyâr ol dem hacîl eyler seni
‘İşk-ıla mahv itmeyesin tâ teni

Çün özün var bil biledür ihtiyâr
İhtiyârûn yok nedendür yâ bu ‘âr (645)

3235 Bu dirîg u hayf bu sûd u ziyân
Bu te’essüf bu tekellûf her zamân

Bu senün benüm evüm yirüm nedür
Bâg u milküm içerem yirem nedür

Neyçüdür bu gussa vü tehbîr di
Bu ehâdîs ü havâtır bir di

*Cebr-i Hakdan gâfilem sanma meni
Nice mecbûr eylesün senlik seni (647)*

*Örtü şemsi cebr-i ebr-i ihtiyâr
Açmaz anı illâ hevâ-yı âh u zâr (647)*

3240 Cebrilik da‘vâsın ider merd-i serd
Yok içinde oda dûd u derde gerd

İhtiyârı-y-ı la zârî itmeyen
Key galatdur kendüye cebrî diyen

İhtiyârı-y-ıla ol zârî tolan
Cebriyem dir-ise ger olmaz yalan

*Cânuña cismüñden aç 'ışk-ıla bâb
Tâ ki hâricde göresin yüz cevâb (648)*

Olma cebrî tâ ki ihtiyâr-ıla
Olasın mecbûr âh u zâr-ıla

3245 *İhtiyâruñla idesin tâ ki bâk
Küfrden eylesin îmânı pâk (648)*

Cehd-ile tâ nefsi bîmâr idesin
Cânuñ ol renc-ile bîcâr idesin

Üşte taşrada işit bir hōş mesel
Ol zamân kim cânuña ire 'ilel

*Cân içinden idersin zârlar
Hem günâha hûb istigfârlar (650)*

*Hasta-y-iken Hakk-ıla idersin çü 'ahd
Dirsin olsaydum hōş ideydüm 'ahd (651)*

3250 *Hûyuñı ol dem görürsin zîşt-rû
Dirsin ideydüm sagalsam cüst ü cû (651)*

Zîşt ü hûbı fark kılsañ ol zamân
Cebriyem demek saña eyler ziyân

Kahrı zîşt ü lutfi hōş görüp sakın
Bu makâmda cebre olmagıl yakın

*Hastalıkda terk idersin ü emel
Dirsin âh olsam hōş ideydüm 'amel (652)*

Sini ol bîmârlık bîzâr ider
Dünyadan bîzâr u kârûñ zâr ider

3255 *İhtiyâruñ-ıla cebrîyem dime
Şekker-i kattâlı zehr-ile yime*

'İşk-ıla kendüzüñi bîmâr kıl
İhtiyâruñla ihtiyârsuz zâr kıl

'Aklı terk eyle ki olasın 'akl-ı kül
Cüz ko küll ol 'akl-ı cüzdür 'ışk-ı kül

Dermend ol tâ ki dermân bulasın
Bende-i pend ol ki sultân olasın

Yöri bîmâr ol ki bîeâr olasın
Zârdan mecbûr bûyın bulasın

3260 *Şol ki bîdâr oldı ol pür-derddür
Ol ki âgâh oldı ol ruh-zerddür (655)*

Sagsın çün da‘vâ-yı ‘ışk eyleme
Epsem ol zann-ıla yalan söyleme

Hîç ola mı ki od içinde ola ‘ûd
Bu nihân ola ‘ayân oldukça dûd

‘İşk içinde yaksa sini od-ı sabr
Sen dimedin kohar-ıdı ‘ûd-ı cebr

Cebrden âgâhi oldı râh-ı âh
Da‘vi-yi âgâhi vâhîdûr güvâh

3265 Zârılıkdur sabr-ıla cebre delîl
Cebriyem dirsın delîlsüz iy zelfîl

Çünkü yokdur kudretüñ zâri nedür
Çünkü vardur bu yalan bâri nedür

*Çünkü Cebbâr zencîrine bestesin
Nice şâdılık kılasın hastasın (657)*

*Hasta vü hüzn âdemi şâd eylemez
Beste-pâ mahbûsı âzâd eylemez (657)*

*Çünkü kendüñ bend içinde müstemend
Saña hak serhengi itmişdür kemend (658)*

3270 Gâfil itmiş cebrden cânuñ beden
Cebrden sen sanki magribden ‘aden

Tâ ki serhengden sen âzâd olmasañ
Şâd-i bî-serheng hâli bulmasañ

Sende olsa senlik ü benlik hû

Cebrden kanda tuyarsın sen kohu

Kimseye serheng olma tâ ki sen
İdesin serhengden îmin beden (659)

Kendü ‘aczüñ bil ki kuvvet bulasın
Kudretüñ terk eyle kurbet bulasın

3275 Ol şekâvetde görürsin kudretüñ
Sa‘y-i tâ‘atda kesilür kuvvetüñ

Nefs hevâsiyçun olursın ehl-i cebr
Dîn devâsına bulunmaz sende sabr

Sanma sen kim cebr bir işdür güzâf
Yöri vir insâfı ko lâf u hilâf

Cebr-i Cebbârı çü görmedüñ yöri
Ma‘nisüz da‘vâlar eyleme kurı (660)

Gördüñ-ise kanı göster bir nişân
Güni gilden eyleyem sanma nihân (660)

3280 Her ki ma‘nâsuz ider da‘vâ-yı cebr
Anda bulunur kamu ma‘nâ-yı gebr

*Şol işe kim nefsüñüñ meylânı yok
Dirsın itmek gayr-ı Hak imkânı yok (662)*

*Sevmedüğüñ Hakka kılursın muzâf
Lâf-ıla dirsın ki cebriyem güzâf (662)*

Nefsüñüñ şehvetleriyçün gör nice
İhtiyârüñ-ıla gündüz ü gice

Cehd idersin kanı cebr iy gebr-i hes
Buldugına konucu ebter meges

3285 Eylemezsın pâkden murdârı fark
Nice iy ra‘nâ saña bu şeyd ü zerk

Gerçi Hakdur hayra vü şerre mürîd
Râzı olmaz her muhâla iy yezîd

Var kazâya sabr kıl göster rızâ
Tâ likâ zav'ın vire saña fezâ

*Şer işde oldı cebrî enbiyâ
İhtiyâr-ıla arar hayr evliyâ (-663)*

*Gebr cebrîdür şol işde ki ola hayr
İhtiyârı -y-ı la ider şerre seyr (663)*

3290 *Enbiyâya kâr-ı 'ukbâ ihtiyâr
Eşkiyâyâ kâr-i dünyâ ihtiyâr (664)*

Nefs hevâsına gelincek cebridür
Hû rızâsına gidincek egridür

Mâl bulsa dir ki rızkumdur yirin
Virdi Rezzâk şükrini aña dirin

Kendünüñ bir dânesin alsañ eger
Mâlum aldı diyü yüz yüzün eger

Cebri olma nefis yolında lîkin ol
Hak yolında ihtiyârûñla ol kabûl

3295 Hak yolında cebri ol kâfir-durur
Dünyaya bu mü'mini tâhir-durur

Çünkü her şey aslına râci'-durur
Kendü fer'in her asıl câmi'-durur

Merkez-i aslîsin ister oda bak
Su dahı hem ancılayın o da bak

Meskenetden su müdâm esfel arar
Od yandurdukça a'lâya çavar

İki katre yağı bir bahra bırak
Tâ ara yirleri ola key irak

3300 'Âkıbet birbirini bulur arar
Şu remizde nice ince zihn arar

Yâhu bir deryâyâ bir dirhemce taş
Tâ hûbût eyler taşa olunca tutaş

Câmid ü hayvân u insân cinn ü tayr
Kendü aslına ider ser-cümle seyr

Mü'minüñ seyri na'îm-i cennete
Kâfirüñ seyri cahîm ü mihnete

Zâhidüñ seyri hayırdan rahmete
'Âşikuñ seyri kapudan kurbete

3305 *Cins-i siccîn oldı küffâr-ı la'în
Yâ 'ni ki anlar virdiler dünyâyâ dîn (666)*

*Kâfir oldur dîn koya dünyâ seve
Ol denî kova seni cehdin sava (666)*

Hubb-ı dünyâdur kebâyir ekberi
Yöri adı mü'min îmandan beri

*Cins-i 'illiyîn olupdur enbiyâ
Enbiyâ sırrı gelüpdür evliyâ (667)*

Enbiyânuñ himmeti a'lâ-durur
Ol hümâyâ Kâf-ı Hak süknâ-durur

3310 Ger deñiz dibinde bir simsim kala
Âhır ol deryânuñ üstine gele

Bahr üstine kosañ bir deng seng
Dibine iner bahr olur gözine teng

Dünyadur deryâ vü simsim enbiyâ
Taşdur ol taş mü'min eşkiyâ

Ol deñizüñ dibidür sicn-i cihân
Üstidür anuñ saña sahn-ı cinân

Nâya beñzer dünya-y-ıla âdemî
Aña benzer misl-i deryâ vü gemi

3315 Añla kim âdem gemi 'ummân cihân
Su gemi üstinde olsa eyler ziyân

Ger gemi su üzre olsa itse sefer

Ol sefer bulur drer in zafer

Ol seferde b-hatar direr drer
Cümle rahtn 1a'1  zer dizer düzer

Biz cihn derysna iy dem
Yaraur derynun üstinde gemi

Ma'rifet gevherlerine tcir ol
Bahr-ı gafletde yiter bat fcir ol

3320 Oynayup dny-y-ıla nerd  kumr
Tap utuz sermyeyi sen iy himr

Her demndr dem bir kise zer
Vir zeri her dem demdr al güher

'kil ol zer virüp alma miss-i hes
Miss-i dny sende zerdir her nefes

Bu söze yokdur nihyet yri geç
Sözi ol kssa-i vezr-i hardan a

Söz-ile olur temm uşbu kelm
y hmm uzatma sözi ve's-selm

3325 Ol vezrn halvet itdügin sana
Yukarı kim Şerhi olmidur ana

Ol kinytun sarhin syledk
Bu vezrn kasdn Şerh eyledük

Halvet  'uzlet nedür dindi 'ayn
Lki bir kasd anun kaldı nihn

Bir iki temsl  sret gör ki u
Niyet-i halvet idüp klsan hur

Halvet itsen nefse virmege 'an
stesen ahlkn itmege fen

3330 'Azm klsan kim ekesin i'tikf
htilf u lfdan olmaga sf

Sıdk mahfilinde olsañ müttekî
Hâs olup ihlâsdan olsañ zeki

Nefsi ol dem idemez igvâ ‘ayân
Remz-i halvetden bu işdür bir beyân

İşüñe zâhir gelüp dimez hatâ
Lîki görürsin hatâ gitse gitâ

Az az ider tamarlaruñda seyr
Zehre şekker geydürür ol şerre hayr

3335 Halveti ko dir fülâna kıl ‘atâ
Dür ‘atâdur gerçi bu demde hatâ

Yahu dir hac it veyâhûd kıl gazâ
Hac olur hâcib gazâ oldur ‘azâ

Ehl-i halvet oldur ol fânî ola
Cânı mahv ola vü ten fâni ola

Nî gazâ nî hac ni hi̇met fâniye
Var-mıdur bunlar fenâda fâniye

Her makâmda vesvese bir levndür
Her seherde sihr biñ Fir‘avndur

3340 Gâfil olma zînhâr ölmez bu nefis
Lîki küllî bûyla gizlenür kerefs

Gonca bûyından kerefsi sanma gül
Var kerefsüñ gül kıl andan soñra gül

Gül içinde olsa kerefs adı döner
Verde lîkin sanma kim dadı döner

Zâtı mahv olsa tamâm olup halâs
Ol kerefs-iken hes olurr verd-i hâs

Nefsüñ ahlâkın kaçan kılsañ fenâ
Ol zamân ikrâruña îmân dine

3345 Ger be-küllî zâtını kılsañ helâk
Âb u nân u bâd u hâküñ ola pâk

Dîn hasıyla olasin ehl-i yakîn
Ola dînuñde yakînu'l-müttekîn

Bil ki îmân-ı mukalliddür za'îf
Ïy mukallid-sâhib ü nefsi keşîf

Nefsdür zâtî maraž sanma 'araž
Er olana ol maraždur bes garaž

Er olanuñ gizlü mekrin bil 'ayân
Tâ saña penhân degürmeye ziyân

3350 Ol vezîr itdi nitekim mekr ü âl
Mekr ü âlüñ var me'âlini me al

MİN-BA'Zİ GAZELİYÂTİHİ'L-
BELÎĞİ'L-BEDÎ'

اي دلا روزيركي جابك و قلاش باش
بيشه رندي طلب كن طالب و فتاش باش

در خرابات رجال الله مي كن كو جكي
با خرابات و مناجات اي شها او باش باش

زيركان ديورا تو غول كول خوش كن
كاه شبلي زمان شو كاه رو نباش كن

جار دفتر هفت مصحف را بيك نقطه بخون
جبريل و مصطفا را خوش مكتب تاش باش

3355 شمس غيب را روجان خدبروانه كن

بوم در بوم نهان شو يا خفاش باش

با ظهورش در همه کثرت بوحدت نور بین
می شنو با و خی حمانوش میش کن لاش باش

رو تو با جوش خروشت نیش و عیشش نوش دار
جورش قهرش لطف و مهرش دان خوش بشاش باش

لاش شو در شوق لاتا در فنا یا بی بقا
زود اواز شکل لادر صورت لاش باش

در همه نقش و صور در رنگها شو متصل
باز شو از نقشها باکیزه جون نقاش باش

خوه سلطان خوه در بان هر چه باشی با ولی 3360
رو بمطبخ بخش اشش کن و یا فراش باش

ای معین مستعانت جون تهر جا با توست
خواه خلیل و خواه عدس خوه دیک خوماش باش

Cümle iş hakdur egerçi iy piser
Nef u zarr u hayr u şer hem ser-teser

Bu hiyel hem bu ‘ilel bu mekr ü âl
Mekr ü âl içinde cüst itmek me’âl

Koma bu esbâb u bu hikmetden al
Tâ ‘ilel virmeye mekr-ile hiyel

NEVMÎD KERDEN-İ VEZÎR MÜRÎDÂN-RÂ EZ-FEYẒ-İ HALVET

3365 Ol vezîri gör nice virür cevâb
İçerüden ol hitâbı bed-harâb

Halvete girdi ki mihnetler sala
‘Uzletidür la‘nete anuñ sıla

Gör ki remz-ile neler dir ol habîs
Mekrden saña sığındum yâ Muğîs

Gör ki ol mekkâr ne’ylen sayd ider
Evvel etbâ‘ı murâdınca gider

Evvelâ ‘İsâ eğer bilür ki olar

‘Îsa yâd oldugı yire cân ular

3370 Dir ki ‘Îsâ baña didi ferd ol
Halvet it pür-derd ü hem ruh-zerd ol (670)

*H’îş ü kavmüñ terk kıl belki özüñ
Halka arkañ döndür ü Hakka yüzüñ (670)*

*Şimdiden girü gerek ki olam hamûş
Sumtdan tâ bula gûş-ı hûş cûş (-671)*

*Dir ki iy etbâ‘um itdüm uş vidâ‘
Ba‘d-ezîn çârumda ururvan semâ‘ (673)*

*Çarhda çarh ururam şimden girü
‘Îsâ-y-ıla dururam şimden girü (-675)*

3375 Yire inüp pes ola yanum hatab
Ayrılık odına yaksun mı ‘atab (674)

Hem-demüm çârumda ‘Îsâdur bugün
Size dügünse hele baña dügün

Bu kemâle cânum itdüm pâyimâl
Tâ visâl-i ‘Îsâya buldum mecâl

Gör ki mekr-ile ne düzer hîleler
Nefs de sini şu resme hiyeler

Gâfil olma ol kinâyetden velîk
Kahr-ı bedden bilinür çün lutf-ı nîk

3380 Var karadan akı ‘âkil kıl temîz
Küfr-i hõr olmasa olmaz dîn ‘azîz

Ol vezîr n’itdiyse şer sen hayr kıl
Hakda Hakdan Hakka hakla seyr kıl

Uş veliyyü’l-‘ahdi düzer gör vezîr
Dutulur mekrine begler bir bir

Ko veziri begleri sen saña gel
Var sebak sen kendü evrâkuñdan al

Şöyle bil kim nefis-i emmâreñ vezîr
Anuñ ahlâkı-durur bu on iki mîr

3385 Bu sıfatlar birbirine zıdd-ı tâm
Var-durur her birine bir nâme nâm

Cem‘-i mâl eyler buhl hisset ide
Şehvet ister hânümân ide fidâ

Cehd ider def‘-i mazarratçun gazab
Menfa‘at-çün bu hevâ eyler taleb

Bu ihtilâfâtı yukarı biz saña
Bir dahı yırde dimişüzdür aña

Bu ihtilâfdan fitne tolar cân ili
Her kişiye sanma az olur ili

3390 Nitekim düzer veliyyü'l-‘ahd vezîr
Ki olur tezvîr esîri her emîr

Vahdeti nûrı-y-ıla ‘azze vecel
Zav vire ger ecelsüz ola vecel

Kesretüñ çâk eyleyü ceybini
Dâmen-i vahdete ur iy dil el

Mâ-hasal vahdet oldı cümlesine
Vardur gerçi nice dürlü milel

Görmeyen yitmiş iki milleti bir
Hâdiyem dir odur mu‘ıll a‘eal

3395 Zerrede Şemsi görmeyen göze
Oldı kesret gubârı renc-i sebel

Zülfini haddine hicâb diyen
Kördür şemsi kanda setr ide tell

Oldı bu ‘âlem-i misâli anuñ
Mutlaka vahdetine ėarb-ı mesel

Kesreti ko vü mahv-ı vahdeti ol
Saña virür-iken mecâli ecel

Kâl-u-kîl-ıla hall degül müşkil
Hâldür her muhâli halle mahal

3400 Kâl-i hâli hayâline kul it
Tâ ki hall idesin ‘aselden hal

İtmeyen terk-i ihtilâf u hiyel
Hâsılı oldı ceng ü lâf u cedel

Sâfî ol sâfdan iç iy sôfî
Lemyezeldür mey-i ebed ve ezel

İçen ol câmı mesti şol deme dek
Öñinden geçe tâ cebel yâ cemel

İç o câmı fenâya cehd eyle
İtme zînhâr hîç ‘amelde emel

3405 ‘İşknuñ ‘azline gazâl-i dili
Sayd idüp zikrûñ eyle şi‘r ü gazel

Râh-ı ‘Abdurrahîm sundı kadeh
Ferahı pâk ider melâli ‘ilel

Yundı vahdet ma‘înine bu Mu‘în
Komadı anda ol zülâl zeled

VELİYYÜ’L-‘AHD SAHTEN-İ
VEZÎR HER EMÎR-RÂ
EZ-NASÂRÂ CÜDÂ CÜDÂ

*Halvetine da‘vet itdi bir bir
Yazdı bir menşûr içinde bir emîr (-676)*

Her birinüñ nâmına bir nâme hōş
Viridi didi şimdilik var ol hamûş

3410 Didi kimse uşbu sırrı tuymasun
Arduña hâsid tuyuban uymasun

*Her birisine eyitdi nâyib ol
Şimdilik lîkin var epsem gâyib ol (677)*

*Sendedür cümle kemâlâtum menüm
Sendedür 'irfân u tâ'âtum menüm (677)*

*Dîn-i 'Îsâ da saña olsun mezîd
Taht-ı irşâd ol kalan begler mürîd (678)*

*Men neyem 'Îsâdur iden bu işi
Men hemân bir tercumânam iy kişi (678)*

3415 *Her kişi kim hükmüñe olmaz mutî'
Habs id anı yâhû vur seyf-i katî' (679)*

*Mîr kim emründen ol taşra çıkar
Tîz anuñ cânını al taşra çıkar*

*Lîki tâ men diriyem sır söyleme
Men ölince sen bu hükmi eyleme (680)*

*Bu-durur ahkâm-ı 'Îsâ bil yakîn
Nâyib-i 'Îsâ bugün sensin hemîn (682)*

*Uşbu ahkâmı degür ol ümmete
Di ki budur size meslek rahmete (682)*

3420 *Her emîre didi sinüñdür zamân
Dîn içinde sensin üstâd-ı cihân (-603)*

*Her birine bir beyân virdi nihân
Cümlesinüñ bir mefhûmı hemân (684)*

*Her birini bir re'îs itdi fuzûl
Her biri sandı özin sâhib-kabûl*

*Her emîre virdi bir tûmârı ol
Koydı her tûmâra yüz biñ mârı ol (685)*

*Taşı tûmâr u içi mâr-ı le'îm
Anlara ol mârdur nâr-ı elîm*

3425 *Her biri birbirisine muhtelif
İçi fâ vü tâ vü nûn taşı elif (686)*

Oldı her bir emri birine hilâf

Emr-i ceng ü hükm ü lâf u ihtilâf

*Birinüñ zıddı birindegi beyân
Geçdi bilürsin o zıddiyyet ‘ayân (687)*

Sen de tûmâr alma ol emmâreden
Zelle kılma mûra vü mâra beden

*Mûtu kable ente mûtû’ dan okı
Ur kemân-ı ‘ışk-ıla nefse okı*

3430 Çi11e-ber-çille çıkar tâ ölesin
Sırr-ı mûtûdan haberdâr olasin

Nefs vezîrin halvet-i tende it fenâ
Mîr-i şeytâna fenâdan vir ‘anâ

Cânuñı Allahdan âgâh kıl
Cism kabrinde kıyâmetgâh kıl

Hulk-ı mezmûmuñı mahmûd it kamu
Ol vezîrûñ alı elinden iy ‘amû

Nefsüñ ölmeyince iş olmaz temâm
Murg-ı câna bil ki nefsüñ oldı dâm

3435 Öl ki ola ölmek saña ‘ayn-ı hayât
‘İşk atı-y-ıla it nefsüñüñ şâhını mât

Kendüye gör yok yire n’itdi vezîr
Mevti ipin boynına atdı vezîr

VE LEHU EYŹEN

Ol ki ‘uŹŹâka mevtidür mi‘râc
Dört kitâbdan Źunu itdüm istihrâc

Zâtuñuñ atın eyle mât-ı memât
Fîle at atı sür ruh-ı leclâc

Varlıguñuñ kumâşını lâş it
Çekme havf-ı harâc u gussa-i bâc

3440 ‘Ömr tahtını tahta gibi uŹat

Sîr ol serden olasin ser-tâc

Açma dünyâya ihtiyâc elin
Ola kevneyn cûduña muhtâc

Kendüñe hüccet eyle iy mahcûb
Olma mahlûka Yûsuf-ı Haccâc

Mevt ki dirven ol tabî'î degül
Kıl irâdî-y-ile fenâ-yı mizâc

Bu 'anâsır 'anâsıdur nâsûr
Aña mevt-i mizâc oldı 'ilâc

3445 Dâr-ı dildâra câmı berdâr it
Varlıguñ penbesine ol Hallâc

Câvidân milke olasin sultân
Rahtı saç taht u tâca vir târâc

Bu Mu'înî didüğini eydür
İns ü cinnî vü perî vü turrâc

Menhec isterseñ ol ma'âda idin
Nûr-ı 'Abdurrahîmi şem' u sirâc

Nagamıdur ne gam na'îme ni'am
Aç oturma ol hevîc-hâneyi ac

KÜŞTEN-İ VEZÎR HÎŞ-RÂ
DER HALVET EZ-BEHR-İ
TA'ASSUB-I 'ABES

3450 Ol vezîri gör nice tezvîr ider
Başına kıymaklığa tedbîr ider

Burn u kulak virmeg-ile ölmedi
Ol hasûd u müfsid ü fâsid redi

Gör ki bir çille dahı çekse gerek
Ol hatâ tohmın yine ekse gerek

Gör hasedden uş neler itse gerek
Mevti ipin boynına atsa gerek

Hîle-y-ile itse gerek terk-i cân
Mekr-ile tolsa gerek cümle cihân

3455 *Çekdi kırh gün dahı halvet ol habîs
Vurdi kendü cânına let ol habîs (688)*

*Halvetinde cân cahîme ismarladı
İtdi şeytân yolına cânın fidî (688)*

*Çünkü halk anuñ fenâsın sizdiler
Ehl-i mahşer gibi yanup sızdılar (689)*

*Gûrı üstine dirildi hâs u ‘âm
Sanki o dem itdi kıyâmetler kıyâm (689)*

Sen dahı nefsüñi tende kıl helâk
Bâkden pâki vücûduñ eyle pâk

3460 Dutsun ol mevtden şeyâtın ta‘zîyet
Saña ölmek oldı ‘ayn-ı tehniyet

Meyyit-i nefsüñ ko gûr-ı cismde
Zâtuñ eyleme hîç bir ismde

Cehd-ile vir nefse sorı vü hisâb
Bunda eyle aña her ‘azbı ‘azâb

Tâ seni Allâh hizbi ide cezb
Ola ‘ukbâda ‘azâbuñ cümle ‘azb

Saña keşf ola serâser sırr-ı haşr
Nûr-ı Hakdan görmeyesin nâr-ı şer

3465 Ola şeytâna musîbet saña ‘urs
Göresin taruda yüz biñ ‘arş u kürs

Cem‘ olup şeytân saña bulmaya yol
Bak vezîre dahı var sen sini bul

Nitekim aña dirildi hâs u ‘âm
Ol vezîre ki ol-durur bed-nâm u hâm

Her biri sagu saguban eydür âh

İy bu biz gümrâha sen püşt ü penâh

Kanda ele girür çü pervâz urdı kuş
Kanda mümkindür suya yazmak nukûş

3470 *Gûrı üzre toldı âh u vâylar*
Kimi sakalın u kim saçın yolar (690)

'Avret oğlan çâk ider yakaların
Bilmez oldı er 'avretin 'avret erin (690)

Şol kadar kim geldi âdem ol zamân
Rûmî vü şâmî vü ehl-i Sîstân

Şark u garb u Türk ü Tâtâr u Yemen
Taşâ sagış var sayılmaz merd ü zen (691)

Cümlesi başına koydı hâkler
Âh odıyla oldı hâk eflâkler (692)

3475 *'Ayn-ı dâ' oldı devâsı anlaruñ*
Âh u vâh oldı nevâsı anlaruñ (692)

Ol halâyık gûrı üstinde bir ay
Kıldılar kanlar akıdup zâr u vây (693)

Yaşlarından taşlar üsti oldı yol
Sen de şöyle ol Hak yolından tap oyul

Hak yola togrılıg-ıla bas kadem
Tuyasın sırrı kıdemden tâ 'adem

Halkâ şer sundı gör ol mel'ûn vezîr
Âhir oldı kendü mekrine esîr

3480 *Mekr-ile kimseye tezvîr eyleme*
Hayr sanmakda ile taksîr eyleme

Koñşuñ eşegin iki iste ki tâ
Bir göresin kendü kapuñda ata

Var ta'assub idüben dutma taraf
Nite ki itdi ol vezîr-i nâ-halef

Âhir ol mel'ûn ki ölüp oldı helâk
Yâ İlâhî küllü fânin mâsivâk

Gûrı üzre turdı etbâ'ı bir ay
Cümle cem' olup bir itdi fikr ü rây

3485 Didiler kim uşbu gitmedi güzâf
Gitdi sultân koydı ola mîm lâm u kâf

Didiler el-hükmi li'llâh gitdi ol
Koydı ola yirinde bir sâhib-kabûl

Gerçi dutmaz peşşe 'ankâ yirini
Kanda dutsun katre deryâ yirini

Lîki deryâ katreden hâli degül
Küllü cüzde iste çün gitdi vü küll

GAZEL MİN-GAZELİYYÂT-I ŞEYH
MU'ÎNÜ'D-DÎN VE EMÎNÜ'L-YAKÎN

ان خیالش در دلم همراه کو
که از فراق او شدم کمراه کو

این دیار دل تتاری شد تمام 3490
من نمی دانم که شاهنشاه کو

بوتهها بر بود اندر دیر دل
زور کو الله که او او اه کو

جان من بی ان حیران می شود
ان جهانرا سایه الله کو

جون کیوتر کو بکو کو کو ز نم
ان سوء اختر شعاع ماه کو

کرجه جز عشقش نیابد اه دل
اه کورا لیک شاه راه کو

کنت او دلرا منی جویم ترا لیک در تو جان 3495
خوش اکاه کو

یوسفم من درمیان جاه جان
تومکو که ماه کو و جان کو

زین عجب نی که اب دراتش شود
دیدهء بودن دراتش گاه کو

عز و جاهی ده تو بستان اه و واه
عاشقا که اه و کاهی واه کو

صادقان از عز و ناز ازاده اند
کو دل عشاق و عز و جاه کو

کو ان امیر بی نظیر و بی مثال 3500
من ندانم شاه بی اشباه کو

کوید ان عبدالرحیم را معین
عاقلانرا ان مرشدنباہ کو

TALEB-KERDEN-İ ÜMMET-İ ‘İSÂ
EZ EMÎRÂN Kİ VELİYYÜ’L-‘AHD
EZ ŞÜMÂ KÎST

*Çün gazâları bir ay oldı temâm
Bir yire cem‘ oldı cümle hâs u ‘âm (695)*

Gerçi gün şeb gelicek eyler sefer
Tâ seher lîkin kamer bulur zafer

*Dirler iy begler bu kaydumuzı yîñ
Kimdür içümüzde nâyib anı diñ (695)*

3505 *Baş olup biz başsuza olsun tayak
N’olduğı ma‘lûm hōd başsuz ayak (696)*

Çünki nâçâr ol vezîr itdi sefer
Bî-delîl olmaz hō yoldur pür-hatar

Kim-ise itsün zuhûr ol pîşvâ
Derd tolmiş dillere olsun devâ

Kim-ise oldur imâm itsün zuhûr
Tâ ki anuñla bula her dil-kûr nûr

*Kim-iseñ dur kendüni fâş eyle tek
Hak 'alîmdür bizden el senden etek (696)*

3510 *Çün güneş gitdi uyar bârî çerag
Tura bizde var hōd yitesi tag (697)*

*Yâr gitdi bârî iy nâyib-i yâr
Ol bu yârdan ayrulara yâdigâr (698)*

*Ya'ni kim rûh idi rahmete karîb
Hakdan irak cism de oldı garîb*

*Enbiyâ vü evliyâdur yâēigâr
Ol kadîmi yârdan saña iy nigâr*

*Gam yime gül gitse gel busuda gör
Suda gülüñ sûretin bu suda gör (699)*

3515 *Tâlib-i Hak olana uş bir tarîk
Ol tarîka enbiyâ oldı refik*

*Enbiyâdur nâyib-i Hak bî-gümân
Enbiyâdur Hakka bürhân-ı 'ayân (700)*

*Bî-galat birdür bu nâyible menûb
İki sansañ ol sanı zıştdür ne hûb (701)*

*Enbiyâdur mazhar-ı esmâ vü zât
Enbiyâdur muzhir-i küll-i sıfat*

*Fark ider sûret menûbdan nâyibi
Sanma hâzırdan irakdur gâyibi*

3520 *Bir misâl uş kendü 'aynuñ gör 'ayân
Sûretâ iki bir-durur nûr-ı nihân (703)*

*Bak ki ma'nâ ikisini bir görür
Yüz olursa şem' bir cem'inde nûr (704)*

*Nûr birdür ger ola yüz biñ şümû'
'Ayn yüz biñ olsa bir akar dümû' (704)*

Ol şümû' içre suverdür zıdd-ı tâm

Sûyî sâfî gösterür sâf olsa câm

*Nûra kılsañ ger safâ-y-ıla nazar
Külline yiter birisinden haber (-705)*

3525 *Yog-ısa ger cânuñuñ câmında lek
Bîñi bir görmegüñde olmaya şek (-706)*

*Gör enâr u sîbe kabıdur hicâb
Bir olur ger biñ ola bî-kab âb (707)*

*Sõfi tuyduñsa ger aslı tasfiye
Bil ki yok ma 'nâda kısm u tecziye (707)*

*Ma 'nide efrâd yokdur ferddür
Görmez a 'dâd anda her kim merddür (708)*

*İy mürid ol sûreti ko bul murâd
Ma 'ni yârânları-y-ıla eyle ittihâd (-709)*

3530 *Sûreti ko cidd-ile serkeşdür ol
Ma 'ni bul bî-çâr u penç ü şeşdür ol (710)*

*Sûret-i serkeş erit vir nefse renc
Nefs-i nâmerdi er it kıl renci genc (710)*

*Vahdetüñ küncinde ol var mu'tekif
Sûreti lâm it ki ma'nâdur elif*

*Kim eridür meger ol diye eri
Kâdir oldur ol ider 'avret eri (-711)*

*Ol 'inâyet itmeyince bitmez iş
Dimese dervîşe gel kılmaz reviş*

3535 *Kendüyi gösteren oldur her dile
Viren oldur şu 'le-i gevher dile (712)*

*Görmez anı kimse yine ol gören
Sormaz anı kimse ol bulan soran*

*Hırka-i Edhemîn her dem ol diker
Hâkimi taht üzre muhkem ol diker (713)*

*Sırr odur ansuz bizüz bî-pâ vü ser
Cevher oldur gerçi bast oldu 'iber (713)*

Aña a'rağ u cevâhir muhtelit
Ol basît ü cüz'ü külle münbasit

3540 *Bin deriçe gerçi birdür âfitâb
Arada dîvâr olmuşdur hicâb (714)*

*Kûze ger yüz biñ ola bir âb-ı sâf
Sõfi sâfi bilür anı bî-hilâf (714)*

Bir deriçede ger olsa levn sad
Câmı rengidür viren aña 'aded

*Levn levn eyler o nûrı küngüre
Bî-gümân yikrengidür nûr-ı sere (-715)*

Küngüre oldu bu sûret nûrı sâf
Ma'ni oldu bî-kusûr u bî-hilâf

3545 *Mancanık-ı 'ışk-ıla sı şîşeyi
Biñi bir gör başa sür endişeyi (716)*

Uşbu söz 'akl-ıla hall olmaz sakın
'İlmi añlamaz meger hakka' l-yakîn

'Akldur sıhhat yüzinden renc ü derd
Gerd-i 'akl ider çü derd-i 'ışkı serd

Remz-i tahkîki mukallid añlamaz
İrte-y-içün 'âkil ahşam beklemez

İrteye ahşam dimeklikden biter
Ehl-i taklîde dimek sırdan haber

3550 *Almasa ne diñleme tevhîdi sen
Elmasa ugrayan el olmaz esen*

‘Ârifüñ remzi mazâlıkdur kamu
Ayaguñ bek bas gözüñ aç iy ‘amû

Söylemiş oldum bu remzi nâgehân
Saña itmesün sakın bu söz ziyân

Şimdiden girtü günâhuñ boynuña
Dutmasañ tenbîh iderem uş saña

*Tîg-ı çînîdür sakın kim nükteler
Her neye kim irse gayretden deler (718)*

3555 Hâl ehlinüñ sözidür tîr-i tîz
Taglar ol tîr öñinde berk-i bîz

Bir sözi biñ ok bir okda biñ sehim
Her sehim ucında yüz yüz biñ zahım

*Her zahm içinde var yüz biñ hatar
Bî-siper ol tîre varma el-hazer (718)*

*Elmasa ne bî-siper karşı gelen
Almasa oldur başın elinde bulan (719)*

*Bî-hayâdur tîg eylemez dirîg
Kesmege nite ki gün dutmakda mîg (719)*

3560 ‘İşk-ıla hâl oldı bu tîga siper
‘İşk añıncak yüregi tîguñ kopar

Andan it ol tîgdan yaña sefer
Var velî zînhâr muhkem kıl siper

Tîguñ işi irdügin kesmek-durur
Nitekim yilüñ işi esmek-durur

Tîg-ı tevhîdi eğer çeksem ‘ayân
Kim-idi şavkına bir lahza döyen

Oldı bu tîga fenâ şimşîri ger
‘İşk odındandur yüzindeki güher

3565 Suyıdur îmân-ıla hilm ü hayâ
Bî-siper bu tîga kim ola kıya

Mühri mihr ü kabzası ihlâsdur
Anı salan müttekî-yi hâsdur

Key sakın ol mihrî ohuma galat
Cânuña seyyâf kılmasun sahat

Men aña ger şer‘i kılmasam gılâf
Ma‘rifet cümdi tolardı ihtilâf

Olur-ıdı bu tarîkat atı mât
Ola-y-ıdı her piyâde şeh-sıfat

3570 Ol hakikat şâhına her fil-i hes
Beñzedeydi özini sîmurga pes

‘İşk eline vir bu tîgı hâzır ol
Var ‘anâsır kâfirine nâsır ol

Tîgı düşmen boynına vur bî-amân
Düşmen îmânuñda olmakdur gümân

Söz uzak gitdi gözüñ aç kandasın
Kanı vahdet dōstda vü düşmendesin

Ephem ol tevhîdden açma haber
Urmasun her ehl-i taklîde zarar

3575 *Dâsitân-ı râstânı kıl beyân*
Cân içinde her nihân olsun ‘ayân (-721)

SIRR-I SEHUN

Ol vezîre nâyib itdiler taleb
Her emîrûñ göñlüne toldı tareb

Cümle-i nefsüñ riyâset cânıdır
Hükm ü istîlâ anuñ îmânıdır

Adı emmâre anuñçun oldu ki ol
Cümle me’mûr idine ol bu’1-foēûl

Aña me'mûr olana sen dime er
Er midür ol ki âmir ola aña har

3580 Er midür ol merkebe merkeb ola
Buncılayın dîni bî-mezheb ola

Halka me'mûn ol u nefse âmir ol
Sen ölürsin olur-ısa âmir ol

Nefs 'izzetden olur şâd u ferah
Gussa-y-ıla vir aña dâyim kadah

Kırk yıl açlıg-ıla kılca hõr olur
Kılca 'izzetden yine hûn-hõr olur

Bil riyâset mihnet istîlâ belâ
İtme istîlâyı var toprak yala

3585 Nefsüñe eyle riyâset iy fakîr
Ne revâ kul mîr ü şeh 'abd-i fakîr

Bil riyâset menba'-ı âfet-durur
Ol ferâgat kurbet ü devlet-durur

Ol riyâsetden neler kopısar uş
Gör işit var-ısa sende gûş-ı hûş

Gör ki ol begler ne cengler itdiler
Taşları kanuñ yaşıyla dıtdiler

Pes o hesler bu ta'assubdan müdâm
Komayısarlar ara yirde nizâm

3590 Mekr-i nefsdan ya'ni kim ahlâk-ı bed
İdiserdür biribirisini red

Ol kinâyet halka olsun gûşuña
Yol aç ol gûş içinden hûşuña

Kıl vezîri kendüzüñe bir misâl
Her makâmuñ var me'âlince makâl

Kesreti ko vahdet iste kanı ters
Fasl-ı kesretten alan ders oldı ters

MİN-BA‘Zİ MU‘AMMİYÂTİHİ Sıdk u ihlâs
u ‘ışkı mezheb idin
Nefs ü ehvâ vü ŝevkı merkeb idin

3595 Taleb it hakkı rûhı tâlib idüp
Rabbi matlûb kalbi matleb idin

Seyr-i çarh eyle bin burakı göñül
Berkı na‘l it nücûmı kebkeb idin

Melik-i mülk-i lâ-mekânî ol
Melek ol her felekde kevkeb idin

Kâsib-i ‘ayn u şîn u kâf olup
Hâsılı kâf u nûnı meksebe idin

Ser-te-ser ezber eyle defter-i döst
Var meveddet evini mekteb idin

3600 Tıfl-ı dil vahdet ebcedin okısun
‘Aklunı cedd ü rûhuñı eb idin

Kalem it kirpügüñi bu ebced için
Cigerün kanını mürekkeb idin

Hı vü tı eyle harf-ı huttîyi
Hevvezi heykel-i mahabbet idin

Kelemen mîmi me’menüñ olsun
Sa‘afas fisini muhâtıb idin

Karaŝat ras-ıla siriŝt eyle
Topragunı tînini mutayyeb idin

3605 Sahhazuñ zâlını Mu‘în idinüp
Ebcedün âhirin murâkab idin

Mey-i ‘Abdurrahîmden içesin
Rûz u şeb ‘ışk câmını lebe idin

‘ışkdur bil komayan cânuñda ceng
‘ışkdur sâf eyleyen câmuñda jeng

Gayr-ı ‘ışk adamları dil-teng ider
Cengden bî-neng ü rengin jeng ider

*Durđ ol begler içinden bir emîr
Didi kim nâyib meni dikdi vezîr (723)*

3610 *Geldi ortaya eyitdi iy mihân
Zü’n-nişân benven bilüñ fâş u nihân (723)*

*Nâyib-i ‘Îsâ halîfe ol vezîr
Kişver-i dîne menem şimdi emîr (724)*

Her zaman bil bir erüñdür bî-gümân
Li’r-ricâli devletün külli’z-zemân

DER BEYÂN-1 TAKSÎM-İ RİCÂLU’L-LÂHİ
VE ÂMEDEN VE REFTEN DER HER DEVR
ÇÜNÂN Kİ FERMÂYED *Lİ-KÜLLİ ZAMÂ-*
NİN DEVLETÜN VE RİCÂLÜN

Her zamânda evliyâdur cavk cavk
Eyler anlar taht u fevki .zevk u şevk

Her biri bir ma‘niyi bünyâe ider
Her birin bir dürlü adı yâe ider

3615 *Evliyâ-y-ıla bulur ‘âlem nizâm
Anlaruñla cân bulur ölmüş ‘izâm*

Her biri bir ism-içün mazhar-durur
Her biri bir nûr-ıla ezhar-durur

Kimisidür mazhar-ı ism-i kebîr
Kimisi ‘âlim kimisidür habîr

Mazhar-ı Kayyûm u Rezzâk u Kerîm
Kâdir ü Vehhâb u Gaffâr u Rahîm

Muhyi vü Mu‘tî vü Cebbâr u Ahad
Mümît ü Settâr u Evvel hem Ebed

3620 *Her velî bir isme mazhardur ‘ayân
Çokdur esmâ sanma kim şudur hemân*

Her birine var-durur bir mertebe
Her birine oldu Hakdan bir hibe

Cümle tertîb-ile vaz' olmuş-durur
Her birisi menzilin bulmuş-durur

Her zamânda var-durur gavs-ı 'azîm
Ki ol-durur kevneyn içinde hakîm

Her zamânda vardur üçler yidiler
İktizâ-yı her devr birin diler

3625 Diñle tertîbin diyelüm añla bir
Biridür evvelki odur kutb-ı kebîr

Andan üçler yidiler kırklar dahı
Yitmiş-ile üç yüz altmış iy ahı

Ol 'avâmü'n-nâsuñ andan sâlihi
Dahı kâfirden yukaru tâlihi

Kutb olur mazhar-ı esmâ-yı tâm
Andadur zât u sıfât iy nîg nâm

Hâl-i hâlince bu bâkî evliya
Kim bir isme mazhar u kim ikiye

3630 Kutb gitse üçlerüñ key ekmelin
Korlar anuñ yirne olaruñ efêalin

Âhir ölince şu tertîbi sürer
Cümlesine bir güneşdendür eser

Nâgehân ger bu nizâm olsa tamâm
Bil kıyâmet ol zamân eyler kıyâm

Çünkü her nesneye bir kâyim-makâm
Vardur idince kıyâmet tâ kıyâm

Gör n'ider kâyim-makâmı ol vezîr
Ol emîr-i tâlib-i mülk-i vezîr

3635 *Dir ki benven ol vezîrüñ nâyibi*

Bilsün ilüñ hâzırı vü gâyibi (724)

*Görüñ uş tōmâr-ı bürhân-ı tarık
Bil ki bizümdür niyâbet iy refik (725)*

*Bir dahi ol begler içinden emîr
Geldi ilerü sanasın şîr-i dilîr (726)*

*Dir ki özün görme bu 'alemde ferîd
Eyleme da 'va-yı Fir'avn u Şedîd (726)*

Her gişi kendü beraber ni bulur
Çıkıcağ meydâna mikdârın bilür

3640 Bu bege de derd-i istîlâ hemân
Dir ki benven kâmil-i kevn ü mekân

*Bu da gösterdi aña tōmârını
Ejdehâ eyledi anuñ mârını (727)*

*Dutdı ikisini de haşm-ı cühûd
Birisi od oldı vü birisi dûd (727)*

*Sanki o bâkî begleri sekdür 'akûr
Cümlesinüñ eyledi haşmı zuhûr (728)*

Her biri leşker dirüp eyledi ceng
Lengler oldı vü gazabdan çün peleng

3845 *Seyf-i kattâ ' ellerinde berk-vâr
Berkden kim dirdi anuñ farkı var (728)*

İçlerine şöyle kim toldı gazab
Ol nefes yolında inerdı leheb

*Bî-muhâba birbirine çekdi tîg
Toldı yirüñ yüzi zârî vü dirîg (729)*

*Her za 'îf oldı haşmdan fil-i mest
Tagı karpuz gibi iderler şikest (729)*

Yir yüzine ser-te-ser toldı fesâd
Kuş gibi ürkerdi heybetden cemâd

3650 Nice mazlûm oldu bu ortada zebûn
Seyl gibi götürdi her gövdeyi hûn

*Oldı tersa bir bucakdan biñ gürûh
Su kan oldu cismi sahrâ baş kûh (730)*

*Tundi gün tozdan u kandan kopdı tag
Seçmez-idi karadan hiç kimse ag (731)*

*Fitneler tohmin ki ekdiydi ol vezîr
Toldı ol tezvîr-ile bâlâ vü zîr (-732)*

Yandı kuru şu‘lesinde yaş dahi
Yaş yirine kan akıtdı taş dahi

3655 Niçe miskin ugradı ol zahmete
Kimi öldi kimi düşdi mihnete

Bî-günâha ölümü dirlik-durur
İkiliksüz çün ölüm birlik-durur

Zâlimüñ dirliğı oldu bil ki merg
Eylemez ‘ukbâ-y-ıçun ol çünki berg

Ol iki erüñ ölümü dirliğı
Bir degül çün yok olaruñ birliğı

Zâlim ü mazlûm mevtine uş misâl
Bu makâla cüst ol kılma usal

3660 Zulmden akbah sıfat yok âdeme
Zulmı iy akbah yiter saç ‘âleme

Kimseye zulm iderin sanma ki sen
Yine sen saña idersin bil inan

Zulmüñi vü ‘adlüñi yazar kalem
Sanma itdügüm kala bâkî kalam

Tañrı kâdirdür yirine kor kamu
Hayruñ u şerrüñ sorarlar mû-be-mû

Mevt-i zâlimler sadefler gibidür
Taşı hõş u boş içi bî-nakdidür

- 3665 Bu cihân ‘ummân sadef insân-durur
Dürr-i şehvâr ol sadefde î mân-durur
- Bil ki mazlûm bir sadefdür pür-dürer
Defter-i asdâfi ol gavvâs durer
- Bil ki ‘Azrâ’ildür gavvâs-ı hâs
Her sadef kim kef ura ol bulmaz halâs
- İrdügin alur dimez tolu vü boş
N’eylesün birdür sadefde çün nukûş
- İder ol gavvâs nakşına nazar
Cümle-i asdâfi sanur pür-dürer
- 3670 İledür hakkâk öñine ser-te-ser
Cümlesin hakkâk ider zîr-ü-zeber
- Urur el asdâfa ol hakkâk-i Hak
Küllüsin eyler olaruñ şakk u şak
- Şol ki pür dürdür olur ol hâs-ı genc
Ol ki bî-dürdür ol oldı genc-i renc
- Zâlim oldur nefsin itmez tezkiye
Söfiyem dir bilmez aslı tasfiye
- Câna vir tecliye vü mahcûbdur
Kendü mahbûbam sanur magzûbdur
- 3675 Zâlim oldur nefsi tavrınca gider
Zulm idenler kendü nefesine ider
- Ol vezîr itdi nitekim ol la‘în
Zulmi keşf itmege çekdi erba‘în
- Nice mazlûm eyledi âh u figân
Yaşı tûfân oldı âh odı duhan
- Gâfil olma nâliş-i mazlûmdan
Rûhı döymez ol oda nice beden
- Âh-ı miskînden seherde key sakın

Âhıdur dervîşüñ Allâha yakın

3680 Oldı mazlûmuñ du‘âsı müstecâb
Lâ-yüratduhünn didi sâhib-kitâb

Sen vezîri görmedüñ mi ‘âkibet
Ol enîn urmadı mı cânına let

Şunca mazlûmı ki ol kıldı helâk
Kendü ölmeyem sanurdı oldı hâk

Cümle uşansa gerekdür hû kamu
Nitekim bahra karışur cû kamu

Sûret-i halfi sıdı ol nâ-halef
Sandı sûretsüz olur ma‘nî telef

3685 Sag bâdem sınsa gitmez kıymeti
Belki dahı artar anuñ ‘izzeti

Şol ki pür-ma‘nâdur oldur levz-i hōş
Ol ki pür-da‘vâdur oldur cevz-i boş

Ne ziyân ol sag bâdem ger sına
Ger inanmazsañ sı anı bir sına

Bâdemi kim bula kabından halâs
Şâh hōnında olur ol nukl-ı hâs

Yaraşur anlaruñ-ıçun sagu sag
Ki ola içleri çürük taşları sag

3690 Südi sagılmayana pistân dime
Mîvesi olmayana bōstân dime

Cân-ı ‘irfân mîvelü bōstân-durur
Cân-ı nâdân şîrsüz pistân-durur

Çün içüñ sagdur uşanma iy lebîb
Bil bütünlükdür uşanma iy habîb

Ol vezîr itdi niceleri şikest
‘Âkibet kendünüñ oldı başı pest

*Cevzi sıdı lîkin oldu magzı sag
Magz anuñ bî-pōstıdur nagz-ı dimâg (-733)*

3695 Ol usanmak oldu aña ‘ayn-ı kemâl
Çün celâl içindedür cümle cemâl

Kıymetin mi kor uşanmag-ıla zer
Ma‘ni sınımaz sûrete itme nazar

Bil ki sûretdür o sınıan uşanan
Sanma sen ma‘nâyı korkan uşanan

*Sına sına sanma sûretdür sınıan
Bir enâruñ sûretin sı gör inan (-734)*

Ol enâr-ı sag olur sultâna hön
Ol içi çürük olur murdâr u hün

3700 Kıymet-i ni‘metdür insâna karîb
Olur insândan o Sübhâna karîb

*Ol ki tatludur olur ol nârdânk
Şol ki çürükdür odur bir kurı bânk (735)*

*Sag u çürük çün sına peyēâ olur
Sag makbûl ü çürük rüsvâ olur (736)*

Key sakın Settârı geh Kakhâr olur
Gâh u hem Gaffâr-iken Cebbâr olur

Âşikâre eyle kamu esrâruñı
Yüzüñe urur be-küllî varuñı

3705 *Yari ma‘nâya düriş sûret nedür
Gör ki ol hikmetde bu ‘ibret nedür (-737)*

Sûret âfâtı-durur Lât u Menât
Yöri ol ma‘nâ Halîli bul necât

Kendüden ma‘nâya bulmaz kimse yol
Tâ ki bulmayınca bir sâhib-kabûl

*İste bul ma‘nâ erin ol hem-kadeh
Ol sabûhı subh u şâm iç bul ferah (738)*

*Ol fetâ Evvâh-ıla hem-râh ol
Bu suver asnâmina Evvâh ol (738)*

3710 ‘Ayn-ı ma‘nâ eyle cânuñdan ma‘în
Ma‘nîsüzler ‘înden oldı la‘în

*Ma‘nisüz cân cism içinde bî-hilâf
Sanki ağaç kılıçdur ol tendür gılâf (739)*

Kılıçuñ ağaç ‘adûlar key le‘îm
Kanı sende iy ters zehre ters ü bîm

Ağaç elüñde kovarsın ejdehâ
Sini öldürene düşmez kan bahâ

Ezdehâ-yı nefse tîg-ı gayb al
Tâ vire ol dem saña a‘dâlar el

3715 Girme meydâna yaraguñ cümle düz
Tâ ki meydânda ayaguñ basa düz

Evvelâ kendüñi bir mîzâna ur
Soñra var andan kadem meydâna ur

Gör ki elüñde ne var seyf ü silâh
Bî-silâh isteme düşmenden felâh

Ger ağaçdan-ısa elüñdegi seyf
Hayf kim düşmen evüñde oldı zayf (742)

Tîg tîz-ise sür a‘dâya iriş
Biñ kulaç sen var o gelse bir eriş (742)

3720 Düşmen-i nefse kılınç olur kılıç
Bu kılıçla nefis kanın su kıl iç

Seyf-i kâtı‘ mâsivâ‘l-Hakdan vidâ‘
Oldı ağaç kılıç huêâdan inkitâ‘

Pîr-i pür-ma‘nâyı kıl şemşîr ger
Pîr-i har olsun elüñde şîr-i ner

Tîg al zerrâd-ı hâna pîrden

Hõş dilîr ol geç kamu tedbîrden

Ol agaç tîguñ katî‘ eyler serî‘
Ol mutî‘ aña saña olsun şefî‘

3725 Cümle ‘âkil şu söze kâyl-durur
Kâmil oldur kim buña mâyl-durur

*Evliyâdur tîg-ı tîz ü sâflar
Seyf ü safâ anlar-durur seyyâflar (-743)*

*Evliyâdur rahmeten li‘l-‘âlemîn
Evliyâdur mazhar-ı rabbü‘l-emîn (-744)*

Evliyâdur sûret-i ma‘nâ-yı pür
‘Ayn ma‘nâ sûreti nite ki bürr

Bürri gör pür-lübdür bî-kısr u kab
Kimse kör gendüme kor mı kab lakab

3730 Bâg-ı câna nâr-ı handân evliyâ
Lâ-mekân bâgında bõstân evliyâ

*Nâr gülse gösterür la‘l ü dürer
Evliyâ virdügi ya‘nî kim haber (-746)*

Evliyâ sözi gibi di handedür
Hûb u güftâr u mübârek handadur

Evliyâ sözi bahâr-ı gül-durur
Cân bâgın ‘irfân enârı toldurur

Evliyânunñ sözidür nagmât-ı Hak
Vird-i derdi verd-i dil eyler dü şak

3735 Nâr-ı handân gibi virdügi cevâb
Hasta câna ol cevâbidur cevâb

Çaşnîsi taşa bağışlar dimâg
Handesinden zinde olur bâg u râg

*Eşkiyâ sözi sanasın lâledür
Zîre dâyim zîkr-i ten-tâ-lâledür (747)*

*Lâle gülse gösterür kara ciger
Eşkiyâ ya 'nî eger virse haber (747)*

*Eşkiyâ sözinden olur dil siyâh
Evliyâ remzinden olur gül kiyâh (747)*

3740 *Nâr-ı handân gülşeni handân kılur
Nûr-ı Rahmân câmidi pür-cân kılur (748)*

*Evliyâyâ ir ki olasın kîmiyâ
Mu'cize ola elûnde sîmiyâ*

*Evliyâ bâğında ol nesrîn-i zerd
Merd ol ol gamgîn derd irince verd*

*Kîmiyâyı evliyâ gevher ider
Mermerüñ ersevgesini eridür (-750)*

*Mihr-i Hakdan gayrıya mühr ur dile
Ehl-i hakkı dün ü gün dilden dile (751)*

3745 *Ehl-i dilden her ki dâyim dil diler
Âb u gil bagrın hemân bil ol diler (753)*

*Dil-durur bilgil ki ol kûy-ı ümîe
Pâk olur buluncag ol cûyî pelîd (753)*

*Sanma kim 'âlemde yokdur ehl-i dil
Cân u dil kör itdi sende âb u gil*

*Gürsine cümle cihânı sanur aç
Cümle ni'metdür yörü geç gözüñ aç*

*'Âmi-i a'mâ 'âlemi zulmet sanur
Agzı tatsuz şûreyi şerbet sanur*

3750 *Gözüñ aç pür-nûrdur cümle cihân
Olma hayvân Hızır hâzırdur nihân*

*Suda yüz ü çeşme-i hayvâna ir
Taht-ı cânda İskender-i devrâna ir*

*Taht-ı câna ehl-i dildür pâdişâh
Taht-ı bahta tahta-i tendür penâh*

*Âb u gil dil bülbülin kıldı zebûn
Bu fitende cümle meftûn zû-fünûn (753)*

*Âb u gil ko cân-ıla bul hem-dili
Bul o hem-dilden bu cân u hem dili (754)*

3755 Hem-dil-ile hem-nefes ol her nefes
Cism hem-dilsüz hümâsuz bir kafes

Çık kafesden iy hümâ sahrâya gel
Niçe da 'vâ iy 'amâ sarâya gel

*Mukbil ol dilden dile ikbâl-i Hak
Gör meges bî-bâl kılmaz bâli şak (754)*

Ud oduyla yan dile dilden giâ
Eyle hem-dil yolına biñ dil fiâ

Evliyânun enbiyânun hem-dili
Ahmed oldı rûhı olarun hem dili

3760 Ahmede ikbâl iden mukbil olur
Cümle dilek mukbile hâsıl olur

Mustafâdur mahsal-ı kevn ü mekân
Mustafâdur pâdişâh-ı lâ-mekân

Ol ziyânun zav'ıdur zill-i İlâh
Kâyinâta ol-durur püşt ü panâh

Mebde'-i ervâhı cümle enbiyâ
Meşreb-i akdâhı râh-ı evliyâ

Cümle mevcûdâta mefhardur yüzi
Hem sıfât u zâta mazhardur özi

3765 Oldı ol Mahmûda ma'bûda Habîb
Cûda irer mevcûd aña olsa karîb

*Aña ikbâl it ki mukbil olasın
Âb u gilde cân-ıla dil bulasın (755)*

Kâfir ikbâl itse bulur ferr-i dîn

Bî-gümân 'ilmi olur hakka'1-yakîn

Bulmadı mı bir nazarda gör 'Ömer
Nûrını nâra kuşanmışken kemer

Buncılayın niçe niçe bî-'aded
Bulmadı mı nûr-ı Ahmedden meded

3770 Adın añana eser itmez hatar
Şu beyâna kıl inanmazsañ nazar

DER MEDH-İ HAZRET-İ RİSÂLET
'ALEYHİ'S-SALÂTU VE'S-SELÂM

Şükür ki mürşidümüzdür Muhammed-i muhtâr
Ki oldur enver-i envâr u mefhar-i ahyâr

Ger ire pertev-i envârı ehl-i isrâra
Hezâr zâr-ıla ide sad-hezâr istigfâr

Zihî Resûl ki usûli-durur refî' fûrû'
Zihî Nebî ki nübîsi mübeyyinü'1-esrâr

Cemâl-i hilmine ikrâr ider kamu münkir
Celâl-i seyfine nâçâr yâr olur agyâr

3775 Ol seyfi berkı-y-ıla kıldı garb u şarkı mutî'
Esîridür Yemen ü Mısr u Rûm Türk ü Tatar

İşâret itse güneş zerre gibi zâr olur
Çökürdi barmagını kalmadı kamerde karar

Bahârda yüzi ezhâr-ıla güler eşcâr
Tutagın açsa tolar sözi barıla enbâr

Kime ki 'ammereke'allâhu dise ger bir gez
Adın mu'ammer idüp bîşümâr virdi a'mâr

Anuñcün eyledi Hak mühr-i pâkini levlâk
Anuñ mahabbetinedür cihânda her ne ki var

3780 Melik ol olduğundur felek felekde melek
Bu devr ü dehr ü diyâr u bu çarha-i devvâr

Penâh oldu zemîne amân buldı zamân
Bu cümlesine anuñ kâr-u-bârıdur mi‘mâr

‘Ulûm-ı evvel ü âhir katında zâhirdür
Ki bâtını tolu ahbâr u estâr

Gürûh gürûh getürür dîne cümle küffârı
Bölük bölük kesilür ‘ışkî nârıyla zünnâr

Kesâd itmez anuñ dâyı-y-ıla peşşeyi bâd
Fesâd kılmaz anuñ yili-y-ile toprag nâr

3785 Adımı ideni tasdîk eyledi Sıddîk
Ol oldu mahrem-i tahkîk u kıdvetü’l-ebrâr

‘Ömer kemer kuşanup şavk-ı şemsine oldu kamer
Mehâbetiyle kerâmât itdi istizhâr

Hayâsı zav’-ıla ‘Osmân oldu Zü’n-nûreyn
Cihân eyledi Kur’ânı andan istihbâr

Mu‘înî itmedi güftâr şerh-i esrârın
Hamûş ol yörü eş‘âr eyleme tekrâr

Hidâyet irişe tâ Ahmedüñ ‘inâyetiyle
Himâyet iste o ‘Abdurrahîmden her bâr

DER BEYÂN-I TA‘ZÎM-İ NA‘T-I
MUSTAFA ‘ALEYHİ’S-SELÂM

3790 Mustafânuñ mu‘cizâtın diñle uş
Gûşdan hûş-ıla hõş it cûş-ı nûş

*Nâm-ı Ahmed var-ıdı İncilde
Lutf tafsîli dahı tenzilde (756)*

*Ol Habîbullah adı Mustafâ
Ol re’îs-i enbiyâ bahr-ı safâ (756)*

*Vardı Engilyûnda evsâfi anuñ
Mezhebi vü meşrebi sâfi anuñ (757)*

*Mihr ü mühr ü hâtem ü hâtımlığı
'Adl ü fazl u hilim ü 'âlimlığı (757)*

3795 Her kemâlâtın sizerlerdi için
Feth olasını aña Kıbçag u Çîn

Türk ü Tatar u 'Irak Elviresin
Mısr u Şâm u Rûma ol el vurasın

*Tuydılardı zînetin şeklin nedür
Gazv u savmın şürbin ü eklin nedür (757)*

Fakr u seyf ü 'ilm ü hükmin şevketin
Şefkatin hem ümmetine himmetin

Sâhibü'1-mihrâb u farz u sünnet ol
On sekiz biñ 'âleme hem rahmet ol

3800 Kâfire lutfını diñle iy refik
Sizdi anı nasrânîlerden bir farîk

Gördiler İncilde nâmı Mustafâ
Buldılar ol addan zevk u safâ

*Öpiüp ol adı ururlar-ıdı yüz
Her keret biñ biñ ü yâhud yüz ü yüz (759)*

Şu fitenden oldılar anlar emîn
Nâm-ı Mahmûd oldu anlara mu'în

*İsm-i Ahmed oldu olara müstecîr
Görmediler mekr-i tezvîr-i vezîr (761)*

3805 Yâhud ol beglerden irdi zarr u şerr
Mustafâ ismi-y-ile nef' oldu zarr (761)

*Artup ensâli olaruñ dutdı gög
Dutdı oları cemî'-i yir ü gög (762)*

*Nûr-ı Mahmûd-ıla buldılar necât
Adı dadından vülât oldu 'usât (762)*

Zînhâr Ahmed yolından sapma var
Yüzüñe elüñle mürekkebe sepme var

Gayrı dînde adını sevene bak
'Âkil-ısañ ol varakdan al sebak

3810 Dînini dut ismin ü zâtını sev
Cândan var nefsuñ âfâtını sav

Anlara nite ki ümerâ vü vezîr
İtmedi mekr ol kinâyetden habîr

On iki hulk-ıla nefsuñden dahı
Şerr-i şeytândan halâs ol iy ahı

Bu halâsuñ mahlası ihlâsdur
Ahmed ihlâs bahrına gavvâsdur

Sıdk u ihlâs-ıla var sev Ahmedi
Ahmedî ol ahmedî ol ahmedî

3815 Fer'uhn artup tâ ki asluñ duta mîh
Ura rîvüñ cân-ı dîve tîg u sîh

*Gınnat eyle sünnetine dutma hõr
Nite ki ol nasrânilerden bir nüfûr (763)*

*Ol şerîfüñ dutdılar adın hafif
Pes latîfi ne añlasun cîf ü kesîf (763)*

*Görüp İncîl içre adın imtihân
Eyleyüp dutdılar anı müstehân (764)*

*Ol vezîrüñ fitnesinden oldı hõr
Cümlesi magrûr u meftûn-ı gurûr (764)*

3820 İtdi her tōmârı dînlerin galat
Oldı ahkâmı muhabbat muhtalat (-765)

Bu zamân İncîl-i kâmil kalmadı
Ol hamâyile hâmil kalmadı

Mâr-ı tømâr agusunda her keşîş
Zehr-i küfre gark olup eyler revîş

Sakla nefsüñ Ahmed âzâr olmasun
Mâr-ı tømâr-ıla cânüñ ölmesün

Ahmed-âzâr ol ki terk ide sünen
Ahmedüñ dînine ide sû'-i zann

3825 Dînüñ olsa İslâm Ahmed iy refik
Saña ol tomarlar olur tarîk

Evvelinde bu beyânuñ hõş 'ayân
İtmişüzdür hû kinâyâtı beyân

*Adı şöyle oldı gör feryâd-res
N'itdi işitmedüñ ola ol adı pes (-766)*

Dutmadı mı adı küffârı Emîn
Ki adına ta'zîm itdiler hemîn

*Nârdan küffâra adıdur hisâr
İy zihî şâhî hisâr u üstivâr (-767)*

3830 Kim bilür kim zâtı evsâfi nedür
Hem sıfatındagı eltâfi nedür

Medh-i Ahmed bil ki oldur iy hümâm
'Akl u fikr ü fehm ü bula 'acz-i tâm

Ahmede ir kim bulasın hõş şu'â'
Zerreñ ursun ol güneşde hõş semâ'

Gör ki aña uymayanlar n'oldılar
Başlarını ellerinde buldılar

*Oldılar dermânsuz derde esîr
Nite ki ol küffâra tezvîr-i vezîr (768)*

3835 *Dutdılar çün nâmı-ı Mahmûdı hakîr
Anlara oldı vezîr-i har sa'îr (768)*

Dîv rîviyle itdi anları helâk

Kıldı oları külli hâk u şermnâk

Ol zamândan berü kaldı ihtilâf
Nisbet ü mekr ü ta'assub ceng ü lâf

Mustafâ izinden ırma yüzüñi
Tâ ki ide tozı cihân-bîn gözüñi

Bahr-ı asdâfa dürerdür Mustafâ
Cevher-i kân-ı güherdür Mustafâ

3840 Mustafâ nûrı hakıyçun yâ Kerîm
Mekr-i şeytân-ı recîmden kıl selîm

Vizr-i tezvîr-i vezîr-i nefis-i kem
Yâ Kerîm irürmesün bize elem

Sakla bizi eşkiyâdan yâ Vedûd
Her zamânda kem degüldür bir cehûd

Yatlu sünnet kodı çünki ol muzır
Haşre dek ol sünnet oldı müstemir

Ya'ni kim nefis ölüben gitmez temâm
Gâfil olmamak gerek andan müdâm

3845 Cehde meşgûl olıcak sanki ölür
Gâfil olsañ yine ejderhâ olur

Zâhir oldugınca kor bir sünneti
Kor o bir sünnetde yüz biñ la'neti

Nefs ölmez lîkin ahlâkı ölür
Öldüren ahlâkı hallâkî olur

Nefs sıfâtından münezzeh olmayan
Seyyi'e sünnetleri oldur koyan

VE-MİN-NESÂYİHİHİ EYYEDE-
HU'LLÂHU Bİ-SALÂHİ NUSHİHİ

Nefsini nehy idenler ehvâdan
Seyr-i firdevse irdi me'vâdan

3850 Koyup igvâyı itmeyen gavgâ
Buldı ma'nâyı geçdi da'vâdan

Kalb-i hâlisden eyle istimdâd
Ko temannâyı nefis-i rüsvâdan

Bir nefesde itdi nefis Âdemi hõr
Ruhsat irüp hevâyâ Havvâdan

Nefs ilinde ki Nûh içdi sabûh
Aldı tûfânı mevc-i deryâdan

Yûsufa câhı çâh olup yutdı
Garra oldı çü hüsn-i zîbâdan

3855 İ'tirâz itdi Hızra çün Mûsâ
Yüz çevürdi ustâ-yı dânan

Nefsdan enbiyâ emîn olmaz
Derd var evliyâyâ ol dâ'dan

Şunları gör saña baña ne vücûd
Biz ho gâyet denîyüz ednâdan

Buña çâre gurûrı terk itmek
Gözi yummak cemâl-i dünyâdan

Bil ki Mevlâ visâlin ister-iseñ
Elüñi çek hayâl-i 'ukbâdan

3860 Tâ ki emmâre ola me'mûruñ
Çekme baş emr-i mîr-i a'lâdan

Cândan iste câm-ı iclâli
Cila ur cismüñe tecellâdan

Kalma nefis-ile fikr-i fâsidde
'Akluñı pâk eyle sevdâdan

Nazar itme binâyâ bînâ ol
Nûrı bul her binâda bennâdan

Kıl mücellâ o cânuñuñ câmın
Gör bî-hemtâyı cümle eşyâdan

3865 Hâl ara kâl-u-kîlden güzer it
Hazer it bahs-i lâ vü illâdan

Nokta-i vahdet içre kıl tahsîl
Her ne kim var elife dek yâdan

Budur-evla' l-vülâ Mu'în saña
Zill bulasın livâ-yı Mevlâdan

Bir hikâyet dahı gelse gerek uş
Nefs vasfindan idiserdür hurûş

Bir cühûd dahı nitekim ol vezîr
İdiserdür mekri halka nâ-güzîr

3870 Ol da idiser ta'assubdan gazab
Ol leheb hep ili idiserdür hatab

HİKÂYET-İ PÂDİŞÂH-I CEHÛD-I
DİĞER Kİ DER HELÂK-I DÎN-İ
‘İSÂ RÛ NÛMÛD

*Ol cühûd aslında bir dahı cühûd
Düzüdi ol oddan bir dahı dûd (769)*

*Bu da diler ‘İsevîleri kıra
Ol ėalâlet dâmını halka kura (769)*

*Dileseñ şu kıssayı bilmek ‘ayân
Ve’s-semâ’ı zâti’ l-burûc okı nihân (770)*

Bilesin kim n’eyler ol şâh-ı cühûd
Tuyasın kim n’eyledi zâti’ l-vekûd

3875 *Gelse ol sünnetce olur her ‘anûd
Zulmı kodı sünnet evvelki cühûd (771)*

Hayr u şer ‘âdet-durur mu’tâda nefis
Zehre vü hem şekkere oldı bâde nefis

Ol cühûd gibi koma sünnet şeri
Şerrden zînhâr er-iseñ ol berî

*Kim ki kor 'âlemde yatlu sünneti
Yatlu sünnet koyan olur la 'netî (772)*

Yatlu sünnet koyuban olma le'îm
Kim senüñ tâ yirüñ olmaya cahîm

3880 Gerçi 'âlem nîk u yatlu toludur
Cümle âdem her biri bir hûludur

*Şol ki ezelde nîk-baht oldı iy 'amû
Bunda ef'âli eyü oldı kamu (773)*

*Şol ki bed-baht oldı bunda anda hem
Oldı eşgâli anuñ zulm u sitem (773)*

Cümle şey' cinsini ister arar
Cinsine irince aramakdan arar

*Tâ kıyâmet cinsin ister cümle şey
Mâyiyi mâ' u nârı nâr u câmı mey (-774)*

3885 Her suya 'âlemde vardur bir tamar
Her biri bir tat-ıla akar tamar

*Tatlu su şîrîne akar şûra şûr
Tâ ki halka tur emr idince sûr (775)*

*Her kişide var-durur bir dürlü hû
Var-durur her otda bir dürlü kohu (775)*

Ol basal mîrâsı-y-ıdı sûreden
Hem 'asel mevrûs-ı helva-yı hasen

Acı su oldı şu kim yatlu-durur
Hırlular hem şerbeti tatlu-durur

3890 Eylig irs-i Ahmed ü Dâvûddur
Yatlular hem vâris-i Nemrûddur

*Çünki dilden dile yitmiş biñ hicâb
Var kim añlar sırr-ı Evresne'1-kitâb (776)*

Oldı gâfil vâris-i Fir'avn olan
Oldı mukbil tâlib-i pür-'avn olan

Evliyâ pür-‘avn u vâris etkiyâ
Zâlimân Fir‘avn u vâris eşkiyâ

*Nûr-ı peygâmburdür âdemde taleb
Ol talebdendür tareb hem kurb-ı Rab (777)*

3895 *Zerre tullâb enbiyâdur âfitâb
Zerre ol tâb-ıla bulur iztırâb (777)*

Şems Ahmed etkiyâ zerrâtdur
Zerre olar ol hirmen-i zerrâtdur

*Şu‘le her dem mâyil-i gevher-durur
Rûh-ı Ahmed gevher-i ekber-durur (778)*

Cümle-i ervah şu‘le ol güher
Bahr oldur cümle-i cânlar neher

Şu‘le cüyâ-yı dem-i gevher olur
Şu‘leler muzhar güher mazhar olur

3900 *Muzherüñ her dem rücû‘ı mazhara
Şu‘lenüñ dâyim şürû‘ı gevhere*

Merkez-i aslîsin ister yansa od
Şu‘lesi ‘ulvîye itdükce su‘ûd

Şu‘le ‘âlem gevher âdem Hak kân
Şu‘le gevherden al ol kâna revân

Şu‘le bulduñ çün güher-çün yahu kân
Sanma vardur *berzahun lâ-yebgiyân*

Gevherüñ meyli hamîşe kânadur
Şu‘lenüñ ol gevher-i tâbânadur

3905 *Bir misâl üşte gör uş nûr-ı güneş
Meşyi itdükce olur envâr-ı reş (779)*

*Bir evüñ küllî derîçesin gezer
Her yire kim vara bir dürlü bezer (779)*

Her derîçe içre girür bir burcdan

Gösterür bir burcda biñ dürc-i fen

Ol şu'â'ı ki ev içindedür kamu
Cirm-i şemsedür rücû'ı iy 'amû

Hey'etünden okı gel 'ilm-i nücûm
Eyle üstürlâb-ı tullâba hücûm

3910 *Her kişiye bir sitâre çünki var
Merd ü duhter ahteri tavrın kovar (780)*

*Kankı yılduzla ki düzdür tâli 'i
Kendü bir gavvâs yüzdür tâli 'i (780)*

Küllî insân ılduzı fi'lin dutar
Sen gerek 'avret dut u yâhûd dut er

*Zühre-y-ise tâli 'üñ işüñ tareb
Zevk u 'işt u 'işret ü şevk u taleb (781)*

Tâli 'üñ Merrîh-ise bühtân işüñ
Kanı suyuñ la'net ü tugyân aşuñ

3915 Gel nücûm-ı enfüse eyle nazar
Kendü sırruñdan saña virsün haber

*Bu sitâre nûrı tolinmaz müdâm
Nahs olmaz tâli 'i her subh u şâm (-783)*

Seyr kıl gör sen de eflâki garîb
Kim bu heft eflâk aña olmaz karîb

*Râsih ol bul tâb-ı envâr-ı Huêâ
Ne aña ulaş ne andan ol cüêâ (785)*

'İşk eflâkinde sıdk-ıla yörü
Şevki mîzânında dil ol dur öri

3920 Nefs merrîhine himmet vir kemân
Hût-ı dilde sevr-i cisme vir ziyân

*Bu felekde tâli 'i ahter bulan
Ol kişidür tâli 'i mes 'ûd olan (786)*

*Tâli 'i mes 'ûd eyler bu nücûm
Nefs küffârına nâridur rücûm (786)*

Bu felekdegi tarebdür talb-ı Rab
Çeng ü Zühre 'akldur nuklı tarab

Çâh-ı ervâha döker bu delü râh
Rûhunâ min-zâlike 'l-akdâhu râh

3925 *Bu felek merrîhi ger kılsa gazab
Ol taleb ehline olur lutf-ı Rab (-787)*

Çünkü vardur bugz u hubb-ı li'llâh bil
N'itdi atasına ol Evvâh bil

Nûrı bu ılduzda olur ber-karâr
Nûrı tunmaz karnı geçse ger hezâr

*Seyr kılmaz gâlib ü maglûb olup
Inkılâbı yok-durur maktûb olup (788)*

*Ol ziyâdur isba 'ayn-ı nûr-ı Hak
Yokdur anda zulmet ü naks u gasak (788)*

3930 Ya'ni her kim itse da'vâ-yı kemâl
Ol celâl-merrîh-ile zühre-cemâl

Bir gör ılduz iki barmakdan murâd
Aslıdur ol barmaga cümle 'ibâd

Ahter-i dil enver-i ekber-durur
Zâtı şems adı velî ahter-durur

Ada bakup kalma gâfil zâtdan
Tâ bulasın sen necât âfâtdan

Göre kimdür ol dili pür-nûr iden
Zerresin güneş gibi ma'mûr iden

3935 *Hak-durur şeksüz çün ol nûrı saçan
Gözi açan karadan akı seçen (-789)*

*Lutfidur anuñ seni mukbil kılan
Nûra ikbâl itmege kâbil kılan (789)*

Cümle oldur şeksüz ü sen yörü tek
Cân eliyle aç ol envâra etek

Mukbil oldur kim ola ol nûra gark
İsba‘ayn envârını kılmaya fark

Aña ol envârdan ola nevâ
Çün nisârıdur anuñ derde devâ

3940 Mukbil ol kap ol nisârı cân yap
Gayrı hakdan cân kapusun cümle yap

*Bu harâb olmak nice cân u tenüñ
Nûr-ı Hakka mukbil ol aç dâmenüñ (-790)*

Ol nisâruñ oldı bil dâmân-ı ‘ışk
Ol nehâruñ ahteri tâbân-ı ‘ışk

*Her ki ol ‘ışkuñ eteğın açmadı
Aña envâr ol sitâre saçmadı (791)*

*Bî-sitâre oldı makhûr u hakîr
Nefs elinde kaldı magrûr u esîr (791)*

3945 Kimsene Merrîh idemez Zühreyi
Kim kılur şîrîn o zehr-i zehreyi

Aslı zehr olan kaçan olur şeker
Cümle eşyâ aslın aslına çeker

*Dâyimâ tâlib-durur cüzvî küli
Şekkeri tûtî vü hem bülbül güli (792)*

Cîfeden itmek diler ol zâg kâg
Bâg u râgı ne añlasun her har-dimâg

Bî-basar kılmaz eri hardan temîz
Bî-haber kim bilsün el-‘aklu ‘azîz

3950 *Tavar alası taşındadır ‘ayân
Âdem alası içindedür nihân (-793)*

Ten-durur hayvân u cân insândur

Sanma cânı cism-ile yiksândur

Var-durur her birine bir dürlü reng
Rûh rengi sâf u cismüñ rengi jeng

*Rengi cismüñ zişt ü zulmânî-durur
Levni rûhuñ hûb u nûrânî-durur (794)*

*Sibgatu'llah oldı nâm-ı reng-i rûh
Humm-ı Hakdan çün kim ol buldı fütûh (795)*

3955 La'netu'llâh oldı reng ü bûy-ı ten
La'net almag oldı çün kim hûy-i ten (795)

Şu sebebden ki aslı esfeldür tenüñ
Bil ki aslı nefsi echeldür anuñ

Aslına eyler rücû'ı her fûrû'
Gün tulû' itdügi yire eyler şürû'

Çün cihânda cümle-i deryâ vü cûy
Aslına eyler cemi'i cüst ü cûy (796)

Kûh-ı tenden rûhı sen de seyl-vâr
Şevk sahrâsında bâg-ı 'ışka var (797)

3960 Gir ü gayret eyle kıl cismüñi tag
'Aklüñi su eyle vü cânüñi râg

'Akl suyin bâg-ı rûha kıl nisâr
Sıdk bülbülleri bulsun lâlezâr

'Akl a'lâdur egerçi tagdan
İnüben hōş suvarur bostân-ı ten

Tende esfel kalmaz a'lâya çıkar
Gör meselde nicedür su ve şecer

Su ağaç dibine gör nice çıkar
Ol seçerde geh zehir gâhi semer

3965 Bîh-ı tenden şâh-ı câna kıl su'ûd
Ancılayın kalma ki oldı ol cühûd

Gör kim ol mel'ûn cühûdı ki n'ider
Dâyim a'lâ kor o siflîye gider

'Işk u 'akl u rûh a'lâdur kamu
Hiss ü cism ü nefis siflîdür kamu

Asluñ azıdup harâm-zâd olmagıl
Koma kalbüñde fesâd u gıış u gıll

Ataña beñze ki âdemdür safî
Nefsüñ içre gizleme şirk-i hafî

3970 Adı âdem ol cühûdı gör n'ider
Kanda tavr-ı âdem ol kanda gider

Ol dem olur âdeme âdem 'alem
Kimseye andan irişmeye elem

Ol cühûd u âlet-i nâr-ı cahîm
Gör ne resme zulm-ıla olur le'îm

VE LEHU EYZEN

Âh kim vurmadañ dem-i âdem
Vâh kim yimedüñ gam-ı hem-dem

Zulmı terk idüp olmaduñ etkâ
Tâ ki 'âlemde ismüñ ola ekrem

3975 Gafletüñ mevti kalbüñ öldürdi
Cânuñ ol derd-ile dutar mâtem

İbn-i Dâvûd bir nefes gâfil
Oldı kapdurdı mâhîye hâtem

Olma mahkûm hükm-i dünyâya
Fânîdür sanma esâsını muhkem

Rahm-i dünyâ içinde tıfl olma
Dem-i hayzı ol anadan kem em

Kimseye sûd itmedi ol sûd
Dime emsem ola sanup em ü sem

- 3980 Sâfi ol sôfi iç Asaf sâfin
Ol Süleymân elinde câm-ı cem
- Ney gibi eyle dem ciger delügin
Çeng-vâr eyle şâh-ı kaddüni ham
- Çeng gibi bilüni iki büküp
Sara-gör döst çengine perçem
- Kılı kıl kalbünüñ inşinden
Zahma kıl zahm-ı hemdemi her dem
- Adı vir bâda iç şâd ol
Olma mahmûr hamr iç ol hurrem
- 3985 Güline karşı bülbül ol gûyâ
Hâr havfiyla sûsen ol ebkem
- Zühduñe iy zâhid olmagıl magrûr
N'itdi Ba'ûrı gör veyâ Bel'am
- Koma havf u recâdan istid'â
Eyle Kur'ânı cânuña mahrem
- 'Arş-ı mablûba kalbi kıl hâmil
'Arş-ı a'zam 'arîşuñ ola iy 'amm
- Diler-iseñ görüne rûz-ı cemâl
Âfitâb-ı celâle ol şebnem
- 3990 Dem-be-dem kimseneye zulm itme
Zâlîme zulmidur çeh-i azlem
- Mustafâ yolına kadem berkit
Bul dem-i rûh-ı 'Îsâ bin Meryem
- Rûh-ı 'Abdurrahîmi mahrem idin
Ancak Allahu a'lem u ahkem
- İy Mu'în hurûfi ol rûhuñ
Saña esmâdan ism ola a'zam
- ÂTEŞ KERDEN-İ PÂDİŞÂH-I

CÜHÛD VE BÛT NİHÂDEN
BE PEHLÛ-YI ÂTEŞ VE HER
Kİ İN BÛT-RÂ SECDE KERD
EZ ÂTEŞ İMÂN ŞÛD GÜFTEN

*Ol cühûdı gör nice tedbîr ider
Göñli içinde neler tasvîr ider (798)*

3995 *Haşm-ıla bir yire yakar güir güir od
Dûd eyler âsumân rengin kebûd (798)*

*Ol oduñ katında diker bir sanem
Tâ o sanem hakdan sanam göñlin sanam (798)*

Tâ ki korkam oddan puta tapam
Dîn yıkam küfri yapam yoldan sapam

*Dir ki her kişi ki şu puta tapar
Uşbu oddan cânına buldı siper (799)*

*Her ki tapmaz od içinde buldı yir
Yiri od olur hem ol yir anı yir (799)*

4000 Kimdür aña ol cehûd-ı büt-peres
Ol hevâsına uyıcı nefsi hes

Her murâdın nefsüñüñ bil bir sanem
Bir bir uş direm sanursın utanam

Büt degül mi şehvet ü mâl u benûn
Fâhzerû emrin tuyuñ yâ mü'minûn

Nefsi emmâreñ-durur şâh-ı cühûd
Ol hevâ bütlerine yandurdu od

Sini igvâlardan eyler vehmnâk
Vehmden tolar vücûduñ şehri pâk

4005 Dir ki ölürsin yimezseñ ger yimek
Büt degül kim âdemi şöyle dimek

Ol hayâtın yiyüp içmekden bilen
Kendü kendüzine oldur put olan

‘Aynı bütdür sendegi senlik sakın
Sen seni ko senlige olma yakın

Dir ki mahrûmsın çü yok oğluñ kızıñ
Böyle dirsın çünki mahrûmdur özüñ

Size a‘dâdur dimedi mi Ahad
Hubb-ı mâl u hubb-ı dünyâ vü veled

4010 Nefsüñ ol kâfir gibi her dem durur
Cismüñe igvâ-y-ıla âteş urur

Her hevâyı bir sanem gibi ol diker
Can kulagı ol hevâdan oldı ker

Nâr-vâr acı-durur hak nesnelere
Nefse hakkuñ şekkeri oldı şerer

Gör ki açlık nefse oddan acıdur
Cânını nefsüñ ol açlık acıdur

Açlığı kor şehvet-ile yir ta‘âm
‘Akl u dil tolar küdüretten melâm

4015 Cû‘ hikmetdür şib‘ zulmet didi
Sen işitmedüñ hadîs-i Ahmedi

Açdan kaçan açıklara irer
Nâra batar ya‘nî kim artar rerer

Cümle hak nesneyi âteş gösterür
Bâtılı matlûb-ı dil-keş gösterü

Hakkuñ acısı-durur şehd-i lezîz
Bâtılıñ pâki-durur ‘ayn-ı pelîz

Virme nefsüñüñ hevâsın oda gir
Yöri hak katında yiter uda gir

4020 Sen hevâ koyup oda girseñ o nâr
Saña İbrâhîm-vâr olur enâr

Ol olur bâr u enâr u gül‘izâr
Sebze vü bûy-ı bahâr u lâlezâr

Oddan gam yiseñ kosañ havâ
Ol hevâ olur saña dâ'-i devâ

Putı koyup oda atsañ cânuñı Göstere ol od
çeşme-i hayvânuñı

Odı koyup kim ki puta kılsa meyl
Ol put olur aña âhir nâr-ı veyl

4025 Ko hevâ bütdür ki ol cehd odına
Şehveti yak zühd-ile 'ahd odına

'Ahdı sıyup şehvet idinseñ Menât
Saña olur Lât ebnâ vü benât

Bir bütüñden nice yüz biñ büt togar
Bahr-ı menhût ol gönül hûtın bogar

Nitekim eyledi ol mühmel cühûd
Kendü kendü nefesine urmadı od

Nefsi bütler zâhir itdi bî-'aded
Soñ peşimânlıkdan irişmez meded

4030 Dıtdı usañ sanmadı nefsi sanem
Nefsi sınımag-ıla sandı kim sınıam

Gör nelerden vehm alur ol bî-temîz
Bâdemi sısañ olur dahı 'azîz

*Bî-muhâba nefis putın dıtdı hõr
İtdi ol bütten nice bütler zuhûr (-800)*

*Ümm-i esnâm oldı bil ki nefis-i hes
Nefis bütler şâhi büt oldı 'ases (801)*

Mûr u mâr ol bütler ü nefis ejdehâ
Nefsdür esnâma kâm-ı muntehâ

4035 Nefis küllî bütler menba'-durur
Nefis bütler menba'ın mecma'-durur

Taş u çakmak kav nefis ol büt şerâr

Su-y-ıla nâr-ı şerâr eyler karâr (802)

*Lîki sâkin olmaz ol su-y-ıla taş
Kanda olur su-y-ıla ol taş yaş (803)*

Yâ sudan âhen kaçan olur helâk
Nefs-ile âdem kanda olur bî-bâk pâk

*Büt busuda katre deñlü kara su
Nefsdür kara suya 'ummân u cû' (808)*

4040 *Yâhu bir bardak kadar dut sen anı
Nefs suyıyla seyl olur bahr-ı senî (808)*

*Katre-i seyl ol büt-i menhûtdur
Nefsi dîniñ Yûnusına hûtdur (-809)*

Nefsi taşdur bu kalan bütler kedû
Nefsden özge saña yokdur 'adû

*Biñ kedûyı hurd ider bir pâre taş
Ol kedûya vay ki ola taşa tutaş (-811)*

Cümle esnâma bütler nefsdür
Bütlere hem Lât-ı ekber nefsdür

4048 *Büt sımak âsân-durur Evvâh-vâr
Eylemek esnâm kûhın kâh-vâr*

*Bil sanem sımak kişiye sehldür
Sehl görmek nefsi gâyet cehldür (812)*

Nefsüñi sındur sanemden sâf ol
Sõfi sâf iç sâfi sâf-evsâf ol

Nefsdür düşmen anı görme za'îf
'Âkıl olan düşmeni dutmaz hafîf

*Taşına bakup sebük kılma nazar
Bil içidür ejdehâ-yı heft-ser (813)*

4050 *Cism ü câna nâr-ı bî-nem andadur
Nefs bil yidi cehennem andadur (813)*

Bir cehennemdür saña her bir sıfat
Her sıfat vurur saña bir dürlü let

Bil hevâ olur saña âhir hâviye
Hâviye nefis-içün oldi zâviye

Kâri‘a olur kur‘a-i şehvet işit
Şol işitdügüne göre hem iş it

Gaybet itseñ yâhu gaybetden haber
Diñleseñ oldur saña nâr-ı sakar

4055 Mâl irküp yıgmaga eyleme meyl
Mâl meyli saña olur nâr-ı veyl

Hûtame olur nefsiñe olsa tama‘
Hem sa‘îr olur aña buhl u şibe‘

Kibr ü hırs olur aña nâr-ı cahîm
Hem riyâ vü kîn olur mâ’-i hamîm

Her sıfâtuñ bir oda tapıcıdur
Her biri bir tamuya kapıcıdur

*Her nefesde bir sıfat sini yıkar
Her biri bir dürlü tamuyı yakar (-814)*

4060 *Sakla itmesün nefsiñe ‘avn
Gör hevâdan oldı gark ol Fir‘avn (-814)*

Âhir ol Fir‘avna Nîl oldı le‘îm
Mûsaya ehlîne *ke‘t-tavdi‘l-‘azîm*

*Mûsa-vâr ol nefse vur mûsâyı tîz
Eyle Mûsâdan bu Fir‘avnu temîz (815)*

Nefsdür Fir‘avn aña Mûsâ gönül
‘Akl ölüdür mu‘ciz-i ‘Îsâ gönül

Kalbi kıl Mevlâ-y-ıla Mûsây-vâr
Şavkuñ-ıla eyle tagı bî-karâr

4065 Sâ‘ik ol bir turda ber-tûr ol
Bir tecellîde yakıl pür-nûr ol

Cân-ıla câm-ı celâli iç müdâm
Ferşden tâ ‘arşı eyle nîm-gâm

Kıl Ahad Ahmed sözin dilde nagam
İç sürâhiyi ne hemm kalsun ne gam

*Ahmedî ol bul Ahad Ahmedde sen
Sırr-ı câni tuymasun Bû-Cehl-i ten (816)*

*Sırr-ıla ol hem-dem-i Ahmed Ahad Bul safâ-yı
Mustafâyı bî-‘aded (816)*

4070 Yâ Mübîn Bu-Cehl-i tenden kıl emîn
Lutf idüp biz müste‘îne ol mu‘în

MİN BA‘Zİ TEVHÎDÂTÎHÎ’D-DAKÎK NEV-
VÂRAHÜ’LLAHÜ BÎ-ENVÂRÎ’T-TAHKÎK

*Yâ ze’l-cevâdı mecma ‘a’l-ahkâmı ve’l-hikem
Yâ ze’s-sedâdı menba ‘a’l-in‘âmı ve’n-ni‘am*

Yokdur misâl hiç cemâlûñ kemâline
İRmez zevâl şems-i celâlûñe dem-be-dem

Sensin Kadîm ü Hayy Bekânuñ fenâsı yok
Rûhuñ fütûhı nefhası âdemde vurdı dem

Bahruñdan irse baş çeküp mevc-i kâf u nûn
Deryâ gibi zuhûra gelür katre-i ‘adem

4075 Mahmûd idüp makâmını lutfuñ Muhammedüñ
‘İlmiyle dikdi ‘âlem içinde ‘Alî ‘alem

Asnâmı sindurup o Halîl oldı nîg-nâm
Kodı heves hevâ-y-ıla Hûdan bulup himem

Mihrüñden oldı mühr-i Süleymân bî-gümân
Lutfuñ kefinden içdi Asaf sâf câm-i Cem

Nûhı sabûhuñ eyledi sermest-i râh-ı rûh
Câhuñla çâh-ı Yûsufi ider şâh-ı muhteşem

Zulmetde Hızra çeşme-i hayvân sunar zav'ûñ
Eyyûba 'ayn-ı râhat elüñden olur sakam

4080 Mûsâyı mest iden meyüñ eyler cemel cebel
Dâvûda çün ne gam keremüñ eyledi na'am

Eyle Mu'îne de keremüñ yâr yâ Kerîm
Kâdîrsin ola bal belâdan elemden em

ÂVERDEN-İ CÜHÛD ZEN RÂ
BÂ TIFL-I KÛÇEK-EŞ VE
ENDÂHTEN-İ ÂN TIFL RÂ DER
ÂTEŞ VE TAHRÎŞ KERDEN-İ
PÛSEREK HALK-RÂ VE
MÂDER-EŞ RÂ DER ÜFTÂDEN-İ
ÂTEŞ

Ol cühûdı gör ki uş Bu-Cehl-vâr
Ne cehâletler idiser âşikâr

Od yandurmuş göge çavmış leheb
Ol cühûdı od gibi dutmuş gazab

Ol oduñ yanına dikmiş bir salıb
Kırmağ ister ili ol oda salıb

4085 *Diñle n'eyler ol cühûd-ı rehzeni
Getürür bir gene oğlanlu zeni (817)*

*'Avretüñ oğlın diler oda ata
Tâ ki oğlın virmeye tapa puta (817)*

Aldı oğlanı cühûd atdı oda
Kendü yanısar oda girüp uda

Anı ana gördi bî-cân şefkati
Cûş idüp cânından itdi hicreti

*Diledi kim terk ide îmânını
Vara oddan çıkara oğlanını (-820)*

4090 İstedi ol puta secde ide zen
Od içinden oğlan itdi âvâz-zen (821)

*Kâle yâ ümmeti inni lem emüt
Ender-âteş ey me-rev der-pîş-i büt (821)*

*Tıfl eydür lutf-ıla gel iy ana
Yok-durur bu nârda renc ü 'anâ (822)*

*Gerçi zâhir sûret oldu oda 'ûd
Ma 'nî cân bostânına kıldı su 'ûd (822)*

*Sanma ana ki oda oldum men sipend
Âteş olmasun gözüñe çeşm-bend (823)*

4095 *Gel bu âteş gülşen-i rûşen-durur
Sû'-i zann itmek bükâda zen-durur (823)*

*Bu 'azâb oldu baña bahr-ı 'izâb
Saña da gel yog-ısa zehr-i hicâb*

*Ger inanmazsañ gel uş bürhânı gör
Nâr içinde gülşen-i handânı gör (-824)*

*Gel gör adı od u tatı hõş şarâb
Âb kim sîrâb olur andan serâb (-825)*

*Gel ki tuyasın sen esrâr-ı Halîl
Göresin nâr içre gülzâr-ı cemîl (826)*

4100 *Yir-idüm gam kim togam rahmuñ koyam
Dir-iken her dem baña lutfuñ koyam (-827)*

*Çünkü ol zindândan oldum revân
Bûsitân buldum cihânda çün cinân (828)*

*Rahme nisbet bu cihân bustândur
Lîki nisbet bu oda zindândur*

*Rahmden çıkdum cihân gördüm latîf
Lîki ol od lutfına bu olmaz harîf (829)*

*İy zihî od kim yili bâd-ı nesîm
Biñ sakîme bir demi olur hakîm (830)*

4105 *Sihhat alur her deminden ehl-i makt
Bu ne âteş kim budur 'Îsâ-yı vakt (830)*

Men ki bu dem demde gördüm ‘âlemi
Görmedi ‘âlemde anı âdemî

Lâ-yerallâhe ilallâh okı
Mâ-rameyte lîkin ol atdı okı

Ol cihân kim bu od içinde bulmuşam
Kendümi fikrinde yavu kılmışam

Bu cihân kim sen görürsin hîçdür
Bir midür billûr-ıla hîç dür

4110 Ol cihânuñ şekli yok zâtı bekâ
Bu cihânuñ şekli çok zâtı fenâ

4111 Bu cihânuñ bil visâlidür hayâl
Ol cihânuñ hem hayâlâtı visâl

Gel analık hakkı-y-ıçun iy ana
Turmaz-ısañ dahı bârî bir sına (832)}

Gel ki mâêeer bûy-ı Âzer eylemez
Bu itdüğün etfâla mâêeer eylemez

Gel ana ikbâl-i devletdür bu nâr
Gel berü kim dâll-i rahmetdür bu nâr (832)

4115 *Gele gör ol it cühûduñ kudretin*
Gör bu kudretde Vedûduñ kuvvetin (834)

Men terahhumdandur itdüğüm taleb
Yohsa sini mi aındurur baña tareb (835)

Gel sen ü cümle cihânı da ‘vet it
Nârda ebrâr gibi ‘işret it (836)

İy müsülmânlar gelüñ cümle revân
Cismi koñ tâ cân bulasız râyigân (837)

Putı tapma sini oda sal Habîb
Bil lebîb olan salîbe olmaz karîb

- 4120 Nefse virmemek murâdın nârdur
Nefse nâr olan dile gülzârdur
- Nâra yan zünnârı kes merdâne varB 125b
Tap köyin gel hep köyin pervâne-vâr
- Ne turursız turmañ u küllî gelüñ
Od içinde berg-i gül gibi gülüñ (838)*
- Kıldı oglanuñ sözi halka eserC 132b
Ol haberden içleri toldı şerer (839)*
- Ol cemâ‘atdan bir iki âdemî
Heybetiyle âh idüp vurdı demi
- 4125 *Halk bu heybetden oldı bî-amân
Cümle oddan yaña oldılar revân (839)*
- Girdi oda ‘avret ü merd ü gulâm
Gördi odda işreti berd ü selâm (840)*
- Cümle ‘âlem bî-müvekkil bî-keşîş
Küllî âteşden yaña itdiler revîş (841)*
- Nârdan tuyuldu çünki bûy-ı yâr
Nâr oldı yâra bârî cûybâr
- Sende de vardur cühûd u tıfl u od
Bunlaruñla hem dahı put-ı cühûd
- 4130 Ol cühûd emmâre nefsüñ tıfl-ı cân
Büt hevâ od cehd-i rahmândur nihân
- Hak mürdür görme evvel nârını
Soñra gör nârındagı gülnârını
- Ol cühûd-ı nefis hevâ putın diker
Saña hayrı gösterür şerr ü şerer
- Tıfl-ı câna emr eyler ol cühûd
Tap büte dir yâhû oda sal vücûd
- Ya‘ni eydür nefis rûha vir hevâm
Tâ ki men bu odı başuñdan savam

4135 Uş mesel gör nefis katında put u od
Lûta büt dir açlığa od dir ol ‘anûd

Bilmez anı nâr-ı şehvetdür şiba‘
Görmez anı dûd u zulmetdür şiba‘

Ya‘ni kaçır oddan göre n’ider
Merkez-i nâra özin küre ider

Bil işit küre hevâ şehvât nâr
Nâr-ı veyl ol küreden alur şerâr

Tapma şehvet putına ol tıfl-vâr
Nâra girseñ ola bâg u gül‘izâr

4140 Diyiser nefsüñ cühûdı üşte put
Tıfl-ı câna üşte od birini dut

Odı koyup puta tapsañ saña vâý
Put katında odı nesne sanma hây

Put koyup ger oda girseñ göresin
Bî-gümân pür-nûr u nâruñ küresin

Tıfl-ı cân Evvâh esrârın diye
Nârda ebrâr gülnârın yiye

Vire mahlûka ma‘ârifden haber
Diye şekker oldugın zehr-i şerer

4145 Od içinde döst destânın diye
Ni‘met-i Firdevs bostânın yiye

İrişen ol nâra zünnârın kese
Girmege ol nâra yıl gibi ese

*Anı men‘ idemeye a‘vân-ı cühûd
Şöyle kim şîrîn görine aña od (-842)*

Nefs cühûdına vesâvidür ‘avân
Ol çelipâdan yaña cânı kovan

Cehd odına girse cân tıflı cühûd

Nefs yanar vesveseye kalmaz vücûd

4150 Belki ol vesvâs ilhâma döner
Nefsüñüñ küffârı İslâma döner

Görür ol tıfl oda bâd adın yakar
Nefs oddan yaña su gibi akar

Bilesince cem‘ olur etbâ‘-ı nefis
Cümlesi oda girür eşyâ‘-ı nefis

Nitekim bu halka itdi ol cühûd
Putâ tapsun diyü ili yakdı od

Gördi kim ol halkı yandurmadı od
Ol cühûda âhir oldı odı ud

4155 Halk gördi tıflı itdi oda hücûm
Nitekim günsüz hücûm eyler nücûm

Ol ili oddan yaña süren ‘avân
Halka idemez oddan irhâ-yı ‘inân

Nâra gir diyen yiñemez oddan
Ol yahûdî batdı duda uddan

*Ol cühûd öldi vü yandı odlara
Şermsâr olup boyandı udlara (843)*

Nefs-i emmâre muhannesdür dü-rûy
Şahs-i hunsa gibi dutar iki hûy

4160 Kankı iş el virse dir işüm budur
Dün ü gün göñlümde teşvîşüm budur

Ger heves pûtın sısañ girseñ oda
Ol yahûdî gibi girürsin uda

Çün görürsin nâr olur hōş gül‘izâr
Nefs olur bîmâr u hem dil şermsâr

Bil ki cehd odı olur soñra cinân
Od olur soñra bu şehvât-i cihân

Ko büt-i şehvetî nâr it ihtiyâr
Tâ cühûd gibi olmayasın şermsâr

4165 İl salîbi saldı oda atdı cân
Viridi âteş bunlara zevk-ı cinân

*Dahı sâdık oldılar îmân-ıçun
Cisme kıydılar bakâ-yı cân-ıçun (844)*

Kendü memkûr oldı mekrine ol la'în
Kendüye oldı itdügi mihnet hemîn

*Şükr kim 'âdil-durur şâh-ı 'alîm
Her le'îme itdügin eyler elîm (-845)*

*Ol 'avânlar ki il yüzine sürdiler
Kendü yüzlerini kara gördiler (-846)*

4170 'Ayb açup il yüzine kara süren
Ol-durur kendüyi hazretten süren

Perde yırtup 'ayb açma iy 'anûd
Gör ki oddan ne uda girdi cühûd

Kime ne itseñ saña eylersin hemân
Lutf u kahr u hayr u şer sûd u ziyân

Kimi hõr itseñ sen olursın hakîr
N'ola katrana 'ivaz olursa kîr

Kimi kim sısasñ uşanan yine sen
Kimi korkıtsasñ uşanan yine sen

4175 Kimi kim gülsen sen olursın gülinç
Kime teb sansan seni dutar kulinç

VEMİN ZÂLÎKE KEZÂLİK

Buhl-ıla salma 'âleme mihnet
Buhl-ıla yokdur âdeme cennet

Zâhid olursa dahı buhl ehli
La'net ehlidür ana yok rahmet

Buhldan hâlî olmayan bulmaz
Devlet ü 'izz ü râhat u re'fet

Hırm-en-i buhl-ıla tohm hırs oldu
Zulm eküp var götürmegil zulmet

4180 Buhldan gör ki n'oldı dîv-i racîm
Tâ-kıyâmet kim añsa dir la'net

Rûh kim hükm-i hırsa mahkûmdur
Görmez 'ayn-ı 'ibreti hikmet

Kendüñe hayr u halka şer sanma
İtme zinhâr anuñ gibi fikret

Bu fenâ mülki oldu zıll-ı şecer
Tarfatü'l-'ayn içinde ider hicret

Niçün buña bunca buhl u hased
İrişür her kişiye olan kısmet

4185 Bunca tûl-ı emel nedür bir di
Didi dünyâya Mustafâ sâ'at

Geçür ol sâ'atı sa'âdet-ile
Eyle terk-i şekâvet it tâ'at

Tâ'ata harciden o sâ'atını
Zik sâ'atda buldı vüs' ü vüs'at

Niyyeti hayr idüp itâ'at kıl
Devletüñ depme var-iken âlet

Şâh işigine kurbet eyle taleb
Kullig eyle kesilmedin kuvvet

4190 İrdi 'Abdurrahîme hîemet-ile
Bu Mu'în eyle hîemete himmet

Tâ ki sen dahı bir ere iresin
İhtiyârüñ ilinden it gurbet

Tâ başuñ bula tâc devletden

Olasın hâs-ı hazret-i 'izzet

Bedrdür nûrı Hakkuñ her ayına
Ayına mazhar-durur her âyine

Cümle eşyâdur anuñ âyinesi
Şöyle gördi sâf olanlar sînesi

4195 Her ki ol âyineyi maēhek ider
Şirk ü şekden cânı câmın lekk ider

Kendü nakdini görür âyîneden
Sû'-i zann eyler yakar cânın beden

Âyine gördüğünüñ 'aksin dimez
Kocaya oğlan-ıla hem-sin dimez

KEJ MANDEN-İ DEHÂN-I AN PENHÂN
Kİ NÂM-I MUHAMMED RÂ
BE-TASAHHUR H'ÂNEĞ

*Gör o murdâr Ahmede agzın eger
Göre ol da aña kalursa eger (848)*

Güneşe kara diyendür gözi ak
Hâşa güneşden kara olmak irak

4200 Kimseye âyine yüz görmez inan
Bir bakan ol câma yüz görmez inan

Çünkü mü'min mü'minüñ mir'âtıdur
Garaz mir'âtuñ sıfâtı zâtıdur

Bî-nifâk ol neyi görse anı dir
Aga rûmî zenge hindûstânî dir

Egri bakma ki egri görürsin yüzüñ
Ayine egri komaz adın düzüñ

Egri bakup sanma kim câm egridür
Câm elif dimez çü ol lâm egridür

4205 Bakan egridür ne disün ya âyine
Gör oka dir mi didüğün yayına

Gör ki ol egri görenler n'oldı uş
Kaldılar egri kademden tâ-be-dûş

Nâm-ı Ahmeddür çü câm-ı kâyinât
Hem sıfâtıdır anuñ mir'ât-ı zât

Zâtı ismden gayrı dutma iy ahı
Hem sıfâtı zâtınuñ 'aynı dahı

Gör o biri iki gören kej-nazar
Kendünüñ egriliginden bî-haber

4210 *Ahmede teshîr-ile egdi dehân*
Yine kendü kaldı egri müstehân (848)

Egri kalur gördi agzın kim o hes
Geldi girü dir ki yâ feryâd-res (848)

Dir ki 'afv it yâ Şefî'e'l-müznibîn
Anuñ-ıçun ki oldur Allâhu'l-mübîn (849-E)

Men cehâletden saña itdüm imtihân
İmtihândan oldum âhir kej-dehân (850-E)

Baňa lâyıq işledüm n'itdümse men
Sen saňa lâyıq it iy şâh-ı zemen

4215 *Dilese hak bir kulin rüsvâ kıla*
Anı yigler hakkına gûyâ kıla (-851)

Bil ki gaybet âlet-i la'net-durur
Asgara küçük dimek gaybet-durur

Yüze yüz dahi dime kimseye bed
Gerçi sâfî zer bulunmaz bî-zebed

Yatluları eylüg-ile eyle yâd
Sen ki eyülere korsın yatlu ad

Eyüye yatlu dimekden ne ziyân
Lîki zan saňa ziyândur bî-gümân

4220 *Hak dilese 'aybuñi eyleye gayb
Hiç ma 'yûba dimezsın ehl-i 'ayb (-852)*

Dilese bir kulına eyleye 'itâb
İtdürür ol kulına zulme şitâb

Rahmetin kimden ki Hak zâyil kılur
Göñlin anuñ zârıdan gâfil kılur

Şol kulın kim sevse itse ihtiyâr
Aña zârî itdürür Eyyûb-vâr

*Gözlerin Ya 'kûb-veş giryân ider
Cânın lsmâ 'il-vâr kurban ider(853)*

4225 *İy zi-şehlâ göz ki Hak giryânıdur
Zi-hümâyûn dil ki Hak biryânıdur(854)*

Kimi gördüñ aglar âhir gülmedi
Kimi güler gördüñ aglar olmadı

*Âhir-i her girye âhir handedür
Âhirin ağan mübârek bendedür(855)*

Unudur âhûrı ağanlar âhirin
Sen ara sayma âhûrı fâhirin

Dünyâdur âhûr u hardur fâhiri
Âhûrı ko erseñ iste âhiri

4230 *Hak didi ûlâdanı uhrâ yig-durur (853)
Ya 'ni dünyâdan ukbâ yig-durur*

Dünyada giryân ol anda hande-vâr
Bunda giryân anda handân hande vâr

Dimedi mi Hak kim oldı külli şey
Ölmiş-iken yine ol su-y-ıla hay

Kanda yaş varsa kara olur yeşil
Yaşsuz kara kalur kurı hacîl

Gözlerüñ yaşın yaşın yaşın akıt

Kara gönlüñü geh yeşil gâhi ak it

4235 ‘İşk odıyla gözlerüñ giryân kıl
Bûsitân-ı cânı pür-reyhân kıl

Nûr-ı Yezdân-ıla bostân it içüñ
Bunda yaş dök anda var kevser iç öñ

*Kandasa âb-ı revan bostan kılur
Yaş akıdan rahmet-i Rahmân bulur (856)*

*Bâbda dölâb-vâr eyle enîn
Eyleñ iy tullâb cân ‘aynın ma‘în (857)*

Yanup ol şeyh işiginde çeşm-i ter
Tâ ki taşa taş gönlüñden huzar

4240 Pîr elinde ol niteki âb içre dolâb
Pîr kullâbınsuz itme inkılâb

Göz kabagından yaşuñ eyle şerâb
Tâ gurâbı tûtî eyleye türâb

Bir zamân yaşı revân dök kıl figân
Kim figândur cennet ehline armagân

Tâ ebed ol şâe u handân gül-sıfat
Bülbüli mest it yaşuñ kıl mül-sıfat

*Ger dilerseñ ki eriye kasvetüñ
Kaynasun mazlûmlar-ıçun şefkatuñ (858)*

4245 *Rahmet isterseñ za‘îfe rahm kıl
Haşmuñi mazlûma yiter sehm kıl (858)*

Dest-gîr olmak za‘îfe bil yakîn
Bî-gümân hulk-ı nebîdür iy emîn

Var gazabdan kimseye itme ‘itâb
Niteki itdi ol cühûd-ı bî-kitâb

VE LEHU EYZEN

Kimseye mihnet-ile itme ‘itâb

Binüben hiddet atın itme şitâb

‘Arş-ı Rahmân yıkarsın iy zâlim
Kimsenüñ göñlini itme hiç harâb

4250 Âdeme ‘âlem içre itme sitem
Tâ ‘azâb ola sana ‘iyş-ı ‘izâb

Tâ gözüñden nikâbı ref` ideler
Hiç mahlûka kılma kahr u ‘ikâb

Geç hevâdan vücûduñı hâk it
Göñlüñ odıyla gözlerüñ kıl âb

Âh u zâruñdan eyle çeng ü rebâb
Bagruñ u yaşuñ it şerâb u kebâb

Eyle cân bûstânını ma‘mûr
‘Işk ırmagı içre ol dolâb

4255 Tahtuñı yıl götürse dahı sakın
Garre olma âhir olısar o türâb

Bî-‘amel ‘ilm-ile olan magrûr
Bâb-ı a‘kab açar aña o kitâb

Kim göñül ka‘besine vurmasa yüz
Hâcı sanma aña haccı oldu hicâb

Mâl u mülküm diyü tefâhur iden
Mülk ü mâluñ olur harâb u yabâb

Garre olma cemâlüne nice
Hüsn gördüm ki olur hayâl-i hâb

4260 Kim vefâ buldı uşbu fânîden
Kim olan serâb-ıla sîrâb

Dünya bir pîre zen-durur reh-zen
Ört nikâbın yüzine görme i şâb

Âline alına anuñ her kim
Mîg-i muzlimde kaldı bî-mehtâb

Dil nücûmın rücûm it ol dîve
Felek-i ‘akla ‘ışk it usturlâb

Ol felekde melek gibi melik ol
Mülk bul bî-havâyic ü esbâb

4265 Hubb-ı dünyâ kapusına kufl ur
Heşt cennâta cânuñ it bevvâb

Kalb kuflına şevki kıl miftâh
Ol nedîm-i müfettihü’ l-ebvâb

Kıl nedâmet şekâvet itme dahı
Gir cinân içre bî-su’âl u cevâb

Yâ İlâhî Mu‘ine ‘avn eyle
Lutf kıl ya Rahîm u yâ Tevvâb

Kalbine bu za'îf miskînüñ
Nûr-ı 'Abdurrahimi kıl kullâb

4270 Tâ ki nefis-i cühûdî od-ı hevâ
Yandurup eylemeye aña 'azâb

‘İTÂB KERDEN-İ CÜHÛD BER ÂTEŞ
Kİ ÇERÂG-SÛZÂNÎ

Gördi ol odı itmedi eser
Hiç hatar kılmadı artdukça şerer

Tasasından seng göñli oldu teng
Halkı terk itdi ider od-ıla ceng

Çünkü olmaz cümle iş bî-emr-i Hak
Her işe kâdir-durur Rabbü'l-felak

Yıl odı Hak emrile eser yakar
Yir karar eyler ü su yirde akar

4275 Câmidi gör kim nice 'âbid-durur
İy mu'ânid ad saña zâyid-durur

Aduñ âdem koyuban gösterme hay
Sûretüñ lâ-şeydür aña dime şey

Şol ki câmidden kem ola şey midür
Câmid-ile ceng iden şey hay midür

Sûreti diri olana hay dime
'Aklsuz kişiye hey hey ney dime

Gör ki cinnetden cühûdı yakdı od
Hâsılı ol oddan ancak oldu ud

4280 Virmedi insâf görüp 'ibreti
Geldi oda ider 'itâb ol la'netî

*Dutdı yüzün oda dir ki iy 'anûd
N'oldı suya döndüñ iy yakıcı od (857)*

N'oldı nâruñ şöyle oldu lâlezâr

Kanı uduñ iy od meni itdüñ şermsâr

*Kanı ol tab '-ı cihânsûzuñ senüñ
Ol yüziñde tîziyi yüziñ senüñ (859)*

*Dir ki kanda vardı ol hâsiyyetüñ
Azdı minüm tâli 'ümde niyyetüñ (860)*

4285 *Putâ tapmayanı niçün yakmaduñ
Halkı yakmaga su gibi akmaduñ (-861)*

Ni 'aceb yandurmaduğı nârı tîz
Âdemi od gül gibi dutmak 'aziz

*Göz bağı midur şu iş yâ hûş-bend
Kim bülend od ili idinmez sipend (863)*

*Buña sihr eylediler yâ sîmiyâ
Od hod itmezdi yakmakdan hayâ (-864)*

Yâ menüm bed tâli 'ümdür tab '-ı nâr
'Aks olup dutdı sıfât-i cûy-bâr

4290 *Dir cühûda od hemân ol âteşem
Yandurıcılıkda gâyet ser-keşem (865)*

*Gel berü gör nâram u yâ cûybâr
Neydügüm gel bir göresin âşikâr (865)*

Ko bu mi'yârı özüñe gel i yâr
Kâruñı eyle o mi'yâra 'ayâr

Bil nedür âteş neden yakmaz ya od
Büt dahı hem ol büti diken cühûd

Cümlesi bil kim müretteb sendedür
Cüz'ü küll ferd ü mürekkeb sendedür

4295 *Büt hevâ-yı nefsdür nefsüñdür od
Dîvdür ol odı yanduran cühûd*

Yâhu münkirlerdür ider sû'-i zann
Od amân virdüğine dirler yalan

Şeyhe varur bir mürîd-i büt-peres
Pûta tapmadın virüp almaz nefes

Büt hevâdur her makâmda bir hevâ
Kem degüldür her hevâyâ bir devâ

Ol mürîdîñ nefsi dahı sanki od
Pür leheb içi gazabdan çün cühûd

4300 Çün vara şeyhe ide teslîm-i tâm
Pîr de aña terbiyet ide müdâm

Nefsini şirk-i hafiden sâf ide
Dînini bî-şım u râ vü kâf ide

Nefsi kim vardı mürîdüñ çün leheb
Şeyh ide ‘ışk odına anı hatab

Rab havfi anı eyleye ‘atab
Hilm mahz ola o nefsinde gazab

Ol yahûdî kim didük gazbândur
Oda yak diyici ol şeytândur

4305 Ya‘ni ol tâlib gazabdan ola pâk
Vesvese ide aña div itmege helâk

Ol mürîde diye şeytân-ı ‘anûd
Nitekim bu oda söyledi cühûd

Diye kalduñ hõr kanı gayretüñ
İtseñe virmiş-iken el fursatuñ

Çün mürîd ola şekâdan müttekî
Azıdımaya anı dîv-i şakî

Ol mürîde ide her münkir nazar
Hiç şererden bulmaya anda eser

4310 Diye kim n’oldı saña iy tünd-hû
Kahr-ı nâruñ şöyle oldı kand-cû

Ol cühûda nite ki itdi cevâb
Ol mürîd de ide şeytâna hitâb

Od didi ol cühûda iy ‘anûd
Gel ki göresin durur mı fi‘l-i od

*Tîg-ı Hakkam hem ‘anâsırdan ferîd
Bî-murâdam ben baña Hakdur mürîd (-866)*

Emr-i Hakk-ıla kıluram tağı kül
Emr-i Hakk-ıla oluram bâg u gül

4315 Dutaram şol emri kim ıssum kılur
Minüm ıssum su vü gum ıssum bilür

Issı ol dise oluram nâr-ı le’îm
Sovug ol dise olurum berd-i selîm

Kul efendisine olmamak mutî‘
Ol-durur ‘âlemde key fi‘l-i şenî‘

Gör mecâzı Mâlik-içün ‘abd-i bend
Baglanur Mevlâ işiginde kemend

Düşmenine düşmen ü yârına yâr
Yâr-iken yâra yine agyâra nâr

4320 *Bir mesel uş gör ki ol kelb-i ‘akûr
Ol ki bir türküñ kapusunda yatur (867)*

*Âşinâ mihmâna kuyrugın bular
Yüz sürer başın etegine tolar (867)*

*Şîr-i ner gibiyken olur çâplûs
Pōstlar yırtarken ider dest-bûs (867)*

Âşinâya olur ol rûbâh-vâr
Av degül bî-gâneyi ilden kovar

*Yâd adamdan sakınur hargehi
Hamle-i şîrâne eyler her gehi (868)*

4325 *Hamle ider bîgâneye şîrâne var
Her yuvayı ıssı evinden kova (868)*

Bendelikde od itden kem degül

Kem olan itden hâ hiç âdem degül (-869)

Türkmence yok mı Mevlalıkda hak
Gör ki iti n'eyler iy itden aşak

*Ol Vedûda kuldur od u dud u 'ûd
Oldı cûdından kamu sâhib-vücûd (869)*

Tab'uhnı dâyim ol eyler nûr-ı şem'
Ya'ni ba'de't-tefrika ider cem' cem'

4330 Âteş-i tab'uhn eger gamgîn ider
Şu'le-i emri emîr-i dîn ider (870)

*Tab'uhn odı şevk vakti olsa şâd
Şevk-ı Hak bil gerçi ki oldı şâd ad (871)*

Gelse gam nagmâtuñ istigfâr kıl
Nâliş ü efgân ü âh u zâr kıl

*Bil ki dile emr-i Hakla geldi gam
Hem-dem ol Gaffâr-ıla vir ü al dem (872)*

Çünkü Hakdur mesken-i miskînler
Mîhr ü kîn ü şâdi vü gamgînler

4335 *Dilese şâdî olur mahz-ı melâl
Ol hamîmi ide kâdirdür zülâl (873)*

*Kâdir oldur itmege gamm-ı nagam (873)
Bâg-ı pâyi bâg-ı irem eyler nagam*

*Aña kuldur cism ü cân u gamm u şâd (874)
'Akl u fehm ü âb u âteş hâk ü bâd*

*Cümle eşyâ Hak yolında bendedür Bende-i Hak zinde-i
pâyendedür (874)*

*Her cemâduñ cânı vardur cânı yok
Sansalar sanan anı bî-cân oyuk (875)*

4340 *Nice yokdur cânı odı gör müdâm
Gice gündüz 'ışk-ıla eyler kıyâm (875)*

*Gör demüri her kaçan ursañ taşa
Odi içinde bu taşına taşa (876)*

*Emr-i Hakdandır hadîd-ile hacır
Bu ikisinden oynayan şavk-ı şerer (876)*

*Cümle Hakdandır galat kılma sakın
Şekk-ile zan itmege olma yakın*

*Âhen-i zulm urma seng-i kahra var
Ki ikisinden zulmler bî-had togar (-877)*

4345 *Seng ü âhendür oda gerçi sebab
Bu sebabden dahı ağla kıl taleb (878)*

*Höş şerer-çün di sebab seng ü hadîd
Kim hadîdi taşa urmaga mürîd*

*O mürîde kim-durur mürşîd eyit
Bu sanâyi'de kanı Cimşîd eyit*

*Ol sebedür bu sebabde bil sebab
Bî-sebeb kimdür sebab iden taleb (879)*

*Ol sebab hûbî sebab olmadı var
Bâriye bennâyı gör olma divâr*

4350 *Burc u bâri gerçi kim oldı sebab
Kim sebab oldı ki Bâriye 'aceb*

*Bu 'avâm-ı halk bâriyi görür
Ol havâs-ı Hak Bâriyi görür*

*Bâriye Bâri sebedür ser-te-ser
Burca bakma eyle bâriye nazar*

*Burc u bâri dahı gerçi oldı sebab
Hem sebedür bâriye Bâri-yi Rab*

*Ol sebeden bu sebab a'lâ-durur
Enbiyâya bu sebab süknâ-durur (880)*

4355 *Bu sebebde ol sebab 'âmil olur
Gâh 'âmil gâh hem 'âtıl olur (882)*

*'Akl o esbâbuñ oldu mahremi
Enbiyâ bu esbâbuñ oldu hem-demi (881)*

*Hâ sebab dîrsin nedür bil bâri sen
Ol budur ki ola cehde resen (883)*

*Su sebebdür çarha kim gerdân ola
Çarha gerdân görmeyen ne insân ola (884)*

*Şu gazelde uş dirüz gazle sebab
Ka 'r-ı çâha gerdiş-i çarh 'aceb (-885)*

4360 *Bu cihânı fânî şanmagıl anı
Çarh-ı sergerdânî sanmagıl anı*

*'Aşıkuñ dîvânına it var nazar
Dahı yigrek virsün ol defter haber*

*Olmayasın tâ ki hayrân subh u şâm
Olmayasın hırvat-ı hicretde şâm*

*Kalmayasın deng ü sergerdân çü çarh
Çarh od içre urmayasın niteki marh (886)*

*Çenberi vü çarhı ko Cebbâra gel
Cübbe vü destârı ko Settâra gel*

4365 *Emr-i Cebbâr-ıla olur bâd u nâr
Humm-ı Hakdandır bular mest ü humâr (887)*

*Min-ledün bulduñ-ısa ger 'ilmi sen
Hak görürsin cümle haşm u hilmi sen (888)*

*Hak ü bâd u od u suyu ser-te-ser
Hak görürsin hakdan açduñsa basar (888)*

*Kahr-ıla lutfi sıfât-ı od u su
Uykuñ aç meydâna gel nice busu*

Gör ki mevcûdı bu câmidde ne cûd

Kodı âdem sinesinde iy ‘anûd

4370 Niçe bir olmayasın Hakka mutfî‘
Niçe teşnî‘-ile bu fi‘1-i şenî‘

Ay u yıla yildügüñ gider yile
Yil ‘ömrüñ ay u yıl dıbsüz kile

Hâk ü bâd u od u sudan olma hes
Sözi haksuz urma her sözde nefes

Lutf-1 Mâcid câmidi ‘âbid ider
Rıfk-1 Vâcid câhidi zâhid ider

Bâd-1 bâdiyi nazarda kıldı cân
Eyledi od-1 cühûdı bûsitân

4375 Bâd bildi kavm-i ‘Âdı fi’1-‘ibâd
Çün cemâda viridi ol Mâcid cevâd

Olma lutfından sen anuñ nâ-ümîd
Nâ-ümîe oldı ‘azîze nâ-resîd

VE MİN-ZÂLIKE KEZÂLIK

İlâhi lutfuña ümmid-vâram
Recâ atına her dâyim süvâram

Susuzam gerçi sahrâ-yı hatâda
Umaram cânı cûduñla suvaram

Egerçi kim günehkâram begâyet
Kapuñdan özge yirüm yok ki varam

4380 Ne tevbem yâ ne istigfârum olsun
Ki içinde şikeste ‘ahdi üstüvâram

Nefes urmadı nefsüñ bî-hasâset
Müdâm dîv-i racîme hem-civâram

İşüm zerk u riyâdur halk içinde
Cihânda sû’-i hulk-ıla âşikâram

Îşümdür zâg gibi cîfe kovmak

Hevâ dâmında her lahza şikâram

Ne ‘ayyârâm ‘ayârum olmaya hîç
Ki bugday gösterüp arpa sataram

4385 Taşum gören sanur ehl-i kanâ‘at
İçümi gör kan içici tatâram

Tasannu‘dan sözüm gülden ter idüp
Velîkin hârdan biter bataram

Salaram başumı tesbîh elümde
Dilerem halkı yolından çıkaram

Görenler zerkumı zâhid sanurlar
Hatâ içinde men höd bî-karâram

Kalur her Bu-‘Alî hîlemde hayrân
Komışam nefis-içün ‘âr u vekâram

4390 Sözüm sâlih özüm tâlih begâyet
Hiyelden igneye etmek sararam

Tolu gönlümde meyhâne hevâsı
Dilümde savmi‘a yolın soraram

Başumda tâc u mushaf koltugumda
Sanasın merd-i sahhâfa himâram

Murakka‘ geydügüm sōfi sanurlar
Safâsuzluk elinden sengsâram

Cünûnum vecd ü hâle haml iderler
Men ol gaflet yukusından humâram

4395 Egerçi ‘aybumuñ yokdur şümârı
Velî ûmîe-vâr-ı şehriyâram

Niçün rahmetüñden dur ola dil
Der-i ‘Abdurrahime çün gubâram

Mu‘înî müsta‘înem kıl i‘ânet
Katuñda gerçi ‘inâyet şermsâram

DER BEYÂN-I BÂD Kİ DER 'AHD-Î HÛD
PEYGÂMBER 'ALEYHİ'S-SELÂM
KAVM-I 'ÂD RÂ HELÂK KERD

Lutfuñ irincek idersin odı su
Od ider su arasında busu

Od olur su irse kahruñ âteşi
Ser-te-ser oda yakar her serkeşi

4400 Odı yakmaz dir 'acebler ol cühûd
Görmez anı 'Âda n'itdi bâd-ı Hûd

*Hûd çizdi çevresin mü'minlerüñ
Bâd-ı 'ad girmemege ol mûkınlaruñ (890)*

*Hadd-i Hûda dek varurdu yile yil
Yine dönerdi hemân bî-cân u dil (890)*

*Hatta yakın varıcak olurdu nerm
Hûddan yüz ud-ıla iderdi şerm (890)*

*Her kimi kim taşrada koydıysa hat
Heybet-ile yil aña kıldı sahat (891)*

4405 Pâre pâre idüp itdi târümâr
Tag tagıldı hevâda san gubâr (891)

*Evliyâdan dahı vardı bir kişi
Adı Şeybân idi çûbânlık işi (892)*

*Ol çerâgâha çekerdi dâyire
Dâyire hōş sed olurdu sâyire (892)*

*Koyuban Şeybân râ'î gellesin
Cum 'adan yaña yöneldür kellesin (893)*

*Cum 'ayı kılur gelür sag u selâm (893)
Kurdugı hat görür olmuş kurda dâm*

4410 Koyun ol hatdan tecâvüz itmemiş (894)
Kurd hem ol hat içine gitmemiş

Hîç hırs-ı zîb-ile hırs-ı ganem

Virmemiş birbirine gamm u elem

Kim-durur çûbân u gelle kurd u hat
Uş beyân olsun diyelüm bî-galat

Kurd bu nefis-ile şeytân-ı hasîs
Mîş tâlib şeyh çubân-ı re'îs

Evliyâ dâyiresinde kim koyın
Olsa kurd anuñla toldurmaz koyın

4415 İçme kanuñ geçme hadden iy mürîd
Tâ ki sen olmayasın kurda serîd

Hadde gir süriye katıl iy yuva
Kurd olmasun saña kâtil hevâ

Dime kim men bir za'îf ü leng ü ker
Mini çûbân sürüden kovar döger

Yari kuzı kadrini çûbân bilür
Kadr-i mâhîyi yine ‘ummân bilür

Gör ki hîç mâhîye deryâ dir mi bed
Ki kemîne kahr idüp eyler mi redd

4420 Bend-i pend-i evliyâya bende ol
Zinde ol pâyende taht-ı hande bul

Evliyâ yolında kesb it ma‘rifet
Bul ecel yilini hōş ‘Îsî-sıfat

*‘Ârife olur ecel yili nesîm
Ol ecel yilinde zer bulur ne sîm(896)*

*Anlara bâd-ı ecel şöyle ki eser
Nitekim Ya ‘kûba Yûsufdan haber(896)*

Bâd-ı ‘Âd-ıla bir olmaz bâd-ı Hûd
Nâr-ı Evvâh-ıla hem od-ı cühûd

4425 *Ehl-i Hûda Hûda oldu yıl nesîm
Od İbrâhîme hem berd-i selîm(897)*

*Âteş İbrâhîme olmadı elîm
Kim-durur has-ı halîme olan le’îm (897)*

*Şehvet odından olur Mûsâ emîn
Kâfirüñ eyler yirin zîr-i zemîn (-898)*

*Emr-i Cebbâr-ıla vurdu Nîl mevc (899)
Kırdı Kıbtînüñ katarın fevc fevc*

*Ehl-i Mûsâyı itdi kibîden o fark (899)
Oldı yol Mûsâya kibîyi itdi gark*

4430 Çünkü irdi topraga fermân-ı Hak
Tarfetü’l-‘ayn içre oldu şakk şak

*Eyledi Kârûnı karnında zebûn
Emr-i Hakdur çün kaviyyü’l-gâlibûn (900)*

Çün demi ‘Îsâdan aldı âb u gil

Buldı perr ü bâl ü bâl ü cân u dil (901)

Tûr nûr-ı Mûsâ-y-ıla buldı cân (903)
Mest olup dutdı semâ'-ı dermiyân

Sõfi-i ekmel oluban vurdı raks (903)
Şöyle kim ol nûr andan sürdi naks

4435 *Ni 'aceb çün tag sõfi oldı hõş(904)*
Ol tecellî-y-ile Mûsâ kılrsa cûş

Lutf-ı nûrı cânıdı pür-cân kılur (904)
Kahr-ı nâsi nâsiyi hayvân kılur

VE LEHÜ EYZEN

Bu nice hûb hum u ne sâfi şarâb u câm
‘Aşık-ısañ halâl odur anuñ südi harâm

Ol câm cür‘asını içen encâm buldı hayr
Oldı hitâm misk anı hem her kim içdi tâm

Şems ü kamer o sâgarla içdi mey meger
Ârâm kılmayup hî dönerler turup müdâm

4440 Çarh içdi cür‘asın dün ü gün çarh-ı hey vurur
Encüm dutup nücûm felek urdı atına licâm

Ol sâfdan safâ-y-ıla sâfi melâyike
Mest olup itdi secde kimi cehd kim der-kıyâm

Urdu o câm cûş-ıla raks cemel cebel
Şavk-ıla turmadı gözinüñ yaşı subh u şâm

Mest ü harâb oldı türâb ol meyi içüp
Hâmûş olup murâkabede kaldı bî-keâm

Ol sükker-i sevret-ile döker yaşın bâg u râg
Zî-mest kim yaşından olur puhte cümle hâm

4445 Mevc-veş sunsa vire ‘izâm-ı remîme cân
Ger sırf sunsa ‘âleme bir dem komaz nizâm

Bâri kamu şey oldı bu câmuñ meyiyle hayy
În‘âmı-y-ıla buldı vücûd asl-ı hâs u ‘âm

Ol câmdan-durur bu Mu‘îne garam u vecd
Tâ ‘arş-ı ferşden ider ol şevk-ıla dü kâm

TANZ U İNKÂR KERDEN-İ CÜHÛD
KABÛL NÂ-KERDEN-İ
NASÎHAT-İ NÂSİHÂN

Kahr u lutf-ı Hakka inkâr eyleme
Kendüñe inkârı sen kâr eyleme

İ‘tirâz oldı dil ü câna marâz
Bu marâz zâtî-durur sanma ‘arâz

4450 Mnkirn başı hemn garbldr
Anda nushı nsihun bir yildür

Drdur dn ol dil-i hd-bnden
Oldı hdbnlign aslı knden

Kendü varın ‘ucb-ıla iden kabl
Gnline kibr-ile gll eyler gull

Mnkire olmaz m’essir mu‘cizt
N kermet anlasun ‘abd-i Ment

Odı bd u bdı bendde görse ger
‘Aksin alar n gzin inkr eger

4455 Biñ garâyib görse arâyibdür hemân
Ol arâyibi arayupdur hemân

*Ol cühûd-ı hes gibi eyler 'inâd
Olur inkârına aslı izdiyâd (905)*

Gör cühûdı gördüğince remz-i gayb
Göñli küllî toldı 'ucb u 'ayb u reyb

*Aña nâsihler nesâyih kim didi
Ol redî 'aksin idindi anuñ gıdı (906)*

Sürdi key istîzerîlik merkebin
Zulm deryâsından itdi meşrebin

4460 *Kim nasîhat itdi-y-ise urdı let
Ellerin bağlayuban ol it-sıfat (907)*

Her kim eydürse haber anı talar
Zulm ipin pâye gazab tolar tolar

*Ol yahûdî çünki böyle itdi 'itâb
Gayret-i Hâlıkdan irdi bir hitâb (908)*

*Didi ol Kakhâr tur kim iy le 'îm
Tâ göresin niçe olur kahr-ı elîm (908)*

*Bu hâberden soñra ol âteş revân
Oldı kaldı ol yahûdî dermiyân (909)*

4465 *Od ihâta kıldı ehlini temâm
Halka-i âteşde kaldı hâs u 'am (909)*

Asl-ı zünnârı çü nâr-ıdı ezel
Buldılar nâr-ı sa'îr-i Lem-yezel

*Aslı ol udsuz cühûduñ çünki od
'Âkibet kıldı ol aslına su 'ûd (910)*

*Buldi ezel aslı na 'îm olan na 'îm
Hem cahîm ehli olan buldi hamîm (910)*

Ol cahîmîler yahûdî-vasf olur

Hem na‘îmîler vedûdî-vasf olur

4470 *Şol kişi ki evvelden âteş-zâdedür
Âhir âteş bahrına üftâdedür (911)*

Ol yahûdî gibi ki oldı âteşi
Soñra kendüzinde buldı tâbeşi

Tab‘-ı cüz külden ba‘îd olursa yüz
Külle mâyildür kaçan bulursa yüz

Ol yahûdîler ki cüzvî nâr idi
Bulmadılar mı o gülnârı di

Kendülere geldi ol sandukları
Toldı cümle odla ol sandukları

4475 *Od idi her biri kim mü‘min yaka
Ol eline kendüler virdi yaka (-912)*

Kasdları yakmag-ıdı yakıldılar
Duda beñzeyüp oda yakıldılar

Her kimüñ kim mâzeri âzer-durur
Aña âzer ‘âkibet mâzer-durur

*Her kimün kim yiri olsa hâviye
Aña olur hâviye âhir zâviye (913)*

*Ana gözleyicidür ferzendini (914)
Asl fer‘uñ komaz elden bendini*

4480 Yili yok gibiyken ol bâd-ı nühûz
Yine dutar od içinde bâda yüz

*Havz içinde niteki ol mahbûs âb
Ki aña havz olmuş-durur bend ü hicâb (915)*

Neşfi eyler ilkin aslına revîş
Ol haşîş bulduğı aña olur keşîş

*Havz içinde sanasın zindâdadur
Liki kasdı nirdese aslı andadur (915)*

*Ma‘denine gider az az her metâ‘
Yile yil ü suya su şemse şu‘a‘ (916)*

4485 *Liki görmezsin ‘ayân nice gider
Gündüzün sanki nihân gice gider(916)*

Hem bu su gibi busuda cânumuz
Nitekim katre arar ‘ummânumuz

Deler az az bu cihân zindânını
Zindvânı iken sultânını

*Sende ‘ankâ-yı bekâdur her nefes
Nefs ü ten oldı o ‘ankâya kafes (-918)*

Kâfirüñ cismi kafas kuzkunadur
Her nefes meyli çü hön u hûnadur

4490 Bu cihânı cennet-i me’vâ bilür
Kendüyi sevdâ-y-ıla rüsvâ kılur

‘Iyş-ı dünyâ mü’mine zindân-durur
Âhir ol zindân-ıla sultân-durur

Kim bu zindânda ‘ubûdiyyet kılur
İRmege sultânına niyyet kılur

Kullug-ıla bende bulur ‘âfiyet
Şâh-ı cennet olur anda ‘âkibet

Ol cinân bulur cihânda râyigân
Hem görür sultânı zindânda ‘ayân

4495 Kul odur zindânda sultânın göre
Bunda göre ilk anda hem andan göre

Bunda a‘mâ anda da a‘mâ-durur
Bunda kim gördise anda ol görür

Bunda bende bende bend-i şâhayam
Bende fırsat kanda bulur râhayam

Bâg-ı şeh gözler içümde her nefes
Cân kuşına nefes olumaz kafes

Bâz gibi şâha ilter râzını
Şâh kolundan kılur pervâzını

4500 Hōş kelâma olıma ecsâm dâm
Eylemez ârâm câm ister temâm

Ol kelâm-ı hâm dahı hemçünân
Ol dahı nîrâna olur bî-cân revân

Nârda bâkî bu güftâr-ı şakî
Hakda hem güftâr-ı ebrâr-ı takî

Ol kafasdan per açup şehbâz-vâr
‘Arş meydânında kebk-i dil kovar

İhbitû sahrâsını uçup geçer
Hüm ledeyne mahzarûn perrin açar

4505 Ol kelâm-ı atyeb olur tayr-ı hōş
Sahn-ı cânda eyler o pervâza hurûş

Âh-ıla ‘âşık dise yâ Hûy-ı hûb
Kûh-ı vahdetde olur âhû-yı hûb

Nefs-i çâpükdür aña sayyâd-ı tîz
Her nefes kim nefsdan eyleye hîz

Eyler ol âhûyı yâ Hû-y-ıla sayd
Sıdk-ıla yâ Hû disün tek ‘Amr u Zeyd

Uşbu ol nefsüñ-durur ki ola nefîs
Sanma ol emmâreyi hōr u hasîs

4510 Nefs kim bulsa nefâset her nefes
Bî-kafes cân bâgına eyler heves

‘Âlem-i esfelden a‘lâya uçar
Sidre n’ olur müntehâ haddin geçer

Seyr ider her bâr şeh-r-i men ‘aref
Keffe-i kefine kor yüz biñ tuhaf

Müttekâ-y-ıla takîyi eyler ol (919)

Fân olur bulur bekâ milkine yol

Çün hübût eyler vücûd iklîmine
Hâcî gibi ki eyleye bey'-i mine

4515 Her nefes sîmine alur biñ güher
Zî-ticâret iy zî-pür-assı sefer

*Ya 'ni kim bir kez diseñ sıdk-ıla Hak
Aña biñ ecrin virür Rabbü'l-felak (921)*

Ol nefes sermâye olur sûd açar
Nefse zecr it zikr-i Hak kıl şâm u fecr

Sûdı pürdür iy zihî bâzâr-ı hõş
Müşterisi 'âşık-ı bâzâr-ı hõş

Bey' koma ol assılu bâzârdan
Cem' kıl sermâye âh u zârdan

4520 Tavkı ko yine o sûka tâcir ol
Tavkda sûkı gibi tap fâcir ol

Gör ki şol kurdı ne hûlar hûlanur
Toyduğı yire tokuz kez tolanur

Kurddan kem olma merd-i ferd ol
Çeşm ter ruh zerd ten pür derd ol

Bin 'ubûdiyyet gemisine it sefer
Dir ulûhiyyet deñizinden durer

Şer' bergin eyle tuman u nikâb
Tal tarîkat bahrına bî-inkılâb

4525 Ma'rifet esdâfinuñ gavvâsı ol
Ol hakikat lü'lü'yinuñ hâsı ol

Mutma'inne nefis kârıdur bu iş
Râh-ı Hakda şöyle eyler ol reviş

Geh nüzûl eyler vücûda bî-'urûc
Geh 'urûc eyler idüp tenden hurûc

Cümle şey kandan ki bulsa çâşnî

Aña gider ger denî vü ger senî

Turfadur kim tarafasından ol taraf
Taşra çıkmaz tarfetü'l-'ayn iy şeref

4530 *Bir tarafda kaldı her kavmüñ gözi
Sûzı nirden bulsa ol oldı sözi (924)*

*Cümle şey cinsinden alur zevk u şevk
Dahı külden cüz 'ayândur taht u fevk (925)*

Cins-i ebrâr olan ol şüttârdur
Cins-i nâr füccâr u göñli tardur

Cümle cins cinsine tahnîsdür
Kimi takdîsi kimi te'nîsdür

Küllî-yî şey zevkî cinsinden alur
Kimi cândan kimisi tenden alur

4535 *Ol yahōē cinsiyyete kâbil ola*
Andan olur çün aña vâsıl ola (926)

Gör ki gayr-ı cinsümüzken âb u nân
Bizden olur kâbiliyyetle hemân (927)

Dimek olur nâs kâbildür temâm
Nâr kâbildür bula darü's-selâm

Her kişi dünyâya kâmil gelmedi
Kemdür ol tekmîle kâbil gelmedi

Nâsa irse âb u nân insân olur
Câmid-iken nâs-ıla yiksân olur

4540 Ko yörü hayvânlığı insâna ir
Tur iy rencûr var dermâna ir

Şeyhdür insân sensin nân-veş
Sensin ol rencûr ol dermân-veş

Sende şeyhe gerçi cinsiyyet temâm
Yok-durur lîkin kadeh sunsa o câm

Bir olur cinsiyyetüñ ol pîr-ilen
Bir ise tedbîr eger takdîr-ilen

Nakşda cinsiyyeti yok nân u âb
Cins tâm olur dige gitse hicâb

4545 Cümlesinüñ mebdе'isin mazharı
Muzhirüñ gayrın diyen kim muzharı

Tohma şâhuñ kim dise gayrı-durur
Cân u gönli bil ki anuñ sayrı-durur

Şâhı 'ayn-ı tohm u tohmı 'ayn-ı şâh
Görür Allah nûr-ıla kalbi firâh

'Ayn-ı Hakdan 'aynuñı itdünse pâk

Kılmayasın ‘ayna gayrı iştirâk

‘Aynuñ açup ‘aynda ‘ayn olasın
Gayr içinde ‘ayn ‘aynın bulasın

4550 Gayrsın çün saña olur ‘ayn gayr
Kûr olan serden ne fark eyleye hayr

Dişüñe dek gayre gayr u ‘ayna ‘ayn
Tâ görince ‘ayn u gayrı beyne beyn

‘Ayn bul u gayra cinsümdür dime
Yöri var ‘ummâna cins-i dür dime

‘Ayn ‘ummânında tâ olunca dür
‘Ayna şekker di vü gayra zehr-i mür

Gayrsın çün gayr-ıla ol hem-nefes
Gayrı itme ‘ayn mürgına kafes

4555 Gaynsuz gayr-ıla zevk iden sakın
Ol ne mümkündür ki ola ‘ayna yakın

Hayf kim hemdem olayduñ gayr-ıla
Gayra kâbildür ki senden ayrıla

‘Ayn sanma şol ki ola mânend-i ‘ayn
Nitekim mülküñ gibidür şâha deyn

Deyn mülküñ gibi ol kanda olur
Mülk odur kandaşa ıssı anda olur

*Mülk-i mânend olan olur ‘âriyet
‘Âriyet bâkî degüldür ‘âkibet (930)*

4560 Cinsüñe beñzeyene cinsüm dime
Sûret-i insân-ıla insüm dime

Sûreti ma‘nâ-y-ıla var eyle fark
Bahr-ı ma‘nâda suver olunca gark

Kanı ‘âr iy ‘âriyetden fahr iden
‘Âriyettür bil ki mahv olup giden

*Sûret-i insân saña savt-ı safîr
Ol safîre cân kuşın kılduñ esîr (931)*

*Ol safîr uran çü cinsüñ olmasa
Boynuñ urduñ elmasa ne almasa (931)*

4565 Teşne-dil olan serabı sanur ab
Mât olur soñra görincek bî-hicâb

*Sen hicâb-ıla serâbı sanma âb
Açuñ iy tullâb ulu 'l-elbâba bâb (932)*

Tâ haber vire şarâb u âbdan
Ol şarâb tâze ide şeybi şâbdan

Saña vire kendü cinsüñden cevâb
Âbdan fark eylesin tâ serâb

*Müflis olma şâd sîmuñ çünki kalb
Kalbüñ ile kıl yöri kalbüñi kalb (933)*

4570 *Tâ ki dâr-ı ėarb içinde sengsâr
Olmayasın kalb u hõr u şermsâr (933)*

Kîmiyâger işiginde hâk ol
Hâküñ iksîr eyle kalbüñ pâk bul

*Tâ ki çâh-ı mis seni habs itmeye
Kıymeti sîmuñ mehekden gitmeye (934)*

*Kej hayâlât eyleme hemrâhuñı
Bulasın dergâh-ı şâhenşâhuñı (934)*

Ol kelileden elüñe al kile
Ölçebildüğüñce al kılma gile

4575 Andan okı kıssa def it gussañı
Sırr-ıla ol kıssadan al hıssañı

Bir hikâyet saña uş ol kıssadan
Diyelüm yuduñsa kalbün gussadan

HİKÂYET-İ TEVEKKÜL VE TERK-İ CEHD
GÜFTEN-Î NAHCÎRÂN BE ŞÎR

Saf-ı sâf iç sâf ol iy ehl-i nazar
Tâ safâ evsâfi vasf itsün haber

Bil beşerdür ehl-i nefis ü ehl-i dil
Mübtelâ-yı hâk ü bâd u âb u gil

Cümlesi hâlî degül üç hâlden
Kimi dilden kimi nefis-i eâllden

4580 Gâh gâh nâgâh olur ol nefis ü dil
‘Akla uyup nefis olur mu‘tedil

Vardur bu üç sıfatda üç had
Birisi tefvîz ü biri cehd ü kedd

Hadd-i sâlis geh tevekkül geh taleb
Geh ganîmet geh cihâd-ıla ‘atab

Ol zamân kim nefse gâlib olsa dil
Cehd-i cismi eylemeye muttasıl

Zîra kim efâl-i kâlbîdür latîf
Muhcib olur anı efâl-i kesîf

4585 Nefs ol dem kim dile gâlib ola
Cism ü nefis ü dil kamu tâlib ola

Kalb-ile ger sulh kılsa nefis-i bed
Geh tevekkül ide-tura gâh kedd

Dimek olur ki olur ehl-i dil fenâ

Fâniye yokdur taleb renc ü ‘anâ
Gâh nefs ü gâh kalb olanlar ol
Ol fenâyâ bulalar bir pâre yol

Ol fenâ nârına zühdi yakalar
Ad hem takvâyâ fetvâ yakalar

4590 Belki bî-takvâ vü bî-fetvâ kala
Nûrı tevhîdüñ kamu itfâ kıla

Vakti kim andan tenezzül ideler
Zühd ü takvâdan yañaya gideler

Şöyle kim takvada tevhîd olmaya
Muttasıl takvayı taklîd olmaya

Gâh nefs-ile işi takvâ ola
Gâh ‘ışk-ıla dili şeydâ ola

Kim recâ-yı sırfda bî-havf olur
Câmı şeytân gibi nâra cevî olur

4595 Dâyimî havf-ıla terk iden recâ
Dîn- euhâsını ider leyli secâ

Kabzını bilen tecellî-yi Celâl
Bastda bulur tahallî-yi Cemâl

Nefs gâlib olsa key tâlib ola
Zühdini tevhîdden gâlib bula

Olmaya hâlî riyâzâtdan müdâm
İşi ola rûz u şeb takvâ-yı tâm

‘Azm ide dâyim gazâ-yı ekbere
Ura cehd odın nefs-i ebtere

4600 Cehdden hâlî beher-hâl olmaya
Nefs-i ealli hiç battâl bulmaya

Fi‘l-i cehd-ile vire añâ infî‘âl
Tâ ki ef‘âli ola eşgâl-i hâl

Cism vâdî hislerüñ nahcîrler

Oldı bu vâdide nefsiñ şîr-i şer

Şîr-ile ceng itmek olmaz her şagâl
Çâblûs ola meger ki eyleye âl

Şîr anuñ âline alma meger
Ceng-ile kime virür ol şîr-i ner

4605 Düşmene âl-ıla bulurlar mecâl
Zûr-ıla bulmak mecâl aña muhâl

Düşmen avlamak dilerseñ kıl hiyel
Ol ‘adûdan bî-halel hem bî-‘ilel

Nefs şîri-y-ile di nahcîrler
Eylesünler sulh idüp tedbîrler

Telh olmasun bu vâdî-yi vücûd
Zerrece cûd ud bilmez ol ‘anûd

Sulh-ıla varsun tevekkül eylesün
Zulm-ıla yiter ta‘allül eylesün

4610 Ya‘ni kim vardur o nefse hisse hak
Hakkını vir eyle hazzından ırak

Hakkını kadr-i zarûret kıl edâ
Söylemek geymek ü üyümek gıdâ

Bu sıfatlu kedd tevekküldür hemân
Enbiyânuñ işidür bu bî-gümân

Hırs-ıla ger hażzına kılsa taleb
Ol havâs nahcîr-ile içi olur tareb

Nitekim uş eydür ol hâs-ı havâs
Bu ‘adûdan n’eydügin asl-ı halâs

4615 Hem tevekkül itmege âlet nedür
Cehdden esbâb-ıla hikmet nedür

Bildürür uş asl asl u fer‘ fer‘
Buldurur hem ferd ferd ü cem‘ cem‘

Eydür uş bir kaç kinâyetler sarfih
Ma‘nalar muzmer ‘ibâretler vazîh

Koma yâ Rab cân câmında zulâm
Göñlümüz vesvâsdan bulsun selâm

Şems-ile tolsun bu vâdî-yi vücûd
Kıymasun nahcîre ol şîr-i ‘anûd

4620 Bu kinâyâta kulag ur imdi gel
Hall ismin remz-ile kosun ‘asel

‘Akl-ıla eyle ‘aselden halli hall
Yog-ısa cânuñ dimâgında halal

Diñle remz-ile tevekkül aslın uş
Kim nedür dahı o cehdüñ neslın uş

Şöyle bil cehd ü tevekkül dahı hak
Hem terakkî vü tenezzül dahı hak

Her birinden birez oldu intibâh
Uş yine olsun dutarsa hak nigâh

4625 *Bir derede var-ıdı nahcîrler
Bulumazlardı durası yirler (936)*

*Anları itmiş-idi bir şîr esîr
Kankısın dilerse yir-idi o şîr (936)*

*İrdüğine hiç aman virmez kapar
Görenüñ yüregi yirinden kopar (937)*

*Ol çerâgâh oldu zindân anlara
Şöyle kahr eylerdi arslan anlara (937)*

*Geldiler nahcîrler tedbîr-ile
Ulaşa Allah bir ol takdîr-ile (938)*

4630 *Didiler lutf eyle iy şîr-i dilîr
Sen otur biz eyleyelüm sini sîr (938)*

*Saña ta 'yîn idelüm biz sayduñı
Kıl tevekkül sal dilüñden kayduñı (938)*

*Şol mu 'ayyenden ziyâde itme taleb
Bizi bu vâdîde eyleme 'atab (939)*

*Añladuñsa remz-i nahcîr-ile şîr
Bil tevekkül sırrına oldur müşîr*

*Çün mu 'ayyendür nasîbüñ iy habîb
Pes taleb olur nasîb-içün salîb*

4635 *Cism vâdîsinde nefsüñ şîrdür
Bu giyâda 'akl u dil nahcîrdür*

*Âhu-yı îmân diler sayd ide şîr
'Akl nahcîri yiler olup esîr*

Uşbu aralıkda muslih pîrdür

Pîri pür-ma‘nâ vü pür-tehbîrdür

Şîr-i nefse pîr tefvîz itdürür
Bu tevekkül derpeyince gitdürür

Zulm-ıla îmân sahrâsında o şîr
‘Akl u dil kılmaz esîrin ol dilîr

4640 Sâkin eyler cehd hırsıyla tama‘
İtdürür cû‘-i tevekkül bî-şeba‘

Şâd ider anı mûkin-i bi’1-kader
Çün mukadder olana yokdur hatar

Şîr-i nefse tuydurur takdîrden
Bildürür kim nesne yok tehbîrden

Hak-durur cehd ü tevekkül ser-te-ser
Birinüñdür bir makâmda bir zafer

CEVÂB GÜFTEN-İ ŞÎR NAHCÎRÂN RÂ
VE FÂYİDE-İ CEHD GÜFTEN BE SIRR-I
TEVEKKÛL

Çün tevekkül olmasa saña makâm
Tûti-yi dîni dutar dâm-ı melâm

4645 Bu makâmı bulmasa ger nefsi hes
Gördüğine meyi ider sanki meges

İstikânetsüz kıyâmetdür sakın
Cehdsüz tefvîze olmaklık yakın

Ol tevekkül olmaz illâ mekr olur
Ol bikir mekr-ile fikr-i bekr olur

Nitekim nahcîre şîr uş dir cevâb
Ol hitâba gûş-ı hûş it bî-hicâb

Hakka tefvîz it koma kalbünde cahd
Tâ tuyasın n’eydüğün sen fazl-ı cehd

4650 *Şîr eydür kim görürsem ger vefâ
Baña bu yigdür be-hakk-ı Mustafâ (940)*

Ya'ni nefis eydür tevekküldür latîf
Epsem olur bu vesvâs-ı kesîf

Bir nefes kılsam tevekkül biñ hatar
Hâtıradan vire vesvâs-ı batar

Ger tevekkül kılsa şîr-i nefis-i hes
Kejdüm olur aña vesvâs-ı meges

Ol tevekkül ger makâmuñ olmasa
Hes ider sini megesden vesvese

4655 Nefsüñ ider kalbüñ-ile keşmekeş
Dînüñi kîn-ile kapar şîr-veş

‘Âkil ol bil kankı tavr evlâ-durur
Kalbüñe kankı makâm a‘lâ-durur

Ger makâmuñ cehd-ise tefvîzi geç
Ger tevekkülse var ol kapuyı aç

*Virdi men-lâ yeldagu'l-mü'min haber
Saña peygâberden aç sem' u basar (943)*

Kim ki bir hücre iki kez barmak sokar
Varsa ‘akreb sanma kim nâ-hak sokar

TERCÎH NÎHÂDEN-I NAHCÎRÂN
TEVEKKÛL RÂ BER CEHD

4660 Zîrek ü simsâr ol olma şermsâr
Bizden assı bulsañ anda kıl karâr

Ehl-i cehd-iseñ tevekküldür harâm
Cehd içinde tevekkül kıl müdâm

Ger tevekkül ehliseñ cehd eyleme
Cahd idenden cehd-ile ‘ahd eyleme

Eyle tefvîz ü kazâyâ vir rızâ
Zâk olur gelse kazâ vâsi‘ fezâ

Ehl-i tefvîze berâber hayr u şer

Kendüliksüz bir görür ol nef' ü zar

4665 Ehl-i tefvîze talebdür vartalar
Vartalar içre dutar ol fartalar

*Nitekim nahcîrler ol şîre dir
Dir bozar tevbîri takdîr-i Kadîr(944)*

*Bîñ taleb kılsañ mukadderdür degen
Emr-i kudretde mukarrerdur degen(944)*

*Bî-haber olma kaderden el-hazer
Yüz yilirseñ yil olur gayr-ı kader(945)*

İ'tikâddan bil tevekküldür murâd
Bil tenezzüldür tevekkülden ziyâd

4670 Her kimüñ kim i'tikâdı ola nîk
Cûd-ı Hakka cehdini kılmaz şerîk

Bil tevekkül key ulu rehber-durur
Uymayan bu rehber ebter-durur

Vir rızâ her nice kim gelse kazâ
Ol kazâyâ zulm olmaz muktezâ

*Kim kazâ-y-ıla dutarsa pençeler
Kendu kendüye virur işkenceler (946)*

*Ehl-i tefvîz ol kazâyâ râzı ol
Cân ilinde ol kazâdan kâzî ol (947)*

4675 Bî-hicâb u sedl-i 'adl itsün 'ayân
Hükmüñi bî-rişvet itsün râyigân

Merd ol eyle kazâ dürdini nûş
Virdügi derd ile zerd ol şöyle hoş

Bî-rızâ olma ki tâ kâēî gazab
Kılmaya sini leheb içre hatab

Râzı olmamak kazâyâ küfrdür
Bâb-ı îmân aç kitâb-ı küfri dür

Defter-i dîndür rızâî ol kazâ
Bil kitâb-ı küfr okır ol bî-rızâ

4680 Kim muhalhal kılsa dîn ü i'tikâd
Ol rızâya pâk itmez i'timâd

İktizâ-yı tab'a râzî olmagıl
Gıış u gıldan hıkd-ıla pür tolmagıl

Ol kazâdan râzî râzî ola Hak
Aña mahkûm ol ki kâdî ola hak

Her muhâle hak degül râzî inan
Hak rızâsın gözle kılma sû'-i zann

Râzî olmasañ kazâyâ şermsâr
Olasın ger gitse senden ihtiyâr

4685 İhtiyârûnla taleb yigdür saña
Hem tevekkül den sebep yigdür saña

Bî-sebeb itmek tevekküldür hatar
Fâni olmayan kişiye iy piser

TERCÎH KERDEN-İ ŞÎR KESB RÂ
BER TEVEKKÛL

Bil sebep kılmak taleb hikmet-durur
Bil ki hikmet âlet-i kurbet-durur

Nitekim nahcîrlere didi şîr
Cehd sırrından olara oldu müşîr

*Şîr eydür hōş tevekküldür latîf
Lîkin esbâbı dahı dutmañ hafîf (948)*

4690 *Sünnet-i peygâamber oldu çün sebep
Bî-sebeb her nesneyi kılma taleb (948)*

Nefsün esbâba ezel tahrîz kıl
Soñra ol esbâb-ıla tefvîz kıl

Enbiyâ kılmaz tevekkül bî-sebeb
Tâ buları mahv idince nûr-ı Rab

Olıcagaz bahr-ı nûr-ı Hakka gark
Kalmaz esbâb u müsebbib içre fark

Kendülikleriyle eylerler taleb
Hem taleb kılmaga isterler sebab

4695 *Vurdi ol peygâmbere âvâz-ı 'aceb
Dir sakınuñ hây terk itmeñ sebab (950)*

*Senligüñde sen sebab eyleme terk
Var tevekkül kıl deveñi bağla berk (950)*

Bil tevekkül belki bu esbâbdur
Mescid-i tefvîze ol mihrâbdur

Gözüñ aç kimdür o bağı bağlayan
Bâg u râg içinde gülüp aglayan

Var tevekkül it sebabde kıl taleb
Hem tevekkülde taleb kıl bî-sebeb

4700 Her nefes sende müsâvî olmasun
Zikrüñ agzuñda mesâvî olmasun

Her nefes nefse nefâset kâsib ol
Yörime fûrkatda kurbet tâlib ol

*Remz-i el-kâsib habîbu'llah işit
Rehde var niteki ol Evvâh iş it (951)*

Didi evvel lâ-uhibbu'l-âfilîn
Gafilîn gibi olmadı ehl-i sâfilîn

Cehd ü kesbi añlama şöyle güzâf
Sõfi lâfi ko ol ol kesb-ile sâf

4705 Eyleme kendüñi battâl u galat
Olma zâg-âmâl ü hem ekkâl bat

Ehl-i kesbüñdür makâm-ı iktisâb
Tâ ki ref' olunca kalbinden hicâb

Tâ görünce kim nedendür kuvvetin

Sırrın esbâbuñ o kesbüñ hikmetin

Tâ görince râhat-ıla zahmeti
Nûr u nârı mihnet-ile rahmeti

İde bundan soñra hōş teslîm-i tâm
Hakka tefvîz ide emrini müdâm

TERCÎH KERDEN-İ NAHCÎRÂN
TEVEKKÛL RÂ BER CEHD

4710 Kesb olur ehl-i teslîme hicâb
Küllî ol bulur ‘itâb u hem ‘ikâb

Bu makâm ehli kamu kesbi koya
Hōş tevekkül eyleyüp hasbî diye

Bu tevekkül işi inanmak-durur
Bir inanacak kişi sanmak-durur

Bir inancı vü hem bir iş dahi
Kanda tevhîd kanı bunlar iy ahı

Dîn-i sâlis ü selese hâli bu
Bî-makâm u hâl-i müşrik kâli bu

4715 Fânî ol bu kesreti vahdetde gör
Ol ziyâdan vahdeti kesretde gör

Sırr-ıla her birine bir dürlü ad
Vir ü gir âb u türâba hâk ü bâd

Olsa hâlüñ uşbu ahvâl iy mürîd
Ol Ganî Vehhâb kılsun ber-mezîd

Kim itse Hakka inanmışken taleb
Mustahik olur ki aña ire gazab

Aña ol damgeh olur keyd-i dîv
Er olan olur mı hergiz sayd-ı dîv

4720 *Nitekim kavm itdi ol şîre habar
Halk za ‘fıyla dimek kesbüm hatar (952)*

*Ben dise kim lokma-i tezvîr-içün
Uymasa takdîre ol tedbîr-içün (952)*

Hak mukadder kıldı çün kim lokmasın
Yırtsa hırsı ol kanâ‘at lokmasın

Hâl-i Âzer hüzne olur mübtelâ
Göñli dir cünd-i belâya es-selâ

Eyle teslîm ü tevekkül kıl taleb
Ehl-i tefvîze tenezzül bil sebeb

4725 *Dōst yolında tevekkül hûbdur
‘Âşıkta teslîm hōş mahbûbdur (953)*

Eylese ‘uşşâk ger teslîmi red
Renc ü derd olur aña ol sa‘y u ked

Kim dise keddüm kazâya sedd olur
Derd-ile ol rahmet derinden redd olur

*Cevrden kaçsa bulur yüz biñ belâ
Peşşeyi kor mâra olur mübtelâ (954)*

*İy kazâ mârına virmeyen rızâ
Tolu ejderhâ olur saña kazâ (954)*

4730 Hîle-bâz olma kazâ-y-ıla yöri
Ol kazâda hōş rızâ-y-ıla yöri

*Yohsa hîleñ saña olur yine dâm
‘Akluñ azar subh olur gözüñe şâm (955)*

*Kıymet-i bekâm elüñde şâm olur
Hōn-ı cânuñ ‘ayn-ı hûn-âşâm olur (955)*

Bil ki kimdendür saña sûd u ziyân
Bil nihân senden saña olur ‘ayân

Kim ki benlikden müberrâ olmadı
Kalbini sâfi evsâfi bulmadı

4735 Gör ki Fir‘avnı enâniyyetden ol

Bu'l-fuzûl oldu azıtdı togrı yol

Ol kazâ-y-ıla 'adâvet eyledi
Anı eve da'vet şekâvet eyledi

Kendülig-ile sanur ola halâs
Düşmeninden gör ki ol 'âsî-yi hes

Ol kazâ taşına cânıydı kedû
Yine kendü kendüye oldu 'adû

Ne oyunu var kedûnuñ taş-ıla
Düşmen içüñde savaşıma taş-ıla

4740 *Bâbı berkidürsin içeri 'adû
Karşu varursın taşa elüñde kedû (956)*

*Da'va-yı Fir'avn idersin her nefes
İçeri düşmen kapuda sen 'ases (956)*

Ger kazâyâ karşı turmakdan ne sûd
Gör Nebiyye n'itdi Fir'avn-ı 'anûd

Didiler aña ki sinüñ bir piser
Gâfil olma 'âkibet başuñ keser

Saldı ol mel'ûn ile mihnetleri
Erlerinden fesh idüp 'avretleri

4745 *Diledi kim togmaya er oğlan hiç
Pençe dutdı oldu kazâla pîç-e-pîç*

Uyımışdı bir gice ol mel'ûn denî
Nâgehânî geldi 'Îmrânuñ zeni

Oldı Fir'avnuñ katında hâmile
N'eyledi assı kazâyâ gör hile

Kendüyi öldüren ol oğlan-ıdı
Adı Mûsâ atası 'Îmrân-ıdı

Bilüp itdiler müneccimler haber
Didiler kim rahme düşdi ol piser

4750 Tuydı ol gavgâyı Fir'avn-ı 'anûd
Toptolu oldı içi haşm-ı cühûd

Gördi er 'avretten ayrılmak sebeb
Olmaz özge niyyet eyledi taleb

Didi Mısr içre ne kim oğlan togar
Kıruñ eyleñ cümlesin zîr-ü-zeber

Havfdan 'Îmrân sanduka koyup
Bahr içine koydı Mûsâya kıyup

Geldi Fir'avnuñ sarâyı altına
Ol olacak kişi Fir'avna 'anâ

4755 Aldı ol sandukı Fir'avnuñ zeni
Gördi kim bir tıfl-ı şehlâ vü senî

Diledi Fir'avn aña da mihneti
İde geldi şefkat itdi 'avreti

Didi kim bu Mısr oğlanı degül
Yok-durur noksânı tугyânî degül

'Avretüñ Fir'avn uydı sözine
Çün kazâ topragı saçdı gözine

Kendü evinde togdı kendü avıdur
Sandı saydum bilmez anuñ avıdur

MİN BA'Zİ DEKÂYIKI HAKÂYIKIHI
HAŞERA'LLÂHU MA'A AHYARE'L-HALÂYIKI

4760 Eyler-iseñ eger hazer ne kadar
Hükmin âhir ider kazâ-yı kader

Âdemüñ ki ismi 'allemü'1-esmâ
Gör kaderden ne deñlü itdi hazer

Yûsufa câhı çâh ol itdi

‘Ayn-1 Ya ‘kûba dökdi hûn-1 ciger

Ol zamân kim kazâ gözin dutdı
Çekdi şimşîr Mustafaya ‘Ömer

Şeb-çırâg-1 cihân iken köyinür
Ger kazâ nârı irse nûr-1 kamer

4765 Şems-iken şem‘-i âsümân u zemîn
Neft gibi kader odına yanar

Geh melekdür anuñ-ıla âdem
Dîv olur gâh anuñ şerriyle beşer

Bil kader kadrini iriş kadre
Kudret-ile eyle her nefesde güzer

Su saman çöpin ırmaz emrinsüz
Yil kımıldadımaya berk-i şecer

Yil gibi yiri oynadan oldur
Su gibi oddan çıkararan fer

4770 Nefs andan vurur zevi‘1-enfâs
Ol-durur ‘akl u nefis ü sırr u ser

Hiss ü fehm ü firâset dil ü cân
Toludur anuñ-ıla ser-tâ-ser

Dil odur dilde sûz ü sözde rumûz
Yüz odur yüzde göz ü gözde basar

Gâh gûyende gâh sem‘ oldur
Tefrika gâh ü gâh cem‘-i nazar

Ansuz yok cihânda hergiz
Kıl kadar nef‘ u zarr u hayr u şer

4775 Buña dermân şunu bulmuşlar
Ol kazâ tîrine it rızâyı siper

Er yolında ayaguñı bek bas
Çün Mu‘înî mukadder olan irer

Gör kazâdan kaçdı assı n'eyledi
Düşmeni Fir'avn evinde yayladı

*Düşmen evde kırdı ilüñ etfâlnı
Çün kaža 'aksine açdı fâlnı (-957)*

*Göz ki ma'lûldur yine 'illet görür
Her denî a'layı dûn-himmet görür (958)*

4780 *Dōst iziniñ yüzinde kıl fenâ
Gözüñi tozıyla eyle âşinâ (958)*

*Gözüñe ol toz ola ni'me'l-'ivâz
Ol 'ivâz cevherleri göre garâz (959)*

Ol fena bâkî kalasın tâ ebed
Ko beden seddin Ahad idin sened

Ol şikeste sarsun ol Cebbâr-ı hâs
Cânı hasta it sorsun ol Gaffâr-ı hâs

*Nitekim gâyet za'îf olsa piser
Merkebi olur anuñ dūş-ı peder (960)*

4785 *Dest ü pâ balsa kaçan olsa foēül
Olur ol sahrâ-yı gavgâ içre gûl (961)*

*Cisme gelmedin henûz ol tıfl-ı cân
Ol safâ bahrında yörürdi revân (962)*

*İşi-y-iken geh safâ vü geh vefâ
Uldı pür-şirk-i hafâ vü pür-cefâ (962)*

*İhbitû emriyle esfel oldılar
Çâre ne eyler anı kim ol diler (963)*

*Habs-ı cisme haşm-ı hırsa müstemend
Oldılar çün kim kazâ atdı kemend (963)*

4790 *Kim kazaya râzı olsa bî-melâl
Ol olur bil bî-gümân hakka 'ayâl (964)*

*Nûr-ı feyz-i Hak olur şîri anuñ
Tâ ebed açmaz olan sîri anuñ (964)*

*Saňa her bâr ol ki hōş bârân virür
Kıl tevekkül rahmi bâr u nân virür (965-E)*

Bil velî bârânı vü bârı nedür
Bâd-ı bârândan kopan bârî nedür

Ol mücâhid tâ müşâhid olasın
Bâr u bârânı kamu bir bulasın

4795 Bilmedin esbâb sırrın bî-sebeb
Kesme var yörü müsebbibden taleb

Tâ sebeble göresin esbâbı bir
Tâ olunca âb-ıla dölâbı bir

İhtiyâr-ıla sebep kim kılsa terk
Gebr gibi cebr olur kalbinde berk

Ko ihtiyârı zâr-ıla mecbûr ol
Hakka tap tap kendüñe magrûr ol

İhtiyârûñla er ol meşgûl ol
Bâbda esbâb-ıla makbûl ol

4800 Oldı sultânûñ çü bevvâbı sebep
Bâbda evvel eyle bevvâbı taleb

Bâbdan tâ olasın eshâb-ı şâh
Hōş nedîm ü akreb-i ahbâb-ı şâh

Zînhâr itme tevakkuf bî-sebeb
Kıl taleb olunca tâ gark-ı tareb

BÂZ TERCÎH KERDEN-İ ŞÎR
CEHD RÂ BER TEVEKKÛL

*Nitekim ol şîr eydür gör ki uş
Ol sebep terk itmege kılma hurûş (-966)*

*Ayaguñ öñinde konsa nerdübân
Dimedin sırrın bilürsin ol zamân (-966)*

4805 *Nerdübâna ayak ayak it sefer*

Bî-hatar tâ bulasın bâma zafer (-967)

Nerdübâna ayak ayak çıkmayan
Cebr odın başına oldur koyan

Bir yire cem‘ itse cebrîyi ‘anûd
Şiş ü sogan duz u su vû it ü od

Kendü odı yakmasa yanmaz od temâm
Tab‘-ı ‘âmî gibi kalur lahmi hâm

Çün beşersin virdi hâlik âletüñ
Âleti terk itme depme devletüñ

4810 Her bir a‘zâ saña bir âlet-durur
Âlet-ile işlemek devlet-durur

*Ayaguñ sag aksak olmaklık neden
Nerdübândur saña esbâb-ı hasen (968)*

Nerdübâna çıksaña bir bir ayak
Şöyle kalduñ yirde kötrüm ü aşak

*Çün elüñ var eyleme penhâni çeng
Seng-i gönlüñ zeng-ile eyleme teng (968)*

Hak ‘abes virmedi saña âleti
Kuvvet-i âletde kodı kurbeti

4815 Yohsa hâcet n’eydi cismüñ cânuña
Kullık u hizmet yahûd sultânuña

Kullıg-ıla artmag-ıçun saltanat
Hizmet-ile bulmag-ıçun memleket

Hōca kulı eline bil virse ger
Hōcanuñ remzin bilür kul bî-‘iber

Sen ne milletsin Cühûdsın yâ Arnavûd
Ki añlamazsın hōcañ emrin iy ‘anûd

Saña her ‘uzvuñ ki virür bir haber
Mermer-iseñ dahı itsün bir eser

- 4820 Elüñ oldı bil gibi bilüñ at
Teng-i cehdi bil-ile ata ata at
- Saña göz virdi işâretdür ki bak
Her varakdan zevk-ı Hak bul al sebak
- Bî-‘ibâret ol işâretden tuyan
Oldur ol cânı ‘ibâretden toyan
- İy işâretleri cânında koyan
Ol ‘ibâret eyde saña tur uyan
- Ya‘ni her ‘uzvıyla kim tâ‘at kıla
Tâ‘atıyla rahmete kurbet bula
- 4825 Zâhirince kim işâretüñ ‘amel
Eyleyüp hōş cehd ü cidd itse ezel
- Bildürür esrârın anuñ ‘âkıbet
Kâr kıla bârın anuñ ‘âkıbet
- Nûr nârın zahmetin rahmet ide
Gonca hârın furkatin kurbet ide
- Sini mahmûl eyler âhir hâmil ol
Evvelâ cûyâ-yı vasl ol vâsıl ol (973-974)*
- Sendeki kuvveddür anuñ ni‘meti
Ni‘mete şükr it geçürme fursatı
- 4830 *Sa ‘y-i şükr-i ni‘met it kim ni‘metüñ
Arta cânuñ içre ‘akl u kuvvetüñ (975)*
- Bil cevârihdür ni‘me şükri taleb
Her bir âlet oldı bir işe sebeb
- Cebr-ile esbâb-ıçun inkâr iden
İhtiyâr-ıla özin bî-kâr iden (975)*
- Ol-durur rahmet ilinden yâd olan
Adı la‘net şâdisi feryâd olan
- Şükr-i kudret artuk eyler kudreti
Arturur şükr eylemek hem ni‘meti (976)*

4835 *Küfr-i kudret zâyi‘ eyler kuvveti (976)*
Nitekim elden çıkarur ni‘meti

Cebr-ile kılsa tevakkuf himmetüñ (976)
Niyyetüñ azar kesilür kuvvetüñ

Cebr eyler himmetüñ atını mât
Şehsüvâr-iken kalur baydak sıfat

Cebr saña üyümeğdür iy refik
Yolda üyüme irdi kutta ‘u’ t-tarîk (977)

Yolda üyüyendür harâmîye nasîb
Yolda üyümeğ olmaya fi‘l-i lebîb

4840 *Çün evüñden eyledüñ ‘azm-i sefer*
El-hazer yolda üyümeğdür hatar

Cehd-ile kat‘-ı mesâfet kıl yörü
Yolda yatan menzil almaz tur öri

Şehsüvâr ol şehre ir gir dergehe
Gir her geh dergeh içre hargehe (977)

Yolda şeyb ol iricek ol şehre şâb
Bahta irince uyan kıl tahtda hâb

Koma yoldaş derpeyin olma usal
Tâ ki sen maksûda bulınca visâl

4845 *Ol tekâsül dahı yirinde gerek*
Yolda olan âdemî zinde gerek

Çün üyürsin bir ağaç dibine var
Şâhı pür-bâr ola bergi mîve-dâr (978)

Yil kımıldatdukca saça bârını
Yatur-iken yiyesin esmârını (979)

Kurb-ı Hakdur bil ki şâh-ı mîvedâr
Ma‘rifet envârıdur anda simâr

Kâhel ü üftâde merd-i fânîdür

Lutf-1 Hâlik bâd-1 mîve-efşânıdır

4850 Kurbı bâğında bir ismi bir şecer
Yil gibi ilhâm kim dilde eser

Her secerden yire bir dürlü semer
Ol yatan kâheller üstine tamar

Her biri bir çâşni-y-ile latîf
Puhte itmiş matbah pâk ü şerîf

Şûre yirde gaflet-ile h'âbı ko
Şerbet-i kevser ara zehrâbı ko

Şâh işigine iriş bul şâh ü zıl
Cebr-ile olma gebr ü gümrâh u mu'îl

4855 *Tâ ki ol şâh uyandukca bâddan
Gark olasın zevk-ı nukl u zâddan (979)*

Cebr itmesün yuhusı gafletüñ
Urulur nâgâh kûsı rihletüñ

Bî-amân irer harâmîler hemân
Kanuñı eyler revâne ol zamân

Var tevakkuf kılma yolda cebr-ile
İriş ol Cebbâra cehd ü sabr-ıla

*Cebr-i kutta 'u' t-tarîk oldı refik
Kurd kuzıya ola mı hiç 'amm 'atîk (980)*

4860 *Murg-ı bî-hengâm olma vakti bil
Vakt içindeki hayât u makti bil (980)*

Vakti kim görse ganîmet sürse at
Baydak-ıla fil eyler şâh mât

Vaktda iden tekâsül buldı makd
Murg-ı bî-hangâma meyl ider mi vakt

*Ol işâretten bilürsin vakti sen
Anuñ-ıla fark idersin merd ü zen (-981)*

Bu işâret ya‘ni ilhâmât-ı Hak
Kulına kim vahy ider Rabbü’l-Felak

4865 Saña ol ilhâmdur pîr-i kadîm
Kim kıdem sultânına oldur nedîm

Ol nedîm-ile iriş şâhenşehe
Her geh anuñla karîb ol dergehe

Ser-keş olup bî-muhâba dutma râh
Tâ ki gümrâh olup itmeyesin âh

*Oluban gümrâh ‘akluñ ola güm
‘Aklsuz başdan hû yigdir pây ü düm (982)*

‘Âkil oldur ‘akl çün başda bula
‘Aklı ni‘met bilüben şükriñ kıla

4870 Şükr-i ‘akl oldur ide şükr-ile cûş
Hûşı nûş-ı şevkdan ide hurûş

‘Aklı böyle olmayana dime baş
Hayf o taşa kim aña olur tutaş

Ol sebebden kim şunuñ ki şükri yok
Âdemî dime odur kurı oyuk

*Şükri olmayan olur şûm u şinâr
Cümle kaplar anı nâr-ı bî-kenâr (983)*

Şükr it esbâba bâba kıl taleb
Ol taleb-çün eyle tefvîzi sebep

4875 Fânî ol yolda işüñi kıl temâm
Dâmdur gayrı fenâ bil iy hümâm

Bî-fenâ kim bundadur ‘ayn-ı bekâ
Ol fenâdur Hızra zulmetde sakâ

Ol sakâdan eşkıyâya behre yok
Şöhre-i bî-behreye anda çehre yok

Şükr-ile eyle tevekkül kıl taleb
Ol sebep nesline ol oldı neseb

Ger tevekkül eyler-iseñ yolda it
Evvelâ dilde tevekkül kıl da git

4880 Cebr-i hâl-ıla uşan Cebbâra var
Olma cebrî kâl-ıla emmâre-vâr

Dōst yolında yirüñi çâh kıl
‘Âkibet sultân-ı Mısr ol câh kıl

Nefsüñi Ya‘kûb-vâr it bî-basar
Tâ tuyasın bûy-ı Yûsufdan habar

Evvelâ ol hâdim ü mahdûm ol
Bunda râhim anda var merhûm ol

Dōst işigine irince düriş
Dōst işigine irincedür iş

4885 Meclis-i ma‘şûka hōş bigâne var
Yan o cem‘üñ şem‘ine pervâne-vâr

Şem‘-i cem‘-i vasl olup yan ser-te-ser
Mahv-ı küllî ol ne pâ kalsun ne ser

Mahvdan hû mahv olur küllî sebab
Sûhte pervânede ne eyler taleb

Bu makâma varmış-iken âdemî
Kendüye gelüp ger aña ‘âlemi

Yine ol hâli taleb itsün müdâm
Dünya-y-ıçun olmasun hırs aña dâm

4890 Dünyada kılsun tevekkül dînde cehd
‘Aksin işlese aña cehd ola cahd

Görsün ol kendüden öñ dünyâ kovan
N’eyledi andan di sen nefse güven

N’eyledi assı taleb takdîre gör
Bak ne dir nahcîrler ol şîre gör

MİN ESRÂRİHİ’ L-‘AZİZİ’ L-LATÎF

ŞERREFEHÜ'LLÂHÎ Bİ-HÜSNİ'T-
TALATTUFİ VE'T-TEŞRÎFİ

Her kim ol cidd ü cehde kâlıpdur
Bedeni nidd ü cahda kalıpdur

Görür ef'âli cümle cânândan
Her ki cân sırrını murâkıbdur

4895 Virdi kullâb-ı kalbi Rab eline
Şol kim öz nefsini muhâsıbdür

Bir görür kalb u nefis ü cân u dili
Kesret esmâda bir merâtıbdür

VE LEHU EYZEN Lİ-HAZRETİHİ

Her kimün 'aynı 'ayn-ı 'ilmi görür
Dimez ol bu kitâb o kâtıbdür

'Ayn-ı matlûbdan bilür talebi
Bu ne matleb ki ismi tâlıbdür

'Aklı dîvâne itdi dîvândan
Göñül gözine perde salıpdur

4900 Meşreb ehli şarâbı bir gördi
Gerçi biñ renkde meşâribdür

Rûhdur nüsha şu ehâdîse
Bu meşârik-ı bî-magâribdür

Bir-durur gerçi yitmiş iki milel
Dörd imâm on iki mezâhibdür

Bu ne hâzır ki cümle hazret anuñ
Bu ne gaybet huzûrı gâyibdür

Enbiyâ vü evliyâ vü hâs u 'âm
Andan ol anlara menâkıbdur

4905 Atını yavu kılmış atın arar
At ölüp yine ata râkıbdür

Câni tahrîz ider ki ide tefvîz
Bu ne mergûb bu ne râgıbdur

Bu ne sultân ki perde-dâr özi
Ne nedîm ol ki kendü hâcibdür

Gayrdan geç Mu'în 'ayna iriş
'Iyş-ıçun saña bu münâsibdür

Şöyle bil kim degülsin ansuz hîç
Sanma anı saña musâhibdür

4910 Şîre dir ser-cümle ol nahcîrler
Var tevekkül kıl nice tedbîrler

*Cümlesi âvâz urup ol şîre dir
Niçe niçe olasın hırsa esîr (985)*

Ya'ni ma'nâ bu-durur ki eydür o pîr
Tâlibüñ nefesine ki iy şîr-i dilîr

Nice ahlâk-ı reddiyeñ ola sed
Geçüben hadden ideler sini red

Ehl-i Hû-y-ısañ hevâ kovmak neden
Sabrsuz men 'âşıkam dirseñ yalan

4915 Gör taleb takdîre ider mi hîç dahl
Bahrda yirler ruteb bî-berk ü nahl

Nice bagdâdî rutebden bî-haber
Pes nice olsun talebden di eser

Buncılayın biñ bunuñ gibi dahı
Tecribe olmış-durur bil iy ahı

Gör ki ol erbâb-ı esbabı n'ider
Gör o hırsa uyan eshâbı n'ider

Hırs-ıla yıldükleri yile gider
Ancak ol makdûr olan bile gider

4920 *Uşte görürsin nice yüz biñ kişi
Hâs u 'âm u cümle irkek ü dişi (-986)*

Rızk-ıçun dün gün iderler zûrlar
Gaflet-ile cehdde magrûrlar

Göresin yine kamu mahrûm u hes
Lîki hırs-ıla talebde çün meges

*Nice yüz biñ yıl karn geçmiş ola
Hırsları gözi degül mürakin tola (987)*

*Ejdehâ gibi ağızların açup
Tagları yirler deñizleri içüp (987)*

4925 Hırş-ıla her birisi bir dîv olur
Lîkin ol makdûr neyse anı bulur

*Ol gürûh içinde nice Zeyd ü Bekr
İtdiler cehd-ile nice şeyd ü mekr (988)*

*Vasfin ol mekrüñ eyitdi zü'l-Cemâl
Litezûle minhu aklâlü'l-cibâl (989)*

Ol mekirden kûh olurdu kâh-vâr
Taş olurdu ol hîle yilinde gubâr

Toz gibi harc ururdu gökde kûh
Buncılayın sihr iderdi ol gürûh

4930 Cehd iderlerdi nice kim biñ ü yüz
Kısmetinden gayr göstermezdi yüz

*Assı itmez-idi hiç cehd ü 'amel
El-mukadder fi'l-ezel hû* Iem-yezel (990)*

*Cümlesinüñ oldı tedbîri remîm
Kaldı bâkî yine takdîr-i Kadîm (991)*

Rızk-ıçun gam yime şâd ol bil ki zâd
Vehm-içün dünyâda kalmışdur bir ad

Bu makâmda bil nedür nahcîr ü şîr
Bil ki ehl-i nefsdür şîr-i şehîr

4935 Oldı nahcîr ehl-i keşf ü hâl ü şevk

Ehl-i teslîm ü fenâ vü ehl-i zevk

Sen eger nahcîr-iseñ terk it taleb
Yâhû şîr-i ner-iseñ berk it sebeb

Sehl görüp nefsi cehl-ile sakın
Bî-sebeb teslîme olmagıl yakın

Ehl-i hâl-ısañ eger tahvîli ko
Mahv ol kılma taleb ta‘tîli ko

Ehl-i tahvîle taleb ta‘tîldür
Gerçi tahsîl itse de temsîldür

4940 İşler emre itmeg-içün imtisâl
İtmese dahı dili tolmez melâl

Gerçi mecbûrlıkda olur sabûr
Geymeg-içün hulle-i ‘abden şekûr

İy kazâya olmayan râzî ‘aceb
Assı eyleye mi ki saña taleb

Gör ki ol terk-i rızâ idenleri
Ol yile binüp yile gidenleri

Bildügin işler kazâ sen biñ yıl
Ol kazâ-y-ıla yiler bil kim bu yıl

4945 Şefkat itse enbiyâ binseñ yile
‘Âkibet saña kazâ urur sile

Bil kazâdur ol kaderden kaçduguñ
Bir nefesde biñ mesâfet geçdüğüñ

DER BEYÂN-I NİGERÎSTEN-İ
‘AZRÂ’İL BE-ŞAHSÎ GÜRÎHTEN-İ
AN-ŞAHS DER SARÂY-I SÜLEYMÂN
‘ALEYHÎ’S-SELÂM VE TAKRÎR-İ
TERCÎH-NÎHÂDEN-İ TEVEKKÛL
BER CEHD Ü KILLET FÂ’İDE-İ CEHD

İşid uş zâhirde temsîl-i ‘aceb
İtmedügin ol kazâya assı taleb

*Gördiler bir er ki vakt-i çaştgâh
Âh idüp dutmuş kenâr-ı râh-ı şâh (993)*

*Şöyle gider ki ayagı irmez yire
Yirler ister ki vara anda gire*

4950 *Çün Süleymânuñ sarâyın gördi ol
Ursudı tâ 'arsaya ol bu' l-foëül*

*Düşdi içinde sarâyuñ hâ solur
Soludugından cihân tûfân olur*

*Yüz sararmış kapkara yanmış tudak
Hivâda batmış sanasın el ayak (994)*

*Kasd kılmış cânı tenden ide göç
Dir Süleymân di saña kim kıldı güç (994)*

*Er Süleymâna dir iy lutf-ı hamîl
Baña 'Azrâ' il olup kahr-ı Celîl (995)*

4955 *Heybet-ile yüzüme itdi nazar
Ol nazardan şöyle oldum bî- haber (995)*

*Dir Süleymân pes ne eylersin taleb
Di ki biz de varın idelüm sebeb (996)*

*Er dir emr it yile iy şâh-ı cihân
Binem aña seyr idem Hindûsitân (996-997)*

*Anda bir düşvâr yirde idem karâr
Tâ beni itmeye 'Azrâ' il zâr (997)*

*Fakrdan şöyle kaçarlar cümle halk
İşleri tûl-ı emelde hirs-ı halk (998)*

4960 *Fakrdan kaçır hakâret kesb ider
Varlığın virmege gâret kesb ider*

*Fâkadan korkar olur muhtâc-ı halk
Bilmez anı fakrdur mi'râc-ı Hak*

Fakrdan kaçır meselde sanki ol er

Ki aña 'Azrâ' il eyledi nazar (999)

*Kaçmak u kûşış o Hindûstân-durur
Kim kazâdan kaçsa pür-noksân-durur (999)*

Gör ki bir sâ' atda Hindûstân geçen
Haşm-ı 'Azrâ' ilden uşanup kaçan

4965 Kaçmag-ıla ne kadar oldı emîn
Fakrdan kaçan da şöyledür hemîn

Ko bumı gel âhirine kıssanuñ
Hıssasını dı o cehd ü gussanuñ

Gussadur ol kıssanuñ pes hıssası
Ecele ne assı kişinuñ gussası

*Âhir-i kıssa bu ki ol pür- 'adl u dâd
Bâda emr itdi ere virdi murâd (1000)*

*Yil Hindûstâna iletı yile
Peri olsa varmayaydı yüz yıla (1000)*

4970 Aña kim itdi Süleymân dâd u 'adl
İtdi 'Azrâ' il aña kendüyi bezl

Bil kazâyı men' idemez enbiyâ
Ol nebî men' itse virmez evliyâ

*Ol gün açdılar serâperde 'ayân
Çıkdı dîvâna Süleymân-ı zamân (1001)*

*Didi 'Azrâ' ile iy zâhir melek
Kim emânetdür saña arz u felek (1001)*

*Niçün ol kişiy e haşm-ıla nazar
Eyledüñ âvâre oldı derbeder (1002)*

4975 Dir ki 'Azrâ' il hâşâ iy selîm
Bakmadum haşm-ıla vallâhu'l- 'alîm (-1005)

*Lîkin anda remz gördüm key katı
Vehm-ile bakdum görüben 'ibreti (1006)*

*Men ta 'accübden nazar kıldum aña
Hak bilür bühtân kıldı ol baña (1005-1006)*

*Baña Hak didi ki 'Azrâ'îl iriş
Bundan it Hindûsitâni bir eriş (1007)*

*Şol fülânuñ kabz it anda cânını
Kıl harâb anuñ da hân-u-mânını (1007)*

4980 *Bakdum aña ger olursa sad peri
Yâhu perr-ise anda varmakdan beri (1008)*

*Bakdum ol kanda vü bu Hindûstân
Var arada berzahun lâ-yebgiyân (1008)*

*Bir nazar men bu 'acebden kılmışam
Men bu 'ibretde tahayyür bulmışam*

*Gör bu remzi aç gözüñ iy âdemî
Var kıyâs it buña cümle 'âlemi*

*Her neden kaçsañ iriser ol saña
Sen saña gel yörü yilme dörd yaña*

4985 *Sensin isteyen kaçan sensin yiten
Sensin arayan bulan sensin yiten*

*Çün kaçan sen dahı kaçduguñ zemîn
Varduguñ yir ü arayan iy emîn*

*Kaçduguñı sende sen kılduñ nühüft
Korkduguñ nesne senüñle yine cüft*

*Sen seni koyup u kaçmak key muhâl
Rabden uçmag u be-hak key vebâl*

*Çünkü sen sende bulasın cümleyi
Kaçmaga nice kılasın hamleyi*

4990 *Benlik olmaduğı yirdedür bu iş
Sen ki tolmişdur içüñ pür-gıll-u-gış*

*Senligüñ olmadı sende muzmahil
Düşdi senden cehl-ile zıll-i muzıll*

Sâye ol senlikden öldür sâyeñi
'İşk evinde sıdk idin hem-sâyeñi

Ol vücûduñ eyle ser-tâ-ser fenâ
Bil bu varlıkdur saña 'ayn-i 'anâ

Tâ vücûduñ mahv idince kıl taleb
Hurd kıl koma ne şîşe vü ne haleb

4995 Nitekim nahcîrlere dir esed
Dir sebep oldı taleb için cesed

Ol ceseddür hem Ahad yolında sed
Çü andadur ahlâk-ı fâsid bî-'aded

Kıl vücûduñ dōst cûdında 'adem
Cehd-ile meydân-ı câna bas kadem

'İşk eline vir rızâdan savlecân
Kıl vücûduñ kûyın anda dermiyân

Her nefes çevgân elünden gitmesün
Zikr-i yâ Sübhân dilüñden gitmesün

5000 Tâ ki meydânda ola aduñ dilîr
Lâ-mekân tahtında olasın emîr

Hōş bahâr u vü bahâdur olasın
Mekr-i a'dâdan şehâ dîr olasın

Uş saña şîr eydiser şîrâne söz
Sem'-i şem'in cem'de it pervâne-sûz

Şîrler sözün ne añlasun şagâl
Ne añlasun tefrîd ehli iştigâl

BER TERCÎH NİHÂDEN-İ ŞÎR
CEHD RÂ BER TEVEKKÛL
VE FEVÂYİD-İ ÂN

*Şîr eydür hoş tevekkül hûbdur
Liki cehd andan dahı mahbûbdur (1012)*

5005 *Enbiyânuñ gör ki cidd ü cehdini*
Gör ki takvâsın vera 'dan zühdini (1002)

Çekdiler nâsûtiyetde 'anâ
Tâ ki lâhûtiyyet idince fenâ (-1013)

Hak ta 'âlâ rast virdi anlara cehd
Zehr-i cehd oldı şühûd agzında şehd (-1013)

Saltanat içre Süleymân n'itdi gör
Dâvud u Yahyâ ne resme gitdi gör

Gör Muhammed cehd-ile itdi cihâd
Ol cihâd oldı 'ibâda hõş nihâd

5010 *Hak yolında cümle çekdiler cefâ*
Âhir oldı ol cefâ 'ayn-ı vefâ (-1014)

Hîleler ki itdiler cümle oldı hâl
Küllî fi 'lin min-cemilin hüve cemâl

Hîle-y-ile kıldılar nefsi zebûn
İtdiler 'unf hevâyı fîl-bûn

Kurdılar dâmı firâsetden nihân
Zâg-ı nefsi eylediler müstehân

Murg-ı gerdûnî aña oldı şikâr
Ûy zî-mahfî murg u dâm-ı âşikâr (1015)

5015 'Işk dâmı dânesi ecsâmdur
Murg-ı câna cism muhkem dâmdur

Cehd-ile virdi enbiyâ ol cisme naks
Vurdılar bostân-ı cân içinde raks

Naksları oldı 'ayn-ı izdiyâd
Raksları savtı toldı fi 'l-bilâd (1015)

Bu kemâli cehdden buldı olar
'Âkil olan göñlini aña ular

Cehd kıl tâ mahv olunca kuvvetüñ
Kuvvet-i Hakda zebûn it kudretüñ (1016)

5020 *Enbiyâ vü evliyâya ol refîk*
Rabbüñe mûsil budur akreb tarîk (1016)

Cebr-ile var cevr odına tap dutış
Ol kazâ-y-ıla yiter pençe dutış

Çün dutuşduguñ kişi senden kavî
Kendü za'fuñ bil yörü olma gavî

Cehdi koyup eyleme terk-i edeb
Bî-edebdür müstahakk-ı her gazab

Cümle işin kim Haka isnâd ider
Kendüyi Hak rahmetinden yâd ider

5025 Gerçi kim ef'âl Hakuñdur belî
Geçmegil hadd-i edebden sen velî

Âdem-i müsta'fir ü giryâna bak
Dîv-i cebrî vü ebu't-tugyâna bak

Cehd kıl sermâyeñi itme telef
Hör u battâl olmagı sanma şeref

Kâfirem ger cehdden iderseñ ziyân
Cehd-i îmâna taleb kıl her zamân (1018)

Fa'ctehid bi'n-nefsi fi-ıslâhı dîn
Lâ-yuzî'u'llâhu ecre'l-muhsinîn

5030 Cebr-ile cehdi koduñ iy müttehem
Cehddür saña ehemm iy pür-tühem

Cebr sınımdur kaçan sınduñ foëül
Kim gurûr-ıla olursın cebre kul

Sınmadı çün sag başuñ bağlama
Var yalandan dökme yaşıñ aglama (1019)

Bir iki gün girçek agla bâkî gül
Cigerüñi teşne tagla sâkî bul (1019)

Sen uşan gelsün sara Cebbâr-ı Hak

Hasta ol gelsün sora tîmâr-ı Hak

5035 Olma cebrî sınımağa kıl cüst ü cûy
Cûy gibi cûy olsun sende hõy

Cân içinde sırr-ıla ol cûyâ-yı dõst
Magz-ı cûyâ ol bırak sevdâ-yı põst

Şöyle bil ki her ki gayr-i dõstdur
Dünya vü ‘ukbâ be-cümle põstdur

Dünyanuñ tullâbı cûyâ-yı serâb
H`âbda dõlâb idüp sevdâ-yı âb

Ol serâb-ıla kaçan sîrâb olur
Şems hınzîra kaçan mihrâb olur

5040 Bil hayâl-i mâl ü dünyâdur vebâl
Pür melâletdür saña milk ü ‘iyâl

‘Âkibet-endîş hõşdur âdemî
Hâtimî it cân eline hâtemi

Kesb-i dünyâdur saña mekr ü gurûr
Kesb-i ‘ukbâdur kusûr u hûr u nûr

Kesb-i dünyâ içre olma hîle-bâz
Bu vefâsuz milki sanma ‘izz ü nâz

Dünya-y-ıçun hîle key bârid-durur
Lîki o da ‘ukbâ-y-ıçun vârid-durur

5045 Dîn yolında çâbük ü simsâr ol
Her la‘in aldamasun ‘ayyâr ol

Fikr-ile ‘ukbâ-y-ıçun sen mekr kıl
İtmeye mekr-ile taguñ bekr kıl

Mekr-i dünyâ mekr-i ‘ukbâ iy emîn
Mekrdür her birin istemek hemîn

Mekr ü hîle ya‘ni zihn-i müstakîm
Ol hakîmden fark eyleye sakîm

Kesb-i dünyâdur sakîm ü bî-devâ
Biñ marâzdur nefside her bir hevâ

5050 Kesb-i ‘ukbâ oldı Eflâtûn-ı vakt
Şerbetinden sıhhat alur ehl-i makt

Derdüñi arturma çün rencûrsın
Renc-i genc-ile nice magrûrsın

Genc vir nefsüñ halâsın kıl taleb
Vir ağaç keçküli al câm-ı Haleb

Yâhu zindândur hevâ-y-ıçun fikir
Ki ol-durur dünyâ vü ‘ukbâya mekir

*Mekrdür girseñ cihân zindânına
Olmasañ meşgûl anuñ dermânına (1022)*

5055 *Girüben zindâna iy zindân yapan
Kapuyı üzerine bî-cân yapan (1022)*

*Kanda bulursın o zindândan meded
Sed sed üstine yapduñ bî-‘aded (1022)*

Zîrek ol zindâna kıl mekr ü hiyel
Lâ-tekün fi ‘s-sicni ci ‘nâ bi ‘l-‘acel

Girüben zindâna anı itme berk
Ya‘ni tугyân-ıla ihsân itme terk

*Del cihân zindânını âzâd ol
Dâd bul feryâd-resden şâd ol (-1023)*

5060 Garre olma sen bu fânî devlete
‘Işk topın ur o sedd-i gaflete

Bil ki gafletdür cihân u sicn hem
Ol sicinde asl-ı gam hem nesl-i hemm

Bil ki gafleti dünyanuñ zindânıdur
Bil ki dünyâ ‘âkılıñ nîrânıdur

‘Ârifüñ bostânıdur bil ki cihân
Bunda olur zîrâ ki bostân-ı cinân

Mezra‘ı zerrâ‘-ı hayrâtuñ budur
Menba‘ı cemmâ‘-ı zellâtuñ budur

5065 ‘Ayn-ı dünyâ gaflet-i meyšûmdur
Oldur ol gaflet ki key mezmûmdur

*Dime dünyâ hânumân u mâl sen
Dünya olmaz nukra vü mîzân u zen (1024)*

Dahı âsândur bularuñla taleb
Her birinden kasduñ olsa kurb-ı Rab

*Ni ‘me mâlun sâlihun li ‘s-sâlih
Bi ‘se mâlün tâlihın li ‘t-tâlih (-1025)*

Tâlih olma mâluñ eyle pâymâl
Ko vebâli mâlı vir a‘mâl al

5070 Mâl-i sâlih dîne olur perr ü bâl
Mâl-i tâlihler-durur olan vebâl

Dünya ‘avratdur o ‘avrat altına
Yatur ol göñlin virenler altına

Er ki ‘avratdan kem olan er midür
Sîm ki olmaya sirîdi zer midür

‘Âlem içinde misâl-i âdemî
Sanki ‘ummân-ı mu‘azzamda gemi

*Su gemide mühlik-i keştî-durur
Liki taşdan keştîye püştî-durur (1026)*

5075 ‘İşk-ıla ol dünya tûfânında Nûh
Bul gemi-yi rûh-ıla subh-ı fütûh

Mâsiva’llâhdan içüñ tefrîd kıl
Cân içinde fi‘l-ile tecrîd kıl

*Çün Süleymân sürdi dilden mülk ü mâl
Olmadı ol mâldan aña vebâl (-1027)*

Sen Süleymân gibi kalbüñ kıl selîm
Tâ ki mâluñ olmaya mâr-ı elîm

Saña ol kalb-i selîm eyler vefâ
Andan özgesi cefâdur iy safâ

5080 Kalbüñ agzını hevâdan beste kıl
Nefsüñi yiter hevesden haste kıl

*Agzı ger bağlanmış olsa bir kabak
Sunuñ üstün gözler itdükce aşak (-1028)*

*İçi pür-yıl sunuñ üstinde gezer
Su ne deñlü olsa çok kılmaz hatar (1029)*

*Sen de var kendüñe böyle âyin it
Bâd-ı fakrı bâtinuñda sâkin it (1029)*

Bu cihân ‘ummânını yüz bî-hatar
Tâ vire dürr ü güher yüz bî-batar

5085 Mülki sevdâ-yi Melikde lâ-şey it
Ol mey-i bâkîyle meyyitüñ hay it

*Göñlüñe mühr ur mihreden gayre var (-1030)
Korkusuz su üstine ol şehsivâr*

*Kalbüñ ibrikında bâd-ı ma‘rifet (1031)
Min-ledün toptolu olsun su-sıfat*

*Ol münezzeh mâsiva’l-mahbûbdan (1031)
Bî-taleb turma velî matlûbdan*

*Cehd-i Hakdur derd-i Hakdur hem taleb
Renc u ma‘cûn hakk u dârû-yı sebep (1032)*

5090 Bî-sebeb yok ‘âlem-i hikmetde kâr
Şöyle düzdi Hazret-i Perverdigâr

Cidd-ile kedd eyle itme nefy-i cehd
Şehd-i sâbık cehd ü gâsık zehr-i cahd

*Nefy-i cehde oldı şagıl ehl-i cahd
Olma ehl-i cahda mâyil eyle cehd (1032)*

VE MÎN ZALİKE KEZALÎK

Nebîye buyurdi ki Rabbü' l-minen
Taleb kıl ki ciddür seniyyü's-sünen

Kişi hazrete bî-taleb irmedi
Bu yolda velîler çekerler mihen

5095 Taleb tâlibüñ 'ayn-ı matlûbdur
Yöri itme cebrî buña sû'-i zan

Düriş cevır çek bulasın cebr-i hâs
Sabâ-y-ıla olı-gör gubâr-ı vatan

Degülmise rûhuñ terakkîsine
Sebeb olmaz-ıdı 'anâsır beden

Ger âhû-yı Hû eylemese sebep
Şifâ-yı dem olmazdı nâf-ı Hutun

Ne gül olmasa gül tolardı zemîn
Ne gülsüz tolar hõş kohudan zemen

5100 Kodı Hak kamu nesneye bir sebep
'Aden dürre oldı 'akîka Yemen

O Yûsuf firâkıyla a'mâ olur
Bu Ya'kub olur hem basar pîrehen

Beyân-ı 'ayân ol lisândan ider
Leb oldı emîn ü hazîne dehen

Mu'înî bu hikmet zamânında amân
Umarsañ ol esbâb-ıla mü'temen

DER MUKARRER-ŞÜDEN-İ CEHD
BER TEVEKKÛL BE-HER-HÂL
DER ÎN 'ÂLEM-İ HİKMET

Bahs ki itdi şîrle nahcîrler
CeHD içün kim itdiler tedbîrler

5105 Ol tevekkülle mükerrer oldı cehd
Evleviyyetde mukarrer oldı cehd

Cebri koyup cümle kıldılar taleb
Kâyil oldılar ki lâzımdur sebeb

*Çok dürişdi cehdi tercîh itdi şîr
Oldı cebrîler ol ahbâr-ıla sîr (1033)*

*Dilkü vü davşan u âhû vü peleng
Terk idüp cebri kodılar lâf u ceng (1034)*

*Cem' olup 'îs u şagâl u gürk ü fehd
Şîr-i bu'l-heybetle kıldı cümle 'ahd (1035)*

5110 Kur'a bıragurlar-ıdı sulh idüp
Sulha râzî olmış-ıdı zîb ü düb

*Kankısına kur'a kim irse hemân
Şîrden yaña olur bî-cân revân (1037)*

*Câm çün hargûşa geldi devr idüp
Âh kıldı cevr içinden gavr idüp (1038)*

*Didi bu nice belâdur bu jeyân
Kim ider bize o zulm-ıla ziyân (1038)*

Düşmen-ile sulh itmekdür fesâd
Sulh mümkün mi ide ehl-i 'Âda bâd

5115 Düşmene düşvâr hîletler gerek
Ceng ü harb u heybet ü letler gerek

Şîr nefsiyle yöri nahcîr-vâr
Sulh itme ceng-i tâtâra eyle var

Eski düşmen dōst olmaz bil yakîn
Dōst mıdur âdeme dîv-i la'în

Çün mükerrer dindi bildüñ fazl-ı cehd
Düşmeni cehd-ile bas boz sulh u 'ahd

Şimdiye dek bu geçen şerh u beyân

İtdi sırr-ı cehd ü tefvîzi ‘ayân

5120 Şimdiden girü gelen dört hâldür
Her kinâyet bir sarîha dâldür

Şîr nefsüñ ‘akluñ ol hargûşdur
‘Akl odur kim hûş-ıla pür-cûşdur

‘Akl u nefsüñ hâlin ider bu beyân
Lîki gider bir dahı remze nihân

Cân-ıla dilden o remzi tâlib ol
Gamz-ıla rûh-ı rumûza kâlib ol

Remz odur bil düşmeni n’itmek gerek
Tâ anı nice denî itmek gerek

5125 Kıl müdâra düşmene var vir gurûr
Remz-ile işle işi terk eyle zûr

Niteki uş ol şîr-ile hargûş ider
Şîri hargûş avlamaga cûş ider

Garre olup düşmeni ednâ gören
Oldur âhir vaktini bednâ gören

N’eyledi Nemrûda peşşe iy ahı
Var aña göre kıyâs it sen dahı

‘Aklını gör görme ol hargûşı hõr
Hõr olur remziyle anuñ hûn-hõrı gör

5130 ‘Akl gerçi sûretâ asgar-durur
Lîki ma’nâ eşher ü ekber-durur

‘Akl oldı cevher-i kân-ı kerem
Ol kıdem bâbından õñ atdı kadem

Dõstı düşmenden ol eyler temîz
Kâle ‘izzu’ l-halkı el-‘aklu ‘azîz

‘Akl hargûşı kaçan kim kılssa cûş
Nefs şîri idemez hergiz hurûş

Nefsi şîre ‘aklı hargûşa neden
İtmişüz teşbîh bil itme sû’-i zann

5135 Süret-i ‘akl asgar u ma‘nâ kebîr
Sûret-i nefis ekber ü ma‘nâ sagîr

Sureti ko eyle ma‘nâyı taleb
Var ‘atab tab çek Haka tap tol tareb

‘Akl-ıla fark it ‘adûyı dōstdan
Hîlet-ile düşmene ol pençe-zen

Nitekim hargûş idiser şîre uş
Gör n’ider şîre o hargûş içre hûş

DER BEYÂN-I İNKÂR-KERDEN-İ
NAHCÎRÂN HARGÛŞ RÂ BE-SEBEB-İ
TE’HÎR REFTEN

Eyledi hargûş ‘akl u hûşî tîz
İtdi yirinden o gurûş-ıla hîz

5140 Tâ ki sırrın eyleye şîre ‘ayân
Kanda davşan kanı ol şîr-i jeyân

Didiler nahcîrler epsem otur
Başumuza şu belâyı kem getür

Sen de il geçdügi köpriden yöri
Otur aşaga yöri turma öri

*Şunca sulh olunca cânlar oldu terk
Biz anuñla ‘ahdi eyleyince berk (1039)*

Ko bizi gavgâya yiter toymışuz
Nice olursa olsun şu ‘ahde uymışuz

5145 *Yöri tîz tîz göster ol ‘ahde vefâ
Yohsa gâzıb oldu şîr-i bul’cefâ (1040)*

İtdiler hargûşa inkâr ol farîk
Kıldılar hargûşî teşvîşe garîk

Cümle ‘âlem sûrete eyler nazar
Lîki ma‘nâda hünerden bî-habar

VE LEHU EYZEN

Geç sûreti ma'na gözin aç gözle şeklün zâtını
Ma'nâ meyinden toy u tuy Hak nuklinuñ lezzâtını

Susuz hayâlâtı suvar koma ki ma'nâda su var
Cânuñı ol sudan suvar tad ol denizün şâtını

5150 Sad renc-i sûretde neden cânuñı leclâc eyledüñ
Şâhini filinden yıkup ruhın süri at atını

Tâvûsı gör kim sûretâ mahbûb u lîkin bî-hüner
Gör nahl-i şeklin menâtın hem aña masnu'âtını

Ol kâse-i çînîyi gör sûretde reng-i bî-safâ
Bu kûze-i rûmiye bak gör yâ Haleb mişkâtını

Kâfir-durur suret-peres ma'nâ-durur feryâd-res
Gördüñ-ise şekli-i ceres işit anuñ esvâtını

Sûret saña âfet-durur maksûda mâhiyyet-durur
Ko kâli cüzviyyâtdur bul hâl-i külliyyatını

5155 Bakma Bilâlün rûyına beñze sıfât u hûyına
Bakma sıfâta zâtı gör sâf eyle cân mir'âtını

'Abdurrahîmüñ himmeti mahv itdi benden hey'eti
Kible-nümâ-yı ma'niden bulur Mu'ih evkâtını

CEVÂB-I HÂRGÛŞ NAHCÎRÂN RÂ
VE DEF'-İ İNKÂR-I İŞÂN

Didi davşan ivmeñ iy nahcîrler
Hayr olur şerde kamu te'hîrler

'Akl işidür bu baña zûr eylemeñ
Cân gözin ta'cîl-i le kûr eylemeñ

Var-durur göñlümde bir mekr-i bikir
Ki aña irürmez 'Ömer yâ Bekr fikir

5160 *Lutf idiüp baña virüñ bir mühleti
Tâ aña mekr-ile bulam fursatı (1041)*

*Tâ olasız ol belâdan siz emîn
Râhat ola ser-te-ser rûy-i zemîn (1041)*

*Olmasa bu mekrden size meded
Kaldı bu zulm üşte mîrâs-ı veled (-1042)*

*Ûmmetine ‘âlem içre her resûl
Her birisi kıldı bir yolu kabûl (1043)*

Niçe mahlûka hõş oldu pîşvâ
Her hevâ ehline ol oldu devâ

5165 Nûr-ı Hakdan oldu çün aña nazar
Zerre-y-iken oldu şems-i mu‘teber

Sencileyin gerçi ki ol da âdem-durur
Lîkin ol etkâ olup ekrem-durur

Muslih-i ‘âlem peyemberdür yakın
‘Akl olmuşdur nebî-yi kavm-i dîn

Şol havâs içre ki bu ‘akl olmaya
Kavme beñzer kim peyember bulmaya

‘Akl-ı muslih virür ol kavme salâh
Ol salâh-ıla bulurlar hõş felâh

5170 Nefs-i emmâreñ-durur ol şîr-i ner
Belki ‘avratdan dahı kemdür o ne er

Cümle ecsâmuñ-durur nahcîrler
Nefs şîri ki anları teshîrler

‘Aklun ol hargûşdur şîre ‘adû
Hem ‘adû-yı şîr nahcîr iy ‘amû

Nitekim hargûş şîre kıldı kasd
Remz-i zahm-ıla itdi cân ‘ırkında fasd

‘Akl kasdı dahı nefse şöyledür
Nefs saydın fikre şöyle soyladur

5175 ‘Akl hargûşı vurur ol şîre kef

Çagırup her hisse eydür lâ-tahaf

Şîrden hâlî kalur zerrât-ı dîn
Olur ol nahcîrler şâd u emîn

‘Akldur sûretde hargûş-ı sagîr
Lîki saydıdur anuñ şîr ü sıgır

Her havâsuñ muktedâsı ‘akldur
Cism ü cânuñ pîşvâsı ‘akldur

‘Âkil-iseñ hõr görme ‘aklı sen
Küfrdür itmek Resûle sû’-i zan

5180 *Sûrete bakup büyük küçük demek
Ol ta ‘alluk kılmaz uş gör merdümek(1044-1045)*

*‘Arş gönlüñ gözine kılma nazar
Sanur anı bir za ‘if u bî-basar (1044-1045)*

*Lîki yüz biñ ‘arşı kaplar merdümek
Görmez ol biñ ‘arşı kadr-i merdümek (1044-1045)*

*‘Aklı küçük görme ko tedbîrler
Nitekim hargûşa dir nahcîrler (1046)*

*Didiler geçme igen endâzeden
Bâri assı ne kurı âvâzeden (1046)*

İ‘TİRÂZ-I NAHCÎRÂN SÜHAN-İ
HARGÛŞ RÂ

5185 Kendü hâlüñ bil tecâvüz itme var
Kanda hargûşı ide şîri şikâr

Hâlüñi bil eyleme kâl-i muhâl
Kanı ol kâle muvâfik sende hâl

*Senden ulular tasavvur itmedi
Dilleri içre tahattur itmedi (1047)*

‘Ucb-ıla var re’yüñi kılma galat

Bil galat ehli bulur Hakdan sahat (-1048)

İ'tirâz eyledi her sûret-peres
Çün hümâyı görmedi gördi kafes

5190 Her neye Rahmân fermân eyleye
Anda ol hâşâ ki noksân eyleye

Nûrı ferri mûra ger vire zafer
Göstere tahtın Süleymâna hufer

Peşşeye yilin irürse ol latîf
Kâfi dutar habb-ı hardaldan haffif

Tañ degül hargûşa şîr itse şikâr
Nârdan deryâ ider Hak âşikâr

Nitekim uş cûş idüp hargûş dir
Ol söze var gûş-ı hûşı hōş dir

CEVÂB-I HARGÛŞ İŞÂN RÂ

5195 *Didi davşan bulmuşam ilhâm-ı Hak
Hōş kavî kıldı meni in'âm-ı Hak (1049)*

*Her za'îfi nûr-ı Hak eyler kavî
Hâke ol kılsa seviyy eyler sevi (1049)*

Emr-ile eyler Süleymân neml-i Hak
Vahyi-y-ile n'eyledi gör nahl-i Hak

*Vahyi nahle itdürür zehri şeker
Lutfi irdügi hacet söyler haber (-1050)*

Hikmet-ile anı kim zenbûr ider
Gözün ol tasvîrde ussı gider

5200 *Taşı şekkerden yapar hōş hâneler
Şem'ine yanar kamu pervâneler (1051)*

*Ol evün balçıgidur halvâ-yı ter
Giremez ol beyte her şeydâyi ser (1051)*

Zulmet içre ki ol çeker bî-habt hat

Hîç mühendisler çekemez bî-galat

Ol zevâyâyı müpergel ki ol yapar
Ol müseddesler ki ‘akl u cân kapar

*Arı ikbâl-ıla arı bal ider
Kutular düzer tolu şehd u şeker (1051)*

5205 Er eger arı gibi ikbâl ide
Zehr-i kattâlı o şîr ü bal ide

Hânedân-ı cânâda yaka şem‘-i cem‘
Şem‘i ola şem‘-i cem‘e cem‘-i şem‘

Ma‘rifet şekkerlerin îsâr ide
Ol müpergelsüzleri edvâr ide

Hendesîler hatt-ı haddin geçmeye
Kutusu mührin Süleymân açmaya

Câmide kılâsa nazar pür-cân ola
Zehr elinde çeşme-i hayvân ola

5210 *Ol gönül kurdına buyurdu Kadîm
Didi aña kıl bu yurdu ebrişim (1052)*

*N’itdi emri gör ki kirm-i pileyi
Pîl bili-bilmeye ol hileyi (1052)*

*‘ilmi kıldı âdem-i hâkîyi pâk
‘İlm toldurdu semekden tâ simâk (1053)*

*Secde itdi hâke ol ehl-i felek
Hâk-iken sindurdu nâmûsı melek (1054)*

*Eyledi şeytân melekler şâhını
‘İrzini yıkdı vü yakdı câhını (1054)*

5215 *Dîv ki itdi altı yüz biñ yıl vera ‘
Žâyi‘ itdi kibr-ile ol zü’l-fezâ (1055)*

*Gözlerin bağladı anuñ ‘ucb-ı hes
Ēâll olup oldu gûsâle-peres (1055)*

Gör ki n'itdi zerre-i hâk-i za'îf
Ol kesîf-iken latîfi kıldı hîf

*Olmasa sayduñ o şîr-i 'ilm-i dîn
Olmasañ ol cân kazâsına yakîn (-1056)*

*Göz bağı olur saña 'ilm-i havâs
Cilesi olur havâsuñ 'ayn-ı pas (-1057)*

5220 Şûretâ küçük-durur arslan-ı dîn
Ekber-i eşyâdur ol görsen yakîn

Dîn şîrin sayd id iy sayyâd-ı hâs
Dâm-ı ihlâsa dut anı bul halâs

'İlm-i his oldı kuvây-ı her beşer
Ol kuvâ kalmaz beşer kılsa sefer

Şûret-i kalb asgar-ı ecsâm-durur
Lîki ma'nâ ol cihân-bîn câm-durur

*Ol güher kim katre-i dilden çıkar
Nûrı yüz biñ güneşi oda yakar (1058)*

5225 *Gevheri 'ummânda vü deryâda yok
Enveri ukbâda vü dünyâda yok (1058)*

Şûret-i 'akl oldı hargûş-ı hakîr
Lîkin eyler cûş-ı şîr nefsi esîr

*Nice sûretde olursın müstemend
Murg-ı câna cismüñ atdı yüz kemend (1059)*

Bâdemüñ kabından içidür murâd
İçi olmayan kab olur kurı ad

İçini hâsıl kılınca kabı ko
Bî-müsem mâ var o hûb elkâbı ko

5230 Kabdan içi añla kabdan içi kab
Zâta assı eylemez lutf-ı lakab

*Ma'nisüz sûret ger insân oldı
Ahmed ü Bû-Cehl yiksân oldı (1060)*

*Şûret-i dîvâra âdem dime var
Dime ki âdemden anuñ naksı ne var (1061)*

*Bil ki ol sûretdür oyuk cânı yok
Dime sen bî-cân için noksânı yok (1061)*

*Cân sûret câmina hōş tâbdur
Bu sadefde ol güher kemyâbdur (1062)*

5235 Yokdur itmek kimsene cândan haber
Cândur iden sırr-ı cânândan haber

Cismi terk it cânı bul cânânı bil
Câna kıy cânân-ıçun cân anı bil

Rûh bahr-ı cisme dürr-i hâsdur
Bil ki o dürre evliyâ gavvâsdur

Bahra bahrî olma gavvâs olmasañ
Olma ayru hâsdan hâs olmasañ

*Gör ki ol Eshâb-ı Kehfe uydı kelb
Oldı ol kelbiyyeti insâna kalb (1063)*

5240 Cümle şîr-i 'âlem oldı aña esîr
Saña âdemseñ şu remz oldı müşîr (1063)

Evliyânuñ sûretidür 'ayn-ı cân
Buldı ol cân ıssı mülk-i câvidân

*Ol ferîka nakş-ıla olmaz gurûr
Çünkü cânın garka viridi bahr-ı nûr (1064)*

*Sûreti ma'nâ-y-ıla penhân-durur
Sûret ü ma'nâ aña yiksân-durur (1064)*

Gerçi nâme hâmede mestûrdur
Nâmeye ol hame câm-ı nûrdur

6245 Hâme sırrı nâmeden gâfil degül
Gâfil olan 'âlim ü 'âdil degül

Nâmeye ki ol hâme hōş 'âmil-durur

‘İlm-i nâme hâmeye hâsıl-durur

‘Âlim ü ‘âdil kamu ma‘nâ-durur
Münkiri ol ma‘ninüñ ra‘nâ-durur

‘Âlim ü ‘âdil bu ma‘nâ ma‘ni rûh
Bilür ol ma‘nâdan içenler sabûh (1066)

Yok-durur ol câna mekân u pîş ü pes
Geç hevâdan cân-ı hûya kıl heves (1066)

5250 Şûret üzre nûr-i ma‘nâ ol saçar
Şems-i ma‘nâ heft eflâki geçer (1067)

Lâ-mekân bürcından ol eyler tulû‘
Zerresidür nûr-efşân-ı şümû‘ (1067)

‘Ayn-ı ma‘nâdur bunuñ gibi suver
Cânuñ ol ma‘nâ ma‘îninden suvar

Var-ısa sende firâset yâ basar
Her hakîre hõr kılmazsın nazar

Tañlama hargûşu şîr itse şikâr
İ‘tikâduñ kudrete olsun âşikâr

5255 Kudret-i Allah kûhı kâh ider
Taşa ma‘nâ taşurup âgâh ider

Peşşe minkârın kılur ‘ankâya dâm
‘Arş u ferş altında eyler nîm-kâm

DER ZÎKR-İ DÂNİŞ-İ HARGÛŞ VE DER
MENÂFİ‘-İ FAZÎLET-İ DÂNİSTEN

Bu kelâm ârâm kılmaga makâm
Yokdur ‘ışk atına it ‘aklı legâm

Hûş-ıla hargûş u şîre it şürû‘
‘İşk cû‘ından veca‘ bul kıl rücû‘ (-1068)

Uşbu hargûşu añlamaz har-gûş olan
Almasun har-gûşını hergûş alan (1069)

5260 Gûş-ı hûş ister bu hargûşuñ sözi
Hûş bilür n'eydügin sözüñ yüzi

Hûşdur çâpük hiyel-bâz iy piser
Hûş-ı hargûşı ne bilsün gûş-ı har

Kasd ol hargûşdan bil hûşdur
Hûş kim cûşında cân serhōşdur

*Oldı ol hargûş şîre çâplûs
Mekr eliyle çaldı mahfi tabl u kûs (1070)*

*Mekr içinde cüst tîr-endâzdur
Hûş-ı hargûş ol ki şîr-endâzdur (1070)*

5265 Zûr-ıla hargûş şîr itmez şikâr
San'at u 'ilm-ile eyler iy nigâr

*'İlmdür milk-i Süleymân hâtemi
'İlmdür hayr iden âhir Hâtimi (1071)*

'İlmdendür 'âlim ü ma'lûm hem
'İlmdendür rahmet ü merhûm hem

*Cümle 'âlem sûret oldı 'ilm cân
Bil ki 'ilm oldı nişân-ı bî-nişân (1071)*

*Bu hünerden niçeler bî-çâredür
'Aklı taguk bagrı pâre pâredür (1072)*

5270 *Halk-ı sahrâyı ider şeydâyî ol
Yolı baglayup ider deryâyı yol (1072)*

*Hûş eyler bu peleng ü şîri mûş
Bahr-ı cuşında meheng itmez hurûş (1073)*

Ya'ni 'âkil terk-i istîlâ ider
Bî-neheng hırs sabr-ıla gider

*Dîv ü perîdür musahhar hûş-ıla
Nitekim ol şîr bu hârgûş-ıla (-1074)*

Cümlesi olmasa musahhar gam degül
İtmeyen teshîr-i nefis âdem degül

5275 Düşmen-i zâhir kolaydur dutmaga
Atı ‘ilm-ile dutup azıtmaga

Düşmen-i bâtındur iden sizi güm
Fefhemu enne’l-‘aduvve nefsüküm

Ol-durur cenbeynün içre cân alan
Küfr virüp şu‘le-i îmân alan

‘Âkile ol düşmen-i bâtın yiter
Ki anuñ-ıla zâhir ü bâtın yiter

Döstlük olup ‘adâvet gitse ger
Nef‘-i tâm olur o nefs-i pür-zarar

5280 ‘Âkil oldur ki ide düşmenden hazer
‘Ayn-ı zarr bil nef‘in iy ehl-i nazar (1075)

*Ol ‘adû kim düşmen-i bâtın-durur
Bâtinuñda bâd-veş sâkin durur (1075)*

Yâ meselde şuña beñzer iy nigâr
Nitekim penhândur su içre hâr

*Gusl için bir kişi ol suya batar
Gâfilâne hâr aña oya batar (1077)*

Gâsıl-ı gâfil batar andan tuyar
‘Ârif ü ‘akıl tuyar eyler hazer

5285 Bil meselde hâr u gâsıl cûy-bâr
Kalb gâsıl cûy cismüñ nefs hâr

Nefs penhân vesvese hârın vurur
Gâsıla ol su haber andan virür

*Su içinde şöyle mahfi vü nihân
Saña batmayınca tuymazsın ‘ayân (1078)*

Cümle halk ol hâr-ıla oldı zahmnâk
Sanma sen ancak seni itdi helâk

Yiyüben endîşe çek teşvîşler

Nefs-ile tâ bulmayasın nîşler

5290 Görmek isterseñ sen ol hârı ‘ayân
Olmadın ‘uryân suya el vur nihân

*Tâ bilesin kimi red itmek gerek
Tâ bulasın kime uyup gitmek gerek (-1079)*

*Vahyden fark eyleyesin vesvese
Vahy sanup uymayasın her hese (-1079)*

Bir-durur vesvâs-ı vahyuñ menba‘ı
Nefsdür zühd ü fücûruñ mecma‘ı

Hâsa ‘âma eyler ilhâmı tamâm
Nefse takvâ vü fücûrı Hak müdâm

5295 Eylese ilhâm hargûşa kaçan
Kurtulmaz gerçi şîr olsa kaçan

Bakma hargûşa var ol ilhâmı gör
Görme nahcîri esîr-i dâmı gör

Dise olur dâm şîre ‘ankebût
Dü cihân Yûnus olur bir peşşe hût

Bahr-ı gamda hût-ı nefse iy ahî
Yûnus olmamak dilerseñ sen dahı

Kıl te’ennî işlerüñde her keret
‘Âkil-ıla vü ‘akl-ıla kıl meşveret

5300 Olur usañ meşveret kim terk ide
Yig dimişlerdür ki usañ baş terk ide

**BÂZ CÜSTEN-İ NAHCİRÂN EZ HARGÛŞ
CÜST Kİ SER-ENDÎŞE-İ Û-RÂ BE-DÂNEND**

Nitekim nahcîrler hargûşa dir
Eyle tedbîr olısdur vakt dîr

*Didiler di nakdini idrâküñüñ
Tâ ki çirkin pâk idevüz bâküñüñ (1082)*

*'Akl 'akla irmez di teftîş idelüm
Hayr kandan togsa anda gidelüm (1082)*

Meşveret bil mûcib-i kurbet-durur
Serkeş olmak zu'm-ıla âfet-durur

5305 Meşveret idrâküñi huşyâr ider
'Akl agyârı dahı hoş yâr ider (1084)

Cem' olsa ittifâk-ıla 'ukûl
Gûla meşgûl olsa ider gûl u kul

Kubbe olur habbe habbe cem' olan
Ehl-i cem' olur o cem'a şem' olan

Meşveretsüz başa varmaz hayr u şer
Meşveret her nesneye bulur zafer

*Dimedi mi saña Peygâmbere i yâr
Hiç gümânsuz mü'temendür müsteşâr (1085)*

4310 Mahremiyle meşveretdür re'y-i hûb
Murg-ı 'akla ol-durur sahrâ-yı hûb (1085)

Mahreminden gayre sır diyen güzâf
Âhir olur hayf-gû vü dest-bâf

Üşte dir hargûş gûşuñ var-ısa
Gûş içinde cûş-ı hûşuñ var-ısa

Hıfz-ı sırruñ fazlını takrîr ider
Fâş itmek zarrını tefsîr ider

MEN'-KERDEN-İ HARGÛŞ RÂZ
GÛFTEN RÂ EZ ÎŞÂN

Dir ki evvel cândan geçmek gerek
Varup andan tohm-ı sır saçmak gerek

5315 Sen kimi gerekse mahrem sanmagıl
Râzuñı fâş idüp aña tanmagıl (1086)

Degme âdem mahrem olmaz şöyle cüft
Ne añlayasın sırr-ı bätındur nühüft

Her kişi datmış-durur bir âyini
Evvel anuñ okı ayı ayını

*Kim safâdan ursa dem her ayine
Olur ol demden mükedder âyine (1087)*

Dimedi mi Ahmed-i Mahmûd-ı Rab
Açma mezhebler zehâb u ört zeheb

5320 Ya'ni itsen râh-ı Allâha zeheb
Gizle a'mâlûñ ki ola feth-i bâb

*Kufl-ı ihlâsa bu kitmân-ı 'amel
Oldı miiftâh anuñ-ıçun it emel (1088)*

*Ol zehâb-ıla zeheb kim cem' ola
Ya'ni hâsıl ki ol 'amelden bu bula (1088)*

*Mezheb ol meksûbda sırdur nihân
Râyigân ol nakdi eyleme 'ayân(1088)*

*Var-durur bunlara a'dâ bî- 'aded
Sır diyüp kalma 'adûdan bî-meded (1089)*

5325 Şöyle hâzırlar ne ki agzuñdan çıkar
Birisi kapar birisine çakar (1090)

Ger otuz iki diřüñden çıka söz
Düpdüz işidür il anı biñ ü yüz

*Sır tecâvüz itse iki kişiden
Cümle kişi olur anı işiden (1090)*

Ger bu üç nesne ki olmuşdur beyân
Cân içinde eyleseñ anı nihân

Dînî vü dünyâvî saña hiç elem
İrmeyeydi gayr-i mektûbu' l-kalem

5330 Meşveret kıl sırrı itme âşikâr
İtmeye her dîv sini tâ şikâr

Remzden añla kinâyât-ı sarîh

Sen yavana haml id ad konsa melih

*Nitekim mestûr Peygâmbere didi
Ol Resûl-i Ekber ü Enver didi (1093)*

Kodı mermûzâtı her bir sözde yüz
Her ne yüzden gözleseñ virürdi yüz

*Her su'âle dir cevâbın beste-ser
Ol cevâbından bu sâyil bî-haber (1093)*

5335 *Gerçi kim zâhir su'âle olur cevâb
Liki dimez külli sırrı bî-hicâb (1093)*

Dir ki kelb olduğu yerde olmaz melek
Hemdem olmaz it-ile ehl-i felek

Zâhirâ oldur cevâb itdür kesîf
Ol ferîştehdür zarîf ü hem latîf

Bil latîf-ile kesîf olmaz garîm
Biribirine bular zıddur le'îm

Gel aña kim ma'nâ-i bâtın-durur
Bâtınuñda gizlü vü sâkin-durur

5340 *Cism evinde kelb-i nefis olsa mukîm
Ol ferîşte-i kalb olur key elîm*

Var kıyâs it şuñ itme sırrı fâş
Sırr ucundan hâlî olmaz havf-ı baş

*Didi Ahmed re'yi di beste-misâl
Kâl içinde gizler-idi remz-i hâl (-1094)*

*Ahmede her kim ki ideydi su'âl
Hall iderdi hâl-ıla bî-kîl-ü-kâl (1095)*

*Ol su'âlinden cevâb alurdi hōş
Bu su'âl-i sırrı kılmadın hurûş (1095)*

5345 *Her su'âle remz-ile virgil cevâb
Ta hatâsuz her işüñ ola savâb*

Sâyil olsañ al-ıla eyle su'âl
Tâ dege saña cevâbuñ bî-zevâl

Cânuña eyleme ta'cîli delîl
Olmayasın tâ peşîmân u zelîl

Nefsüñ işin 'akl-ıla te'hîr kıl
Her ne dirse nefy idüp tehbîr kıl

Nefs vesvâsı-durur seyf-i katî'
Ol seri'a sür'at-ıla olma mutî

5350 Her ne ilhâm itse tîz uyma güzâf
Cümlesine evvelâ eyle hilâf

Her ne dirse 'aksin it ilhâmınuñ
Zâhir ola dânesi tâ dâminuñ

Nefs ilhâmından ol ilhâm-ı cân
Fark ola tâ birbirisinden 'ayân

Nefy olmag-ıla bil ilhâm-ı rûh
Mâni' olmaz feth ldince tâ fütûh

Sür'at-ıla sıçrayup kılmaz gazab
Dürlü dürlü oluban tolmez leheb

5355 'Aks-i küllîdür buña ilhâm-ı nefis
Küllî zıddur nitekim güle kerefs

Nefy kılsañ nefis ilhâmın kaçan
Ol zamân olur agu câmin içen

Ger hevâsın virmeseñ te'hîr idüp
Güne güne mekr ider tezvîr idüp

Yir diver başına topraklar koyar
Öykesinden kendü kendüye kıyar

Nitekim hargûş şîre vardı dir
Buncılayın işleri ol şîre dir

5360 Uş ne kim didiyse kılsun şâh şerh
Sini sırdan eylesün âgâh şerh

MEKR KERDEN-İ HARGÛŞ
ŞÎR RÂ BE-TE'HÎR REFTEN VE
BE-SER-REFTEN-İ ÎN-MEKR

*Şîre bir sâ'at o hargûş-ı fitan
Giç varup tasvîr eylerdi fiten (1098)*

*Şîr gördi giç gelür hargûş bes
Şîrüñ agzında oda döndi nefes (1098-1099)*

*Na'ralar vurup ağaçları yolar
Bir kılı biñ şîr olup dutmaz yular (1099)*

*Şîr eydür baña ol nahcîrler
Mekr düzüp itdiler tezvîrler (1100)*

5365 *Gör ki baña n'itdiler ol hâmlar
Nice kurdılar hiyelden dâmlar (1100)*

*Şîr dir hargûşa hargûş olmuşam
Çünkü o fâsid sulhı dilde bulmuşam (1100)*

*Niçe aldadı beni bu dehr-i hes
Şîr kim dehridir andan yig meges (-1101)*

*Mekr-i hargûş-ıla şîr oldı esîr
Şîr diyü virdi şîre zehr ü şîr*

*Nefy kılduñ çün ki nefis ilhâmını
Hurd idüp nâmûsını vü nâmını*

5370 *Şîr gibi gâzıb olur nefis bes
Öykesinden görmez olur pîş ü pes*

*Gussasından tolar içi tasalar
Zehrlere yudar kadehler kâseler*

*Bir nefes sabr eyle olınca odı su
Cünd-i 'akla cân içinde vir busu*

*Şöyle kem kem kıl müdârâ nerm nerm
Tâ ki ola seng-i serdi mûm-ı germ*

‘Akluñuñ hargûşın eyle hõş cüst
Nefs şîrini esîr it eyle süst

5375 Süstdür ger cüst ola ahmak olan
Bahr-ı cehl içinde müstagrak olan

‘Aklsuza beñzedüñ şol leşkeri
Kim içinde sınımış ola serveri

*Leşkerüñ kim pâdişâhı ola hâk
Görmez eyler gözlerini bîm u bâk (1102)*

*Pâdişeh kim leşkeridür süst ü hes
Pîş ü pes bilmez sanur ol her nefes (1102)*

Âdemî didükleri idrâkdür
Olmayan idrâki kurı hâkdür

5380 Ahmaka ol mazlaka sahrâ-yı düz
Söyleme ahmak yorisa râyi düz

Her sözi söz sanuban kılma beyân
Üstühânsuzdur amân bilmez zübân

Söyleme söz itmedin teftîşler
Nîş irürmesün saña teşvîşler

Her sözi fikr itmedin açma kelâm
Yola fikretsüz giren bulur melâm

Leng ü lâgar merkeb ü menzil uzak
Dirsem azdur bir kademde biñ tuzak

5385 Çâpük ol kıl evvelâ dâma nazar
Bî-haber iden sefer bulur hatar

Her kelâma işidüp meyl eyleme
Başuñı kesüp yaşıñ seyl eyleme

Kem-durur şimdi kelâm-ı ma‘nidâr
Nâmede vâsi‘ kelâm u ma‘ni târ

Kaht ma‘ni lîkin ucuz nâmeler

Ma'nisüz söz yazar oldu hâmeler (1103-E)

*Bu yalan elfâz u nâme oldu dâm
Bil ki ma'nâdur saña ni'me'l-idâm (1104)*

5390 *Dün ü gün işüdüdür elfâz u rukum
'Ömrüñ oldu su ol elfâz oldu kum (1104)*

*'Ömrüñi kum-ı rukumda kılma güm
İste cehd eyle dün ü gün sulu kum (1105)*

*Bul o remli kim sular eyler revân
Ol sudan bulur hayâtı ins ü cân*

*Çeşme-i hayvâna andandur hayât
Hızra zulmetden anuñladur necât*

*Evliyâdur bil ki ol kumdan murâd
Âb-ı Hayvân sözleri beyne'l-'ibâd (-1106)*

5395 *Söyler anlar cümle hâl-ıla kelâm
Kimseye itmezler olar kâl-ıla dâm*

*Âb-ı 'azb-ı dîn o kumdandur Mu'în
Andan olur hayy âfâk u zemîn (-1107)*

*Ol-durur ehl-i Huēâya hōş gıdâ
Ol gıdâya eyle var cânuñ fidâ*

*Evliyâdan gayr kurı kumdur
Anda 'ömrüñüñ suyu zakkumdur*

*Kumda suyuñ güm idince kuma var
Ki andan akar her zamân hōş cûybâr*

5400 *Zulmet-i fûrkatda yanma teşne-leb
Olma hayvân Âb-ı hayvân kıl taleb*

*Merd-i Hakdur muhyî-i Âb-ı hayât
Ol hayât irmezse olur Hızr mâd (-1108)*

*Tâlib-i hikmet ol ol şahs-ı hakîm
Tâ seni idince hikmetde 'alîm (1109)*

*Hikmet eyle ehl-i hikmetden taleb
Tâ ki hâcet olmaya saña sebab (-1110)*

Bir zamân kesb it var andan ‘ıyş kıl
Bir nefes nefis-i hesi teftîş kıl

5405 *Hâfız-ı levh ol ki mahfûz olasın
Rûhdan ‘akl-ıla mahzûz olasın (1111)*

Hıfz-ı ‘ilm it ‘ilm hıfz itsün seni
‘Aklûñ itsün rûh süknâsın senî

*Ger mu‘allim olsa ‘akluñ iy ‘azîz
‘İşka irincek ‘akl olur tilmîz tîz (1112)*

Nitekim Mahmûd-ıla bu Cebrâ’îl
Ol dem Ahmed ki itdi mi‘râc-ı Celîl

Sidreye varınca Cibril Ahmede
Eyledi ta‘lîm oldı muktedâ

5410 Oldı Cibrîlûñ makâmı müntehâ
Sidrede seyr itdi andan Mustafâ

Varmadı Cibrîl kadr-ı enmüle
Ahmed-ile tâ kanaydı ol müle

Gel didükce Ahmed eydür iy şehâ
Sidrede oldı makâmum müntehâ

Sür senüñdür kabekavseyne makâm
Tâ olunca sahn-ı ev-ednâ temâm

‘Aklıdur Cibrîl tâlib sâlikûñ
Bulmaga seyr-ile kurbın mâlikûñ

5415 ‘İşkdur Mahmûd-ı vakt ol dem aña
İtmege mi‘râc tâ Hakdan yaña

Bu seferde nefsdür aña burâk
Kamçısıdur elde şevk u iştiyâk

‘Akl öñince evvelâ Cibrîl-veş
Müntehâ-yı şer‘a dek ider o meş

Ol araya dek olur üstâz-ı hōş
Andan öte adamaz kim ide cûş

Ol burâk-ı nefis-ile ‘ışk Ahmedî
Seyr ider ‘ışkı kim olsa Ahmedî

5420 Cehd-ile var bu makâmı kıl taleb
Sini hacdan komasun sûk-ı Haleb

Çünkü hacca niyyet itdün iy hümâm
Kudse varmag-ıla hacc olmaz temâm

*Yolda kalma kâhel ü bî-şükr ü sabr
Hâlsüz cebr-ile kılma nefsi gebr (1115-E)*

Virme nefse renc-i cebr-ile gurûr
Kûr idersin yirün olunca gûr

*Cebr renci cânuñı rencûr ider
Hâsil olmadın işün magrûr ider (-1116)*

5425 Şabrsuz kem nesneye rencûr olan
Ol-durur ol derd-ile cânı ölen (1117)

*Cebr az az nâgehân olur ziyâd
Dem dem ol olur mebâdâ bâd-ı ‘Âd (1117)*

*Kendü artdukça olur hem renci çok
Âhir ol çok renc eyler sini yok (1117)*

Uşanur-iken uşanmakdan kaçup
Mahv olasın cebr câmından içüp

*Cebr sınık bağlamakdur iy ahı
Bir sını andan bağlanasın sen dahı (1118)*

5430 Çünkü bu yolda ayaguñ sagdur
Bil ki saña cebr bend ü bagdur (1119)

*Sınmadın ahmak-durur saran ayak
Ayagı sag-iken isteyen tayak (1119)*

*Himmetüñ pâyin uşatsa iştiyâk
Bu taleb yolunda tîz irer burâk (1120)*

*Pây-ıla yilen burâk-ıla yiler
Hâk olup oturma ol yolda yil er (1120)*

*Hâmil-i îmân olan mahmûl olur
Kâbil-i fermân olan makbûl olur (1121)*

5435 *Her kim ol fermân-ı sultânın dutar
Âhir anuñ cümle fermânın dutar (1122)*

Yire indi ay gökden yügridi
Ahmedüñ yirde beşigin ügridi

Ahmed ile buldı ol âhir şeref
Gör ki mâha mâyil olur her taraf

Dahı neyyîr-iken andan âfitâb
Her gün açar gün yüzini bî-hicâb

Kimsene müştâk olup itmez nazar
Her basar görmege ‘âşıkdur kamer

5440 *Ahmede hizmet kamerden irdi çün
Ol kamer nûrı nazardan dirdi çün*

Âhır oldı nûrı anuñ mu‘teber
Her güzer kıldukça gözler zü’l-basar

‘İzzeti Ahmedden aldı mâhtâb
Cümle envâr içre oldı şâh-ı tâb

*Hîmet-i çün Ahmed aña oldı müşîr (-1123)
Ahter-iken oldı eflâke beşîr*

Bu haberden tuymag isterseñ eser
Kıl nazar gör sırr-ı inşakka’l-kamer

5445 *Var dilüñde koma kılca kâl-u-kîl
Kîl kılma kâl-ı dilde hâl kıl*

Cidd-ile îmânuñı eyle cedîd

Eyleme gönülün hadîdini şedîd

Kasvetün artar ziyâde olsa kelâm
Az diyen sözünü çok bulur selâm

*Ko zebânı tâze kıl îmânunu
Lâfi ko arturı-gör ihsânunu (1125)*

Eskir îmân tâze oldukça zübân
Nefsün içinde hevâ artar hemân

5450 Çünkü söz yîni ola söz eskidür
Yîni sözünü bil ol söz eskidür

*Söz hevân oldu hevân oldu kilid
Şol kilidi kim açılması ba'îd (1126)*

*Söz açıldukça mukaffel bâb-ı dil
Cânunu eyler muhalhal âb u gil (1126)*

Yöri harf-ı bikri tafsîl eyleme
Yöri zarf-ı zikri te'vîl eyleme

İy mü'evvil nefsunu te'vîl kıl
Ko o tafsîli yiter tahvîl kıl

5455 *Kendünü te'vîl kılmazsın müdâm
Harf te'vîlidür agzunda kelâm (1127)*

İtseñe te'vîl-i men-samete necâ
Her dem ol icmâle eyle ilticâ

Re'yün-ile 'akluñı kılduñ delîl
Eyledün nefsi hevâ-y-ıla zelîl

*Nefs-ile te'vîl-i Kur'ân itme var
Olma Rahmân ışiginde şermsâr (-1128)*

'Ucb-ıla hodbîn olma her nefes
Kibr virme nefse niteki ol meges

5460 'İlm odur ma'lûm öñinde olasın
Ol fenâ 'ilminde ma'lûm olasın

Cehl-i küllîdür dimeklik ‘âlimem
‘Âlimem didüñ çü didüñ zâlimem

Zulmdur zîrâ sen ü ben didüğüñ
Ben diyüp benlikde gussa yidüğüñ

Benligi ko ol megesden olma kem
Kibr-ile kendüñi görüp urma dem

İtme da‘vâ-yı Süleymân mûr iken
Söyleme kurbet kelâmın dûr-iken

DER BEYÂN-I ZİYÂFET-İ
TE’VÎL-İ REKÎK-İ MEGES

5465 İz içindeki suya girmiş meges
Lâf urup dir Nûh-ı vaktam her nefes

Bir saman çöpine dir üşte gemi
Böyle mi dem urur olan âdemî

Cânı gözin ‘ucb-ıla tугyân dutar
İz içindeki suyu tûfân dutar

Dir bunuñ gibi ‘aceb deryâ mı var
Bencileyin Nûh-ı bî-hemtâ mı var

Yâ sefinem gibi keştfi mu‘teber
Kâzib-iseñ başuña tıg u teber

5470 Dir ki deryâ ‘ilminüñ gavvâsıyam
Cümle-i gavvâslardan hâşıyam

Dir ki uş ser-çeşme-i bahr-ı buhûr
Şöyle kim virür aña re’y-i gurûr

Zevrakını sürüp olur ‘ucba gark
Dir ki tûfânım dutısar garb u şark

*Togrı dir kendüye nisbet ol çemîn
Görünür tûfân-ı âfâk u zemîn (-1136)*

Kadr-i isti‘dâdıdur kim dir meges
Kudretince nâle urur her ceres

5475 Belki nisbet kendüye deryâdur ol
Hem muhît-i cümle-i eşyâdur ol

*Ol megesdür bâtlı te'vîl iden
Kendüzinden sözleri tafsîl iden (1138)*

*Vüs '-i isti'dâdı ol izdür hemân
Vehmidür ol izdeki bevl iy mihân(1138)*

*Terk-i te'vîl eyleyeydi ger meges
Yıkmayaydı zevrakın mevc-i heves*

*Kendü nefsinde ideydi fikr ü rây
Ol megesken baht bulaydı hümây (1139)*

5480 Var meges gibi itme da'vâ-yı dürûg
Dime sarhōşam çü yidüñ turş u dûg

*Tâ meges nefsiñ bula baht-ı hümâ
Şöyle a'mâ-y-ıken ola reh-nümâ (1139)*

Mevc-i isti'dâduñ ola bahr-ı Nûh
Bulasın ol bahrdan şehr-i fütûh

Himmetüñ kim olmuş-ıdı bir 'amed
Nûh keştîsi gibi olmaya aña had

İy fakîr öz öz elüñden yu elüñ
Nefs ölü olsun ulu ola ölüñ

5485 Olı-gör mutlak hüviyyetde fenâ
Kendü kendüñden fakîr ol bul gınâ

Hâzır olsun rûhuña gaybu'1-guyûb
Yak 'uyûbı ol tecellîye koyup

Şol tecellîyi ki yanar anda gayr
Var u yog u nef' u zarr u şerr ü hayr

Cânuñı nûr it cemâli şem'ine
Cismüñi şem' it celâli cem'ine

MİN BA'Zİ TEVHÎDÂTİHİ FÎ-'ÂLEMİ

MÜŞÂHEDÂTÎHÎ VE FÎ-EVKÂTI
NİHÂYÂTÎHÎ ŞERREFEHU' LLÂHU
BÎ-MU'ÂNİYÂTÎHÎ

Cemâli şem'-i nûrından kaçan kim cânda o yandı
Dutuşdum başdan ayaga vücûdum cümle uyandı

5490 Vücûdum katresin gördüm kim ol 'ummâna câm olmuş
Bu katrem 'ayn-ı bahr oldu ara yirden sebû yandı

Mezâhirde nazar kıldum ki cümle reng ü bû andan
Hüviyyet güneşi togdı bu cümle reng ü bû yandı

Ne reng ü yâ ne bûdur o ne odur yâ ne budur o
Egerçi cümle andandur velî anda kamu yandı

Şu dilden ki ol sile jengi görünür levn-i bî-rengi
Ne sünnîdür ne efrenği şu kim bu renge boyandı

Bilenler didi bilmedüm bulanlar didi bulmadum
Bir oldu 'ilm-ile ma'lûm u 'âlim güft ü gû yandı

5495 Sanurdum cüst ü cûyumdan bulam yâ hulk u hûyumdan
Çü buldum hulk u hû gitdi köyüncü cüst ü cû yandı

Budur tevhd-i mahmûdî ki yaka gayr-ı ma'bûdı
Köyüncü cümle maksûdı bahr-ı mevcûd-ı hû yandı

Sanurdum vech-i Allahı ki men şekli musavverdür
Teveccüh kıldum ol veche köyüncü şekl ü rû yandı

Dir-idüm sin ü ben tende gezerdüm döst u düşmende
Meveddet mahv-ı nûr oldu 'adâvetsüz 'adû yandı

Safâ-yı cân u dilden iy diyenler âb u gil oldur
Köyüncü cân u dil âb u gil anda iy 'amû yandı

5500 Taleb kıl anı âdemde toludur gerçi 'âlemde
Velîkin âdem ü 'âlem deminde mû-be-mû yandı

O hemtâdan mukaddesdür münezzehlikde akdesdür
Gözetme pîş ü pes besdür ki aña şîb ü 'amû yandı

İdinme hûyı korhudan uyandur cânı uyhudan

Sebak al harf-ı mûtudan göresin mâ vü tû yandı

Baňa ‘Abdurrahîm-ile tecellî eyledi Rahmân
Halâs oldum hisâbumdan terâzû vü soru yandı

Tecellîyi ki berkîdür ne garbîdür ne şarkîdür
Göñül ol zevka garkîdür gel ol zevkîyi tuy indi

5505 Mu‘îne müste‘ân nûrî ‘ayân ideli bir pertev
Recâ vü havf dutuşdı ne uçmak ni tamu yandı

RENCÎDEN-İ ŞÎR EZ-SEBEB-İ
DÎR-ÂMEDEN-İ HARGÛŞ

Peşşe-y-iken sayduñ ola fîl ü şîr
Nitekim hargûşı kıldı şîr esîr

‘Akl u rûhın gör anuñ gözleme kad
Var gözüñe eylemegil kaddi sed

Tâ kılasın fark dâmı dâneden
Bilesin harmühreyi dürdânedan

Her işitdüğüñe göñlüñ akmaya
Cân u dilden gayr-i Hakka bakmaya

5510 Söyleyenüñ kasdını bilmek gerek
Ol söze andan göñül virmek gerek

Niçe söz var biri biñ baş yitürür
Niçe söz var bir bed iş bitürür

Cebriyâne sözleri kim nefse dir
Dîv-i mel‘ûn itmeye anı esîr

Nice şeytân adı insân dahı hemm
Virmek-içün nefse vehm-ile elem

Her söze her kim güzâfa meyl ider
Sözini veylî vü yirin veyl ider

5515 Hîlelü sözdür inan agulu nân

Tadı kand u zehri içinde nihân

Niçe mülhidler ki oldı gebr-i cebr
Gitdi anlardan safâ-yı şükr ü sabr

Sözlerin işitme anlaruñ sakın
Ol deve uyuzına olma yakın

Tuymadın sözlerin olsañ mübtelâ
Câm-ı câna şer' eliyle ur cilâ

Nitekim hargûş remzin tuydı şîr
Sözlerine oldı münkir ol dilîr

5520 *Dir ki gûşum hûşuma oldı çeşm-bend
İçüme pür-zehr toldı adı kand (1142)*

Söz ki nâgeh boza guşun mührini
Cezb ider kendüye hûşuñ mihrini

Şîr dir kurdı o hesler kur'alar
Cebr-i câmı baña sundı cür'alar

Cebr fikri beste kıldı pâyumı
'Aklum alup hasta kıldı râyumı

Şimdiden girü söz itmezem kabûl
Zulmdur gûla uya sâhib-'ukûl

5525 *Şîr ol nahcîrlerden sizdi âl
Uymaz oldı kâle gözleyüp me'âl*

Bildi kim küllî hatarmış ol habar
Kimsesine eylemez oldı nazar

Belki gâzıb olup oldı bî-amân
'Ahdi terk itdi vü unıtdı hakk-ı nân

Ol jeyân diler girü dirrân ola
Vahş u tayrı bî-amân perrân kıla

Bulmadı anları çün kim togru dōst
Diledi kim pâre pâre ide pōst

5530 Al misâli şîr-i nerden şîr ol
Cebri terk it şîr-i cevre sîr ol

Sini her hargûş teshîr itmesün
Yoldan ırak vakti te'hîr itmesün

Nitekim ol şîr-i ner yırtar deri
Yırt deri bekle deri kan dök deri

*Pōst ol sözler-durur bil gûn-e-gûn
Ger zirih çekseñ suya dutmaz sükûn (1146)*

*Ma 'nasuz sözdür su üstinde zirih
Nice düzseñ ol zirih dutmaz girih (1146)*

5535 Söz-durur keştfî vü ma'nâ Nûhdur
Bu üçü cism ü üçü magz-ı rûhdur

Kim uya ol söze kim ma'yûb ola
'Âkibet ma'yûb u hem magzûb ola

*Pōst-ıla nîk ü bed mestûrdur
Pōst magzından begâyet durdur (1148)*

Nefsdür sûret o sûretdür hayâl
Hem hayâlât oldı lâf u kîl-u-kâl

*Çünkü defter sudan u yilden kalem
Her ne yazsañ sanma sen bâkî kalam (1149)*

5540 Nakş u sûret sudur umma andan vefâ
Ger umarsan aduñ olur bu'l-hafâ (1150-E)

*Sende yildür ârzû-y-ıla hevâ
Ad hevâ komak ola mı hîç revâ (-1151)*

Nakş suyında hevâ yil-ile var
Arzu-y-ıla yöri yazma suver

5540 Nakş u sûret: C Nakş-ı sûret //

Çünkü igvâ-yı hevâdan pâksin
Hâk-iken bî-bâk ber-eflâksin

*Vahy-i Hak tolar hevâsuz cân temâm
Her sözüñ peygâmî Hak olur müdâm (1152)*

5545 Hak sözinden özge sözdür bâd u âb
Cümle olur şöyle fâni vü harâb

*Pâyidâr olur kelâm-ı Girdigâr
Bî-tagayyür tâ ebed dutar karâr (1152)*

Var kelâm-ı pâйдâra kıl heves
Tâ ebed mezkûr olasin her nefes

*Gör hatîbi hutbe kim tafsîl ider
Her zamân bir şâh adın tebdîl ider (-1153)*

*Çünkü nâm u nâmesidür pür-hevâ
Anı tebdîl eylemek oldu revâ (-1154)*

5550 Bu fenâ şehler fenâdur ser-te-ser
Bes diremlerinden adları gider

Yâhû kendüler gider kalur direm
Ol direm bî-kıymet olur bî-kerem

*Enbiyânuñ sikkesi gitmez ebed
Dirhem-i dilde yazar nâm-ı Ahad (1155)*

*Gör Sikender hükmi dutdı mı karâr
Ahmedüñ gör nice kaldı pâйдâr (1155)*

Her nazar yüz biñ Sikender bî-haber
Hükmi kendüle bile eyler sefer

5555 Evliyâ ki oldu Nebîye mâ-sebak
Bir varakdan aldı küllîsi sebak

Enbiyâ vü evliyâyı sen kamu
Hükmi-i Ahmedde bile bil iy ‘amû

Ahmed oldu cümlesine muktedâ
Tenden öñ ervâh aña itdi iktidâ

Ahmed añılsa kalanı kâfidür
Nâm-ı Ahmed cümlesine şâfidür

Çünkü göstere saña üç yüz ü yüz
Biladür üç yüz-ile toksan u yüz

HEM DER BEYÂN-I MEKR-İ
HARGÛŞ VE TE'HÎR-KERDEN-İ
REFTEN PÎŞ-İ ŞÎR

5560 İster-iseñ sırr-ı Ahmedden nasîb
Sünnet-i Ahmed ide işüñ iy lebîb

Kıl te'ennî her işüñde olma tîz
Kıl savâbı her hatâdan hōş temîz

İvmeg-ile menzili almaz kişi
İvenüñ ebter kalur dâyim işi

Oldı ta'cîl asl-ı şeytân-ı racîm
Hem te'ennî vasf-ı Rahmân-ı Rahîm

Kıl te'ennî vü tedebbür bul vekâr
Fitne-y-ile 'akluñ eyle zü'l-fikâr

5565 Zîn-i himmet Döldüline it sükûn
'İşk içinde ol 'Alî-yi zü-fünûn

Fikr ü sabr-ıla bul a'dâya zafer
'İşk-ıla ur Hayber-i nefse teber

Ol mecâl-i düşmeni alıyla al
Kıssa-i hargûş u şîr usta misâl

*Gör te'ennî-y-ile hargûş n'ider
Fitne takrîr idüp âheste gider (1158)*

*Şöyle gider fikr-ile tedbîr idüp
Şîre dürlü şerler tasvîr idüp (1158)*

5570 Eyle ki olmuş 'akl deryâsına gark
Olmaya mâhîden ol hargûş fark

*'Akl deryâsına vardur sanma had
On sekiz biñ 'âlem anda bir 'amed (1160)*

*'Akl deryâsına gâyet yok-durur
Hiç vech-ile nihâyet yok-durur (1160)*

*Bu nihâyetsüz deñizde sûretüñ
Bir tihî ibrikâ beñzer hey'etüñ (1162)*

*Çün vücûduñ tâsı deryâda tihî
Bahruñ üstinde gezer ol her gehî (1163)*

5575 *Tâs tolsa bahra olur cümle gark
Bahrdan idilmez olur hiç fark (1163)*

*Var vücûduñ tâsın ol bahra 'amîk
Gark kılsun bâd-ı 'ışk-ıla iy refik*

*Tâ gide 'akluñ göresin sen 'ukûl
'Akl-ı külle bula ol cüz'üñ vusûl*

*'Akl deryâsına gavvâş olasın
Sâdik ol ihlâs-ıla hâs olasın*

*'Akl 'ummândur nihân iy âdemî
Katredür andan bu sûret 'âlemi (-1165)*

5580 *Saña ol katre kılavuz-ı tarîk
Oldı tâ sen bulasın bahr-ı 'amîk*

*Katre gör nirden virür âvâzeyi
Râz-ıla bul oradan dervâzeyi*

*Çün işitmezsın ne yirden gelür
Tâ çağırdılar niçeler biş ü on*

*Tuymaduñ pervâz-ı remzi râzdan
Añlamaduñ dûri tîr-endâzdan (-1166)*

*Ne ararsın bulduguñdur aramak
Rûh bahrından nişânsın ay ramak*

5585 *Ata binüp ol lecûc atın arar
Buldı ol istîzeri ancak arar (116 7)*

*Kanda yik atum diyü yiler yörür
At araram dir atı anı sürür (1168)*

*İy zî-ebleh ki atına olup süvâr
Atın ister ilden ile bî-karâr (1169)*

*Kime irse dir ki eydüñ togrısın
Kim-durur diñ bu atumuñ oğrısın (1170)*

Bir kişi eydür gözüñi aç uyan
At revân rânuñda elüñde uyan

5590 *Dir bu atdur atum illâ kanı bu
Bu-durur bundan baña vir reng ü bû (1171)*

At ararsın ata olmışsın süvâr
Key delüdür saña eyden ussı var

Geç-durur heyhât ko temsîl-i at
Şâha yakın ol ki fil itmeye mât

At-durur sinüñ vücûduñ iy cevâd
Sensin ol atın kaçurandan murâd

Yâve kılduñ senlig-ile sen seni
Senlig-ile oldı senî rûhuñ denî

5595 *Sini bulıncak bulunur saña cân
Cân çü cânâna yakındur bî-gümân*

Hak-durur ol rûhuñı kâyim dutan
Hakdan ıragam dime dâyim utan

Ata binüp ata atuñ arama
At ararsın senden at öñ iy reme

Nûr-ı Rahmân-ıla rûhuñdur tolu
Kendüñi ko kendüñ olma gaygulu

Kaygulu olsañ da bil nirden o gam
Hurrem olsañ gör nedendür o nagam

5600 *Bakmagıl sen rûhuña Hakdan ırak*

Bel ki bil ol cânuña Hakdur durak

Bil ki gâyet kurbetindendür ki rûh
Ol sabâh içinde añlamaz sabûh

Nûr-ı Sübhân mahv idüpdür cânuñı
Göremezsın nûrdan Sübhânuñı

Gör bebek görür kamu şey'i 'ayân
Lîki virmez kendü kendüden nişân

Çün bebedür göze key gâyet karîb
Kendüyi görmese olmaya 'acîb

5605 Cümle şey'i gösterür gör âfitâb
Lîkin olur kendüye nûrı hicâb

Cân dahı Rahmân-ıla bil hem-çünân
Hak saña senden yakındur bî-gümân

Hakka nisbet rûhuña hablu'1-verîd
Oldı eb'ad sanma sen Hakkı ba'id

*Hakka müstagrak-durur insân u cân
Belki nûr-ı Hak-durur insân u cân (1172)*

*Gayet akreb oldug-ıçun oldı güim
İçi pür-su taşı kuru sanki hum (1172)*

5610 Bil ki ol hum hem sudan peydâ olur
Su-y-ıla olup suya süknâ olur

Ger dilerseñ hummı vü hum-hâneyi
Bir gör ins ü cânâda cânâneyi

Çün mülevvinden degülsin zû-fünûn
Sini deng eyledi levn-i gûn-e-gûn

*Bir görürsin sebz ü sürh ak u siyâh
Gördüñ-ise bundan öñ nûr-ı Îlâh (1173)*

Nûr-ı Hakda var ezel müstagrak ol
Soñra her reng içre Hakk-ıla Hak ol

5615 Tâ ki hayrân kılmaya elvân seni
Reng-i zengî deng ü sergerdân seni

*Cânuña elvân oldu rûy-pûş
Hûşuñ anuñçun göremez nakş-ı hōş (1174)*

*Reng-i bî-reng içre olsañ deng ü gark
Kılmayayduñ sen karadan akı fark (1174)*

*Ger kıla mestûr ol elvânı şeb
Bilesin aslın olaruñ nûr-ı Rab (1175)*

*Şems-i cân olsa vücûduñda revân
Hiç görünmez saña elvân-ı cihân (1176)*

5620 Añla bunēan aslın elvânıñ nihân
Asl-ı elvân-ı cihândur nûr-ı cân

Çünki gice gelse gitse nûr-ı gün
Göremezsın hiç reng-i gûn-e-gûn

//

Reng-i bātında kaçan olmasa nûr
Nûr-ı enver kim odur nûr-ı Gafûr

Göremezsın nûr-ı ‘irfânı ‘ayân
Nitekim bî-nûr elvân-ı cihân

Bu cihân rengi güneşden bilinür
Reng-i dil hōrşîd-i hōşdan bulunur

5625 Bil ki ol horşîd-i hōşdur nûr-ı Hak
Ki andan olur şarka müstagrak gasak

*Nûr-ı çeşmüñ aslı nûr-ı dil-durur
Nûr-ı Hakdan nûr-ı dil hâsıl-durur (1178)*

*Nûr-ı dildür bî-gümân nûr-ı Hudâ
Nûr-ı 'akl u hiss kamu andan cüdâ (1179)*

*Ger bed olmasa ne bileydüñ bihi
Küllî şey'in yu 'refu ma-ezdâdihi*

*Gicesüz añlanmaz-ıdı reng-i nûr
Nûr-ı gündüz giceden eyler zuhûr (1180)*

5630 *Reng-i günüñ 'aksidür nûr-ı gice
Bil i dersin 'âm iden tıfl-ı hece*

*Giceden bilindi saña nûr-ı kevn
Nûr-ıla bildüñ mu 'ayyen levn levn (1181)*

*Zıdd-ı zıddı kıldı her birini fâş
Taşı bildüñ içle ayag-ıla baş (1181)*

*Zulmet anuñ-çun ki nûr ide zuhûr
Renkler fark itmeg-içün oldı nûr*

*Sürh anuñ-çundur temîz olına zerd
Sihhati bilmek içündür rene ü derd (1182)*

5635 *Çünkü her zıd zıddın eyler âşikâr
Zıdd yokdur nûr-ı Hakka iy nigâr (1183)*

*Ol sebebden hōş nihândur bu 'ayân
İy zihî nûr-ı zemîn ü âsümân*

*Geh nazar saña ider geh levnüñe
Gâh Mûsâña gehî Fir'avnuña*

*Sen bilürsin ol nehârı leylden
Nûr-ı firdevsîyi nâr-ı veylden*

Nûr-ı zıddı nûr-ıla kılduñ temîz
Bildüñ âb-ı serdden germ-i ezîz

5640 *Zıd olamaz nûr-ı Hakka hiç vücûd (1183)*
Tâ zıddından ola aña şühûd

Gayr mümkindür basar ki ide nazar
Hakka gerçi Hak-durur nûr-ı basar (1183)

Hakkı bil ebsâr idrâk eylemez
Hâr-ı derk ol goncayı çâk eylemez

Lîkin oldur derk ü idrâk iy piser
Ol-durur hem derk ü sem‘ u hem basar

Bil meselde mîşe sûret nûr şîr
Yâhûd ol sûretten âvâz-ı müşîr

5645 Ol işâretler ki sûretten olur
Anı bil sûret bunı nirden bulur

Bil peleng-i güft ü gûnuñ mîşesin
Bul sözüñ gencîne-i endîşesin

Bil kelâmuñ katresi deryâsı ne
‘Akl u cân içinde aç deryâsına

Okı var andan *ileyhi yerci ‘ûn*
Bahr bul söz mevci ki anda eyler sükûn

Çünki sözden sizdün emvâc-ı latîf
Mevcden iste vü bul bahr-ı şerîf

5650 Çün bulup cûş eyleye bahr-ı kelâm
Sûret olup bula her bir söz nizâm

*Ol bahırdan mevcisüz sûret olur
Yine el alup aña rec‘at kılur (1193)*

*Sûretüñ bahrı butûn içre sükûn
Bulmuş-iken söz-ile olur birûn (1193)*

*Eyyuhe ‘n-nâsü ifhemu enne ‘l-vücûd
Kad bedâ minhu ve ileyhi ye‘ûd*

Her sözüñ sûret bulur rec‘at kılur
Her nefes gurbet kılur kurbet bulur

5655 *Mustafa didi cihân sâ‘at-durur
Saña bir sâ‘atda biñ rec‘at-durur (1194)*

Her sözüñ senden çıka rec‘at ider

Gayret eyle ol saña himmet ider

Sen ne'çün gâfil yatarsın tur uyan
Niçe olursın her nefes nefse uyan

Bil vücûduñ kûh fikrûndür sedâ
Yine saña eyler rücû' itseñ nidâ

*Hem vücûduñdur nidâ yâhûd sedâ
Seyr iderler ol hevâdan tâ Hudâ (-1195)*

5660 *Her nefes senden ki söz togar cedîd
Yerci 'u minke ilâ kurbi'l-Mecîd (-1196)*

*Her dem içre âdem ü 'âlem müdâm
Cümle olur tâze tâze hâs u 'âm (1196)*

Bî-karâr oldı bahır-çun cûy-bâr
Dâyim istimrâr-ıla dutmaz karâr

San'atında sani'idür çün serî'
Gâh siflî eyler ü gâhî refî'

*'Ömrüñ olur her nefes cismüñde nev
Eski 'ömrüñ emr-i nevde olur girev (1197)*

5665 *Sür'atından sun'ı döndi âteşe
Degmedin ol sür'at eyler tâbişe*

*Ger oduñ şâhın kımıldandursa bâz
Tîz olur şu 'le-i âteş dirâz (1199)*

*Sani'-i 'âlem-durur çün iy 'azîz
Sür'at-ıla kâdir ü fa' 'âl u tîz (1200)*

*Sun'ı oldı çünki Sâni'den eser
Yil öñinde nitekim şâh-ı şerer (1200)*

*Kudretinde kuvvetidür ber-kemâl
San'atında sür'atıdur bî-melâl(1200)*

5670 *Tâ ebed fa' 'âl sensin bî-zevâl
Heblenâ yâ ze'l-Celâli ve'l-Cemâl*

Hâl-i 'ıŝkuñdan bulan bî-kîl-ü-kâl
Sâdını itdi elifine o dâl

Sâdı-y-ıla bulmak isterseñ elif
Saña elif görine sâd-ı muhtelif

*Ger bu sırruñ tâlibi 'allâmedür
Matlebi anuñ Hüsâmî-nâmedür (1201)*

Ol Celâleddin ki odur 'ummân-ı sır
Müşkilât-ı sırra hem bürhân-ı sır

5675 Ger saña andan ola bir gez nazar
Açasın mermûz-ı sırdan sen habar

Münkirüñ yok ol nazardan behresi
Evliyâ yâd olsa sıdar zehresi

Yâ Rabâ sen vir bize pâk i'tikâd
Mekr-i münkirden sen it bizi azâd

Enbiyânuñ zevk-i pâki hakkı-çun
Evliyânuñ şevk u bâki hakkı-çun

Bizi ol meşrebden itme teşne-dil
Komasun bu dil serâb-ı âb u gil

ÂMEDEN-İ HARGÛŞ BE NEZD-İ ŞİR
VE HAŞM-I Ü BER VEY

5680 Yâ Rabâ bu nefsumüz eyle halîm
Olmasun ol şîr-veş halka elîm

'Akl hargûşına gâzıb olmasun
'Akl u dil maglûb o gâlib olmasun

*Nitekim hargûşa ol şîr eyler uş
Haşm-ıla âteş tolup eyler hurûş (-1202)*

İtme red sensin ümîdüm yâ Kerîm
Gerçi giç geldüm kapuña yâ Halîm

İr ü giç suçuma oldum uş mukırr
Rahmetüñ deryâsıdur çün müstemir

5685 ‘Afvuña in‘âmuña yokdur çü had
İr ü giç saña gelen olmadı red

İtme red men müsta‘îne ol mu‘în
Gönlümüz tozına sal mâ’-i ma‘în

İtme red niteki hargûşı ol esed
Giç geldüñ diyüben eyledi red

Yâ Rabâ senden-durur havf u recâm
Câm-ı in‘âmuña dâyim ilticâm

Suçluyam gerçi suçumı bilmişem
Lutfuña ilüp suçumdan yılmışem

5690 Hâlümi bilürem ol davşan-misâl
İtmezem hem giç gelüben hem cidâl

*Niteki ol hargûş bî-dehşet gelür
Bî-edeb küstâh u dîn-himmet gelür (1203)*

*Çün mukassır olsa hizmetden kişi (1204)
Bâri ‘özrin istemek olsa işi*

*Terk-i hizmet gerçi kim töhmet olur
Cürme ikrâr eylemek devlet bulur (1204)*

Cürm idüp hem cürme insâf olmasa
Kahr-ı Hâlık boynuñ urur elmasa

5695 Hak ider sini celâletden hemân
Âteş-i kahrı saña virmez amân

*Nitekim hargûşa uş ol şîr ider
Emrümi sidüñ diyü tasgîr ider (-1205)*

Emri sımakda niçe hargûşı sen
Yolda koyasın gözüñi aç utan

Kahr-ı Hakda mûş olur biñ gûr u şîr
Pîli kirm-i pîleye eyler esîr

Kıssa-i hargûş u şîre kıl nazar

‘Âkil-iseñ ol saña eyler eser

5700 Ahmaka hō kem degül her dem gazab
Toymasañ bu toydan olduñ ‘atab

Yig bu şîr itdükçe saña ide Hak
Heybet-i Hakdan olasin şakk şak

Gör ki hargûşa o şîri ne eyler uş
Od-veş ider gazab içinde cûş

Şîre yakın irdi hargûş-ı foēül
Cüst ü cürmine olmamış hergiz melûl

Geldi bî-dehşet gözedür sadr-ı saf
Na‘ra urdı şîr dir iy nâ-halef

5705 *Şîr dir men fîli eylerdüm zelîl*
Görmedin yüziim olurlardı ‘alil (1206)

Ejdehâlar eyler-idüm pâymâl
Virür-idüm gûr u gâva gûş-mâl (1206)

Kim-durur katumda ol hargûş ger
K’ide emrümde o har gûşını ker (1207)

Kahr görmemek dilerseñ sen de ger
İtme gûş-ı hûşı ol ger gibi ker

Kılma gafil cânuñi hargûş-vâr
Yâr güftârın aña kıl gûş-vâr (1208)

5710 *Na‘ra-i şîr-ile cân gözin uyar*
Yarar eyler ger saña ola o yâr(1208)

Bunda uyanduguñ assı ider saña
Bunda uyan yol bulasin ol yaña

Anda ‘özl itmek ziyândur sanma sûd
Cûda cehd eyle elüñdeyken vücûd

Anda ‘özl itmek hamâkatdan-durur
Bunda bil ‘ayn-ı ‘inâyetden-durur

Üşte bak hargûşdan al gel sebak
Gözün aç kim saña yiter şu varak

‘ÖZR HÂSTEN-İ HARGÛŞ VE
LÂBE KERDEN EZ-ŞÎR

5715 *Şîrden hargûş istedi amân
Bî-amân gazbân-ıdı şîr-i jeyân (1209)*

Evvelâ bilürdi şîrûñ heybetin
Kuvvetin ü kudretin ü şevketin

Bildüğinden soñra farz oldı edeb
Çün edeb terk eyledi buldı gazab

Soñra ‘özrin istemekdür imtihân
İmtihân ehli kaçan bulsun amân

Bunda çün Kur’ândan bildün haber
Şu‘le-i Sübhândan buldun eser

5720 *Neyçü cehd arturmayup koduñ edeb
Müstahik olduñ olunmaga gazab*

Nitekim ol şîr dir hargûşa çün
Gûş içündür söz ü gûş ol hûş için

Gûşuñ aç hûşuñda söz kılsun hurûş
Gör ne dir hargûş-ıçun ol şîr uş

*Dir yöri var hây ahmak la ‘neti
Şimdi mi añduñ o ‘özü ü hizmeti (1210)*

*Şimdi añmak da hamâkatdur temâm
Şerrdür ahmakdan işitmek kelâm (1210)*

5725 *Murg-ı bî-hengâma yokdur hiç şefî‘
Boynına vurmak gerek tîg-ı katî‘ (-1211)*

*Ahmakuñ ‘özri olur ‘ayn-ı hatâ
Zehr olur ger şekker eylese ‘atâ(1212)*

*Şîr dir hargûşa var ‘özü eyleme
Kulaguma koymazam hiç söyleme (1213)*

*Şol sebebden 'özü-i nâdândur ziyân
Şer tolar cân hayra depretse zübân (1213)*

*Çün olur 'özüñ günâhuñdan biter
Agzuñ açup söyleme hergiz haber (1213)*

5730 *Şîre dir hargûş iy şâh-ı latîf
Biz za 'îfi tutma igende hafîf (-1214)*

*İy Süleymân peşşeye zulm itse bâd
'Adlûñ ider bâddan istedi dâd*

*Men sitemler görmişemdür bî-'aded
Sen de redditme irür baña meded (1214)*

*Lâyık olmaya o lutf-ı 'âmuña
Biz ki bî-per düşmişüzdür dâmuña*

*Şâh câhına yaraşmaz gümrehî
Yola da 'vet eylemeye her gehî (-1215)*

5735 *Bahrdan olmaz çü hergiz cûy kem
Her dem aña kudretince neşv ü nem (1216)*

*Lutf-ı su redd eylemez hiç nâkesi
Yüzi üstine götürür her hesi (1216)*

*Kem mi olur lutf-ı deryâdan kerem
İy şeh-i sultân u 'ummân-ı ni'am (1217)*

*Cûduña gerçi degülsem de mahal
Eylegil dil müşkilin lutfuñla hal*

*Şudur uş iy şâh işkâlüm işit
Añla andan hâlümi kâlüm işit*

5740 *Kuşlugın kılmış-ıdum 'azm-i tarîk
Var-ıdı bilemce bir dahı refîk (1220)*

*Bir dahı hargûş-ıdı baña refîk
Sinüñ-içün salmış-ıdı ol ferîk (1221)*

5737 'ummân: C 'âddan // 5738 müşkilin: C müşkülün //

*Yolda nâgeh var-ımuş bir dahı şîr
Kasd kıldı bizi kılmaga esîr (1222)*

*Didüm epsem bendesiyüz biz şehüñ
Ni 'met-i âyendesiyüz dergehüñ (1223)*

*Didi benden özge şâhenşeh mi var
İşigümden özge di dergeh mi var (1224)*

5745 *Var baña her nâkesi yâd eyleme
Kıl hayâ gavgâya bünyâd eyleme (1224)*

*Şâhuñ idem pâre pâre kâh-vâr
Şâhuñi vü sini idem târ-u-mâr (1225)*

*Didüm âzâd it ki 'azm-i şâh idem
Şâhumı şu vehmden âgâh idem (1226)*

*Didi sen var yoldaşuñi ko girev
Yohsa iderem ikiñüze dahı rev (1227)*

*İkiñüzi de iderem cümle helâk
Belki şâhum didüğüni dahı hâk*

5750 *Zâri kıldugumca kılmadı eser
Cânuma kıldı eser korku-yı ser (1228)*

*Kaldı yoldaş ferd men girdüm yola
Başuma toprak koyup saçum yola (1228)*

Şuña köyner özüm iy şîr-i dilîr
Yoldasumı ki eyledi ol şîr esîr

*Şöyle ferbih bağlamış kadd u beden
Key olursam olam anun sumni men (1229)*

*Hâlüm uş şu-y-ıdı kıl kâlüm kabûl
Dutdı yolu şimdiden girü ol foēûl (1230)*

5755 *Var vazîfeñden elüñ yu geç otur
Men hele hak söylerem 'el-hakku mür'(1231)*

*Ger vazîfeñ ister-iseñ iy şehâ
Gel berü yoldan temîz it ejdehâ (1232)*

Kim vazife ister yolın kılsun temîz
Yolı düşmenden temîz it ol 'azîz

Şimdiden girü ne söylense haber
Şerh ider vasf-ı kazâ-y-ıla kader

Ger kazâ gelse olur hargûş şîr
Kirm-i pîleyle olur biñ pîl esîr

5760 *Peşşe eyler murg-ı 'ankâyı şikâr
Dâm olur penhân u sahra âşikâr*

Hem kazâdan zehr olur şehd ü şeker
Hem kazâdan hâr olur verd ü zeher

Şîre hargûşı ider ol muktedâ
Hem kazâ-y-ıla devâlar oldı dâ'

Uyuban uş şîr hargûşa gider
Gör kader aña ne endîşe ider

Şu kadar toymış ol uşbu derdden
Tâ ki deryâlar göresin gerdden

MÎN BA'Zİ LETÂYİFE-İ
CE'ALAHU'L-LAHU
FÎ ZÜMRETİ TEVÂYİFİ

5765 *Ne 'aceb derd ü ne 'aceb sevdâ
Ne 'aceb merd ü ne 'aceb şeydâ*

Ne ‘aceb od kim demi yildür
Ne ‘aceb gerd ü ne ‘aceb deryâ

Ne ‘aceb fâş u ne ‘aceb penhân
Ne ‘aceb ferd ü ne ‘aceb gavgâ

‘Arşa vü ferşe i‘tidâl andan
Ne ‘aceb serd ü ne ‘aceb germâ

Taşurur taşa gulgulu bülbül
Ne ‘aceb verd ü ne ‘aceb sahrâ

5770 Zerger-i ‘ışkî şemse irmiş gör
Ne ‘aceb zerd ü ne ‘aceb sîmâ

‘Aklı atın Mu‘înüñ eyledi mât
Ne ‘aceb nerd ü ne ‘aceb dâna

CEVÂB-I HARGÛŞ VE REVÂN-I ŞÎR BÂ VEY

*Dir ki bismi ‘llahi ‘rrahmâni ‘rrahîm
Gerçek-iseñ ger di kanı ol le ‘îm (1233)*

*Tâ cezâsın cürmi deñlü ben aña
Eyleyem sözüñ yalan-ısa saña (1234)*

*Şîre hargûş oldı mürşîd hem delîl
Gör ki anı ne eyler bu taklîd-i zelîl (-1235)*

5775 Düşmene taklîd-ile virdi rızâ
Çün ider tahkîk taklîd-i kazâ

Kurdıdı davşan kim şoldem fiten
Şîri aña ilter ide sad mihen

*Çâh kim Hargûş kılmuşdı nişân
Ol yaña bu şîr eyledi revân (1236)*

*Tâ ki şîre eyleye ol çâhı dâm
Çâhı şîrüñ çâhdan bula melâm (1236)*

*İkisi de oldılar çâha karîb
Gör kazâdan n’olsar şîr-i garîb (1237)*

5780 *Gör kazâ düz râhı aña çâh ider
Su ider hargûşı şîri kâh ider (1238)*

*Su ki kâh-ıdı aña kûh-ı girân
Gör kazâsuz idemez kâhi revân (1238)*

*Hem kazâdan şîre hargûş oldı bend
Pend-i hargûş oldı ol şîre kemend (1239)*

*Görme hargûşuñ o fi 'l-i turfasın
Çün kazâ kör itdi şîrüñ tarfesin (1239)*

*Kıldı Mûsâya kazâ Nîli tarîk
Oldı hem Fir'avna ol bahr-ı 'amîk (-1240)*

5785 *Kıldı Nemrûdı zebûn peşşe-i za'if
Fîl olmadı ebâbile harîf (-1241)*

*Ol kazâdandur 'adâvetde yakîn
Bu gönüller içre tolan kibr ü kîn*

*Her ki düşmen kavlini kıla kabûl
Yaraşur her dem aña olmak melûl (1242)*

*Döstdan a'dâyı fark it iy lebîb
Kendüñe kılma salibi sen habîb*

*Gerçi düşmen döstâne dir habar
Ol habardur pür-hatâ vü pür-hatar (1244)*

5790 *Tîz perhîz it 'adûdan iy 'azîz
Zihn-ile eyle zehri şekkerden temîz*

*Zehr bil ger virse ol düşmen şeker
Kahr bil lutfin 'atâsın pür-zarar (1245)*

*Zârlık eyle Hudâya vir rızâ
Tâ saña rûşen ola hükm-i kazâ*

*Çün kazâ gelse görürsin magz-ı pōst
Saña kej düşmen olur her râst dōst (-1246)*

*Pes buña dermân neyi itmek gerek
Nice yol dutup nice gitmek gerek*

5795 *Çün kazâ geldi Hudâya kıl niyâz
İşüñ it tesbîh ü tehlîl ü nemâz (1247)*

Şöyle nâliş kıl ki taşsun taşra yaş
Tag u taşı yaşuñ-ıla eyle lâş

Di ki iy ‘allâm-ı gayb u pür-kerem
İy hemîşe sen semî‘ u men kerem (-1248)

Lutfuñuñ deryâsına yokdur kenâr
Yâ Rabâ emmâreyi itme bize mâr

*İy Emîn lutfuñ-durur şîr-âferîn
Nesta ‘înu minke yâ ni ‘me’l-mu ‘în (1249)*

5800 *Biz gedânuñ işidür dâyim hatâ
Sen Hudânuñ her nefes lutf u ‘atâ (1250)*

Her ne örterse kazâ sen bize aç
Lutfuñuñ hönına kevneyn oldı ac

Kıl nihânı bu biz a‘mâya ‘ayân
Cânumuzda yaz mu‘ammâya beyân

*Kudretüñde âb-ı hōş âteş olur
Hem ol âteş meşreb-i dil-keş olur (-1251)*

*Bize âteş sûretinde virme su
Su içinde âteşe virme busu (1258)*

5805 *Odı od u dûdı dûd u ‘ûdı ‘ûd
Kanı hûn u şîri sūd assıyı sūd*

Her kim ol kahruñ şarâbına kana
Sûret-i suda safî kana kana (1252)

*Kimi mest itseñ o nehr-i kahrđan
Şekkeri fark itmez olur zehrden (1252)*

*Çeşm-i cânı mest itse cân-ı haşm
Yeşmden ol çeşm fark itmeye peşm (1253)*

*Dürr olur billûr u hem mermer güher
Hâr olur verd ü zehir zehre neher (1253)*

5810 *Ol havâssı kim heves mübdel kılur
Egri çûbı hûb u hōş sandal kılur (1254)*

‘İlm ider cehli mürekkebe ol kazâ

Şehsüvâr-ı leng merkeb bî-rızâ

Hem kazâ gelse felek ‘aksin döner
Kapkara yanar kamer güneş tunar

‘İlm-i Ya‘kûbı o cehl itmedi mi
‘İlmi göñlünden kamu gitmedi mi

Nice yıl õñ Yûsufi kim gördi düş
Bildi Ya‘kûb ol neye olasını tuş

5815 Bildi-y-idi Mısra sultân olasın
Taht-ı câha şâh-ı devrân olasın

Bu kazâdan kıldı Ya‘kûb anı güm
Bir gicede ol meh-i tâbânı güm

Rü’yâsında hâlin itmişken ‘ayân
Mısır-ıla Ken‘ân içinde itdi nihân

Gör ki aña bu kazâ-yı Hâk n’ider
Göñlini kara vü gözünü ak ider

Hüdhüd-i dil su görürken evcden
Teşne cân virür kazâlan mevcden

KISSA-İ HÜDHÜD Ü SÜLEYMÂN
‘ALEYHÎ’S-SELÂM DER BEYÂN-I ÂN
Kİ ÇÜN KAZÂ ÂYED ÇEŞMHÂ-YI
RÛŞEN KÛR ŞEVED

5820 Bu beyân eyler ‘ayân kükm-i kazâ
Ol kazâ kim zâk ider vüs‘-i fezâ

Hâl-i Hüdhüdle Süleymâna it nazar
Gör izâcâ’e’l -kazâ ‘amye’l-basar

*Perdeden bir gün Süleymân-ı cihân
Çıkdı dîvâna o sultân-ı mihân (1255)*

*Emr kıldı çün ol ervâha necâh
Cem‘ oldı cümle-i sâhib-cenâh (1255)*

*Her birisi bildi kendü mahremîn
Hemdeminden buldı zevkîn hem demin (1256)*

5825 Birbirine mahrem olmaz her togan

Zâga olur zâg u togana togan

İttihâd-ıla içüp vahdetde câm
Her biri birbirile açdı kelâm

*Terk idüben cik cik ü vid vid
Oldı dilleri fesâhatda mezîd (1258)*

*Ol Süleymân-ıla efsah oldılar
Her kinâyet aslın asrah bildiler (1257)*

*Hemdem eyler âdemi her dem ziyâd
Yâdı yâd itme odur asl-ı fesâd (1258)*

5830 *Kem olur nâ-mahrem-ile fikr ü rây
Murg-ı câna ol olur hem bend-i pây (1258)*

*Mahrem ü hem hemdem ü hem hem-zübân
Hid hindû-y-ıla bîgâne nihân (1259)*

*Türk zengî-y-ile olur hem-lisân
Sûret-ile olmaz bu bir sırdur nihân (1259)*

Mahrem olur bî-gümân cân-ıla ins
Dutsa ger birbirinüñ cânıyla üns

İns ü cân olmasa olsa hem-zübân
Hîçdür insân katında bil lisân

5835 *Dil degüldür mu‘teber bul hem-dili
Hem-dil-ile hâsıl it ol menzili (1260)*

Bî-keîâm u bî-tekellüf bî-imâ
Dildür olan tercümân u reh-nümâ

Sohbet-i nâ-mahrem oldı iy merd serd
Hem-dem-i mahremden artar merde derd

Lâcerem sohbetden irişür eser
Sohbet-ile kûr olur ehl-i basar

Bir adımuñ nısfını itseñ papuç
Sohbet-i pây-ıla olur pîs ü puç //

5840 *Cild-i mushaf itseñ anuñ nısfını
Öper anı her gedâ vü her ganî*

Gözine sürer ü başı üzre kor
Sever anı her cahîl ü her okur

*Gör Süleymân sohbetinde ol tuyûr
Oldılar hayvân-iken ehl-i şu'ûr (1262)*

*Her biri güftâra geldi hōş-fasîh
Kim kinâyet söyler ü kimi sarîh (1262)*

*Her biri esrârın itdi âşikâr
Fâş oldu ehl-i güftâr u şikâr (1262)*

5845 *İbn-i Dâvud işiginde ser-te-ser
Her birisi bir hünerden dir haber (126 3)*

Ol Süleymân anları kim kıldı cem'
Ol degüldi muktezâ-yı nefis ü tab'

Hâl-ıdı ol dem makâm-ı inbisât
Açdı olardan ihtilât-ıçun bisât

*Çün olar yüz baldılar ol hōcadan
Her biri 'arz itdi bir dibâcadan (1265)*

*Almag-ıçun râgıb olsa müşterî
Celve eyler kihterî vü mihterî (1266)*

5850 *Müştehî olmaya çün kim müşterî
Mihterî dutar özini kihterî (1266)*

Çün Süleymân kıldı anlardan taleb
Bî-hicâb ola 'aceb hem bu'l-'aceb

Her biri pes 'arza kıldı bir kemâl
Her birisi açdı hâlinden makâl//

*Devr idüben geldi Hüdhüd nevbeti
Şerh ide tâ neyse sırr-ı san'atı(1267)*

*Dir Süleymâna o Hüdhüd iy latîf
Bir sehel harf aîlamuşam ben za'îf (1268)*

5855 *Lutf idüp diñlerse şâh-ı mu'teber
'Arz ideyin san'atundan muhtasar (1268)*

Dir Süleymân ki nedür di ol hüner
Ol hünerden tâ olasin mu'teber

*Hüdhüd eydür evcde kılsam sefer
Bilürem yirde nirede mevc-i fer (1269)*

*Ben hevâdan görürem zîr-i zemîn
Bilürem 'ayn-ı yakîn-ıla ma'în (1270)*

*Hem bilürem kaç kulaç yirden çıkar
Taşdan taşar veyâ kumdan akar (-1271)*

5860 *Pes o leşkerghâha bu âgâhî gerek
Zîre su sahrâda her gâhî gerek (-1272)*

*Dir Süleymân Hüdhüde iy hōş refîk
Hızr-hûlu âlet-i lutf-ı tarîk (1273)*

*Bizden ayru olma hergiz bir nefes
Gel harâm olsun saña dâm u kafes (1273)*

*Eyle teşne leşkere berri pür-âb
Sâkî-i ashâb ol isâr it şarâb (1274)*

*Kandaşa ehl-i hüner makbûl olur
Cümle'-i hâcet aña mahsûl olur*

5865 *Hüdhüd ol hâs-ı Süleymân olasın
Berrde gavvâs-ı 'ummân olasın*

VE LEHU EYZEN
Lİ-ZALİKE ' L-FAKİR

*Hüner ehlini sayma sen beşerden
Eri hardan temîz it hayrı şerden*

*Beşer sanmañ beşîrûñ pertevîdür
Güneş nûr-ı-durur togar kamerden*

*Ahad nûr-ı Muhammeden nitekim
Ya Ahmed nûr-ı kim togdı 'Ömerden*

*Hüner ehli-durur kân-ı ilâhî
Yakîn bil kim hüner yigdür güherden*

5870 *Hüner ehlinüñ izi tozı yigdür
Hünersüz mâl u genc ü tâc u serden*

Ziyâ vir câna var nûr-ı hünerle

Hünersüz ebter oldı cânaverden

Bilüñe çek kemer it iste her dem
Kemâlâta irişür her kem erden

Olasın lâ-mekân bâğında perrân
Per ol şem‘ odına geç bâl ü perden

Çü yanmakdur hüner pervâne-y-içün
Yana-gör ki olasın ehl-i hünerden

5875 Hüner olsun murâd al kıssa saña
Cihâd-ı ekber ü seyr ü seferden

Olur her bir kişiye bir hüner hâs
Kime mâl u kime ‘ilm ü haberden

Kime hüsn ü kime ihsân ü rif‘at
Kime hükm ü kime cûd u zaferden

Kimine bal içüp şeker yimekten
Mu‘îne kara kan yutmak cigerden

TA‘NA-ZEDEN-İ ZÂG BER
DA‘VÂ-YI HÜDHÜD

Çünkü Hüdhüd sırrımı kıldı ‘ayân
Hıkd-ı hâsid cümle depreşdi nihân

5880 Kem degüldür hâside ehl-i hüner
Gör hasedden zâg nice dir haber

Hüdhüd-i mâzâga zâg itdi hased
Zâg bagrına çü tag itdi hased

*Zâg eydür iy Süleymân-ı cihân
Hüdhüdi diñleme lâfidur yalan (1275)*

*Bî-edeblikden-durur urduğı lâf
Şâh öñinde bu makâli ol güzâf (1276)*

Ger dürüst olaydı da‘vâsı anuñ
Yog-ıdı hōd habse pervâsı anuñ

5885 *Bir avuç toprakda dâmi görmez ol
İddi ‘â-yı fazl ider ol bu’l-foëül (1277)*

*Yâ niçün olur giriftâr u esîr
Yâ neyiçün dir bu güftârı ol ėarîr (1277)*

Tâcına yapışuban oğlan uşak
Şakk u şakk eylerler aluban aşak

*Yâhûd eylerler kafes içre zebûn
Kanda gider yâ o 'akl-ı zû-fünûn (1278}*

Ta'n-ı zâg itdi Süleymâna eser
Pes Süleymân Hüdühde kıldı nazar

5890 Hüdühde eydür Süleymân iy za'îf
Kavlûñ ü fi'lûñ neden olmaz harîf

*Dir Süleymân Hüdühde iy mat'ûn-ı hizb
Lâf-ıla neyiçün ola güftûñde kizb (1279)*

*Neyçü güftârûñ ola lâf-ı dürûg
Lâf-ı mestî urma var iy süst-dûg (1280)*

Karga hõş dir vâkî'îdür bu kelâm
Sini mahbûs itdügi âfât-ı dâm

CEVÂB-I HÜDHÜD BER TA'NA-İ ZÂG
VE GÂLİB ÂMEDEN-İ Ū BER ZÂG

*Dir ki Hüdühde iy emîr-i şehsüvâr
Lutf-ıla men teşneyi iy şeh suvar (1281)*

5895 *Düşmenüñ kavlin işitme iy latîf
Hayr mı söyler o zâg-ı mest-i hîf (1281)*

*Kizb-ile da'vâm eger bâtil ola
Kahruñ ol dem cânuma kâtil ola (1282)*

*Karga takdîr emrine münkir-durur
Yüzi şeh öñinde dâyim kir-durur (1283)*

*Çün kazâ hükminden ol gâfil-durur
Bû- 'Aliyse hikmeti câhil-durur (1283)*

İ'tirâz itmek kazâyâ bî-gümân
Küfrdür o belki ekfer-i kâfirân

5900 Küfr kanda yâhû kâfir iy piser

Yiter andan saña bir harf iy pis er

*Sende ger olursa kâf-ı kâfirân
Mahv-ı şehvetsin nitekim kâf-ı rân (1284)*

Zâg-ı münkir sözine uyma şehâ
Çün kazâ gelse döner hâke Sühâ

*Men fezâdan görürem dâmi müdâm
Sunmaz-ısa ger kazâ cânuma câm (1285)*

*Ger kazâ olmazsa câna çeşm-bend
Dâm olmaz bendene haşm u kemend (1285)*

5905 *Ol kazâ gelincek olur gûl u gûl
Zû-fünûn u zîrek ü sâhib- 'ukûl (1286)*

*Âfitâb olur hicâb-ıla siyâh
Gafilete gark olur ehl-i intibâh (1286)*

Yok-durur hergiz kazâdan taşra iş
Belki andandur bu zâga gıll u giş

Bu kazâdandur aña virmek rızâ
Bî-rızâ iden yine hem ol kazâ

*Hem kazâdandur hatâ gafilet kamu
Hem inâbetdür rahmet ü kurbet kamu (-1287)*

KISSA-İ ÂDEM SAFİYYU'LLAH
'ALEYHI'S-SELÂM BESTEN-İ KAZÂ
NAZAR-I Ū RÂ EZ MURÂ'AT-I
SARÎH-İ NEHY VE TERK-I TE'VÎL

5910 *'Allame'l-esmâ-y-iken gör Âdemi
Ol 'Alîmüñ mahremi vü hemdemi (-1288)*

Ma'rifet asdâfına 'ummân-iken
Hızra hużr u çeşme-i hayvân-iken

Gör kazâdan nicesi buldı hatar
Bî-işâret ol beşîr ü bu'l-beşer

Ancılayın âdemi ki ehl-i yakîn
Sâdiku'l-kavl u safiyyü'l-'âşıkîn

Nâyib-i Hâlık halîfe hakk-ı hâs
Gör kazâdan bulubildi mi halâs

5915 *Cümle-i eşyânuñ esrârı temâm
Aña ma'lûm-ıdı küllî hâs u 'âm (1289)*

*Her isim ki okudı mübdel olmadı
Ol ki nâkıs didi ekmel olmadı (1290)*

*Kankı şey'e kim o gam kodı lakab
Tâ ebed olmadı o ehl-i tareb (1290)*

*'Âkibet mü'min olanı ol ezel
Bildî bâ-i'lâm-ı Rabb-i Lemyezel (1291)*

*Zâhir itmiş-idi âhir kâfiri
Cân-ı sem'inde yogudı kâf u rı (1291)*

5920 *Sırr-ı esmâ itmek isterseñ temîz
Câm-ı 'allâm-ı safî saf iç 'azîz*

*Var safî-vasf ol ki sırr-ı cümle ism
Zâhir ola cins ü cins u kısım u kısım*

*'Allemü'l-esmâyı iden rehnümâ
Keşf-i esmâ-yı arzîn u semâ (1292)*

*Zâhiren gör sırr-ı remz-i muzmeri
İtme mizmâr iste sulh-ı muzharı (1292)*

*Zâhir-i esmâ-yı eşyâdur 'ayân
Lîki var her birine bir sır nihân (1293)*

5925 *Hızra teslîm eyle olma Mûsî-vâr
Tâ tuyasın sırr-ı keştî vü divâr*

*Var 'alîme eyle teslîm-i temâm
Tâ ide ta'lîm sırr-ı hâs u 'âm*

*Mûsi katında 'asâ ismiydi çûb
Hak katında ejdehâ-yı sihr-i rûb (1294)*

*Bunda oldı büt-perast ism-i 'Ömer
Ol Elestde müslim idi bî-iber (1295)*

*Şol ki biz ad virürüz mâ' u meni
Hak katında sen nice görseñ meni (1296)*

5930 *Ol 'adem rahmunda sûretdi mehîn
Kâmil-idi 'inde Rabbi'l- 'âlemîn (1296)*

*Şöyle bil kim hâsılı uşbu kelâm
Nâmuñ evvel okınandur ve's-selâm (-1297)*

*Nâm olmaz bil ki nâm-ı 'âriyet
Nâm odur kim ola nâm-ı 'akibet*

*Çün ezelde 'âlim-idi bu' l-beşer
'Âkibet oldu safî sâf-ı nazar*

*Çünkü Âdem buldı ol dem nûr-ı pâk
Bildî esmâyı semekden tâ simâk (1300)*

5935 *Nûr-ı Hakdan oldu aña nefh-i rûh
Cümle eşyâdan aña oldu fütûh (1300)*

*Nûr-ı Hak virdi aña çün lutf u cûd
İtdi halk ol cûda ser-cümle sücûd*

*'Ayn-ı nûr oldu çü 'aynından ma'în
Secde itdiler melâyik ecma'în (1301)*

*Buncılayın Âdemi kim oldu medh
Aña nisbet belki bu medh ola kadh (1302)*

*Tâ kıyâmet medhin itse cümle şey
Ol kemâlât-ı sicillinde ola tay (1302)*

5940 *Ol kadar 'ilm-ile çün geldi kazâ
Eyledi bir nehy 'ilminde hatâ (1303)*

*Nehy kim olmuşdı ol tahrîm için
Yâhûd ol te'vil-ile tevhîm için (1304)*

*Ol kazâdan terk-i te'vil eyledi
Kasdını Havvâya tafsîl eyledi (1305)*

*Virdi Havvâ da o te'vile delîl
Emr sınduruban oldılar zelîl (1305)*

*Bâgbânuñ pâyına hâr-ı kazâ
Batdı çün gözine zîk oldu fezâ (1306)*

5945 *Düzd-i şeytân buldı fırsat bî-amân*

Buldugın dirdi yola girdi hemân (1306)

Çün kazâ dutdı cinânın Âdemüñ
Bozdurup ‘iyş-ı cinânın Âdemüñ

*Çünkü kendüazine geldi âdemî
Gördi ki ogır yile virmiş ‘âlemi (1307)*

*Rahtı bağlayup götürmiş hargehi
Nâgehân itmiş tihî bu dergehi (1307)*

*Âh idüp giryân olup kıldı figân
‘Rabbenâ innâ zalemnâ’ dir revân (1308)*

5950 *Gözlerinden hûn döküp gün ü gice
Havf-ıla kıldı recâya ilticâ (1308)*

*Oldı bir ebr-i siyâh emr-i kazâ
Anda olur zulmeti zav ‘-ı ziyâ (1309)*

*Mûş olur anuñla ejderhâ vü şîr
Mûr olur anuñla hem gûr-ı dilîr (1309)*

*Cân u dilden ol kazâyâ vir rızâ
İktidâ kıl ol ne itse iktizâ*

*Ol kazâdan görmeseñ ger dâmu sen
Ol kazâdan taşra atma kâmu sen (-1310)*

5955 *Hükme mahkûm ol kıl emrini kabûl
Cehl-ile olma hükmi yolunda melûl (1310)*

*Şol kişi olur sa ‘âdet bile yâr
Zûr-ı zer koya ide yâr ihtiyâr (1311)*

*Her neyi kim ol kazâ ide esîr
Zârî olur ol esîre dest-gîr (1312)*

*Şems-i dil anuñla ger târik olur
Yine târik itmegi ol târik olur*

*Kimi dem dutsa kazâdan nîş-i fasd
Ol kazâdandur aña hem emr ü kasd*

5960 *Ger kazâdan kimüñ ayagı sına
Ol kazâdur yine ol dutan sına (-1313)*

*Ger kazâ cânuñda biñ târâc ider
Yine şâh idüp başuña tâc ider (1314)*

*Ger kazâ kılsa yirüñ zîr-i zemîn
Bahtuñ eyler yine çarh-ı heftümîn (1314)*

İtse ger cismüñi bir dem demde merh
Her dem urur demdemeñ envâr-ı çarh

Ger kazâ yili olursa hargehüñ
Olasın derbânı ‘âlî dergehüñ

5965 Ger kazâ zulmetde ide teşne-leb
Haêrada Hızra irüre bî-taleb

Bir nefesde ger kıla biñ kasd-ı cân
Her nefesde vire biñ cân râyigân

Bir dem eylese belâya mübtelâ
İde yüz kez bahr-ı dermâna selâ

*Ger kazâdan dutsa dilde havf saf
Yine andan irer emr-i lâ-tahaf (1315)*

*Bil saña ol havfdur lutf u kerem
Andan olursın emîn u muhterem (1315)*

5970 Vakt giçdür bu kelâm olmaz temâm
Yine şîr-i şîrden sun bize câm (1316)

*Kıssa-i hargûşdan eyle hurûş
Şîri hargûş eylesün hâmûş mûş (1316)*

Ekrem olmak dileseñ korhuyı hû
İdin ol korhu-y-ıla terk it yuhu

Her nire bassañ san anı çâhdur
Her dem âgâh ol ki râh-ı câhdur

Şîr-veş basma foêûlâne kadem
Togrı yol budur kıdemden tâ ‘adem

5975 Fikr-ile hargûş gibi kıl revîş
Tâ hatarsuz nûş ide cânuñ bu iş

PÂY-VÂPES KEŞÎDEN-İ HARGÛŞ

EZ ŞÎR DER NEZDİK-İ ÇÂH

Çünkü girdi yola hargûş-ıla şîr
Şîrden ilerü hargûş-ı beşîr

*Gördi çün çâhı irakdan bî-hicâb
Oldı hargûşuñ revîşi mûy-tâb (1317)*

Fitne-y-ile diler od kara kara
Okıdı hargûş reca‘ü'l-kahkara

*Şîr dir hargûşa kanı kuvvetüñ
Kim yörimezsın dükendi himmetüñ (1318)*

5980 *Gel yalan tanuk gibi gitme yola
Ad ayaguñ izüñ izüme ula (1318)*

Şîre dir hargûş iy şâh-ı şikerf
Biz za‘ife yiter at ta‘n-ıla harf

*Kanı bende kuvvet ü el ü ayak
Yüregümde kalmadı bag u tayak (1319)*

*Korkudan titrer on iki süñügüm
Cân girür geh geh çıkar gider ögüm (1319)*

Zûrı ko bil her kişinüñ hâlini
Añla kâlından nedür ahvâlini

5985 *Geç siyâsetden firâset ehli ol
Höş hirâsân u riyâset ehli ol*

Bil ki sîret sûretüñ hem-bâzıdur
Belki sûret sîretüñ enbâzıdur

*Görmedüñ mi sûretüm la‘linde zer
Sormadın rengüm hō virürdi haber (1320)*

*Sen meger ‘ârif degülsin iy ‘amâ
‘Ârife sîmâ olupdur reh-nümâ (1321)*

*Çünkü sîmâyı mu‘arrif kıldı Hak
‘Ârif-iseñ sıdk-ıla sîmâya bak (1321)*

5990 *Size gammâz oldı bilüñ reng ü bû
Taşına içindekin taşar sebû (1322)*

*Bildürür her şey'ün âvâzı haber
Na't-ı derden fark olur ol savt-ı har (1323)*

*Bu kafasdan kim hurûc ide nefes
Ol feres üninden añladur ceres (1322)*

*Halka temyîz içü peygâmbere haber
Virdi işit üste iy ehl-i nazar (1324)*

*Kişi mahffidür ledâ tayyi'l-lisân
Didi ol ser-çeşme-yi her dü cihân (1324)*

5995 *Reng-i rû vasf eyler ahvâl-i derûn
Renksüz bilmez derûnı zû-fünûn (-1325)*

*Geh cemâlin gösterür eyler şekûr
Geh celâlin gösterür ider sabûr*

*Ol cemâli reng-i sürh u bang-i şükr
Ol celâli reng-i zerd ü savt-ı nükr (1326)*

*Şîre dir hargûş iy sâhib-kemâl
Gör baña geldi uş ol reng-i celâl*

*Eyle imdi sırr-ı hargûşa nazar
Var-ısa cânûñ saña eyler eser*

6000 *Bilesin her şey'e ol reng-i Celâl
İrişüp eyleyiserdür pâymâl*

*Uş kinâyet işid ol hargûşdan
Nûş-ı câm it gûş-ı cân aç hûşdan*

*Eydür ol şîre bu hargûş-ı delîl
Dir ki baña geldi ol zehr-i katîl (1327)*

*Ol kesen kuvvet gideren reng-i rû
Ol yuhu gözden alan kakhâr-hû (1327)*

*Bî-muhâba uş o dest ü pâ üzen
Heybet-ile sûret ü sîmâ bozan (1327)*

6005 *Ol ki deken dek olur andan cibâl
Cümle eşyâ bulur anuñla zevâl (1328)*

*Ol mehâbetden dişürür çarh raht
Yir yüzinde çarh urur bîh-i dirahht (1328)*

Eydür ol hargûş baña geldi uş
Ol ki küllî şey idiser anı nûş

Sundi üste cânuma câm-ı ecel
Ol Celâl-i zü'l-Cemâl 'azze vü cell

*Ol ki ol eyler cemi'-i şâhı mât
Mât dur atında fil-i kâyinât (1329)*

6010 *Ferz bendiyle ruhunda bürd mât (1329)*
Bulısardur ins ü cinn ü câmidât

Bu beyân olan çü cüz'ıyyâtdur (1330)
Ol at-ıçun mât külliyyâtdur

Geh cemâlinde piyâde şehsüvâr (1330)
Geh celâlinde şeh iz üzre gubâr

*Geh sabûr u geh şekûr ehl-i cihân
Gah tonlu gâh 'uryân bûsitân (1331)*

Gâh lutfi bâga olur hulle-bâf
Gâh kahrından fakîr-i bî-kifâf

6015 *Gör ki tâb-ı nûr-ı nâr-ı âfitâb
Tarfetü'l- 'ayn içre olur pür-hicâb (1332)*

*Çâr-tâk üstinde gör ki ahteri
İhtirâk-ıla köyinür enveri (1333)*

*Gör ki mehde ber-kemâl-iken cemâl
Nâgehân olur zevâl-ıla hilâl (1334)*

*Gör zemîni sabr-ıla olmuşken zelûl
Ol tamarlarına kahr idüp hulûl (1335)*

*Lerzesinden şöyle kopar zelzele
Bî-sükûniyyet biragur velvele (1335)*

6020 *Sâkin-iken gidüp âdâb u vekâr
Taş yarar sanki hıyârı Zülfikâr (1335)*

*Her şeye irer bu belâ-yı mürde-rîg
Tag u taş olur gubâr u hurde rîg (1336)*

Gör hevâ-yı rûha virürken safâ

Ol kazâ eyler vebââ-yı pür-cefâ (1337)

*Cân-ıla hemşîre-y-iken gör ki âb
Âhir olur telh ü zerd ü zehr-i nâb (1338)*

*Göge yirden yıl-ile eylerken sucüd
Yillere varur yine yilile od (1339)*

6025 *Gör o deryada inkılâb u ıztırâb
Üzerinde kûh gibiyken hubâb (1340)*

*Heybetiyle eyler-iken cûşlar
Cûş-ıla serhōş iderken hûşlar (1340)*

*Fehm kıl anuñ o tebdîlâtını
Gör bu heybet birle ol âfâtını (1340)*

*Çarh-ı gerdûn kevn iderken cüst ü cû
Cüst u cû hû idiniüp görmez yuhu (1341)*

*Ol da ferzendi gibi hayrân-durur
Farkadan gibi ki sergerdân-durur (1341)*

6030 *Sa'd u nas olmaklar anda fevc fevc
Geh hazîz u gehh miyâne gâh evc (1342)*

*Cüzvi küllî gayr-ı Hak her şey olur
Ol semâvâtuñ sicilli tayy olur (1343)*

*Sen ki cüzvisin o küllden muhtalat
Fehm kıl ahvâl-i cümle münbasıt (1343)*

*Çünkü külliyâta var renc ü belâ
Tañ mı anuñ cüzvî olsa mübtelâ (1344)*

*Cüzv kim cem' olmuş ola ezdâddan
Âb u hâk ü âteş-ile bâddan (1345)*

6035 *Židd-ı tâmdur birbirine bi't-tab'
Sûreti tab'ı muhâlif oldi cem'*

*Su ki tab'ı ratb u hem bârid-durur
Hâr u yâbis od ol müfsid-durur*

*Bu hevâ kim oldı tab'ı ratb u hâr
Aña židdur bârid ü yâbis gubâr*

Çünkü ol tab‘-ı anâsır şöyledür
Cismde dahı ‘anâsır böyledür

Zî-‘aceb kim gürbe ola yâr-i mûş
Mûşa gürbe harbese ola hamûş

6040 Zî-‘aceb kim şehd ola zarf-ı nîş
Gürg ola kedf hem taraf-ı miyîş

*Gör bu ezdâdı ki olupdur âşinâ
Çünkü düşse birbirine eyler fenâ (1347)*

Rûh-ı hayvânî ‘anâsırdur saña
Rûh-ı insânî anâsırdur saña

Rûh-ı hayvânî aña merkeb-durur
Ol felekdür bu aña kevkeb-durur

Birbirisine olup-durur meded
Birbirine oldı ‘imâd u hadd ü sed

6045 *Bu ittihâd içinde nâgeh kopsa ceng
Zahmdan kim zahma olur kimi çeng (1347)*

Bu i‘tidâl içre kaçan kopsa fesâd
Hak olur bâd-ıla san kim kavm-i ‘Âd

*Lutf-ı Hakdan oldı bu ezdâd elîf
Nitekim Mûsâda ‘ayn u sâd elîf (-1348)*

Ejdehâyı eyler insâna enîs
Lutfi-y-ıla kûre dutar üns-i ‘îs

Çün cihân tolu-durur bu ihtilâf
Niceye dek sulh bir gün kopa lâf

6050 Çün cihân rencûr-i zindânî-durur
Derdi olan ‘âkibet fânî-durur

Niceye dek bula bu ezdâd i‘tidâl
Vakt ola ire infî‘âl-ıla zevâl

Ehl-i hâl ol pendüñ olsun bu makâl
Hâle cehd it varma kâle sor me‘âl

Çün öñüñde var-durur zıddan elem
Her kademde isteme hükmi zulem

‘Akl-ıla âheste eyle râyüñi
Nakl içinde beste eyle pâyüñi

6055 Şöyle virdi şîre ol hargûş pend
Didi kodı mini yoldan uşbu bend

Remz-i hargûşu işit pür-hûş-ısañ
Bilmezem anı eger hargûş-ısañ

Kendü şehrüñde ara var her metâ‘
Bende hâcet ne virür gevher şu‘â‘

Çünkü müşke olamaz hokka hicâb
Vâcib olmaz ki açâ zü’l-el-bâb bâb

Kıl kadar yiter işâret ‘âkile
Eylemez assı ‘ibâret câhile

VE-MİN ZÂLİKE KEZÂLİKE

6060 Tolu kibr ü ėalâletdür cehâlet
Ser-â-ser pür-melâletdür cehâlet

Cehilden zişt-hû olmaya hergiz
Kişide kân-ı zelletdür cehâlet

Olur şeytân-ıla hem-şîre câhil
La‘în olmaga âletdür cehâlet

Cehâletden olur cân gözi ahvel
Cismde hõr u hacletdür cehâlet

İki ‘âlemde mihnet andan olur
Hakâret al-ıla letdür cehâlet

6065 Cehl yüki ağırdur Kâf tagından
Ere gâyet sekâletdür cehâlet

‘İlim kim ‘âlim anı ‘âmi l olmaz
Cehâletdür cehâletdür cehâlet

Hidâyet iste ‘ilmüñle ‘amel kıl
Katı murdâr-ı hâletdür cehâlet

Mu‘înî ‘ilmdür devlet fenâsuz

Ēalâletden delâletdur cehâlet

PÛRSĪDEN-İ ŐĪR EZ SEBEB-İ DĪR
ĀMEDEN-İ HARGÛŞ VE PĀ
VAPES KEŐĪDEN-EŞ

Çün işâretini hargûŐuñ bu ŐĪr
Tuymadı hargûş sırrın yine dir

6070 ŐĪr dir hargûşa iy hemrâh-ı hõŐ
Şol asıl maksûdumuzdan kıl hurûş

*Eydür ol hargûş ŐĪre iy refĪk
Şu çeh içredür o kutta 'u't-tarĪk (1352)*

*Ol bu ka 'r-ı kal 'ada sâkin-durur
Düşmen âfâtından anda îmin-durur (1352)*

Ko bunı iy kân-ı mercân isteyenC 191a
Çâh-ı tende Yûsuf-ı cân isteyen

Yakmagıl kevn ü mekânuñ çâhınaB 181a
Bak tihîgâh içre gönlüñ çâhına

6075 Tâ bulasın Yûsuf-ı Ken 'ânuñı
Mısr-ı cânđa göresin sultânuñı

*'Ākil olan çâhı koya duta çâh
ZĪra halvetgâhdur Allâha râh (1353)*

*Halvet-i zĪk âdemi vâsi ' ider
Göñli vâsi ' cânı key hâŐi ' ider (1353)*

Halvet-ile def' olur ceng ü cedel
Cân cânından yunur jeng ü ' ilel

Zulmet-i halvet-durur 'ayn-ı ziyâ
Ol-durur gönül gözine tûtiya

6080 Çâhı terk it çâh-ıla âgâh ol
Şâh-ı halk u hâssa-i Allâh ol

Var gönül çâhında eyle i 'tikâf
BĪ-küdûret andadur çün âb-ı sâf

‘Akl hargûşını idin pîşvâ
Tâ bulasın şîr nîşine devâ

‘Aklı hemrâh eyle nefse çâha bak
Kalbe ya‘ni âyine-i Allâha bak

Bak ol âb-ı çâha ‘aksüñ gör ‘ayân
Göresin sen de neler varmış nihân

6085 Saña ola âyîne gammâz u müşîr
Göstere sende peleng ü gürk ü şîr

Halvet ile eyle var göñlüni sâf
Dâl u bî-nûn bulasın bî-şin u kâf

Çâh-ı dil çün câh-ıla toldı gider
Nesne görmezsin iderseñ biñ nazar

Nefsüñüñ ‘aksini çâh-ı dilde gör
Bilesin kim ‘aksüñ olmuş şîr ü gûr

Nefs şîrin çâh içinde kıl helâk
Bâkden hargûş-ı ‘aklı eyle pâk

6090 İhtiyâr eyle bu çâhuñ zulmetin
Ki anda bulursın ilâhuñ kurbetin

Halk zulmâtında ol yigdür saña
Râh ol çâh oldu Allahdan yaña

Kes ‘alâyık bu halâyıkdan müdâm
Hakka lâyıık ol ‘avâyık kes temâm

Halka kim uydı özinden tuymadı
Hâlikını halk yüzinden tuymadı

Çıkdı başdan halk derpâyın kovan
Çekdi balsuz çevri aru vü kovan

6095 Şîr dir hargûşa gel iy reh-nümâ
Men garîbem *el-garîbu ke’l-‘amâ*

Bîmi ko men ol le’îme kâhirem (1355)
Anı kahr itrmekde gâyet kâdirem

Gör ki çâh içinde mi ol bu’l-foēül (1355)
İlerü gel kıl nazar olma melül

Davşan eydür korkmuşam andan biter (1356)
Baksam ol çâha hemân cânum yiter

Koltuguña alasin bini meger (1356)
Andan ide-bilem ol çâha nazar

- 6100 Tâ senüñ öñüñce olara pîşrev
Gör ki nice eyledi teftîş ü rev
- Ya‘ni kira bî-‘akl olmaz nefis
Nefssüz hem ‘akl olumaz re’îs
- Birbirine oldı bular hem hadd ü sed
Birbiriyle iderler cehd ü ked
- Görmek ü bilmek aramak ‘akldan
Nûr-ı tahkîk-ıla def ‘-i şekk ü zann
- Çâh-ı cism içinde görmen düşmeñi
Hîle-y-ile câna virmeñ rûşenî
- 6105 Fikr-i bîkr ile hiyel hargûş-var
‘Akl şöyle iş diler her gûşvâr
- Nefse şîrâne gerek meydân u ceng
Ki ide düşmen kaddini vîrân u çeng
- Zûr-ı bâzû vü mehâbet ihtişâm
Tâ ki ide düşmenüñ subhını şâm
- Kudret ü kuvvet salâbet cehd ü cidd
Tâ ki pâk ide gönül den ‘ahd u nidd
- Nefs zalûm u hem cehûl oldı kesîf
Dil halîm ü hem rahîm oldı latîf
- 6110 Ol zamân kim bu ikisi ola cem‘
Çâh-ı dilde câm-ı cân cem‘ ide şem‘
- Menzil ol cem‘ iyyet-ile alına
Düşmenüñ irile mekr ü alına
- ‘Akl nefis-ile ere beñzer süvâr
İşid uş temsîlini iy nâmdâr
- Âdem atsuz eylemez menzil temâm

At âdemsüz kaçan gitsün müdâm

Âdemî ol dem ki ola ata süvâr
Su gibi olur revâne bî-karâr

6115 Nefssüz ‘akl âdemîdür bî-feres
Bî-feres menzil alınmaz bir nefes

Nefs bî-‘akl at-durur bî-âdemî
Âdemîsüz at ne gezsün ‘âlemi

At kim agzında olmaya ligâm
İşi yoldan taşra sapmakdur müdâm

Sıhhat-ıla sohbet itse nefis ü ‘akl
Nârdan ider hemân firdevse nakl

Kat‘ olur menzil mesâfet müntehâ
Mûr olur a‘dâ-yı gûr u ejdehâ

6120 Nitekim hargûşî şîr eyler kabûl
Görür anuñla ‘adû-yı bu’l-foēûl

Kendü-y-idi yine özine ‘adû
‘Akluñı dir kendüñe gel iy ‘amû

‘Ak1-11a bak ol vücûduñ çâhına
Kendülikden bak o ‘ucbuñ câhına

Senlig-ile sen saña zulm itme hîç
Olma dâyim sen senüñle pîç-e-pîç

Kendü ‘aksüñdür o gördüğüñ ‘adû
Geç özüñden gör sadîkuñdur kamu

6125 Sen seni ko kalmasun ‘aks-i vücûd
Bî-‘adâvet gör kamu şeyde Vedûd

Nitekim sensüz saña sensin ‘adû
‘İşkî taş eyle vücûduñ kıl kedû

Şevk-ı şem‘inde özüñ pervâne kıl
Perde-i dîvâna çek dîvâne kıl

VE LEHÛ EYŒEN

‘Işkı şem‘inde gönül pervâne gibi yanadur
‘Âşıkâ ‘ışk odına yanmak yaraşur yâ nedür

Geçüben nâr-ı gurûrı nûr-ı mesrûra irer
Cân kim ol cem‘-i cemâlûñ şem‘ine pervânedür

6130 Şavkuñuñ şem‘inde zerre oluban kevn ü mekân
Kimi sergerdân kimi âşüfte vü dîvânedür

Derdi dürdinden içen câm eylemez ârâm hîç
Câm kim ‘arş-ı ‘azîm ol şîşeye peymânedür

Şîşe kim meydür mahabbet dōstdur humhâneci
Ol meyi içen gönüldür cân ana meyhânedür

On sekiz biñ ‘âlem ol meyhânededen sermest olur
Kimisi mahmûr oturmuş kimisi mestânedür

Bize sâfi dil gerek tâ bu safâyı nûş ide
Söfîler ‘ışk meclisine gelmesün bî-gânedür

6135 Didüm ol meyden nedür bir cür‘aya kadr ü bahâ
Didi her bir katresi biñ başa yüz biñ cânadur

Cânımı Cercis gibi yitmiş kez öldür her nefes
Bagruma hançer urup kanuma her dem kanadur

Göñlüme toldı hayâli genc-i sultânî olup
Göñlüm anuñçun ‘imâret olmayup vîrânedür

Vuslatı şekerlerin tâ tadasın tûtî gibi
Fürkatı agusına bal gibi barmak banadur

Ney gibi cânım anuñçun turmayup eyler figân
Pîşesi ‘ışkuñ hemîşe nâle vü efgânedür

6140 Geç Mu‘înî kendüligüñden fenâ kıl varuñı
Bu fenâ merdânelerde ‘âdet-i yigânedür

NAZAR KERDEN-İ ŞÎR DER ÇÂH
DÎDEN-İ ‘AKS-İ HÎŞ DER VEY
Kİ HARGÛŞ DER BEGAL

Çün kenâra çekdi ol davşanı şîr
Şîr koltugında san kim tıfl-ı şîr (1358)

Tâ kenâr-ı çâha dek vardı bile
Gör ki şîre ne ider ol çâh-ı belâ (1358)

Çünkü çâha bakdı hargûş-ıla şîr
Su içinde sâyesi oldu müşîr (1359)

Şîr 'aksin gördi su içre hemîn
Hôş kenârı içre hargûş- sehîn (1359)

6145 Çünki hasmın gördi su içre 'ayân
Atdı hargûşu revân oldu hemân (-1360,-1361)

Oldı ol kazduğı kuyuya zebûn
Ne itse kendüsi bulur her zû-fünûn (1362)

Sen düşersin kazduguñ" çâha müdâm
Sini dutar yine kursañ kime dâm

Zulmıdur zâlimlere muzlim kuyu
Âhı mazlûmuñ sürür yüzün koyu (-1363)

Zâlim ilter zulmü çâhına yiter
Varur ol itden biter anda yiter (1364)

6150 Kadr-i zulmuñ deñlü çâhuñ zulmeti
İtdüğüñ mihnetçe bulduñ la 'neti (1364)

Zulm kanda-y-ısa la 'net andadur
Aña her şey la 'net-i gûyendedür

İy viren zulm-ıla nefse 'izz ü câh
Saña âgâh ol ki olur ol câh çâh (1365)

Bir gir ü çıkacaguñda yâd kıl
Andan ol çâh kazmaga bünyâd kıl (1366)

İy göñül kurdı tama 'dan çâh-ı fîl (1366)
Kazma kim ol çâh olur sini katil

6155 'Ucb-ıla kendüñi görme iy recîf
Her za 'îfi havfsuz dutma hafîf (1367)

Bî-siper 'uryâne var atma okı
Gel Nebîden Câ'e nasrullah okı (1367)

Her za 'îfüñ hasmı yokdur sanma sen

Hakdan utan salma mahlûka mihen (1367)

*Sen olursañ haşm-ıla ger fîl-bûn
Hak seni eyler ebâbile zebûn (1368)*

Bir keret zârî kıla ger bir za'îf
'Arşdan lebbeyk urur Rabbün latîf

6160 İşidür ol peşşenüñ feryâdını
Alı-virür bâddan hem dâdını

*Nâgehân bir kem kul istese amân
Gulgula tolar zemîn u âsümân (1369)*

Sen tihî sanduñ meger bu kergehi
Kim idersin meyi zulme her gehî

Bu fenâda kim ki kılssa zulme meyl
Ol bekâda yiri olur nâr-ı veyl

Gözlerüñ kim haşm-ıla olurdı tîg
İçi toprak tolup idesin dirîg

6165 Yüzüñ egseñ güler eylerdüñ 'abûs
Rihletüñ-çün sanma çalınmaya kûs

Kulaguñ kim toldururduñ fuşş u hezl
Eyledüñ şeytân yolında nefsi bezl

Nice gaybet yâ mesâvî tola sem'
Ola bir gün anda mûr u mâr cem'

Nice yirsin hırs-ıla suht u cerâm
Ol harâm itdi seni şerrü' l-enâm

Ol tudaguñ ki ururdu illere tag
Her sözüñ yüz tag-ıdı iy pür-dimâg

6170 Sinlede 'akreb olıncagaz enîs
Saña tudaguñ ne söyler iy hasîs

İrdüğine kim ider verhem dilüñ
Hemm-i kejdüm olısdur hem-dilüñ

Dil ki verhemden kazanur yazugı
Olur ilanuñ çiyânuñ azugı

*Ol dişüñ kim ısırup akıtsa kan
Sızılar dutsa n'idersin ol zamân (1370)*

Zulm-ıla elüñ ki urur ile ėarb

Gürde gür-ile da itseñe harb

6175 Nefs her ‘uzvuña ki emr ider sitem
Her birin mâtem dutup bulur elem

Heybetüñ il rengini zâyil kılur
Yüz biñ anca saña ‘Azrâ’ıl kılur

Haşm gelse ‘akl-ıla îmân gider
Dâyimâ assı diyü noxsân ider

*Gör gazabdan hem gulûdan n’oldı şîr
‘Aklı gidüp nefis-ile kaldı ėarîr (1371)*

*Ol zamân kim çâha bakdı ol pelîd
Haşmı temyîz itmedi kaldı kadîd (1371)*

6180 *Gözlerin kan dutdı bilmez kan u şîr
Çekdi kendü kendüye şimşîr şîr (1372)*

*Kendü ‘aksin gördi kendüye ‘adû
Haşmını taş itdi cismini kedû (1372)*

Şîri ko saña nazar kıl iy fakîr
Şîr ahvâlin özüñe kıl beşîr

Gözün aç her şey saña âyînedür
Âyine içre gör özüñ ayı nedür

*Her kişide ne görürseñ sendedür
Âyine gördüğini gûyendedür (1373)*

6185 *Lutf u ihsân görseñ ihsânuñ hemân
Cürm u ‘isyân olsa tugyânuñ hemân (1373)*

*Zulm görseñ ‘aks-i zulmüñdür hemîn
Buncılayın hıkd u buhl u kibr ü kîn (1373)*

*Ol nifâkuñ il yüzinde kıldı tâb
İlde görindi saña olacak ‘ikâb (1374)*

Zahm kim ile urursın iy fülân
Saña urursın hemân sanma yalan

Pâdişâh-ı Lemyezel ‘âdil-durur
Virür ecrin kul ne kim ‘âmil-durur

6190 *Sensin ol kim senden aña let ider
Hem o sen ki andan saña la‘net ider (1375)*

*Sen de görmezsin o hallâkuñ ‘ayân
Kendü kanuñ ilden idersin revân (1376)*

*Ol zamân kim halka olasin 'adû
Sen saña düşmen olursın iy 'amû (1376)*

*Kime hamle itseñ saña eylersin ziyân
Bî-gümân niteki ol şîr-i jeyân (1378)*

*Ka 'r-ı ahlâkuna irişseñ nihân
Sende göreydüñ kamu 'aybı 'ayân (1378)*

6195 Ere mir'ât eger ola-y-ıdı mahv
Vahdet içre mahv olaydı nahn u nahv

Nitekim ma'kûs gördi sûretin
Şîr ka'r-ı çehde ya'nî sîretin

Var vücûduñ çâhınıñ ka'rına gir
Nice çâh-ı câha olursın esîr

Çün vücûduñ ka'rına irmedüñ temâm
İşüñ ide-dur kamu halka müdâm

Nitekim ol şîr çâha girmedi
Yir mi kaldı anda günâha girmedi

6200 Her kim ol nefsi-y-ile kılsa sahat
Şîr gibi işi olur dâyim galat

Şîr kendü 'aksine itdi nazar
Oldı aña ol kej-nazar 'ayn-ı hatar

Bed-fi'âlüñ oldı çün 'âm-ı a'am
Bed görünmesün gözüne fi'l-i 'am

*Kendü 'aybuñ 'âm yüzinde oldı hâl
Lîkin ol a'mâ gözüne toldı hâl (1381)*

*Ol ki hâl u 'âmda gördüñ iy 'amû
Kendü fi'lüñdür be-küllî ol kamu (1381)*

6205 Mü'mine mü'min olupdur âyine
Şöyle dir Mahmûd-ı pür-nûr âyine (1382)

*Şîşe düzdüñ revzene ger gûn-e-gûn
Gûn-e-gûn oldı anuñla levn ü gûn (1384)*

Reng-i şemse câmdandur ol sıfâtC 195a
Câmı sindur gör sıfâtı yâ sikât

Ol zamân kim şîşe olsa târ-ü-mâr
Reng-i şemsi bir göresin ber-karâr

Var vücûduñ câminı sındur tamâm
Gözüñe bî-'ayb görünsün hâs u 'âm

- 6210 Dünyada kendüñden özge görme bed
Sîm ü zer gör cümleyi sen bî-zebed

Tâ gözüñ *yenzur bi-nurillah* ola
Nûr-ıla Allâhdan âgâh ola

*Olmadun yenzur bi-nûrillah çün
Âşikâre görmedüñ gayb-ı derûn (1386)*

Her kim itse nûr-ı Hakk-ıla nazar
Seng-i mermer görünür aña güher

Nûr-ı Hakdur çünki pâk-i bî-kusûr
Gördüğünde ol görür hem pâk nûr

- 6215 *Çünkü sen yenzur bi-nûrillahsın
Kahr-ı Allah-ıla key gümrâhsın (1387)*

Âh kim akı görürsin sen kara
Öyle yili ad eydürsin kara

*Var hezin hazin o nâra nûrı saç
Tâ harâbât-hânedan ma 'mûrı seç (1388)*

Eyü görgil cümleyi yatluuy sen
Zehr içinde bulasın tatluuy sen

Zülfikâr-ı nûr-ıla zünnâruñı
Kes bilüñden nûr eyle nâruñı

- 6220 *Nûr-ıla hüsn-i havâsuñ kıl hasen
Niceye değın olasın bu 'l-hazen (1388)*
Yâ İlâhî hüsn-i hulkum kıl şerîf
Yâ Latîf it gönülüne lutfuñ harîf

MÜNÂCÂT-İ KÂZİ'L-HÂCÂT

İlâhî cûd u ikrâmuñ hakıyçun
İlâhî âh-ı eytâmuñ hakıyçun

Ol ihsân-ı dil-ârâmuñ hakıyçun
Sınuk gönüllere râmuñ hakıyçun

Bu serkeş nefsümi sen sâkin eyle
Na'im ehline in'âmuñ hakıyçun

- 6225 İlâhî şer'-i Mahmûduñ hakıyçun
Hakîm ol muhkem ahkâmuñ hakıyçun

Zebûn itme meni hükm-i hevâya
Selîm it kalbüm İslâmuñ hakıyçun

Bu cânumuñ serencâmını hayr it
Habîbüñ içdügi câmuñ hakıyçun

Baña şeytânı eyleme harâmî
Safâ ehline ihrâmuñ hakıyçun

* * *

Nihâyetsüzdür iy şâhum günâhum
İşit sen âhum iy püşt ü penâhum

6230 Meni gümrâh kılmışdur hevesler
Hevâña eyle yâ Allah râhum

Gözüm gaflet yuhusından açılmaz
İrür öz câhuñ-ıla intibâhum

Bir iki armagânum var ki yokdur
Senüñ gencîneñ içre iy pâdişâhum

Biri eksükligümdür biri cehlüm
Biri fiskum biri rûy-i siyâhum

Gani dergâhuñuñ cândur gedâsı
Göñül mührin sen aç iy mihr ü mâhum

6235 Bırakdı çâha göñlüm Yûsufin nefis
Sen irür Mısr-ı cândan aña câhum

İşigüñde gedâ-yı bî-nevâyam
Katı rencûr-ı dâ-yı bî-devâyam

İçümde hîç ma'nâdan eser yok
Sûret pür da'vâ-yı savt u sadâyam

Yalan delkiyla zerkum halkı aldar
Adum sōfî kodum key bî-safâyam

Cihânı toldurur fi'l-i şenî'um
Yalancıyam ki 'ahde bî-vefâyam

6240 Görenler zâhirüm sanur muvahhid
Velî bātında pür-şirk-i hafâyam

Heves sevmekde dil ibnü'l-hevâdur
Hebâdur dirligüm çün bu'l-cefâyam

Ümîdüm şuña kaldı yâ Rab ancak
Kapuñ öñinde kelb-i Mustafâyam

* * *

İtin mahbûbuñ lutf it kabûl it
Bu çok cürmüme sen ihsânı bol it

Seven ıssın itine süñük atar
Baña hön-ı visâlünden husûl it

6245 Melûlam mâl-a-mâl eyle ferahdan
Dilüm vasluñ mülinden mûl-ı mûl it

İçüm gark eyle vahdâniyyetünde
Taşum deryâ-yı kesretten hamûl it

Hasr kıl ‘ömrümi a‘mâlün içre
Dil ü ‘aklum yiter âmâl-i tûl it

Sülûkuñ bize yolu fûrûğın
Husûline vusûlünün usûl it

Bu dünyâ gûldur yol azdurıcı
Yöri cânuñ yiter meşgûl-i gûl it

* * *

6250 Tarîk-i Mustafâyı iste tahkîk
Refîkuñ sünnet it kıl anda tedkîk

Vücûduñ şem‘ eyle cem‘-i dîne
Dilünden ayru olsun küfr ü tefrîk

Yoluñda sâdık ol Bûbekre beñze
O bir tasdîk-ıla kim oldı Sıddîk

‘Ömer gibi kemer kuşan bu yolda
Kıl ol ‘Osman gibi Kur’ânı tasdîk

‘Alî gibi ‘ilm şehrine bâb ol
Ki tâ kabrûñ evin itmeyeler zîk

6255 Göñül bahrıyla yüzün karasın yu
İdüben her nefes gözlerün ibrîk

Şolar kim uşbu yoldan egri gitdi
Kimisi dehri oldı kimi zındîk

İhveti uşbu-durur asl-ı necât
Bu kerâmetdür tarîk-i mu‘cizât

‘Ûd olma nefsün odı dûdına
Nûr suyun saç o dûduñ odına

Yâ Rabâ sen nûr eyle nârumuz

Nûr-ı ikrâr-ıla kes zünnârumuz

- 6260 Nârı gülzâr eyle hem berd-i selîm
Eyle ol tonı bize tavn-ı ‘azîm

*Sen içür âb-ı tahûruñ yâ Gafûr
Eyle bu nâr-ı gurûrı cümle nûr (1389)*

*Nûra mâl-â-mâl eyle ‘âlemi
Kâlsüz pür-hâl eyle âdemi (1389)*

*Cümle me’mûruñ olupdur nâr u nûr (1390)
Hâk ü bâd u âb u âteş ins ü hûr*

Taşdan su ider emrûñ-ile cûş
Hükmüñ-ile zehr olur âb-ı hõş

- 6265 Bir saman çûbine biñ tag agdurur
Mâr zehrinden şekerler sagdurur

Cûdı cûduñdan bulupdur her vücûd
Hâk ü bâd u su vü od u dûd u ‘ûd

Cümle şeyde külli iş andan olur
Cân ol emr-i pâk sultândan olur

Matleb oldur hem taleb matlûb hem
Dõst diyüp nâliş iden dem-be-dem

Dâdıdur bî-dâddan âzâd iden
Âşinâ yâdı bilişi yâd iden

- 6270 *Bî-taleb sensin taleb viren müdâm
İy nidâ iden işiden hem nidâm (1392)*

*Genc-i ihsânuñ yakîndur cümle künc
Her gedâyı lutfuñ ider bâ-y-ı genc (1392)*

Yaraşur saña ‘atâ-y-ıla kerem
Biz gedâyâ hem hatâ-y-ıla nedem

Sen şehâ çünki nedem oldı nedîm
Bî-nedemlerde nedem oldı ‘adîm

Vir nedâmet kıl nedîmüñ yâ Kadîm
Oldı bî-bîm ol saña olan nedîm

- 6275 İy Emîr emmâre şîrin it esîr
Sîr virse ol şîr sen kıl şîre sîr

Kuvvetüñdür bulan a‘dâyâ zafer

Hikmetüñdür eyleyen dâya nazar

Şefkatüñ bîmâr-ı dil tîmârıdur
‘İsîler hikmetlerüñ bîmârıdur

On sekiz biñ ‘âlem olsa ger devîd
Medhüñi yazmaklıg-ıçun yâ Hamîd

Yidi bahr olsa mürekkeb yidi çarh
Defter olup olsa hâme cümle merh

6280 Cümle şey medhüñi yazsa tâ ebed
‘Uşr-i hamdüñ şerh olmaz yâ Ahad

‘Avnuñ-ıla idelüm söze şürû‘
Sen uyandur cân cem‘inde şümû‘

Şîre ol hargûş n’itdi görelüm
Şîr n’oldı kanda gîtidi soralum

Dâsitân içre hele şerh ü beyân
Oldı nice sırr-ı penhânî ‘ayân

Her birinüñ kasdı oldı âşikâr
Olmadıysa inkâr gözüñe gubâr

6285 Üşde şimdi şuraya geldi kelâm
Şîr esîr oldı ki söz ola temâm

Şîre ol hargûş ki olmışdı refik
Şîre vüs‘ı-y-ıdı kıldı bi’r-i zîk

İşid üşde meclisüñde kıssasın
Kıssadan ol gussañuñ al hissesin

Zîra vardur her bükâda bir ferah
Her humâr ardınca bir câm u kadah

Ancak oldur pâdişâh-ı Lemyezel
Ol nihâyetden münezzehdür ezel

MIN TEVHÎDÂTİHİ

6290 Şâh ol-durur ki şems-i celâlinde yok zevâl
Mâh ol-durur ki bedr-i cemâlinde yok hilâl

Fa‘‘âl odur ki cümle-i ef‘âle mazhar ol
Bulmaz kadîm-i zâtı melâl-ıla infî‘âl

Hükminde ins ü cinn ü vuhûş u tuyûr anuñ
Münkâd olup anuñla bulur cümle yâl ü bâl

Nûrı münezzeh oldı anuñ reng ü bûydan
Olmaz kara vü ag u saru sebz ü mor u al

Gerçi ki levn-i kevn anuñ ‘avnı-y-ıladur
Ol olmaz andan oldı olur yine aña dâl

6295 Bir noktadur ki aslı-durur dört kitâbuñ ol
İşkâlsüz o nokta olur hall-i her-muhâl

‘Âlim odur ki ‘ilmine ma‘lûm her nihân
Ol ‘âlimi iste ‘âleme kalma budur hayâl

Vasfı sıfâtı şekl ü meselden berî-durur
Oldı sıfâtı bî-şebeh ü zâtı bî-misâl

İy nefis ehli yörü muhannessin isteme
Tevhîd lokmasın kim anuñ ehlidür ricâl

Kendüñde fahri fakrı kıl ol ‘âlem içre sen
Sâhib-cemâl nicece ag yüzde kara hâl

6300 Hâlık öñinde şöyle elîf ol u togrı tur
Mahlûk öñinde kaddüñi zînhâr kılma dâl

Meydân-ı şâha girmege merdâne dil gerek
Derhâl ola Rüstem-i Zâl anda bî-mecâl

Ta‘cîl eyleye tevbeye rahmet diler-iseñ
Ben borcum ödedüm yörü öz boynuña vebâl

Ol dört nefsüñi yörü bir kalbe eyle kul
Tâ cân ‘alî olup bulasın tende i‘tidâl

Ko nahvi mahv ol degişüp fakra fikhuñı
Keşf it kelâm-ı mantıkı vahdetden aç makâl

6305 Var her muhâli salma hayâl-ıla fikrüne
Ko kıl ü kâli ‘akl-ıla kıl câna intikâl

Gark eyle bahr-ı vahdete emvâc-ı kesreti
Mi‘râc-ı cân it eyle kamu cismi pâymâl

Niçün gurûr nûr-ı sürûruñ söyündürür
A‘mâli pâymâl idüpdür ‘ayâl ü mâl

Dünyâda ‘izzet añladuñ ol fânî hilkati
Fahr-ı cihân fakr-ıla geydi ‘abâ vü şâl

Rûz-i visâl iste yörü sen yörimeseñ
Dehr içre tîz tîz geçer devr-i mâh u sâl

6310 Şâd olma uşbu kubbeye gam hokkasıdur
Balı tolu belâ vü nişâtı tolu melâl

Fâni hayâl oldı cihânuñ visâli bil
İtme hayâle hâl arar-ısañ ihtimâl

Ol lâle gibi beñzüñ ü sūsen gibi dilüñ
Solup saru olup dilüñi dek dut eyle lâl

Olmaz Mu‘înî kâl-ıla uşbu makâl hall
Ko kıl-u-kâli açma dime Türkî ve Mogal

Saff-ı ni‘âl gözle ki a‘lâ ola yirüñ
Cevr-i Celâl çek ki göre cân gözi Cemâl

6315 Şöyle ittisâl bul ki visâlinde sen seni
Gark olubanı eyle hisâlüñden infisâl

MÜJDE-BURDEN-İ HARGÛŞ
BE SÛY-İ NAHCİRÂN Kİ ŞİR
DER ÇÂH EFGEND

Bir zamân ol bend-i tende pür-melâl
Bir gün ola kim bulasın perr ü bâl

Bir zamân bu dünyâda giryân yöri
‘Âkibet ‘ukbâda hōş handân yöri

Ol humâr-ı hindûsitân bir zamân
Çinde rûm-ıla ol mest-i mugân

Bir zamân ol habs-ı tende beste-pâ
Soñra ol âheste bul baht-ı hümâ

6320 Şîr-i nefse eyle hargûşı delîl
‘Akl hargûşın o şîre kıl katîl

Gerçi ög birbirine oldıydı mu‘în
Birbirisinlik olurdu müsta‘în

Birisi gâlib gerekdür ‘âkibet
Tâ ki bula birisi hōş ‘âfiyet

‘Âkibet ol dem olur ki ol şîr esîr
Olup ola kendü sırrından o sîr

Câh nefse çâh olup eyleye fât
‘Akl davşanı ola arslan-sıfat

6325 Fevt-i nefis oldur ki emmâre olmaya
Tâ ki anuñ emriyle bu ‘akl ölmeye

Nefsün ol dem terk idüp ahlâk-ı hes
Bî-fesâd ola nefîse hem-nefes

Zâg-iken cevlân ura tâvûs-vâr
Kara toprag-iken ola mergzâr

Hâk-i bî-berk-iken ola berk-i hōş
Dîv-iken ol ola hûr-ı hulle-pûş

Habs-ı zindân-ı zemîn içre esîr
Olmış-iken olma şâh u şûh u sîr

6330 Çıkup ağaç başına ola beşîr
San ki bir hargûş-ıdı mahv itdi şîr

Ya‘ni nefis ü tenden olsa ‘akl azâd
Habssuz şâdîden idinür o zâd

Nitekim ol şâdiyi hargûş ider
Şîrden âzâd olup hōş cûş ider

Her kişi kim bir nefes hû idine gam
Âhir ol gamdan bula zevk u nagam

Şîr-ile hargûş bir dem çekdi hemm
Şâdinüñ tohmını ol dem ekdi hem

6335 *Çünkü hargûş itdi hasmını helâk
Hōş ferahnâk oldu bî-teşviş u bâk (1394)*

*Yöridi nahcîrlerden yaña şâd
Şâdisinden şöyle gider san ki bâd (1394)*

Çünkü şîri itdi cevr odına merh
Şâd u handân cân u dilden urdı çarh

*Şîri çâh içinde gördi küşte-zâr
Bî-karâr ister kenâr-ı mergzâr (1395)*

*Mergzâra vardı hōş itdi hurûş
Bir ferahdan biñ kadeh eyledi nûş (1395)*

6340 *Şöyle oldu ol kadehler-ile mest
Ayagın kakup yire karhardı dest (1396)
Rengini kim zerd iderdi bîm-i merg
Raks urur bî-naks san kim sebz-i berk (1396)*

Hōş hevâda seyr ider bî-perr ü bâl
Bî-melâl eydür o türkî vü mogal

*Şöyle olmuşken esîr-i bend-i şîr
Şîri eyleyüp esîr oldu beşîr (1397)*

*San ki berk-i şâh-ıdı yirde zebûn
Levn-i nevrûza irüp oldu gûn-e-gûn (1397)*

- 6345 Çıkdı yirden nitekim gülzâr-ı hõş
Cûş idüp şerh eyledi esrâr-ı hõş

*Yir karnından çıkup taşra budak
Hâl-i hattın yazmaga açdı varak (1398)*

Gussadan âzâd idüp anı Latîf
Bâde sunup bâd-ıla kıldı harîf

*Kudretullah ile yarıldı dıraht
Berk-i bâlâ gözleyüp düşürdi raht (1400)*

Şat'ehu lafzıyla yirler oldu şak
Şürk-i Hakdan toldı bâlâ vü aşak

- 6350 Sõfiler gibi ağaçlar saldı baş
Gam gidüp nagmât u esrâr oldu fâş

Vâcide hamd eyledi cümle cemâd
Kimi yâ Hayy dir kimisi yâ Cevâd

Zikr toldı bu zemîn-i heftmîn
'Ayndan ni'me'l-mu'în ider ma'în

Tohm yirden çıkup eydür yâ Ahad
Şükr kim virdüñ bize akdâm u kad

Şîrden hargûş kim oldu âzâd
Oldı yirden çıkmış ağaç gibi şâd

- 6355 Ya'ni hâruñ pençesinde şöyle cân
Gonca-i mahbûs olupdur her zamân

*Hâk-i cândan çıkısa verd-i cân u dil
Gitse boynından kemend-i âb u gil (1401)*

*Lâ-mekân bâğında eyler cân cûş
Dermend-iken olur dermân-fürûş (1401)*

*İrişüp ervâha akdah-ı ezel
Mest ider anları râh-ı Lemyezel (1402)*

Kimi câm içer kimi sunar kadeh
Kim sürâhî toldurur olup ferah

- 6360 Mest oluban kimi olur dest-zen
Kavl-i kulkul toldı câm-ıla çemen

*Kimi meydâna girüp raksân olur
Şems-i kursî gibi bî-noksân olur (1402)*

*Hû hevâsında kimi tâvûs-vâr
Celve urur kimisi olmuş süvâr (1402)*

*Ancılayın cân cism eyler ‘ayân
Bu sefâyı sorma cân n’eyler nihân (1403)*

*Zevkîn ol cânuñ lisân itmez ‘ayân
Cümle cânlu anda olur bî-zübân (1403)*

6365 Uşbu zevk olmaz müyesser her kim ol
İtmeye nefsi fuzûlî key melûl

Bil aña olur müyesser bu sürûr
Kim esîr eyleye ol şîr-i gurûr

Bu sefâdan her kim isterse nasîb
Nefsdan savsun sıfât-ı şîr ü dîb

Hulkını ahlâk-ı Hallâk eylesün
Şevkini müştâk-ı ‘uşşâk eylesün

Komasun nefsinde hiç nâmûs-ı hes
‘Ucb eliyle çalmasun kûs u ceres

6370 Seng ursun şîşe-i nenge müdâm
‘Akl kılın eylesün ol file dâm

Olsun ol kılûñ zebûnı fil-i nefis
Öl nefis it her zamân tebdîl-i nefis

Nefis ölmez ölmesi tebdîlidür
Bu ölür demek anuñ tafsîlidür

‘Ucb gidüp yiri tolar meskenet
Meskenetden kibr olur meyyit-sıfat

Nefis ölür didükleri şudur hemân
Yohsa vîrân mı olur ol taht-ı cân

6375 Şu makâmdur şerh-i ifnâ-yı sıfat
Zât-ı nefis enfâs bula yâ sikât

Lutf-ıla kılsa tecellî zât-ı Hak
Hulk-ı halka lutfdan virür sebak

Ger tecellî itse kakhâriyyetin
Kahr eyler her kişinüñ niyyetin

*Nitekim kahr-ıla şîr oldı esîr
Oldı hargûş-ı esîr ol şîre mîr (1404)*

*Şîr-i sâhib-neng oldı leng-har
Kahrdan bulmadı hargûşa zafer (1404)*

6380 *Şöyle kim tolmuşdı ol ‘ucb-ıla kîn
‘Âr iderdi diseler ger fahreddîn (1405)*

*Câh-ı câhında zi kim oldı esîr
Nefsüñ ol hargûş-veş oldı emîr (1406)*

Saňa ol şîrâne kibr ü ‘ucb u câh
Key gör iy gümrâh oldı mekr ü câh

*Nefsüñüñ hargûşı sahrâda semîn
Kahr-ı kîn itmiş yirüñ ka ‘r-ı zemîn (1407)*

*Cânuña zîr-i zemîn olmuş serâ
Nefsüñe çûn-u-çerâ olmuş çerâ (1407)*

6385 *Epsem ol çûn-u-çerâdan kes dilüñ
Çâhdan çık cân-ıla al menzilüñ*

‘Akluñı eyle havâsa hōş beşîr
Rûşinâ olsun kamu hiss-i earîr

Nefsüñi ol şîre var eyle zelîl
‘Akluñ ol hargûş-veş olsun delîl

*Gelüben hargûş-ı hōş handân-rû
Şûriş-ile dir ki yâ kavm ibşirû (1408)*

*Benven ol olan bugün size beşîr
Şîrgîrem şîr-i ner itdüm esîr (1409)*

6390 *Terk idüp teşvîş oluñ ehl-i ‘iyş
Nûş idüñ hōş üşdi ol teşvîş-i niş*

*Çünkü ol kelb-i cehennem buldı gam
Câm nûş eyleñ ne gam çaluñ nagam (1409)*

*Muştuluk kim ol ‘adû-yı cân u dîn
Muştum-ıla küşte oldı ol la ‘în (1410)*

*Kahr-ı Hak benden zuhûr itdi bugün
Urdum ol dünüñ derûnına düğün (1410)*

Geldi aña ile itdügi kamu
Her kişi bulur ne itse iy ‘amû

6395 *Gâzib-iken oldı gör magzûb-ı makt*

Ēârib-iken oldı hem cârûb-ı vakt (1411)

‘Akl-ıla nefis oldı çün iki refik
İhtiyâr itdi ikisi bir tarîk

Hâli hâlince ikisi de itdi ked
Cidd idüp biri birin itmedi red

Her biri ne işe olsa müste‘id
Ol iş içre eyledi cân-ıla cidd

‘Akluñ işi fikr ü tedkîk u nazar
Seng-i huşk içinde görmek ter güher

6400 Yir altında sular görmek revân
Hüdhüd-i vakt olmak iy cân her zamân

Oluban hargûş-veş şâd u beşîr
Çâh-ı esrâra müdâm olmak müşîr

Nefse hamleler gerekdür şîr-vâr
Her dem olmak cehd içinde bî-karâr

Gevheri taşra çıkarmak sengden
Su çıkarmak yire çâh-ı tengden

Çün ola câm-ı vücûduñ çâh-vâr
Şöyle hûb u pâk ü sâf u âbdâr

6405 ‘Akl-ıla çün nefis aña nâzır ola
Kendü anda avlar hâzır bula

Gâyret-ile şîr-i nefis ide hurûş
‘Aksini mahv itmege eyleye cûş

Diye ‘âşıkdan ne ister bu vücûd
Bî-vücûd ider sücûdı ehl-i cûd

Nefis ola ol şîr-veş fâni tamâm
Andan ol hargûş-ı ‘akl ilte peyâm

Cism sahrâsı tamâm ma‘mûr ola
Kör-iken her hiss-i hes pür-nûr ola

6410 Nefis öldüğine ‘akl olur beşîr
Hisleri nahcîr-vâr olur münîr

Ya‘ni kâmillerde vardur iki hâl
Biri mahv-ı hâl ü biri sahv-ı kâl

Nefsi- mahv iken ne görse âşikâr
Cümleyi şehbâz-vâr itse şikâr

İtse sahrâ-yı vücûda ol hübût
Olsa başından ol esrûklik sukût

‘Akl nakl eyler anuñ esrârını
‘Arz ider bu cism iline varını

6415 Hisler-içün cism olur sahn-ı na‘îm
Mahv olup ‘ucb-ı vücûd-ı her le’îm

Bil vücûduñdur saña şîr-i dilîr
Ol vücûduñ çâh sen şîr-i dilîr

Ger vücûduñ şîr olsa ‘ışk çâh
Oldı bil ol çâh saña ‘ayn-ı câh

Nitekim nahcîrler oldı ferah
Sen de içeydüñ ferahdan pür kadeh

VE LEHU EYŹEN Lİ-ZÂLİKE’L-FAKÎR

Bul felâhı cism-i hesden bulasın iflâh-ı rûh
Nefsüni ‘akla esîr it göresin ıslâh-ı rûh

6420 Cismüñe nefsüñ hevâsın virme sabr it bir nefes
‘Işk câmindan içesin tolu tolu râh-ı rûh

Çârmîh içre necâh ummâ cenâh-ı cânı aç
Tâ fütûh ilin saña meftûh ide fettâh-ı rûh

Bu ‘anâsır ni‘metin nâçâr terk eyler-idüñ
Döst bâğından eger görse gözüñ miftâh-ı rûh

Bil ‘anâsırdur saña dermânsuz renc ü ‘anâ
İtsün ol rencûra dermân gel berü cerrâh-ı rûh

Açalar her küncden esrâr gencin tâ saña
Suna-gör ‘akl-ı emînüñ eline miftâh-ı rûh

6425 Nahvı mahv it ol Süleymân mantıku’t-tayrı işit
Mihrüñüñ kılsun mutî’in sahibü’l-ecnâh-ı rûh

Vahdetüñ deryâsına gark it serâser kesreti
Bahr-ı dilden tâ saña dürlere dire sebbâh-ı rûh

Rûh akdâhından iç iy dil sabûhı her sabâh
İde misbâhuñ münevver fâlîku’l-isbâh-ı rûh

Evvelîn ü âhirîn ‘ilmin okı bir noktadan
Nakş-ı ‘arşı ferşden açsun saña elvâh-ı rûh

İy Mu‘înî sûretâ ma‘nâ rumâhın kıl silâh
Neis ilhâhıyla yüzsün cândan sellâh-ı rûh

6430 Cân sevenler nefesine virmez amân
Nefse gam vir cânuñ olsun şâdmân

Nitekim nahcîrler şâdî bulur
Şîrden hargûşuñ âzâdî olur

CEM‘ ÂMEDEN-İ NAHCÎRÂN BE SÛ-Yİ
HARGÛŞ VE SENÂ GÛFTEN-İ NAHCÎRÂN
HARGÛŞ RÂ

*Ol zamân dirildi ser-cümle vuhûş
Zevk u cûş-ıla itdi cümle ‘iyş u nûş (1412)*

Halka halka cümle nahcîr oldı cem‘
Arada davşan mu‘azzez sanki şem‘

Secde idüp cümle dir medh ü senâ
Âferîn iy dâfi‘-i derd ü ‘anâ

6435 *Didiler şâha meleksin yâ perî
Hõş esîr itdüñ sen ol şîr-i neri (1414)*

Zâyil itdüñ aradan ‘Azrâ’ili
Hakk-ıla arañda görme hâyili

*Cânumuz al tîrûñe kurbân-durur
İy zi ok kim gâzî-yi arslan-durur (1415)*

*Hak ziyâde itsün o dâd u devletüñ
Himmetüñde şevket-ile kuvvetüñ (1416)*

*Cüst ü cûyuñ cûd-ı Hak itsün mezîd
İy ki sensin hak vücûd içre ferîd (1416)*

6440 *Her biri dir yine vir iy mîr haber
Kim nice bulduñ sen ol dîve zafer (-1417)*

*Di ki kıssañ gussañuñ dermânıdur
Göñlümüz işigüñüñ mihmânıdur (-1418)*

*N’eyledüğüñ söyleyüdüür dem-be-dem
Kim verem zahmına merhemdüür o dem (-1419)*

*Dir ki hargûş iy haşem men nâkesem
Kim o şîre hasm olam başın kesem (1420)*

*Lutf-ıla tâ yid-i Hak irdi baña
Nîş-i kahrum kim bulur fursat aña (1420)*

6445 *Hak ‘atâsıdur bu bende nûr-ı dil
Nûr-ı dilden zâhir oldı zûr-ı gil (1421)*

*Beni tebdîl itdi tafēil-i Celîl
Gör ne tafēıldür o tebdîl-i Cemîl (1422)*

Şo1 nefes kim mübdel olsa nefes-i hes
Ol megesken tûtî-vâr ursa nefes

Şîr serkeş gibiken olsa mutî‘
Ref‘ olsa andan kamu fî‘l-i şenî‘

Cem‘ olup nahcîrler gibi havâss
İdeler ser-cümle ol ‘akla sipâs

6450 *Diyeler kim n’itdüñ ol hûn-hōra sen
Nicesi bulduñ zafer ol hōra sen*

‘Ak1 olara eyde ki ol şâh-ı Kadîm
Baña kuvvet virdi o sultân-ı ‘azîm

Yohsa men n’eydüm ya tasvîrüm menüm
Şîr esîr itmekde tedbîrüm menüm

Şâd olubanı diyeler yine di
N’eyledi senüñle ol dîv-i redî

‘Ak1 eyde yiter oluñ şâdmân
Mâsivallah oldı fânî bî-amân

6455 *Nefs gitdüğine hîç olman ferah
Size dahı sunulısar ol kadah*

Ya‘ni kim nefes ölmeg-ile âdemî
‘Ârif olup hâsıl olmaz ol demi

Belki mahv olmak gerek cism ü hayâl
‘Akl u fikr ü vehm ü fehm ü kîl-ü-kâl

Nî melâl u şâdi kala ni vücûd
Bî-vücûd olmayan olmaz ‘ayn-ı cûd

Lîki her birisi bir vakte küyer
Yâhu her birisine bir vakt uyar

6460 *Gayr-ı Hak çün kim kamu olur fenâ (1424)*
Nevbet-ile her biri bulur 'anâ

'Akl u nefis ü fikr ü fehm ü hiss hayâl
 Pây mâl olmasa dil bilmez kemâl

Kâmil olmasa dil olmaz ma'rifet
 Halkuñ olmaz cümle hulkı hak-sıfat

Bu cemî'i 'ışk elinden içse câm
 İş idinse ol müşâmı subh u şâm

'Âşık u ma'şûk u hem 'ışk olsa bir
 Mâsivâ-yı 'ışk ciimle olsa esîr

6465 Âdemî ol dem olur ehl-i kemâl
 Bir görür zevk-ı Celâl-ıla cemâl

Bu kemâli isterseñ it sabr u sükûn
 Ko cünûnı tâ olasin zû-fünûn

İvmegi ko ol melek gibi dölek
 Tâ felekde feth ola saña dilek

Her bir iş bir sâ'ata mevkûfdur
 Taglar sâ'at-ıla mendûfdur

Nevbet ile eyler kamu şey rihleti
 Fursat-ıla dime kıldum hîleti

6470 Düşmenüñüñ mâtemine olma şâd
 Düz eser cümle 'ibâd-ıçun o bâd

Düşmene geleni saña geldi bil
 Bâgbânam diyi urma mâra bil

Mâr-ı ejderhâ seni emmâre bil
 Şerre baglar mâr-vâr emmâre bil

Nevbet-ile bulunur te'yîd-i kâr
 Nevbet ister cümle kâr-ı Girdikâr

Devr-i nevbetden olur esrâr fâş
 Nevbet-ile olur be-cümle şey lâş

VE MİN NESÂYİHİHİ NEVVERALLÂHÜ
 Bİ-ENVÂRI LEVÂYİHİHİ

6475 Cihânı sen dutam sanma gelen bir bir sefer eyler
 Gönül viren kişi nefse hemân küfre zafer eyler

Virüben yillere hâki döküben hâke eflâki

Cemi‘-i mâl ü emlâki Melik zîr ü zeber eyler

Sakın mâr olmaya mâluñ vebâl olmaya a‘mâluñ
Olıncak kasr-ı âmâluñ zeled yirüñ Sakar eyler

Sarây u köşke aldanma saña bâkî kala sanma
Niçe köşk ü serâ gördüm ki anı Hak hâk-i der eyler

Sanemdür her hevâ sende deyr tendür aña iy bende
Turuban nefsi-i ruhbânî küfür harfin haber eyler

6480 Bulur bir cismde biñ cân alur ruhbândan bürhân
Görür hem küfrde îmân şu kim tende hazer eyler

Bedendür key ulu düşmen ol eyler ceng-i sin ü men
Biriküp nefsi-ile ol rehzen neler eyler neler eyler

Şu kim bu nefsdan imin olupdur ol-durur mü‘mîn
Bakarsa taş u topraga zer ü sîm ü güher eyler

‘Adûdur nefsi-i emmâre aguyı ol virür mâra
Hatar hâtır da andandur bu ‘aklı ol kûr ü kerr eyler

Olı-gör kînedan hâlis ki olası deyrede muhlis
Şunu kim şerh iderven ben bunu hayrû’l-beşer eyler

6485 Güvenme il ulusına aluları ayaklayup
Ölüñi ulu ide er ol aluya er nazar eyler

Gurûr itme sürûrına cihânuñ ‘ıyşî fânîdür
Derinden içerü giren yine taşra güzer eyler

Nazar kıl sinlere her dem ne hurrem olmak iy âdem
Hacer degülseñ ol kabrûñ işi saña eser eyler

Bu dehrüñ devrini dâyim göri-yorursın iy nâyim
Güvenme ol uzun yaşa yaşuñ hûn-ı ciger eyler

Şu kim gaflet yuhusından uyandı hûb u hûsından
Giceler ney gibi efgân idüp âh-ı seher eyler

6490 Diyâr içinde deyyâra kayakma iresin yâra
Bu nefse yara vur yara saña ol ebter zarar eyler

Mu‘în utan şu günden kim kamu sır ser açısardur
O gün ser eyleyüp başı nice ayagı ser eyler

PEND DÂDEN-Î HARGÛŞ
NAHCÎRÂN RÂ Kİ BE-DÎN
KÛŞTEN- İ DÜŞMEN ŞÂD ME-ŞEVÎD

Yöri küllü men ‘aleyhâ fânin gör

Düşmenüñ mevtine eyleme sürür

Nitekim hargûş uş nâsîh olur
Diñle senüñ sırruñı vâzîh kılır

‘Abd-i nevbetsiz sizi sanmañ azâd
Şâd olup magrûr olmañ yâ ‘ibâd

6495 Nûh kim biñ yıl geçürdi rûzigâr
Nevbet irincek gör itdi mi karâr

*Gör Süleymân feth idüp kevn ü mekân
Bulmadı nevbet irincek hîç amân (1425)*

*Gör ki Ahmed toldı ‘âlem şevketi
Heftümîn üzre urılır nevbeti (1425)*

Nevbet irişdi çün itmege sefer
Gör mecâl itdi mi ecel hîç bir nazar

*Hayy u dâyim Hâlık-ı bâkî-durur
Devri halkuñ rûhına sâkî-durur (1427)*

6500 Sâgar-ı devr peyâpey hâs u ‘âm
Ol şerâbuñ câmin içiser müdâm

Ger dilersen bu fenâ câmin temâm
İçmeyesin bul melâm içre selâm

Cânuñı gaflet meyinden itme mest
Sagrak-ı Bâkî vire tâ saña dest

Bil mey-i dünyâ-durur maktûb-ı mey
Râh-ı Hakdur rûh elinde çeng ü ney

*Kim mey-i dünyâyâ meylin bezl ider
‘Azl idüp özini sözün hezl ider (1428)*

6505 Hak müline mâyil itseñ meylüñi
Subh u leyl ideydi Mecnûn Leylüñi

Ger nasîb isterseñ ol akdâhdan
Nefs dürdin yu hum-ı ervâhdan

Nefs humm-ı cânda sâkin-durur
Cân içinde müfti-yi mâcin-durur

Gayr-ı nefsi sen ‘adû kılma şümâr
Nefs mûrından aşakdur gûr u mâr

Nefs pür-noksândur anda yok sag iş

Anı serden gayrıya itme sağış

6510 Düşmen-i bâtin ‘aceb düşmen-durur
Ol saña key bu’l-‘aceb rehzen-durur

Zâhirüñ şîrine âsândur kişi
Yol bula cehd-ile el virüp işi

Al-ıla hargûş-vâr ide esîr
Hîle-y-ile ‘aklın eyleye ėarîr

Lîki mûr-ı bâtını itmez zebûn
Nice şîr-i şîr-gîr ü zû-fünûn

Zâhirüñ ėarbı-durur asgar gazâ
Bâtınuñ harbi-durur ekber gazâ

6515 Ger dilerse ol Kerîm-i bî-niyâz
Pâdişâh-ı Girdgâr u Kârsâz

Cild-i sâñide gazâ-yı ekberi
Eydevüz dil kilden olursa beri

Bu gazâyâ Rüstem-i Zâllar mecâl
Bulmadı bulmaz mecâl illa ricâl

VE LEHU EYŒEN

Nefs elinden pehlevânlar ditreşür
Kırılup sâhib-kırânlar ditreşür

Nefs ehlinden çıkıncak hess-i nefis
Yir yüzinde âsumânlar ditreşür

6520 Avlayımaz nefsi dilkü vü şagâl
Hamle idincek kaganlar ditreşür

Ten-perest olan anı sayd eylemez
Kim anuñ mekrinde cânlar ditreşür

Hânumân n’olur bu yolda iy cüvân
Buna kul olmakda hânlar ditreşür

Sen kıyâs-ıla bilem sanduñ ola
Bunda ‘ilm-i gayb-dânlar ditreşür

Fark kılmakda kademden farkını
Yir yüzinde ferkdânlar ditreşür

6525 Katresin yutmakda bahr-ı bâtınıñ
N’ola ‘ummân ki ahterânlar ditreşür

Uşbu işüñ heybetinden ‘arş u ferş
Sanasın bâgda hazânlar ditreşür

Bunı şerh itmekde ‘âcizdür beyân
Her dehân içre lisânlar ditreşür

Nefs aslanını öldürmeklige
İy Mu‘înî ins ü cânlar ditreşür

Çok şükür ki in‘âm kıldı Zü’n-ni‘am
Cild-i evvel hatm oldı mı na‘am

6530 Sad salât ol Mustafâya âline
Var şürû‘ it cild-i sâñî hâline

Elhamdülillahi ‘ale’t-temâm
Veliresulihi efdalü’s-selâm
Ve âlihi ve ashâbihi’l-kirâmi
Ve’l-kâffeti muvahhidi’l-enâm